Apostolok Cselekedetei. (Cs.T.)

1,1-7. Lukács első könyvét azokról a dolgokról irta,amiket Jézus cselekedni és tanitani kezdett egészen mennybemeneteléig.Ebben a könyvben azt irja le az apostol,amit az Ur Jézus mennybemenetele után cselekedett és tanitott az apostolok által.Cselekedet és tanitás ugy tünik fel,mint gyakorlat és elmélet.De ez nem áll,mert az Ur Jézus minden cselekedete tanitás volt.A tanitás a gyakorlatot támasztotta alá.Mielőtt mennybe ment,parancsolatokoat adott a tanitványoknak,akiket a szent Szellem által választott ki.Őket ugyanis még akkor választotta,amikor még halandó testben járt s a szent Szellem vezetésére szüksége volt,nem ugy,mint mikor feltámadása után megdicsőült testben többször megjelent a tanitványok előtt.
A tanitványoknak ugyanis sok jel által megmutatta feltámadása után, hogy Ő él,40 napon át eléjük állván és szólván előttük Isten királyságáról.
Feltámadása után az Ur különböző helyeken találkozott tanitványaival. Galileában is,ahol 5oo tanitvány előtt jelent meg.Mennybemenetele előtt azt hagyta meg tanitványainak,hogy maradjanak Jeruzsálemben. Nem volt szükségtelen a figyelmeztetés,mert a tanitványoknak nem volt biztonságos a Jeruzsálemben való tartózkodás.Jeruzsálem gyilkos város volt,ahonnan maga az Ur Jézus is elmenekült,csak ünnepkkor térve oda vissza,amikor a Jeruzsálembe özönlő nagy sokaság miatt a papok nem merték bántani./Később már a sokaság sem tartotta vissza őket attól,hogy Jézust elfogassák és megfeszittessék./Isten meg akarta mutatni,hogy Jeruzsálem szent város,ha benne átmenetileg latrok uralkodnak is.Ezért kezdődött Jeruzsálemben a keresztyén egyház élete.Krisztus megfeszitése után negyven évvel a rómaiak lerombolták Jeruzsálemet.Isten évezredekre feladta Jeruzsálemet,de a végén mégis birtokába fogja venni a szent várost.
Jézus megmondta a tanitványoknak,hogy nem sok nap mulva be fog következni,amit az Atya megigért,ami meg van irva Joel könyve 2.részében.János vizzel,azaz vízbe merítéssel keresztelt,ami a halálba való meritkezést jelenti/Ró.6/,de a tanitványok szent Szellemmel fognak körülvétetni,abba fognak alámeritkezni.Amint a viz elzárja az alámeritkezőt a külső világtól,ugy fogja őket a szent Szellem elzárni ettől a világtól.
A tanitványok bezárt ajtók mögött tartózkodtak ebben az időben Jeruzsálemben.A főpapok nem is tudtak arról,hogy a Názáreti tanitványai Jeruzsálemben vannak.Csak akkor vált a dolog nyilvánvalóvá,amikor az első pünkösdkor prédikálni kezdtek.Az utolsó megjelenés alkalmával azt kérdezték a tanitványok,hogy"nem ebben az időben állitja-e helyre az Ur Izrael királyságát".Nem volt ez sem naiv,sem ostoba kérdés,mint némely bibliamagyarázók állitani szeretik,azt mondván,hogy Jézus csak szellemi királyságot akart.Jézus felelete is mutatja,hogy nem volt ostoba kérdés.Azt feleli Jézus,hogy"nem a ti dolgotok tudni az időtájakat és időpontokat,amelyeket az Atya a maga hatáskörébe utalt".Tehát világos,hogy Jézus valóságos földi királyságra gondolt,csak az időt nem mondja és ember voltában maga sem tudta,mert az az Atya hatalmában van.-"anem vesztek erőt,minekutána a szent Szellem eljő reátok és lesztek nekem tanuim.". Jézus itt adja meg az egyház földi proggramját."Lesztek nekem tanuim ugy Jeruzsálemben,mint Judeában és Samáriában és a földnek végső határáig."Az egyház az Ur Jézus tanuja az egész világ előtt.Az egyház hivatása nem az,hogy uralkodjék,hogy pompában éljen,hanem, hogy alázatosan tanubizonyságot tegyen az egyház Uráról.Nem azok tudnak az Ur Jézusról igazi tanubizonyságot tenni,akik fényes kereszttel mellükön pompáznak,hanem azok,akik alázatosan,kolduskénti mennek keresztül az életben.

8-14. Mikor Jézus tanitványai a 4o.napon kikésérték Jézust az Olaj-

fák hegyére,parancsot kaptak Jézustól,amint Máté evangéliumában olvassuk: "Elmenvén azért tegyetek tanitványokká minden népeket". Ehhez Jézus füzött egy igéretet is: "Hatalmat fogtok kapni,mikor a szent Szellem rátok száll".A görög szó,ami itt áll: dünamis-nem erőt,hanem képességet,hatalmat jelent.Azaz:módjukban lesz az egész világon tanubizonyságot tenni Ő róla,mégha gyülölik,megvetik és üldözik is őket. E képességnek két oldala van: belső és külső.A belső oldala a következő:mindig képesek lesznek a helyhez és időhöz illő igéket mondani. Az emberek bajait,szükségleteit meglátni s mondanivalójukat azokhoz kapcsolni.Igy kapcsolta mondanivalóját Athénben Pál az ismeretlen Istenhez.Megtalálják a szót a hatalmasokkal szemben is,mint Péter megtalálta,amikor a jeruzsálemi főtanácsban az őt vallató főpapoknak és irástudóknak azt felelte,hogy inkább Istennek kell engedelmeskedni, mintsem az embereknek/Csel.4,19/.Meg lesz e képesség minden utjukon. Nem kell gondolkozni előre,hogy mit kell mondaniok,mert a szent Szellem fog szólani általuk.

A külső oldalt szintén a szent Szellem fogja munkálni.Ez a külső oldal: a lehetőségek,a megnyiló utak,kapuk.Bár az emberek gyülölni fogják-őket és halálra keresni,mindig lesz alkalmuk az evangéliumot hirdetni és mindenüvé eljuttatni.

Ha a szent Szellem munkáját vizsgálva meg akarjuk állapitani,mi az, ami a Szellem kitöltetése előtt hiányzott s azóta megvan,a következőkre jutunk:a szent Szellem azelőtt is munkálkodott egyes emberekben,prófétáknak bevilágitotta a sötétséget,elkisérte őket nehéz utakra.A szent Szellem munkája azonban az első pünkösd óta müködik ugy, hogy kezébe veszi egy népet,vezeti,felfegyverzi őket szellemi hadjáratra,szervezi őket ugy,hogy mindenüvé eljutnak a megfelelő időben Isten követei.A tökéletlen embereken keresztül Isten elvégzi a maga munkáját tökéletesen.Egy lélek,kit Isten meg akar keresni,egy alkalom, mit Isten ki akar használni,el nem marad.A szent Szellem munkája tökéletes.Krisztus testét épiti gyarló,bünös emberekből,akiket ujakká tesz.Ezt a munkát Jézus végezte,amig a földön járt.E nyáj azonban csak akkora lehetett,amekkorát egy földön járó ember el tudott érni. Mikor elragadtatott,helyébe a helytartó:a szent Szellem lépett,aki egy óriási tábort gyüjtött,használ,felfegyverez,kisér és véd.

A pünkösdi Szellem nem egy emberért jött,hanem egy közösségért.Ezt mutatja az,hogy a Cselekedetek könyvében mindig egy egész gyülekezetre száll le.Igy pl.Kornélius egész házanépére leszállt.A szent Szellem munkája nem egyesekhez van kötve,hanem közösséghez,egyházhoz.Ezért különös áldás van azon,ha az Övéi együtt vannak,egy akaraton.

A köveket összeépitő Szent Szellem munkáját lehetővé ez tette,hogy Jézus a mennybe ment.Mert a láthatatlan egyház munkájának két oldala van,egy mennyei és egy földi.A határozatok a mennyben születnek,ott ül Jézus,aki a földön összegyüjtötte tanitványait és szétküldte őket tanitani.Felment a mennybe,ott Isten jobbján ülve,azaz teljes isteni hatalommal végzi azt a munkát,amelyet itt a földön elkezdett.Uralkodik,kormányoz,elküldi követeit,de mi nem látjuk.Isten angyalai járnak ebben a világban.Mint Elizeus körül tábort jártak,ugy járnak ma is tábort Isten gyermekei körül mindaddig,mig Isten nem kivánja,hogy vértanusággal is megpecsételjék hitüket.Mig a földön járó Jézus csak kevés emberhez szólt,addig a mennyben ülő Jézus mindenkihez szólhat s korlátlanul végezheti a maga munkáját.Ha megfigyeljük az átmenetet a földi létből a mennyeibe,megtaláljuk a vonásokat,amelyeknek ezt az átmenetet jellemezni kell.

Jézus tökéletes ember volt,mégis Isten:mint tökéletes szeretet.Ahogy Ő szeretett,ugy szeretni csak Isten tud.E tekintetben lehetett Jézusban az Atyát látni.De különben ember volt,aki maga sem tudta a napot,amelyben ujra el fog jönni.Ugy fordult Isten felé,mint "Istene" felé.Imádkozott hozzá:"Ha lehetséges,muljék el tőlem e keresü pohár". Ennek az emberenk kellett mindent tudó,mindent látó Istenné lennie.

Hogyan történt az átmenet? Úgy,hogy utolérte az emberi sors legszomorubbika:a halál,mégpedig a leggyalázatosabb formában,a keresztre feszités alakjában.Leszállt a legmélyebbre,gyalázatba,kinba,egyedülmaradásba.Ekkor ragyogott át az ő nyomoruságán legjobban Isten szeretete.Ezt a szeretetet bámulva nézték Isten angyalai.Nekik is meglepetés volt.

Isten szeretete ott a Golgotán a legdicsőbb diadalt aratta.A legnagyobb gyalázaton tört keresztül az Isten szeretete.Akkor,amikor a Názáreti Jézus azt mondta:Elvégeztetett"-sorsa megfordult.Mikor azt mondta: "Atyám,a te kezedbe teszem le az én Szellememet",-már tul volt a fordulaton;ahová onnan ment,azt a helyet paradicsommá tette,mint a latornak tett igérete is mutatja.

Feltámadása után folytatódott a diadalut,amely akkor kezdődött,mikor a legnagyobb megvettetésben volt.Áldott dicsőséges testet,kiszabadulva a földi test börtönéből.Folytatta utját a halálból Isten trónusához.A feltámadás egy állomás volt ezen az uton.Feltámadása után még negyven napig volt velük,folytonosan megjelenvén köztük.De a 4o nap alatt állandóan változott,ugyhogy a tanitványoknak fáradtságába került mindenáa alkalommal a réja ismerés.Folytonosan távolodott s e távolodásban csak továbbment azon az uton,amelyben a legmélyebbről a legmagasabbra kellett szállnia.Mikor a Galileai tónál az 5oo-nak megjelent,ott az emberek már az Istent látták meg benne s imádták. A tanitványok,mintha állandóan részegek lettek volna,egy csodálatos mennyei várakozástól.Péter pl.átmegy a Galileai tavon száraz lábbal az Ur Jézushoz.-Most a 4o.napon is sejtelemmel mentek az Olajfák hegyére.

Jézus,mikor az utolsó utasitást megadta,szemük láttára felemelkedett. A görög szó:eparthé azt jelenti:felemeltetett.Az"epi"szócskában benne van az is,hogy valamihez felemeltetett.Isten szent angyalai vitték fel.Valaki várta őt.Valami készen állott,valami várta,hogy elfogadja azt.Isten várta,a trónus volt készen.

E felemelkedés volt jelképe annak,hogy Jézus a földi létből a mennyei létbe emeltetett.Jelkép volt az,hogy elragadtatott.

A mennybemenetelnek volt másik része is,mikor egy fehér felhő került Jézus alá és őt elfedte.A felhő a Bibliában mindenütt Isten szimboluma.Isten felhőben jelent meg a zsidó nép előtt a sinai hegyen,amikor a tiz parancsolatot adta./II.Móz.19,16/.Felhőben volt jelen a szent sátorban,felhőoszlopban vezette a népet a pusztában.Miért épen a felhő Isten szimboluma? Mert takar és mi Istent csak felhőn keresztül láthatjuk.Ha szinről szinre látnánk,azt nem birnók ki.A felhő a Bibliában Isten takarója.Ez jött elő akkor is,amikor Jézus a mennybe ment.Erről szól a jövendölés is:"És akkor meglátják az embernek Fiát eljönni a felhőben hatalommal és nagy dicsőséggel."/Luk.21,27/.Mint ahogyan a két angyal mondta a tanitványoknak:"Akképen jő el,amiképen láttátok őt felmenni a mennybe."

Az érdekel bennünket,hogy mi történt Jézussal azután,hogy eltünt. Az ég befogadta őt,az Atya keblére ölelte,az ég angyalai leborultak előtte és imádták,mint Istent,a Bárány-Jézust,amint elfoglalta a trónust.János ezt a fogadtatást leirja képekben,a Jelenések könyve 5.részében,de nem mondja el a lényeget:az Atya szeretetét a Fiu iránt. János Jelenések 5.része nem beszél a szeretetről,mely az angyalok szivében gyult,amely áthatotta a kérubok szivét s a 24 vénét,amikor leborulva és koronájukat letéve imádták az örökkön örökké Élőt.A szeretetet nem irja le,mely az üvegtengert áthatotta s az égben lakók szivét eltöltötte.A Bárány Jézus a szeretetet hozta szivében,amely a mennyei várost áthatja aranyló fénnyel.E csodálatos jelenetet nem szemlélhetjük,nem is tudnánk elviselni.Hiszen annyi bennünk a gyülölet, a harag,vetélkedés.

A mi önző szivünk nem tudja befogadni azt a szeretetet,amelyet a Golgota hőse bevitt a mennybe,hogy megindítson egy uj történelmet, melynek hordozója az egyház.

Megkezdődött a Szellem csodálatos töltése akkor,amikor a két angyal rászólt a tanitványokra:"Mit állotok itt?" A tanitványok szomoruán hazamentek,de ébredt bennük csodálatos vonzalom egymás iránt.Erről beszél a felsorolás"és"szócskával kötve össze az összetartozó neveket.Az első négy közt van az a három tanitvány,kik Jézust minden utjára elkisérték:Péter,Jakab,János.Aztán következik Fülöp és Tamás. Az a Fülöp,aki a görögöket Jézushoz vitte,akinek Jézus azt mondta: "Aki engem lát,látta az Atyát".Az a Fülöp a kételkedő Tamás mellé-áll-,Bertalan/Natanael/ a másik kételkedő/az igazi izraelita/maga mellé veszi a zsidóság árulóját,a vámszedőt:Mátét.És igy a csoportok tovább.Az"és"-ek mutatják a szeretet összefüző kapcsait. Mintha áradna rájuk felülről a szeretet.Még bizonytalanok,de egy másra találnak azok,akiket Isten egymásra bizott.Most még együtt vannak, kitartva az imádkozásban,abban a jeruzsálemi felsőházban,ahol Jézus az urvacsorát szerezte,ahol Jézus nekik többször megjelent.Márk János anyjának:Máriának házában,a várostól délre.Még zárt ajtók megett vannak,de van a szivükben valami,valami tavasz sejtése.Várják Jézus ajándékát.Pünkösd következik,amit a Szeretet hozott meg.Nekik erről a szeretetről kell bizonyságot tenni.Ezt széjjelvinni a világba.Ezt kell nekünk is tenni.Nem a mi szeretetünket,hanem azt,ami kiemelt bennünket.Jézus felment a mennybe s leült az Atya jobbján.Mi a külsőt látjuk,de az események a mögva csodálatos:a Szeretet,amit győzelemre vitt a Golgota keresztjén a mi Urunk Jézus Krisztus.

15-26. Hogy annak a tiz napnak,amely az Ur Jézus mennybemenetelétől pünkösdig tartott,melyikén történt a felolvasott esemény,-nem tudjuk. Bizonyára nem az elején és nem a végén.A közepén,vagy a közepe után lehetett.Az esemény:Judás helyének a pótlása.Hogy miért kellett pótolni,azt a történet nem mondja meg,de nem nehéz kitalálni.A 12-es szám a teljesség száma a Szentirásban.12 nemzetségből állott Izrael népe.Az Ur Jézus ugy választotta az apostolokat,hogy szám szerint mindegyik képviselve legyen,hogy Izrael tudja,hogy a 12-es szám rá vonatkozik.Izrael kebeléből ment ki a 12 apostol.Isten Izrael egész népét szem előtt tartotta,amikor a 12. apostolt kiválasztotta.A 12-es szám Izraelben szent volt,a teljesség,a tökéletesség száma. Tehát azt jelenti,hogy Izraelnek a teljesség, a tökéletesség felé kell haladnia.Itt a beteljesedés.Isten Fia megjelenése nem mutathat mást,mint a tökéletesség,beteljesedés idejét.A 12-es számot tehát az apostoloknak helyre kellett állitaniok.Ennek inkább csak elméleti, mint gyakorlati okai voltak,melyek egy isteni reprezentációhoz tartoztak.Isten tökéletessége keresi az embereket,elsősorban Izrael népét.

Péter áll fel az első keresztyének között,akik 12o-an vannak s ő tesz inditványt.Ez mutatja,hogy Péternek az apostolok között valóban vezető szerepe volt.Ezt kár a katolikusokkal szemben cáfolni. Jézus őt ruházta fel az oldás és kötés hatalmával.Bár Péter megtagadta az Urat,mégis ő volt,akit elsősorban megbizott feltámadása után, hogy legeltesse az Ő juhait.Az utolsóból elsővé tette.Abból azonban, hogy Péter első volt,nem következik,hogy valamely püspök személyében neki testi utódjának kell lenni.A megbizatás Péter személyének szólt. Nincs sehol utalás arra,hogy a római püspöki székben ülő legyen az ő utóda.Nem lehetett a megbizást átvinni a pogányok területére.Akkoriban,amikor e tan keletkezett,az apostolság különben is kiveszőben volt már.

Péter tehát,mint akit Jézus hivott el a többi vezetésére,inditványt tesz Judás helyének betöltésére.Előtte néhány megnyugtató szót mond. De nézzük előbb a jelenlevőket.Az eredeti szöveg igy hangzik:"12o név volt jelen".A név a Bibliában lélek-tartalmat jelent.Az apostolok mikor szétnéztek,lélek-tartalmakat láttak.Jó lenne,ha mi is igy néznénk az emberekre.Az ember nem az,ami rajta a külsőség.Tehát nem a ruhája,nem az állása,nem a vagyona.Az ember a saját maga lélek-tar-

talma.Minden jelenlevőnek más volt a lélektartalma.Péter ezekhez beszélt,mindegyiknek a belsejéhez intézve szavait.Neki az ember nem gép volt,nem sorszám,hanem mindenik egy külön világ.Miért voltak 120-an? A 11 apostolon kivül ott volt Jézus anyja :Mária,Jézus földi rokonai,akik a feltámadás után mellé álltak s benne az Istent látták./Máriának s Jézus testvéreinek lelki világában nagy változás történt/.Ott voltak az asszonyok,kik a sirnál is jelen voltak s még sokan mások.Az ott levő Jézust követők száma nem Jeruzsálemben dagadt nagyra,hanem sok követője volt Jézusnak Bethániában,Betfagéban és másutt is.Főleg azok lehettek ott,akik Galileában követték Jézust. Ezek a tanitványokkal együtt visszavonultak már Márk János anyjának házába.Nagy háznak,előkelő,gazdag háznak kellett lenni,ahol annyian elférték.A hagyomány szerint ez a ház az akkori Jeruzsálemnek a déli részén volt. Ezek egy indulattal vártak és imádkoztak.Pünkösdkor is ott voltak valószinüleg,de a bizonyságtevésben csak az apostolok vettek részt.

Péter beszélt.Először elmondta,hogy mindezen dolgoknak be kellett következni.Szükség volt a megnyugtató szavakra.Szörnyü esemény volt az,hogy Judás juttatta keresztre Jézust.Sokakban kétség támadt,hogy az az ügy,melynek ilyen árulója van,nem kap-e több árulót is.Az ilyen eset az emberek hitét,bizalmát megingatja s elvész a csapat harcoló készsége.

Azért állitotta elé jük Péter a Zsoltárok könyvéből vett bibliai helyeket,hogy megmutassa:Isten gondolt az árulásra és Judás helyének betöltésére.Érdekes az ótestamentumi könyvek idézése.Péter azt mondja:"A szent Szellem szólt Dávid szája által."Tehát nem Dávid szólt a Zsoltárok könyvében.Dávid mondhatta a saját sorsáról,amik a Zsoltárok könyvében vannak,mert abban is visszatükröződött Jézus sorsa. Tudjuk,hogy Mózes,József,Dávid előképei az Urnak.Dávid oly eseményeket élt át,melyek sürüsödve megjelentek Jézus életében.Dávid öntudatlanul Jézus sorsát élte át.Ez nem von le semmit a jövendölés értékéből.Ha Dávid csinálta,akkor csak ráhibázott,de ha Dávid által a szent Szellem jövendölt,akkor a jövendölés forrása maga az örökkévaló Isten.A szent Szellem állitotta be Dávid életébe az eseményeket s oly szavakat adott szájába,amelyek illettek Jézusra.Ezt csak a szent Szellem tehette.Ő mondta:"Az ő szállása puszta legyen".-Vagy később:"Hivatalát más vegye át".

Dávidnak szintén életére törtek,el akarták venni tőle a királyságot. Sulyos átkokat mondott és sokan azt állitják,hogy ez nem lehet Isten beszéde.Ez csak olyan beszéd,mint a multban láttuk,hogy az iskolai büntetést tiltották olyanok,akik viszont nem bánták,ha ezrek elpusztultak.Mikor Dávid átkot mond,Istent képviseli.Isten tür,de egyszer az ő türelme is véget ér.Bosszuállásra nincs szükség,mert Isten maga megfizet azért,amit az Ur Jézus vére el nem töröl.Dávidot ne vessük meg,mert általa Isten szólt.Az Ótestamentum erkölcse nem más,mint az Ujtestamentumé.Jézus maga jövendölte meg,hogy akik ellenállanak Istennek,a férgük ki nem pusztul,tüzük ki nem hal.Mi ehhez képest az, amit Dávid mond?! Hogy nincs különbség Ó-,és Ujszövetség közt ,azt Judás sorsa mutatja,ahogyan azt Péter elénk állitja.Péter büne a Golgota keresztjénél kitörlődött,de a Judásé nem.Mert ő nem fordult vissza a kereszthez bünbánattal.Judás a Golgotánál elveszti egyensulyát,eldobja a 30 ezüstpénzt.Mikor látja,hogy nem menti meg vele Jézus életét,utána dobja a magáét. Itt azt olvassuk,hogy Judás vett magának földet.Máté evangéliumában:a főpapok vettek földet.Az ellenmondás csak látszólagos,mert Judás csakugyan szerzett magának földet. Péternél a kifejezés szónoki guny.Hiszen a főpapok a tisztátalannak tartott halottak részére vehettek csak földet a vérnek áráért.Hogy hol volt ez a föld,nem tudjuk biztosan,de a Hinnom völgyében lehetett az az "Akeldamák",vagy vérmező.A Hinnom völgye a templom alatt vonult el.Judás,mikor hallotta a főpapok cinikus válaszát,arra ment, amerre a legkevesebb ember volt.Déli irányban ment egy terraszra,

mely alatt mélység volt.Ezt a mélységet hivták gyehennának.Judást hajtotta valami e gonosz hirü helyre s miután lelki egyensulyát elvesztette,felakasztotta magát a fal egy kiszögellésére.Elszakadt a kötél s ő hullott alá a mélységbe.Ott feküdt a földön,az átok helyén. Azt a helyet,az átok földét ember többé nem lakta.Ma is sivatag. Isten borzasztó bosszut állt azon,aki 3o ezüst pénzért,egy rabszolga áráért eladta az Ő szent Fiát.Dávid igazat mondott.Isten nem az a lágy,mindig simogató Isten,aminek képzelik.Isten megbocsát ott,ahol a bünt megbánják,de aki a bünnel összeforr,együtt kell pusztulnia annak bünével együtt.Judás sorsa mutatja,hogy jár az,aki nem tért meg. Igy kellett lenni,igy mondta Péter.
A szent Szellem Dávid által igazat mondott.Mutatja az,hogy az átok: "Az ő szállása puszta legyen"-megvalósult.Most látták a tanitványok, hogy Dávid átka nem ember szava volt.Péter szivén közben keresztül kellett mennie a bünbánatnak,hiszen ő is megtagadta az Urat.A szent a bünt nem legyezgeti,attól utálattal fordul el.Meg kell tudniok az embereknek,hogy a szent a bünnel nem alkuszik.Tőlünk kell megtudniok. Az Ótestamentum másként tanit,mint a világ állitja.A világ azt mondja Istennek:Állj bosszut azokon,akik nyugalmamat zavarják,akik kellemetlenek nekem,megakadályozzák azt,hogy nyugodtan lopják,csalják,parázználkodjam,hagyd benn a világban a bünöket! Isten nem ilyen.Vele kellett számolniok azoknak,akik Pétert hallották.Ha Isten szentségét komolyan vesszük,akkor közeledik hozzánk a szent Isten.
Aztán Péter rámutat:kötelesek vagyunk betölteni annak helyét,aki lezuhant.Kettős megbizatást viselő személyt ajánlott.Az egyik megbizatása emberekre,a másik Istenre vonatkozik.Olyan ember legyen,aki szemtanu volt,aki Jézust látta megkereszteltetésétől mennybemeneteléig.Csak ilyenek tehettek tanubizonyságot,csak akik mindvégig megálltak,lehettek apostolok.
Körülnéztek,kik lehetnek azok,akik szemtanui voltak mindannak,amit Jézus cselekedett és tanitott és akik végig kitartottak.Csak kettőt találtak ilyet.Barabbást,kinek másik neve:Justus/igazságos/ és Mátyást. E kettőt az Ur elé állitották,maguk nem vállalhatták a választás felelősségét.Péter imádkozik,majd sorsot vetnek.A sors Mátyásra esett. Vannak irásmagyarázók,akik bölcsebbek akarnak lenni az apostoloknál. Ezek kitalálták,hogy az apostolok hibáztak,amikor sorshuzással Mátyást választották.Mert Isten Judás helyett Pált hivta el. Elfelejtik, hogy Pált küldte Isten egyedül a nemzetek apostolául.Pál szembe is állitja magát a többi apostollal.A 12 apostol Izraelhez küldetett. Nincs hely a Bibliában,mely arra vallana,hogy a sorshuzást helytelenitik.Világos,hogy Judás helyét olyannal kellett betölteni,aki végig látta Jézust.Hogy a sorshuzás bibliai eszköz volt,tudjuk.Hiszen a földet is igy osztották.Igy tette nyilvánvalóvá Illés próféta a nép előtt Achab bünét,igy tettek Saul és Jonátán.A két kecske között, melyet Azazelhez küldtek,szintén sorsvetést tettek.
Isten felelt.A kettő közül Mátyást választotta.Nincs a Bibliában egy hely,mely szerint ez hibás választás lett volna.Csak a Bibliában turkálók tartják hibásnak.A Biblia szavai mögé kérdőjelet tenni annyit jelent,hogy a Biblia bármelyik története kétségbevonható.
Tehát megvolt a 12-ik.A fegyver hiányzott még neki.Istenre függesztett szemmel vártak rá.A 1o-ik napon mindeniknek a fejére szállt a tüzes nyelv.A Mátyásére is.Isten elfogadta az apostolválasztást.

2,1-13. A pünkösdi történet áll most előttünk.A pünkösd szó a görög péntékoszté elmagyarosodott alakja.5o.-ik,mert a pászkha után 5o-ik napon kezdődött pünkösd ünnepe.Rá akarok mutatni arra a tévedésre, hogy a régi egyház vasárnapra helyezte.Szombaton volt,mert a zsidók pászkha ünnepe szombaton kezdődött.A keresztyén husvéthoz igazitották, amely vasárnap volt.Lényegtelen,mert a szellemi értelem a fontos és nem a napban való egyezés.Az egyház tehát szombaton született s ebben valami jelképes erő van,amennyiben az egyház a Teremtőnek évezredes munkája utáni megnyugvás volt.Ennek az örök szombatnak a megvalósu-

lása kellene,hogy legyen az egyház.Megpihenni az emberi erőszak látásától,látni,hogy Isten mindennek Ura.
Tehát az 5o.-ik napon ismét együtt voltak a keresztyének és együtt imádkoztak."Egy akarattal".Ez a kifejezés a görög eredetiben nincs. Az igazi kifejezés ezt jelenti: egy helyen együtt voltak.Az említett kifejezés is egy olyan toldás,amelyet hozzáértés nélkül tettek hozzá a bibliafordítók.Nemcsak tizenketten,hanem mindnyájan együtt voltak. 12o ember,ha nem is hiányzók nélkül.A bizonyságtételben csak az apostolok vettek részt,de a szent Szellem mindenkire rászállott.Mind együtt kapták,de bizonyságot csak az apostolok tettek.A szent Szellem rájuk szállása külső jelek kíséretében történt,ugymint szélvihar,orkán,tűz.Nem igazi szél és igazi tűz.Ezért van a szövegben ez a kifejezés:"hász"=mintha-tűzből lettek volna a nyelvek.A látszat az volt. Szélzugás hallatszott és tűz látszott. Hatalmas szélvihar,mely sodró erővel ragadott.A vihar az,amely a pünkösdi szellemet előttünk példázza.Olyan sodró erejű.Ezt az áradó viharos szellemet azonban meg kell különböztetni a szent Szellem egyéb munkájától.
A szent Szellemet meg lehet szomoritani,el lehet üzni könnyen,mert igen érzékeny.Mikor megtérésre jut valaki,lehet,hogy rémületet okoz, de aztán csend lesz,az ember egyedül marad.Csendben kell az embernek Isten mellé állani.Ezért nagy ébredéseknél,mikor sodró az ereje,jönnek olyan megtérések,amelyek vissza is mennek.Mikor a döntés történik,a szent Szellem nem sodró erejű.Jól megszitik ki egymást a halk,szelid hang és a sodró erejű Szellem,mely pünkösdkor jelentkezett.Isten sokszor sodor,aztán csendben hagy,de ez a csend temékeny.Nem jó mindig a pünkösdi forgószélben élni.Isten háztartásában csodás egyensuly van.A kényelmes ember szeretné magát örökké sodortatni,de a csendben születnek az igazi elhatározások.
A sodró szellemben az ember akarata nélkül sodortatik.Aztán kell dönteni,amikor csend lesz.Ez a csend sokszor kínos,fájdalmas idő,de ekkor kell határozni.A tanitványok látták a megoszló lángokat.Mindenki kapott belőle.A Szellem megoszlott.De mindnyájan ugyanabba a Szellembe merültek.Erről mondta Keresztelő János:"Én vízzel keresztellek, de utánam jön,aki Szellemmel keresztel".A pünkösdi Szellem kiragadta a tanitványokat a sivatagba,mint Jézust.Pünkösd után kellett jönni az üldöztetésnek.A zsidókhoz irt levélben ez áll:/1,7/Aki az Ő angyalait szelekké és az Ő szolgáit tüznek lángjává..."mintha e két erő volna az őserő,amelyből minden más származik.Fizikai nyelven: mozgató erő és fény.A kettő közül a fény volt régibb,mely áttör a "tóhu-vá-bóhu"-n.Ebből lett a mozgató erő.
Ez az erő lepte meg a tanitványokat.A fizikai szél és tüz megett szellemi szelet és tüzet kell keresnünk.Megmozdult a lélek és cselekednie kellett.Ezt jelképezte az orkán,mely a házat megmozgatta. De égni is kellett a léleknek,amelyből az emberi teljesen kiégett és teljesen Isten mellé állt.Láttak is teljes fényben az apostolok. Az égből jövő Szellem különbözött mástól.Az alulról jövő sátáni szellem félreszoritja az ember lelkét.Az embert rabszolgává,numerussá teszi.Eltörli a lélek és lélek közti különbséget.Isten nem igy tesz. Külön nyelv ült mindegyikükre.Isten meghagyta mindenikknek a maga különállóságát,eredetiségét.De mindegyik szentté lett.Isten meghagyta különállóságukat.Ez a különbség a kétféle szellem közt.
Most egy csoda következett.Ott,ahol együtt voltak,elkezdtek más nyelveken szólani"amint a szent Szellem adta nekik a kiejtést"Nem gondolatokat adott Isten,hanem hangot.A tanitványok tudatos részvéte nélkül szólt általuk.Ez volt az a hires nyelveken szólás.A csoda csak arra az egy órára adatott.Mikor beszéltek,nem tudták,hogy mit fognak mondani,ugyszólván önkivületben beszéltek.Ahol azóta nyelveken szólást figyeltek meg,mindenütt igy volt.Ezért kell hozzá még a másik kegyelmi ajándék,a nyelvek magyarázata.
Mivel nem állandó ajándék volt,ez csak egy előre mutató ujj! Isten még csak kóstolót adott valamiből,amit az ember elveszitett.Beszélhetünk a nyelvek átkáról is.Mikor az ember az egyetértést arra használta fel,hogy Isten nélkül

akarja felépiteni az örök béke országát,Isten elátkozta a nyelvet /Bábel/.Mikor elérkezett az idejé,hogy egy nép támadjon,mely Istennel egyetért,megkapták a nyelvek áldását,de csak kóstolóba,hogy lássák,hogy Isten meg tudja valósitani az egységet.
I.Kor.14.szerint tudjuk elképzelni,hogyan történt.Egyik apostol bevárta,mig a másik beszélt.Ha egyszerre beszéltek volna,bábeli nyelvzavar lett volna..Egy felekezet tagjai egyszerre imádkoznak,mindenki mást.Ez Bábel tornya ismétlése.Az együtt imádkozás igy nem ér semmit, mert nem értik egymást.
A pünkösdistáknál szokás,hogy egyszerre beszélnek s mikor"kitöltetik a Szentlélek",egyszerre sóhajtanak,nyöszörögnek stb.Az első pünkösdkor ilyen nem volt,sőt egészen másféle dolog volt.
Mig ez történt a jeruzsálemi felsőházban,Jeruzsálemben megmozdult a lakosság,hogy részt vegyen a reggeli imádkozáson,amilyent Zakariás pap is végzett.Azok vettek részt ebben leginkább,akik csak az ünnepre jöttek fel.Megkétszerezödött ilyenkor a lakosság.Zsidók és prozeliták mentek résztvenni a reggeli áldozaton és imádkozáson.
Némelyek ezerint a templomban gyültek össze a tanitványok,de ez képtelenség,mert ott nem lehetett volna bezárkózniok.A papok bizonyosan nem adták a názáreti Jézus tanitványainak külön termet.Bizonyos,hogy magánházban voltak.Hogy a templom helyébe a magánház került,ez mutatja,hogy Isten választása kerül előtérbe.Az egyház nincs kötve a világ hivatalos mozgalmaihoz.Isten Szelleme szabadon müködik.A házat inkább templommá tette a szent Szellem müködése,mint amilyen volt a templom a kufárokkal és árusokkal.
Ez a változás,hogy a szent Szellem magánházba megy,ma is gyakran megtörténik.Isten Szelleme ma is rászáll sokszor nem hivatalos gyülekezetre.
A tanitványok észrevették,hogy tömeg gyülik össze és tettenérve,lelepleszve érezték magukat.A nagy tömeg keresi őket.Itt a változás.Szelőtt megrémültek volna az összegyülő tömegtől,most semmi riadtság nincs bennük.A tüz,mely valósággal a szivükben volt,megváltoztatta őket. Kimennek a lapos tetőre s a tömeg előtt folytatják azt,ami odabenn történt,egymás után mindenki a maga nyelvén hallott valamit.Isten nagyságos dolgait hirdették a tanitványok,nem kicsiny,jelentéktelen dolgokat,hanem világrengető,szivet mozditó dolgokat.Péter beszéde fogalmat adhat arról,hogy miként beszéltek.Arról beszéltek,hogyan mutat előre Isten Szelleme.Uj világ,uj történet,Isten jelenléte,a világ megváltozása hangzott beszédükben.
A benti és kinti beszéd bibliai leirásában sajátos különbséget találunk.Mikor bent beszéltek,az eredeti szövegben ez a szó áll:"glóssza". De mikor kint beszéltek,az eredeti szövegben ez áll:"dialektosz",ami azt jelenti:nyelvjárás.Mivel a hallgatók a"dialektosz"kifejezést használják,a racionalisták azt mondták:"különböző nyelvjárásokon".A nyelveken szólás különböző nyelveket produkál.Ez csak a jelenség finomságát jelenti.Nemcsak más nyelveken szóltak,de még különböző dialektusokon is.Ahogy olvassuk,kis Ázsiában is voltak különböző nyelvjárások. Egyiptom és Líbia nyelve közt olyan különbség volt,mint két nyelvjárás közt.Ez a dolog még csodálatosabbá teszi a csodát.A felsorolást nézve a szemlélet keletről indul nyugat felé.Csak két népet jelöl külön,az arabokat/Izmael fiai/és a krétaiakat,akik a hasukat szerették. -ehát a zsidók és közelebbről:pogányok hallották az apostolok bizonyságtételét.-Két csoport van:egyik azt mondja:mit hallunk,-isteni dolgokat,-a másik mondja:-édes bortól részegedtek meg.-Ez utóbbi könnyen elintézte.-Vannak lelkek,melyek kitárulnak Isten előtt és nagy dolgokban hisznek.A másik kedélycsoport az,amelyik mindent meg tud magyarázni.
E két embertipus ott volt.Azok is,akik mindenre legyintenek.Valami félelem ezekben is van,de viszi őket a mindent egyenlővé tevő indulat. "Édes bortól..."Pedig nagy dolog történt.Az egyház született meg,melynek történetében Isten sokszor hagyta el a templomot s ment magánházba. Megindul egy történelem,melyhez a magáéból nem ad a világ,ami félreteszi az emberit és felmagasztalja az égből jövőt.

Az egyház született meg.Isten megnyugodott s az eddigi után pontot tett.Ami ott pünkösdkor fakadt,az az isteni.-Ami emberi toldalék, annak le kellett válnia és le is válik.Az egyház születeti meg isteni tüzből.Azért kell kitárni szivünket,hogy ezt a tüzet adja Isten.-Amit mi adunk,abból nem lesz egyház.

14-21. Mikor pünkösd napján a zugás támadt és a tanitványok felett tüzes nyelvek voltak láthatók/kilenc óra előtt valamivel/,az ünnepi látogatók s a lakosok egy része összegyült a ház előtt,ahol a tanitványok voltak.Ekkor kinyilt az ajtó,kijöttek azok,akik addig nem merték ottartózkodásukat elárulni.Ezután történt az igehirdetés két részben.Az első rész:akik a sokaság elébe léptek,nyelveken szóltak, különböző nyelveken mondták Isten"magasztos dolgait".-A második rész: Péter a tizeneggyel együtt a tömeg elé állt és hosszu beszédet mondott.Azután történt valami,amire kitérünk majd.
A pünkösdi esemény egy része titokban folyt le,a másik a nyilvánosság előtt.A nyilvánosság előtt lezajlott rész két felének kétféle volt a hatása.Az első rész hatása/nyelveken szólás/az volt,hogy az emberek megzavarodtak.Az emberek egyik csoportja gunyolódott,a másika,a jóhiszemüek csoportja azt kérdezte: mi lesz ebből?
Péter beszéde nem zavart,hanem világosságot keltett.3ooo-en megkeresztelkedtek.Nem különös ez? Egyik rész megzavar,a másik meg világosságot támaszt! Mi szükség volt akkor a nyelveken szólásra? /Vannak gyülekezetek,ahol ez az istentisztelet sulypontja/.Minden komoly keresztény várja a kegyelmi ajándékok ujra megjelenését.
A nyelveken szólás miért keltett zavart? Azért,mert galileai halászok beszéltek idegen nyelveken.Tehát maga a csoda ténye keltette a zavart.Talán nemcsak zavart keltett,azt hiszem,sokak szivét érintette, mert a 12o főnyi kis gyülekezet nyelveken szólott.A csodálatos mód volt az,ami miatt zavar keletkezett.
Szükség volt a zavarra,megdöbbenésre,mert épen ebből vezette ki őket Péter világos beszéde.A zavar után szükség van a világos beszédre, mely megmutatja,a kivezető utat.Mindkettő a maga helyén volt.
"Állj"-t mondott Isten.Sokszor szenvedéssel teszi ezt,sokszor csodával.Az ember előtt a mindennapok szürkeségéből kiválik valami,ami szokatlan és szembe kell nézni az örökkévalóság közelségével.Az emberek megdöbbenve állottak a csoda előtt.
Mikor a mezőn az ember letapossa a gyomot,az ujra feléled.Itt is feléledt a gyom.Felhangzott a gunyolódás:édes bortól részegedtek meg. Akik ezt mondták,könnyen elintézték az egészet.De hála Istennek,voltak mások,akik azt kérdezték:mi lesz ebből? Mikor a tömeg igy két részre oszlott,kezdett Péter beszélni.A nyelveken szólás a szántás, Péter beszéde a magvetés volt.Hogyan illeszkedik össze ez a kettő? Ha Péter csoda nélkül beszél,nem figyeltek volna ugy rá.A csoda hatása volt a szántás.
A magvetésről fogunk beszélni,amit Péter végzett.Előbb a gunyolódóknak felel s azokat könnyen elintézi.A beszéd többi része a várakozóknak felel.
A gunyolódóknak ezt mondja:"Micsoda beszéd ez,hiszen a napnak mégcsak harmadik órája van?"Napnak-a régi zsidók a nappalt számitották,reggeltől estig.Ezért a harmadik óra a mi reggel 9 óránknak felel meg. Péter azt mondja:hogy lehet részegségről beszélni,hiszen a napnak harmadik órája van? Más okból is hangsulyozza a harmadik órát.Pünkösdkor 9 óra volt a legfontosabb ünnepi óra.Épen az imádkozás órájában történt a pünkösdi csoda.Ünnep délelőttjén nem rughatott be senki.Ezzel az első csoport el van intézve.
Ezek a kételkedők valószinüleg a jeruzsálemi tömegből kerültek ki főleg.Innen kerültek ki a "feszitsd meg"-et kiáltók is.A másik csoport a zarándokok tömege volt.Ezek Istennel akartak találkozni,tehát rájuk a csoda más hatást tett,mint a többiekre.Aki a templom közelében lakik,nem lesz áitatosabb,mint más.Lassan közönyössé válik,amint megszokja a templom közelségét.A jeruzsálemiek áldozataivá váltak

ennek a közönynek.-Valami érthetetlen kezdődik itt,ami közönyükből kimozditja őket,ezért gunyolódnak.Azok gunyolódnak,akik beteltek, akik a maguk igazságosságában bíznak,akik közönyösek.
A bünösök,a paráznák felfigyelnek,szivük kinyilik.Akik kérdezték, mi lesz ebből-,az utóbbiak közül kerültek ki. Ezekhez szólt Péter beszéde.Az első kisebb részben Péter Joel prófétából idéz s ennek alapján igyekszik beilleszteni az eseményt.Össze kell hasonlitani Péter beszédét Joel szövegével.Joel szeptuagintabeli szövege s az Ujtestamentumnak e helye közt különbség van.Joelnél igy áll:Ezek után kiöntöm Szellememet minden testre/husra/-Péternél:Az utolsó napokban kitöltök az én Szellememből...Az ótestamentumi próféta másként látta,mint Péter,mert más körülmények között volt.A tartalom ugyanaz. A beilleszkedés más.
A próféta által Isten szent Szelleme szólt.Miért változott ez át az Ujtestamentumban? Mert Joelnak Isten még nem adta tudtára,mikor fog az bekövetkezni,amit prófétált.Joel idejében a zsidó nép Istentől eltávolodott.Ezeknek prófétált Joel arról,hogy bőség fog következni rájuk.Ha Joel azt mondja:"Az utolsó napokban",-akkor az nem érdekelte volna őket.Joel kortársai várhatták,hogy az égből elmarad az áldás és eső.Isten nem mondja meg,hogy nem érik meg.Jézus idejében már látszott,hogy az utolsó időben lesz.Ami Péter óta volt,az tulajdonképen az utolsó idő.Ugy jósolták,hogy a valóság jön el,nem a képek.Az első pünkösd az utolsó időben hangzott el.Hogy az utolsó idő kinyult,az azért van,hogy a küldött isteni erő átjárja az egész világot.
A második eltérés:Joel igy jövendöli:"Ezek után kiöntöm Szellememet minden husra/istentől elidegenedett emberre/.Kiöntöm Szellememet minden husra;tehát Isten mindent közül azokkal,akik a földön élnek. Péternél igy van:"Kiöntök Szellememből.."Tehát Péter javit:nem az egész Szellem töltetett ki,hanem csak egy része.Joel előtt mi áll? Az,hogy a zsidóság között terjed a bün,hogy lesznek Istenhez hütelen királyok,papok...Ő csodálatos látomást látott.A pogányokra is ki fog ömleni a szent Szellem.Mikor teljesedik ez be? -Végig az egyház történetén át nem,hanem csak mikor "risztus visszajön és minden nép megtér,élükön Izraellel,akkor válik valóra Joel jövendölése:"Iárasztom Szellememet minden husra.Pünkösdkor csak egy rész töltetett ki. Péter tehát kijavitotta Joelt?-"em,hanem kiemelte Joelből azt,amit teljesedni látott.
Milly csodálatos kilátás! Egyszer az egész világon győzedelmeskedik a szeretet Istene! Kitöltetik Szelleme minden husra!
Péter tudatosan változtatott Joelen,hogy megmutassa,mi az,ami beteljesedett.Ami a Szellem kiömlése volt,az mind a világosság területén mozog."Kiöntök minden husra...s akkor majd a ti fiaitok és leányaitok prófétálnak"-azaz:ugy fog majd fiaitokból,leányaitokból kibugyogni,mint a forrás."A ti fiaitok látomásokat látnak,az öregek álmokat álmodnak"-mindenki a maga tehetsége szerint.A látomások látása és álmok álmodása mind prófétálás.
A megvilágosodás a pünkösdi Szellem eredménye.Vannak,akik az ujonnanszületést tulajdonitják neki.Azt mondják:aki kapta,tovább nem ingadozik.A pünkösdi Szellem megvilágosodást ad.Az ember életében vannak pillanatok,amikor ott áll gyengén,elhagyottan,vergődőn.Minden vergődő ember körül kigyul majd a fény s ebbe a fénybe fog kapaszkodni,a lélek magához tér.
Péter beszéde 3 időt foglal magában.Joel szerint kitöltetik a Szellem minden husra.Ez csak az 1000 éves birodalomban következik be.Péter azt mondja,hogy kitöltetik belőle.Ez már Péter idejében bekövetkezett. Lesz,amikor csak papokra,Isten szolgáira töltetik ki.Aztán:amikor Isten szolgáira és szolgáló lányaira töltetik ki.Ez is megtörtént.
A harmadik időben lesz vér,tüz és füstnek kavargása.Ez ugy valósul meg,hogy a nap sötétséggé válik,a hold vérré,mielőtt jön az Urnak nagy napja.Tehát lesz idő,melyben 3 dolog jelenik meg,vér,tüz és füstnek gomolygása.

Sokáig nem értettem miért vér? A lelkek emlékezetében felgyülemlő vér. Mikor látják a vért, az megszólal s a gyilkosok büntetésre jutnak. A vért visszataszitónak látják majd. A tüz városokat pusztit el. Ez a második csapás. Gomolygó füst veszi körül a lelkeket, ez a harmadik csapás.
Joel 3 különböző korszakot ir le. A második korszakot jelzi a vér, tüz és füst gomolygása.
A harmadik korszak az, amelyben mindent betölt az Isten fénye. Isten megremegteti az ember lelkét, kiönti a husra szent Szellemét, hogy felkiáltson az égre segitségért. És az ember megszabadul. "Isten segits" ebben a kiáltásban Istennel találkozunk. Megtérés ez. Ebben a szóban tér meg az ember s ez a pünkösdi Szellem kiáradásának a következménye. Titeket azért érdekel, mert az "Igazságos"-t megfeszitettétek.. E büntudatban a tömeg megtért. Erről beszélünk a következő alkalommal.

22-28. Péter beszédét kezdtük tanulmányozni, melyet a pünkösdi történet másik felében mondott el. Az első részt a nyelveken szólások képezték, melyekből Lukács semmit sem jegyzett fel. Zavarba ejtették a hallgatóit s ebből a Péter beszéde vezette ki őket. Péter textusát olvastuk a multkor, most tovább vizsgáljuk az Joeltől idézetteket.
Mit akart vajjon közölni Péter? Megmagyarázta, hogy nem részegek zagyva beszédét hallották, hanem ez az a csoda, amit Joel jövendölt. Isten az Ő Szelleméből minden husra kitölt.
Most tovább megy, megjelöli az utat, melyen a szent Szellem tovább akar haladni. Még pedig a názáreti Jézus sorsában. Amit Jézusról mond, szorosan összefügg a pünkösdi eseménnyel. Uj tárgyra tér, ujra megszólitja őket: "Halljátok meg"..azaz: figyeljetek oda. Ezzel felhivja a figyelmet mondanivalója fontosságára. Mi ez a mondanivaló?
"A názáreti Jézust, akit személyekre az Isten hatalmas tettekkel, csodákkal és jelekkel tüntetett ki, melyeket Isten Ő általa köztetek tett, - mint ahogyan tudjátok, - ti a törvénytelen kezével fára szögezve megölétek, ám Isten feltámasztotta Őt, miután a halál köteleit feloldotta, aminthogy az nem tarthatta hatalmában."
Amit Péter nyomatékkal a hallgatók elé-ad, az sulyos, nehéz vád. Ti megöltétek Jézust! Meg kell jegyezni, hogy ezt izig vérig zsidó ember mondta. Neve zsidó: Simon. Jézus adta nevén Kéfás, görögül: Kőszikla. Ha pogányok ajka mondta volna, rosszindulatu vádaskodás lenne, amiben sok részük volt a zsidóknak. Ha ezek a vádaskodások nem lettek volna, a zsidó nép ment volna olyan utra, amilyenre ment. Nálunk antiszemitizmus nem lehet, nemcsak azért, mert a keresztyén erkölcs ezt tiltja, hanem azért sem, mert sok zsidó-keresztyént ismerünk és szeretünk. Mikor minden rosszakaratu ellenségeskedést távol akarunk tartani, meg kell mondanunk, hogy Péter azzal vádolta az oda özönlött sokaságot, /zsidók, prozeliták/, hogy megölték Jézust. Hogy az ő szavában nem volt semmi pogány barátság, antiszemitizmus/ami zsidóknál is előfordul, pl. Flavius Josephusnál/mutatja a kifejezés: "a törvénytelenek kezével".. Ezek alatt csak a pogányokat érthette, Pilátust és a félzsidó Heródest. Nyilván a vádban nem vezeti antiszemitizmus, hanem kimond egy általános igazságot, hogy akik Jeruzsálemtől távol voltak, azok is hozzájárultak Jézus halálához. Nem szavazatukkal, hanem egészen mással. Kérdezzük, mi lehet az, amivel őket Péter vádolta? S másra nem juthatunk, mint a következőre: az a bün, amivel minden ember hozzájárult: saját vétkeivel. Mert Isten akarta, hogy bennünket megszabaditson. A megtérés első állomása tehát, hogy az ember ránézzen a keresztre: "én vittelek Téged a halálra!" Ekkor egészen másként nézi Jézust: én voltam a gyilkos. Ha Isten ugy szeretett engem, akkor milyen bünös vagyok én?! Elmulik minden önáltatás, önigazolás. Nem lehet ebből fegyvert kovácsolni az antiszemitizmushoz. Mi a mi vétkeinkkel adtuk őt a törvényre és szögeztük a fára.
Amit Péter mond, annak minden szava sulyos. És csak az tudja helyesen olvasni, aki megalázkodik.
E szóban: "názáreti"-benne van minden, amit egy büszke zsidó lenézhet.

Nathanaél is azt mondja:"Názáretből jöhet-e valami jó?" Jézus mindig szemben állt azzal a levegővel,amit Názáret jelentett.Ő a mező liliomai közt nézte,élte Isten hatalmát.
Péter mondja:názáreti Jézus,de hozzáteszi:akit Isten rátok nézve kitüntetett.Az"apodeiknümi" azt jelenti:a többi embertől elszakitva mutatta fel nektek.Mivel tette? A csodálatos tettekkel,amiket általa tett Isten,amelyeknek ti is tanui vagytok.
Jézus a földön járva nem Isten volt,hanem ember,de általa Isten cselekedett.Három szót használ itt a Szentirás.Terata=megdöbbentő tettek, szémeia=jelek és dünameisz=hatalmas tettek által.Jézus beszédében hatalom van.Mikor Jézus beszélt,valami megfogta a hallgató lelkét.Jézus mindenütt magával hordta ezt a hatalmat.Ezt látta meg a kapernaumi százados,ezt a hatalmat,amely parancsolni tud a betegségnek távolból is.Hány ily csodás megnyilvánulása volt e hatalomnak? Emlékeztek,amikor a bünös asszonyt vádlói el akarták veszíteni? Jézus szavai megmentették.Isten küldötte őt.
E csodák oly megdöbbentő események,melyek megrázzák az embert s odaállitják az örökkévalóság küszöbére.
Az is csoda volt,hogy az üldözők nem tudták Jézust fényes nappal elfogni.A Gecsemáné kertben sem tudták őt a szolgák addig megfogni,míg Jézus maga le nem vette hatalmát róluk.
Isten jelekkel tett bizonyságot amellett,hogy Jézus az Ő küldötte. Nikodémus azt mondja:"Senki sem teheti a jeleket,hanem ha az Isten van vele".A zsidó népnek mégsem kellett Ő.Péter nem vádolni és eldobni akarja őket,sem pedig izgatni ellenük,hanem bünbánatra késztetni őket. Három ezer ember ugy is tett és kérdezte:"Mit tegyünk hát?"
Ha csak Péter beszélt volna, a szavak lepattantak volna az emberekről, de általa egy csodás hatalom cselekedett,Isten Szelleme.Ezek az egyszerü szavak,melyekben nyomaték van,amelyek igazak,megfogták a lelkeket.Az emberek a földre borultak,Isten bocsánatát keresték.
Azután folytatja Péter a beszédet.Elmondja azt,amit Jézusért tett Isten,miután felfeszitették."A törvénytelenek"=enomoi kifejezést használja Péter.Mert a pogányoknak nem volt olyan törvényük,mint a zsidóknak.E szó nem vád,hanem mentség.
Ezt a Jézust Isten feltámasztotta.Azóta még csak 49 nap telt el,hiszen egy szombaton mondta Péter ezt a beszédet.Azóta a názáreti Jézus dolgairól nem beszéltek.Csak siró asszonyok suttogtak róla.Róla nem sok említés történt már,mert a tanitványok rejtőzködtek.Elmentek Galileába,vissza is jöttek titokban.Beszélni sem mertek róla,hiszen félni lehetett.A főpapok,irástudók meg voltak nyugodva.Ők tudtak valamit a feltámadásról,de hallgattak.Most Péter kikiáltotta:"Feltámadt Jézus!" Idézi a 16.zsoltárt.Feltámadt,nincs a halottak között.Ha valakiről,akit eltemettek,az a hir jönne,hogy feltámadt,hogy érintene ez titeket? Most Isten feltámasztotta Őt.Mi vagyunk a tanubizonyságai, mondja Péter.Mivel ott a jelenlevőket a csoda hozta össze és nyelveken szólást hallottak,nem volt okuk kételkedni.Az apostolok lényéből áradt az őszintéség.
Ettől fogva nem némult el a bizonyságtétel:Jézus feltámadt.Ment a bizonyságtétel vidékre,az egész ismert világ minden részébe,ment át korszakokon.Az orosz keresztyének köszöntése ez volt:Az Úr feltámadt! Érdekes,amit Péter mond:"Miután feloldotta a halál kötelékeit.."Erre nem szoktak kitérni,de fontos,mert arra mutat rá,hogy Jézusnak kin volt a halál.Nem testi kin,mert test nélkül ment át,hanem a lélek kinja.Hogy mi lehetett ez a kin,arra kell gondolni,hogy az,aki maga az élet volt,annak kin volt elveszíteni a testet.Talán,mivel a halottak birodalma fogságot jelent,neki kin lehetett az összeszoritás. Nem lelkiismeretfurdalás,hanem korlátozottság,tehetetlenség érzése. Mikor feltámadott,ugy érezte magát,mint a madár,ha kinyilik a kalitka ajtaja,mint mikor fertőzött levegőjü városból ki a hegyekbe jutunk, vagy gonosz beszédü emberek közül a templomba.
A halál nem rendelkezett tovább felette,ki kellett eresztenie Jézust. Áttörték tehát a várat,amelyben a hatalmas ur,a halál lakott.

Idézi Péter a 16.Zsoltárt:"Előre láttam az én Uramat szüntelenül, ahogy velem szemben áll".A Zsoltáriró a jövőbe látott.Azt mondja:" Ő az én jobb kezem felől van."Jobb keze felől van,segiti,hogy meg ne inogjon.Dávidnak sok üldözésben volt része,de valaki ott volt a jobbkeze felől,hogy meg ne inogjon.Dávid ujjong.Péter megmondja: Dávid próféta volt,látomást látott."Még az én husom is reménységben fog lakozni".Tehát nem adja magát a csüggedésnek,hiszen melletts van az,aki segit majd."Mert nem hagyod az én lelkemet a holtak közt és nem engeded,hogy a te szented rothadást lásson".Dávid az uj életnek az utjait megismerte,tehát ujonnan született.Látta Isten arcát,azért tele van örömmel,nem inog meg.
Dávid halott,de látott valakit,aki a halál zsákmánya lesz,mégsem marad a halálban.Látta utódjának és Urának feltámadását.Nem magáról beszélt a Zsoltárban.
Igy teszi Péter megfoghatóvá:van feltámadás,a halál nem uralkodik rajtunk.Igy látták meg az emberek Jézusban a csodálatost,az Istentől küldöttet.Szemük megnyilt.Messiás volt Ő és megtértek hozzá.

29-41. Az elmult alkalommal Péter beszédéből egy második idézetet olvastunk,melyet Dávidtól vett,főleg a 16.Zsoltárból.Ebben Dávid megjövendöli,hogy az Ő Ura Istennek jobbján fog ülni,és Isten nem fogja annak lelkét a halottak birodalmában hagyni.Nem engedi,hogy Szentje rothadást lásson.Péter a jövendölést most értékelni próbálja, mondván:"Testvéreim,-szabad nekem nyiltan szólanom hozzátok Dávid patriarcha felől?" Vajjon miért tart Péter valamitől?Miért nem szólhatott volna Ő szabadon Dávid pátriarcha felől?
Szokatlan a patriarcha elnevezés.Dávid ugy élt a nép emlékezetében, mint király.Dávid csak a királyi család ősatyja,nem az egész zsidó népé.Igy Jézusé is.Miért fékezte magát Péter,mikor Dávidról beszélt? Az ok a következő:a zsidók Dávidot ezer év távlatában oly nagynak látták,hogy nem volt szabad róla semmi olyant mondani,ami őt kicsinyitené.Ily nagy volt Dávid mint ember.Az már hozzátartozik a mi emberimádatunkhoz.Péter valami olyat akar mondani,ami kisebbnek mutatja őt annál,akiről beszél. Meg akarja mondani,hogy nem Dávid az, aki Isten jobbján ül és teste rothadást nem látott.Azt mondja:Ne legyünk olyan érzékenyek emberi nagyságra.Nem Dávidról beszélek,nagyobb van itt annál.Dávid sirját akkor még ismerték.Ma már nem tudjuk,hol vannak a királysirok./Valószinüleg a Sion hegyén/.Azt mondja Péter: Dávid halandó volt,ott a sirja,rothadást látott.Tehát a jövendölésmásra vonatkozik."Próféta lévén..előre látva szólt Krisztus feltámadásáról".Dávidban egyesült a király és a próféta.Látjuk ezt olvasva a Zsoltárokat és a titkokat,amiket Isten mondott neki.Próféta=előre mondó,roe,koze=látnok,nábi=akiből,mint forrásból bugyog az isteni beszéd.A zsidó szavak nem azt a fogalmat fejezik ki,amit a görög próféta szó jelez.Mivel azonban a Bibliában arról van szó,hogy Isten emberei előre meg is mondják a jövendőt,ezért a Biblia egyes iróit prófétáknak nevezik.
A magyar Biblia beosztása nem egyezik a héberével.A héber Biblia sorrendje a következő: Első rész a thóra,a Mózes 5 könyve.Második rész a korábbi próféták,ugymint ~~xxxxxxx~~ Józsué,Birák,Sámuel I-II, Királyok I-II, Harmadik rész a későbbi próféták,ugymint Ezsaiás,Jeremiás könyve,Jeremiás siralmai,Ezékiel,Hóseás,Joel,Ámos,Abdiás, Jónás,Mikeás,Náhum,Habakuk,Sofóniás,Aggeus,Zakariás és Malakiás. Az iratok negyedik csoportja:Ruth könyve,Krónikák I-II.Ezdrás,Nehémiás,Eszter,Jób,Zsoltárok,Példabeszédek,Prédikátor,Énekek Éneke, Dániel.
A próféta belát az események mélyére és látja a mélyben Isten utjait. A Zsoltárok tanusitják,hogy Dávid nehéz sorsa mélyén látta Istent elvonulni.Menekülnie kellett először saját hazájában,majd külföldön, aztán saját fia elől.Látta sorsában Istent.Előre is látott.Látta a csodálatos királyt,de jövendölését homály jellemzi,mert nem értette egészen.Isten rábizta ezeket,mig eljön az,akire a jövendölés vonat-

kezik.Teste rothadást nem lát,lelke nem marad a halottak közt,ezzel Dávid olyat jövendöl Krisztusról,amikre nézve Ő minden mástól különbözik.Isten mondja az ő Urának:ülj jobbkezem felől,míg minden ellenségedet lábad zsámolyául vetem.De hogy ezek a dolgok hogyan bomlanak ki,azt Dávid még nem látja.Péter felfogja a szavakat.Dávid próféta, nem ő a beteljesülés.Dávidtól meg kell különböztetni a Krisztust. Péternek rá kell mutatni:akiről Dávid jövendölt,itt volt."Teste feltámadott,ennek mindnyájan tanubizonyságai vagyunk".Ők látták a megfeszitett és feltámadt Jézust.Annak is tanubizonyságai,hogy felment a mennybe.Az Atya jobbkeze felől ültette.Ez azt jelenti,hogy az események további megvalósitásában Jézus lesz az Atya eszköze.Az Atya semmit sem csinál nélküle.

Első volt,aki elnyerte az ajándékot,amit Isten a tanitványoknak szánt: a szent Szellemet.Hogy ez csakugyan a földre szállt és tudatlan zsidó férfiak száját megnyitotta s ezek megrészegültek tőle,annak ők a tanubizonyságai.Férfiak szólanak Isten Szellemétől megtöltve,csodás hatalommal,Péter is.

Tények vannak.Mik ezek? Először is megszületett az,aki Dávid ágyékából vált születendő.Ha megfeszitették is,nem változtat azon,hogy Dávid utódja.A zsidók saját királyukat szegezték a fára.Isten Fiát felszegezték azok,akik Dávidból emberfelettit csináltak.

Másodszor: mikor felszegezték,sirba tették a királyt,Isten ellentmondott:kivette a sirból.Soha meg nem történt,hogy a sirba tett magától kijött volna.

Harmadszor: nem lett olyan,mint addig volt és elragadtatott.

Negyedszer:Jézus elküldte az Atya ajándékát,a szent Szellemet.

Ötödször: ettől kezdődik egy olyan történet,melynek az a célja,hogy ellenségeit lába zsámolyává tegye,ellenei meghódoljanak előtte.Ez még a jövendő,de ez is meg fog történni,ha az előző négy megtörtént. Ha ezek megvalósultak,mi akadálya annak,hogy az utolsó pont is megvalósuljon?-s ellenei engedelmeskednek neki.

E tényeket állitotta oda Péter apostol.A 110.Zsoltárt idézi:"Mondá az Ur az én Uramnak,ülj az én jobb kezem felől,míg ellenségedet lábaid zsámolyává nem teszem.Tudja meg Izrael egész háza,hogy Urrá és Krisztussá tette Őt az Isten,azt a Jézust,akit ti megfeszitettetek,"-holttá tettetek.Ezt a megcsufolt Krisztust Urrá tette Isten,aki ítélni fog felettetek,sőt ma is ítél.

Negyven évvel később jöttek a rómaiak s két évi nehéz harc után elesett Jeruzsálem.Hány zsidó pusztult el? Büntető keze utolérte őket. Jaj azoknak,akik nem hajtanak térdet a Messiás-Király előtt! Isten Őt nemcsak Urrá tette,hanem Krisztussá,Szabaditóvá,aki népe szétvert tagjait összegyüjti Jeruzsálembe és visszajön hozzájuk.Ekkor minden térd meghajol előtte.

Egyszerre a sokaság előtt állt egy meglepő tény.Beszéltek arról,hogy Jézust megfeszitették,de hogy ez Ur és Király,aki a mennyeken uralkodik,az meglepetés volt.Péter erőteljesen,méltósággal beszélt.Mintha szivüket fürésszel vágták volna.Megkeseredve kérdezték:Atyámfiai,férfiak,mit tegyünk hát?

Mikor a bűnbánat szava felszakadt szivükből,Péter megadta a választ: "Térjetek meg és keresztelkedjetek meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevébe a bűnök bocsánatát fogjátok kapni,sőt többet,a megigért szent Szellemet.Nemcsak a tietek lesz,hanem fiaitoké és mindenkié a földön. E szavak egyszerüek,határozottak és mély értelmüek.Vegyük sorra őket: 1./ Térjetek meg.Ennek a szónak két értelme van.Az első értelme:megfordulni.De itt nem az áll,hanem:metanoia:változtassátok meg gondolkodástokat.Leforditva az akkori nyelvre:ha eddig semmibe vettétek,ezen változtassatok.Vegyétek tudomásul,hogy Ő az élet.Elketek minden gondolata Őt keresse,Ő töltse be sziveteket!.Ebből jön:

2./ Keresztelkedjetek meg az Ő nevére! Keresztelkedni=bemeritkezni. Jézus Krisztus nevébe meritkezzetek be.Név=lesen=lényeg.Tehát itt: Krisztus lényege.Meritkezzetek Jézus Krisztus lényegébe,Ő vegyen titeket körül.Ahogy e világban körülvesz titeket a bün,az Isten elleni

lázadás,közöny,unottság,a tisztátalan,az aljas,az istentelen,ugy vegyen körül benneteket Krisztus minden próbatokon át Őt szivjátok be, ő áradjon belétek.Legyetek halottak e világ számára! Nem a jelkép a lényeg,hanem az,amit kifejez.Haljanak meg a világnak,éljenek Jézusban, vegye körül őket Jézus.
Az üdvözíti az embert,ha belemerül Jézusba.Csak Őt akarja a szivébe engedni.Meritkezzetek Jézusba.
Uj tényeket mutatott Péter.A megfeszitett Krisztust Urrá tette Isten. Ha megkeresztelkedtek,két dolog történik:bünök bocsánatát kapjátok, aztán pedig szent Szellemet.Visszanézés:bünök bocsánata.Ha el kellett temetni,nincs benne semmi jó;utálatos,hamis.Nincs,amit Isten elé vihetnél.Isten megbocsátja.Az előretekintés is csodálatos tanács:Szent-Szellemet,uj életet kaptok.Talán a holtak visszajárnak,de a szent Szellem legyőzi a mult hatalmát.Leszámolás a multtal és boldog előrenézés van Péter igéretében.Mindnyájuké lesz a szent Szellem ajándéka.
Ekkor Péter előre tekintett,mert ő is próféta volt.S látta,hogy pogányok is fogják kapni,messziről is jönnek tanitványok,azok is kapják, ezek között vagyunk mi is."Proszkalészetai"ebben benne van:Isten magához szólit bennünket.
Tovább buzdit Péter: Mentsétek meg magatokat e"görbe"nemzedéktől. Akik a názáreti Jézust elfogták,éjszaka mentek,csürtek,csavartak,görbe uton jártak.Szakitsátok el magatokat e fonák nemzedéktől.Mily határozott felszólitás.
3ooo zsidó lélek állott a 12o mellé.Elszakadtak a fonák nemzedéktől. Aztán a keresztyének görbe utakat kerestek,hogy ne kelljen szenvedni. Megromlott az egyház.A hamis bizonyságtevésre nem térnek meg az emberek. Kain áldozatát áldozzák.Nyomoru hit,amely nem szakitja el magát a görbe nemzedéktől.
3ooo-en csatlakoztak.Fent a háztetőn állt Péter,alatta a sokaság.Mintha a Péter kezében háló lenne s fogna sok-sok halat!Ne félj,emberek halászává teszlek-jutott eszébe Péternek vajjon? Jézus igérete valóra vált.Péter halász lett ujra s az első gyülekezet elindult arra az utra, amelyen a názáreti Jézus járt.

41-47. Világban élő emberek szokása,hogy ha bánatuk van,elővesznek valami kedves regényt,mely derüs életet fest.Ezzel kikapaszkodnak az őket körülvevő sötét világból és beleképzelik magukat egy álomvilágba. Sok emberen szomoruság ül.En is szeretnék egy derüs képet festeni,amely azonban valóság volt és az is lesz.Az egyház bölcsőjénél ülve ismerjük meg az egyház végét,mert a történet oda megy vissza.
Jézus ideje a végidők idejének jellegét viseli.Elhajlott az egyház Urától,de mindinkább visszamegy oda.Amit elhagytunk,ujra megtaláljuk. Nem költészet,hanem valóság,melynek szinei itt voltak és lesznek,azok örömére,akik Krisztus egyházához tartoznak.
Milyen volt az első egyház,mikor a szent Szellem kitöltetett és szabadon alkotott? Először is:3ooo-en tértek meg.3ooo igazi megtérés egy napon! Ez a megigért csodálatos halfogás.Az egyház tagjainak száma kezdetben 12o,aztán 3ooo,később 5ooo.Hogy tudta a 12o ezeket magához igazitani? Ezt Isten szent Szelleme végezte,nem ők.A 3ooo ember egy volt egymással.Nem voltak határozatlanok.A Szentirás ezt a görög szót használja: homothümadon=egy indulattal.Az egy akaratot rá lehetett parancsolni az emberekre,de az egy indulatot nem.A 5ooo lélek egy volt az akaratban is,kitartva a templomban az Isten dicséretében.
Szövegünk az"és" kötőszóval 2-2 dolgot köt össze.Erdekes dolog ez. Együtt szerepel a tanitás és közösség,a kenyér megtörése és az imádság.Az apostolok tanitásából folyik a közösség,az urvacsorából az imádságok.Mi évek óta tapasztaljuk,hogy az apostolok tanitása közösséget teremt.Emberi erőlködéssel nem lesz soha közösség.Hirdesd tisztán az Igét,engedelmeskedj az Igének,élő azt.Es Isten Igéje teremti a közösséget az Ige körül.
Az apostolok azt hirdették,amit három és fél év alatt a Jézus társaságában összeszedtek. Sok uj ember volt közöttük s nemcsak az aposto-

lok tanitottak,hanem a 12o is. Elmondták,amire emlékeztek s a szent Szellem segitette a visszaemlékezést.Szivükben őrizték Jézus szavait. Tapasztaltam,hogy általam régen,2o-3o esztendővel ezelőtt mondott mondatokkal jöttek hozzám emberek,amiket Isten irt a szivükbe.Hát még mennyivel jobban megmaradtak az apostolok lelkében azok a szavak, amik magának Jézusnak a szavai voltak.Ezeket ismételték.Az evangéliumok leirására csak 2o-3o évvel később került sor.De lassankint kifejlődött egy megszokott istentiszteleti rendszer.Megtanulták az evangéliumokat s előadták.Az emberek szivében változás történt.Átváltoztak Jézus élete nyomán.Mindenik Jézus képmása lett s ez teremtette a közösséget.Ez igy kezdődött erővel,hatalommal.Kitartottak a közösségben. Hasonlóak lettek,egy volt a gondjuk,céljuk,egymás mellett maradtak,a Krisztus teste lettek.
Ez volt az egyik csoport.A másik csoportban van emlitve az urvacsora és az imádságok.Sok imaórát tartanak,sokon én is részt vettem,de később ezekről menekültem.Nem egyezett az izlésemmel.Azok a csinált kifejezések,megszokott üres frázisok,bennem inkább undort keltettek. Hála Istennek,vannak másféle imaórák is,ahol egyszerü szavakkal,hittel imádkoznak.Ezeken szivesen veszek részt,mert áldásosak.De sokszor ugy érzem,ezek is erőtelenek,nem hatolnak át az érc-égen s hazamegyünk utána nem azzal a tudattal,hogy Valaki ott volt.Most vágott élesen a lelkembe ezen a délutánon,hogy az urvacsora és imádság összefüggnek. Jól értsétek meg,nem a szertartást értem alatta,hanem Krisztus testének és vérének evését és ivását,a Krisztussal való közösséget.Ha külsőképen részesedünk is a szertartásban,a hangsuly akkor is a belső közösségen van.
A tanitványok ott állottak a keresztfa tánye előtt,nekik könnyü volt közösségbe kerülni Jézussal.Mikor szembeálltak a Golgota tényével, tudták,hogy szilárd talajon van a lábuk,mely szenvedésen át kitart mellettük.Isten szeretetének talaja ez,az urvacsorának a talaja.A Golgota talaján kérhetjük Istentől,hogy teljes szeretetével álljon mellettünk,mint az első keresztyének mellé odaállott.Igy volt összefüggés az urvacsora és az imádkozás közt.A szilárd talajon állva szárnyalhatott fel az imádság.Az Ég felelt az ostromló imádságra.Ez ujra közösséget teremtett s kitartottak.
Most disszonáns hang következik. Azt hinnénk ezek után,hogy mindezek nyomán békesség következik s a következő mondat igy hangzik: "és lőn minden lélekben félelem".Ez nem az emberektől való félelem volt,nem a világ félelme,hanem istenfélelem.Aki Istentől fél,annak nem kell félnie az emberektől.Mi is sokszor csak azt látjuk,ami a földön történik,alkalmazkodunk emberekhez s nem félünk Istentől.
Az apostoloknál Isten jelen volt a gyülekezetben s ez keltette a félelmet.A mi gyülekezeteinkben az emberek lelkiállapota különböző,de az apostolokéban egyező volt:homogén,mert mindnyájan féltek Isten ellen véteni.Csak igy támadhat boldog gyülekezet.Mikor belevetjük magunkat a világba,elmulik Isten félelme,félünk a világtól.Ott oly igazi volt Isten Szellemének jelenléte,hogy mindenkiben ott lakott Isten jelenlétének tudata s ebben a félelemben engedelmeskedtek.Ilyen gyülekezetben Isten hatalmas tudott lenni,mert az a gyülekezet szent volt.Pál igy irja:"szent gyülekezet".Ahol Istent félik,megszentelik a szivekben,ott Isten cselekedni tud.Nyavalygó keresztyének közt Isten nem tudja magát megdicsőiteni.
"Sok csoda és jel történt az apostolok által".-Valaki azt mondta,hogy ebben az időben már nem történt sok csoda.Ez a hely ezt cáfolja.Mert mind a másikért élt,megszenteltek voltak,azért történtek a csodák. Nem ez képezi a gyülekezet életének legmagasabb pontját,de a csodák mindenesetre Isten jelenlétének bizonyitékai.
A csodák közt nem a legjelentéktelenebb,hogy az első keresztyének lemondtak a pénzszeretetükről,erről az erős ösztönükről.De lemondtak egy még erősebbről is:a hiuságról.Titokban adni nem szokás,a dicsőségvágy erősebb.Hogy mily nagy volt ott Isten dicsősége:e bibliai hely mutatja."Mindazok,akik hivőkké lettek,ugyanazon a helyen együtt

valának és mindenük közös volt."Ez fontos,mert látjuk,hogy nem az egész 5ooo ember vagyonát kezelték közösen.5ooo-en nem lehettek Jeruzsálemben együtt egyszerre,erre nem volt lehetőség.Mikor 5ooo-en voltak,sok házban jöttek össze s ezeket látogatta a 12o.Tanitották az ujonnan hivőket.Az egyes csoportok vagyonközösségben voltak."Eladták szerzeményüket és elosztották,amint kinek kinek szüksége volt". Tehát ahogy kinek mire szüksége volt.Hogy mire volt szüksége,azt a szeretet mutatta meg.A szeretet igazságosságát csak az viseli el, akiben szeretet van.Akiben nincs,az legfeljebb salamoni itéletet fogad el.Ahol Isten szeretete van,ott mindenkinek arra van gondja,hogy a másiknak legyen.Ez a vásár két emberből áll.Egyik kap,a másik ad, s kapni ugy kell itt,hogy nem dolgozik meg,nem fizet meg érte,a szeretetet kell elfogadni.A becsületére büszke ember ingyen nem fogad el semmit.De az első keresztyének átmentek azon a tanitáson,hogy az Isten ingyen kegyelemből ad.Annak is keresztyénnek kell lenni,aki ad s annak is,aki kap.Az első keresztyének szivesen adtak és szivesen kaptak. Mindenki adott és mindenki kapott.A gyülekezet a szeretet selyemszalagjával volt összekötve.Ez más,mint a természeti emberek világa. "Kitartottak egy indulattal a templomban".Azt hittük,önmaguknak éltek s most kiderül:ott voltak a templomban.A templom nem egy épület volt,hanem egy óriási négyszögben rengeteg épület és udvar.Az udvarokat oszlopcsarnok vette körül fél kilométer hosszuságban.Sok csoport tudott itt összegyülni.A keresztyének Salamon tornácában gyültek talán mind össze az 5ooo-en.Érdekes tehát,hogy a keresztyének nem vesztették el kapcsolatukat zsidó testvéreikkel.Ujak és ujak jöttek folyton közéjük.Tehát nem csupán befelé éltek.E kifejezés:"egy indulattal",arra is vonatkozik,hogy:házanként megtörték a kenyeret.E megtörés utalt arra,amit az emmausi tanitványok láttak,amikor Jézus megtörte a kenyeret.Ez az urvacsorára utalt.Az apostolok közösen ettek, közös pénztáruk volt néhány gazdagabb asszony jóvoltából.Önzetlen ajándékok voltak.Judás a pénzt időnként meglopta,de azért maradt elég. Ez a szokás megmaradt ezután is.Esténként összejöttek a Márk János anyja házában,megtörték a kenyeret s az első gondolatuk Jézust keresték.Az Urra emlékeztek s ebben a jegyben voltak együtt.Ujjongással, szivük őszinteségével,Isten magasztalásával étkeztek együtt.Emberek, akik Krisztus áldozatába fogództak,csak ujjongó örömben lehettek együtt.Később több házban gyültek össze,ezt jelenti a "házanként"kifejezés.Ezek együtt gondoskodtak egymásról s együtt törték a kenyeret. Igy történt,hogy az Ur naponta szaporitotta számukat.

Egy keresztyén kör összehozta az embereket egy nagy családdá.Milyen más ez,mint a mi életünk!Mi,akik testi családokban élünk,nem tudjuk, milyen lehetett a régi keresztyének élete,kik egy szellemi családban éltek.

De a régi,drága és boldog idő visszajön,amikor Jézus visszajön.Ujra lesznek szellemi családok,ujra megtörik házanként a kenyeret.Nehezen bár,de efelé haladunk.

Kifogásolják,hogy az első keresztyének eladták vagyonukat s mire Pál másodszorra járt Korinthusban,Thesszalonikában,gyüjteni kellett a jeruzsálemi szegények számára.A kommunizmusról le kellett törni,mert a menyasszony belezuhant vissza a világba,beszennyezte magát.A szent Szellem kiköltözött s elfoglalta helyét az emberi erőlködés.De az utolsó időben ujra visszatér.Ujra lehetséges lesz a vagyonközösség, szellemi családok lesznek,melyeknek tagjai testvérek az Ur Jézus Krisztusban.Megtanulják,hogy a kevés is elég annak,aki Krisztust követi.

Azért szünt meg a vagyonközösség,mert a keresztyének visszatértek a világba,hogy vagyont gyüjtsenek.Amikor keresztyének állanak majd szemben keresztyénekkel,ujra meglesz az,amit akkor is csodált a világ. Krisztus gyülekezete kedves volt az embereknek.Mint ahogyan az Antikrisztustól széditett tömegben is lesznek,akik szeretik a keresztyéneket és Isten megmenti őket.Visszaáll a régi,kiépül a szivekben,amit Isten akarata épit.Elkészülnek az emberek a csodálatos egységre,ami

az első időben volt.-Mi a valóság? Az a remény,amit Isten ad.Melyik tud adni? A gyülölködő,vagy az,aki mindent odaadott a Golgota keresztjén?

3,1-10. Egy olyan gyámoltalan kis bárányról van szó,amilyenről most énekeltünk! Egy születésétől fogva sántáról,aki férfias munkára alkalmatlan volt s akit minden nap kivittek kéregetni a templom Ékes kapujához.Vannak,akik az ilyen kéregetést iparszerüen üzik,azután nevetnek a megindult embereken.Ez a kéregető nem ilyen volt.Látszik ez abból,amit a gyógyulás után tett.Ha szívesen koldult volna,nem örült volna a gyógyulásnak.Aki oly örömmel szökdelt,mint ez,az olyan csodálatos nagy dolgot kapott,amire egész életén át vágyódott.Hogy egészséges legyen és dolgozzon.Kinek mondhatta ő ezt el? Övéi kivitték, hogy keressen.E koldulás fájt neki,különben nem örült volna annak, hogy abbahagyhatja.Szért hasonlit a sivatagban eltévedt bárányhoz. Milyen sokan tévedtek el abban a rideg sivatagban,aminek a neve: embervilág.De hányan vannak,akiknek nincs kitől kérniök.Milyen kemény tud lenni az emberi szív.Mikor valaki bajba jut,azt tudja mondani reá:ugy kellett! Amikor az emberi szivbe nézünk,az elhagyatottságnál borzalmasabb dolgot látunk: ez a szivtelen ember sorsa.Amilyenek voltak ők,olyanok lesznek hozzájuk az emberek,az angyalok! Örök isteni törvény ez.
Ott a jeruzsálemi templomban nem látjuk még ezt az embersivatagot. Mindig vitt valamit hőza a sánta és mégis boldogtalan volt.Volt otthona,voltak,akik szánták és szerették és mégis szomoru volt az élete, mert nem volt a helyén.Mindnyájunk szivébe oltott az Isten valamit és sokszor igen nehezen találjuk meg azt a helyet,vagy sokára,amit Isten számunkra kijelölt.Addig honvágyunk van.Ez volt a sántában is.Dolgozni akart és nem tudott.Ő is próbált járni,de nem sikerült neki.Ezt onnan lehet látni,hogy amint érzett valami erőt a bokájában,rögtön ráugrott és járt.Ehát ezelőtt gyakorolhatta.Ha ennél a sántánál nyomorultabbat sokat látunk is,mégsem mehetünk el mellette szánalom nélkül.Ha a vágya gonosz lett volna,nem kellene sajnálnunk.De gyógyulásra vágyni nem helytelen,nem bünös dolog.Szenvedett,mert nem dolgozhatott. A templom Jeruzsálem keleti oldalán terült el.Azt a templomot,amit Salamon és a királyok épitettek,lerombolta Nabukodonozor.Ujjáépitették a fogságból visszatérők.Egészen addig szegényes volt,amig Heródes ujra nem épitette.Legszebb része az ékes kapu volt,arany és ezüst keverékéből készitve.Bizonyára sok szép minta volt a kapun.E pompás kapu alatt volt a beteg koldus.Mily ellentét! A pompa és a nyomoruság! Milyen rossz és kegyetlen dolog nyomorult viskók közt palotát látni. Itt is megvolt az ellentét,ami a világot jellemzi.Együtt volt a kettő. Prédikáció volt,amit nem nagyon értettek az emberek s nem értenek ma sem.Fent és lent,magasság és mélység ebben a világban!A gazdag és Lázár!A gazdag,ha meglátogatta volna Lázárt,másként élt volna otthon és másként ment volna át a másvilágra.A gazdagság nem hajol le a nyomorhoz.A faraó és a rabszolga végig az egész történelemben!Mégis,mikor a sánta mellett látjuk az Ékes kaput/nem azt,amit ma tartanak annak/,-arra kell gondolnunk,hogy ez a nyomorult ember nem az arany-ezüst gazdagságára vágyott s azzal,amit az Ékes kapu kincsei nyújthattak volna neki,nem lehetett volna őt boldoggá tenni.
Az Ékes kapunál volt az asszonyok udvara.A nők ennél tovább nem mehettek.Jó helyet választott hát a sánta,hiszen a női szivek a szánalomra és könyörületre hajlandóbbak s bizonyosan kapott is adományokat. Mikor Péter és János jött,a sánta nem is nézett fel.Péternek ugy kellett megszólitani:Nézz mireánk! Szerény volt.Es jött két ember egyszerü ruhában.A kérésre ezt mondták:nincs aranyunk,nincs ezüstünk.A szegénység megszólitja a szegénységet.S ez felel:nincs arany!De van valami más,amit adunk! Isteni sugallatra esett rá tekintetük a sántára. Adjuk,amink van.A názáreti Jézus nevében:járj! A sánta felnézett,lábai erősödni kezdtek s ő azonnal tudta,hogy fog tudni járni.Akkor ujjongva ment velük,nem hagyta őket többé el.Feltünő volt,de az apos-

tolok nem szégyelték.
Különös történet,amikor az arany-ezüst kapu mellett ül a nyomoruság. Segitség gyanánt aranyat,ezüstöt várunk,de ő többet kapott.Életerőt magától az örökkévaló Istentől,kinek trónusától ömlik beteg,meggyötört emberek szivébe a vigasztalás és élet.
És csodálatos életet kapott a sánta.Péter azt mondta:adjuk,amink van! Tehát mégis csodálatosan gazdagok voltak.Am ezt a gazdagságot más nem adhatta.De miért nem adott nekik Isten aranyat és ezüstöt is? Mert az élet folyamát elhomályositotta volna.Aquinói Tamás egyszer együtt volt egy püspökkel,aki arany tálban mosta meg aranygyürüs kezét.A püspök igy szólt:nem lehet mondani,hogy nincs aranyunk,nincs ezüstünk.Aquinói Tamás erre igy felelt: De azt sem mondhatja az egyház,hogy:kelj fel és járj!
Az egyház gazdag földi testté lett,de kimaradtak belőle Isten ajándékai.Szegény lett az egyház.Az apostolok tudtak segiteni és az apostolok egyháza is.Hladták vagyonukat s adtak kinek,kinek,amire szüksége volt.Ezzel áradt a lelkekbe a felülről kapott szeretet.S mikor a jeruzsálemi és judeai keresztyének elszegényedtek,jöttek az adományok Kis-Azsiából,Macedóniából.Utközben megállitották Pált,aki vitte az ajándékokat.Ő figyelmeztetés ellenére ment a fogságba.
Fény és nyomor egymás mellett.De igy van jól.Ha mindig csak fény,gazdagság volna,ha csupa derü és biztonság,szivünk eldurvulna.De a szenvedések kohójában kitáruló szivbe beleesseppen az égi szeretet olaja, ezt vitték Péterék a templomba.Igy mondhatták:megunkkal hozzuk a Názáreti Jézus nevét,az Ő nevében:járj! Nincs ennél nagyobb kincs!
Ne vágyjatok földi gazdagságra,külső jólétre.A gyötrődő szivek telnek meg Isten szeretetével.Adjunk üzeneteket a távolból:szeretnek! Mert ugyanazt szeretik,akit mi.Aki könyörül és nem keményedik meg,az,amikor jön az üzenet:szeretnek bennünket,-megtelik szeretettel.Egymástól távol,de egy szeretetben dobban össze a szivünk.Égő,tüzes szeretet-folyam megy szivről szivre.Ha ez az égből alászáramló szeretet a világban összegyül,mikor a szeretet erősebb lesz,mint a világ,mikor ez az áram megával ragad mindent,hogy megváltoznak a szivek,hogy felragyognak az arcok!A szeretet árama járja át győzelmes hullámban az egész világot,ha visszajön az Ur Jézus a világra!
Több volt ott az Ékes kapunál aranynál,ezüstnél:Isten szeretete.Ez a Keresztyénség,ez az élet!Ha keresztyének akarunk lenni,szivünk keménysége miatt meg kell alázkodnunk és kérnünk:Isten szeretete áradjon be szivünkbe.A szeretethez kell megtérni.
Én leggyek a mentő,aki Isten szeretetével jár-kél a világban.Meglátni a szenvedőt,hogy szeressünk,gyógyitsunk sebeket:ez az élet.

11-26. Az Ékes kapuban ülő sánta meggyógyitása igen egyszerü kis történetnek látszik.Ennél a gyógyitásnál sokkal érdekesebbeket olvasunk az Evangéliumokban.Mégis nagy hozderejü e gyógyitás következményeinél fogva.A gyógyitásnak az adta meg a jelentőségét,hogy Jeruzsálemben,a fővárosban történt a nagy nyilvánosság előtt,ugyhogy hire onnan messze ki kellett,hogy hasson.Még fokozta a jelentőséget,hogy a templomban történt az esemény,a zsidó élet középpontjában,a zsidó nép vezetőinek, a papoknak szinte a szemei előtt s a templomnak is nem valami félreeső zugában,hanem ott,ahol legnagyobb volt a forgalom s legnagyobb volt a fény:az Ékes kapu mellett.Ott,ahol a pompa és a nyomor összetalálkoztak,ott segitettek az apostolok a nyomoron s ez a gyógyitás olyan volt, mint egy másik szentély a fényes jeruzsálemi templom mellett,egy szellemi,láthatatlan,mégis meglevő templom,melyben Isten jelen van:a szentek közössége.Olyan volt ez a gyógyitás,mint egy versenyre való kihivás:hol van a nagyobb erő,a nagyobb hatalom,a nagyobb dicsőség,a kőtemplomban-e,vagy a most épülni kezdő szellemi templomban? S akit a külső pompa annyi éven át a nyomorban hagyott,azon segitett a láthatatlan templom ereje.S a nép ünnepelve s bámulva nézte és kisérte a jelenetet.Nehéz volt a kőtemplom papjainak a helyzete.A Názáreti ők megölték s ime most csodát tesz a Názáreti neve,amelyet letagadni nem lehe-

tett,mert sokan ismerték a sántát és látták őt gyógyultan az apostolok mellett.De megpróbálták eltüntetni a csodát,mint lázár feltámasztásánál.A legnagyobb nyilvánosság mellett tett csoda kétségtelenül nem az apostolok tekintélyét erősitette,hanem a názáreti Jézusét.Emberi természet az,hogy embert bámul s nem a láthatatlan alkotót.A Biblia Istene leszállt,hogy emberré legyen.A pogányság embereket emel fel istenekké. Az összegyülő sokaság bámulva nézte az apostolokat s az ujjongó,ugrándozó gyógyultat s ez a bámulat kihivta az apostolok tiltakozását.Nem viselhették el,hogy Jézus dicsőségét nekik tulajdonitsák."Izraelita férfiak,miért csodálkoztok ezen az emberen,miért néztek oly meredten ránk, mintha a mi hatalmunkon,vagy kegyességünkön mult volna ennek az embernek a gyógyulása?"Azt akarta mondani:mi nem vagyunk különbek más embereknél,nálatok sem,erőtelen,tehetetlen emberek vagyunk csak,jobbak sem vagyunk nálatok,ugyanabból az erőtelen,bünös emberi magból származunk. Nekünk magunknak épen annyira nincs hatalmunk valakit meggyógyitani, mint nektek.De amit mi nem tudunk megtenni,azt megtette a názáreti Jézus neve.És ez a Jézus annak az Istennek a szolgája,volt köztetek,aki Ábrahámnak,Izsáknak és Jákóbnak Istene volt és a 12 ősatyáé:a ti Isteneteké. /A magyar forditás "Fiu"-t emlit,de az eredeti értelme akkor már szolgalegény volt,nem rabszolga,nem bérszolga,hanem a családhoz tartozó legény,mint ahogy a magyar ember is családját ugyanazzal a szóval nevezi meg,mint a családot./Az Atya,mint hü szolgát,mint családja tagját elküldötte a földre s Istennek népe,a testi zsidó nép az ősatyák leszármazottai nem fogadták el Isten szolgájának bizonyságtételét,hanem kiadták őt Pilátusnak és megtagadták őt Pilátus előtt.Vétkük annál sulyosabb, mert Pilátus el akarta őt bocsátani,de a zsidók követelték halálát a amikor választani lehetett,inkább akarták a gyilkost és rablót életben tartani,mint Messiásukat.Péter,aki szintén megtagadta Jézust,és bocsánatot nyert érte,nyugodtan mondja a zsidók szemébe a rettenetes bünt, mert ő már bocsánatot kapott érte és mert nem itélkezni akart homlitársain,hanem szeliden mutat rá vétkükre,hogy megbánják és bocsánatot kapjanak érte.Részvevő szeretetét mutatja,hogy azonnal más magyarázatot is talál,mely Jézus halálát elkerülhetetlenné tette,méggpedig két magyarázatot:1.A zsidók tudatlanságból ölték meg Jézust és 2. Jézus halála Isten akarata volt.Igy hirdették a próféták már az Ótestamentumban. A zsidók tudatlanságát bizonyitja,hogy az Élet fejedelmét adták halálra s a gyilkost és rablót mentették meg.Ha tudták volna,hogy kicsoda Jézus, nem ölték volna meg.Pedig tudhatták volna.Az Élet Fejedelme köztük tette csodáit s adta az életet,mikor betegeket gyógyitott,halottakat támasztott.Szinte a jeruzsálemiek előtt támasztotta fel Lázárt,a bethániait, de ők nem akarták látni,vezetőik félrevezették őket.Am,akik megösmerték Jézusban az élet fejedelmét,azoknak életében hatalommá lett ez a Jézus és mivel Ő már nincs közöttük,az Ő szent Neve,melyet,mikor kiejtenek, Őt Magát idézi fel.A Jézusba vetett hit,mikor nevét hittel emlitik,inditja meg a szent név viselőjét arra,hogy rajta keresztül ma is csodákat tegyen,mint tett egykor,amikor a földön járt.Mind ösmerték a sántát, mind ismerték nyomorult állapotát és most látják őt egészségesen.Az az épség a hit müve volt,nem emberi erőből,hanem emberi gyengeségből:hitből eredt.Manapság a theológia fortélya a hitből az emberi lélek erőkifejtését csinálta,de az apostolok idejében az ilyen képtelenségek elgondolhatatlanok voltak.Akkor hit alatt azt értették,hogy az ember magától eltekintett és másnak az erejére,képességére,másnak a hatalmára bizta sorsát.A hit hangsulyozása akkor azt jelentette,hogy az embernek semmi része sincs a gyógyitásban,hanem minden annak tulajdonitandó,akibe hitüket vetették.Az esetben Jézusnak,a Jézus nevének.A hithez azonban odafordulás kell.Az öntelt,magabizó gondolatok helyébe más gondolatok gondolása,tehát"epi-sztrophé"és"metanoia".Bizonyára a sánta koldusban a gyógyulás előtt egyiket sem kereshetjük,mert Péter szavára:"amink van",azt adjuk neked"-ideje sem volt gondolkodni,életével számot vetni, hanem megkapta azonnal a gyógyulást.Tehát az apostolok hittek helyette. Hogy azonban nem méltatlanra pazarolták lelkük bizalmát,azt megmutatja a sánta későbbi viselkedése,hálája,az apostolokhoz való csatlakozása.

Itt a gyógyulás hozta meg a sánta hitét,gyógyulása tehát csak az apostolok hitének a gyümölcse lehetett.
Az apostol abban a pillanatban még merészebbet gondol:a sánta gyógyulása mintája,ösztönzője,alapja lehet Izrael meggyógyulásának.Hátha egész Izrael helyett is hihet az apostol.Hátha hite megtérésre fogja ingerelni a zsidókat s Izrael megtérése további lépések és fejlemények csodálatos forrásává lehet.Izrael meggyógyulása épen ugy jöhet létre, mint a sánta meggyógyulása: a népnek Jézushoz kell fordulnia.Nem magában biznia,hanem Jézusra,a Messiásra bizni magát.Még eddig csak a csodálkozásig jutottak el,a megdöbbenésig.Még csak a volt sántát nézik,még csak rájuk,a gyönge,tehetetlen emberekre meresztik szemeiket. A gyógyulás forrása azonban nem ők,hanem az Ur,akinek ők szolgálatába szegődtek:az a szent Név,melyet a mennybe távozó itt hagyott maga helyett,hogy amikor ajkukra veszik,az áldás és erő,mint forrásból áradjon Belőle.Ebben a pillanatban tehát megtelve mentő szeretettel,odafordul a tömeghez és felszólitja: Forduljatok hát hozzá/térjetek meg/ és bánjatok bünt/változtassátok meg gondolataitokat/ s ennek gyógyulástok lesz a következménye,mely a lelketeket betegitő bünnel való leszámolástok lesz:hogy eltöröltessenek vétkeitek.A bün eltörlésének megint az lesz a következménye,hogy uj idők jönnek a népre,amelyeket "felüdülés időpontjainak"nevez Péter s e felüditő időpontok,vagyis események közül a legnevezetesebb az,hogy Jézus visszajön.Az a visszajövetel megint egy uj korszak elhozója lesz,amelyben lassankint a mindenség helyreáll/minden helyreáll/.Az apostol szerint tehát Izrael megtérése,meggyógyulása 3 fontos eseményt váltana ki:1.elhozná a felüdülés időpontjait,2.Jézus visszajövetelét s 3.mindenek helyreállását, vagy meggyógyulását.Kérdés,mi összefüggés van ez események és Izrael megtérése között?
Mielőtt erre a kérdésre felelhetnők,előbb az érintett 3 esemény jelentőségével kell tisztába jutnunk.Felüdülés időpontjai alatt a jelen világkorszakban ránk nehezedő szörnyü nyomás megszünését és ennek helyébe boldogitó események elkövetkezését kell értenünk.Az az önzés,mely Jézust feláldozta,az a zsarnokság,mely maga előtt mindent letiport, hogy céljait elérje,az az erőszak,mely senkinek érdekeit figyelembe nem vette,amikor saját céljait és érdekeit érvényesitette:nemcsak Jézust vitte keresztfára,hanem magára a Jézus megölésében vétkes népre is ránehezedett és elgyötörte.Amivel mást gyötrünk,az gyötör bennünket is:a bün.Amit a nép Jézussal tett,azt tették mások a néppel:igazságtalanságot.Jézus előre megjövendölte s a tanitványoknak lassanként eszükbe jutottak ezek a jövendölések,hogy/a földön az igazságtalanságok nőni fognak.De egyszer felüdülés idői fognak jönni:az egyház kimenekül az igazságtalanság alól:elragadtatik.Az igazságtalanság legfőbb gyakorlóit eléri a vész és ezzel befejeződik ez a világkorszak.A föld erőszakos urai helyébe,kiket a próféták jövendölés fenevadaknak nevez, eljön a szelid Bárány Jézus és a népek megkönnyebbülnek.A felüdülés idői tehát negativumot és pozitivumot hoznak.A negativum a gonosztól való szabadulás,a pozitivum a jó uralma lesz.Izrael népét ez a világ földönfutóvá,bolygó zsidóvá fogja tenni.Nem lesz hazája,nem lesz otthona,melyet magának épit.Nem lesz becsülete s ő sem fog senkit becsülni.Nem lesznek magas céljai,csak a mindennapos megélhetést,könnyü,elmuló hiuságot szolgáló alacsony célok fogják betölteni:a pénz,az élvezet s a hatalom,melyet ezek a muló,világi kincsek szereznek.Ki fog apadni a népnek a szelleme,bele fog fáradni ebbe a küzdelembe,éhezni, szomjazni fogja a magasabbat,melyet azonban törvényrágása nem nyujthat neki.Amihez hozzáér,azt átok fogja sujtani,nem fog sehol sem épiteni, hanem mindenütt széjjelszed,szétrombol,mig halálosan belefárad ebbe a futásba.De aztán eljönnek a felüdülés idői,mikor a hajsza megáll s ő révbe jut.Elvétetik,ami gyötri:a Messiás ellen elkövetett bün s megkapja azt,ami megpihenteti:a Messiás szeretetét.Az a csodálatos változás felülről fog jönni az Urnak szinétől,azaz onnan,ahol az Ur jelenlétében tiszta,szent angyalok tanácskoznak arról,ami a földnek kell Mondanom sem kell,hogy ezt a felüdülést Jézus hozza magával,a Messiás

Krisztus,kit Isten öröktől fogva kezébe vett,hogy Vele,Általa hozza rendbe,amit a bün el fog rontani.S Őt,miután a választott nép megfeszitette,az égnek kellett magába fogadnia,mig eljön az óra,melyben elkezdődhet a bün okozta károk helyreállitása,a világ helyreállitása. Az Ég tehát másodszorra is elküldi a Fiut,hogy akik Őt általszegezték, másodszor szeretettel és áldással fogadják:"Áldott,aki jő az Urnak nevében!"Minden áldást az Atya az Ő kezébe rakott,mindent,amire az ember tiszta szivvel vágyik-,Ő hoz magával.

Mert Isten mindent helyre akar állitani,ami a helyéből kimozdult,ami megromlott.Erről a helyreállitásról évszázadokon át beszéltek a próféták:hogyan fogja ujra összeszedni s hazavinni népét,hogy fogja a sivatagot virágzó tájakká tenni,hogy fogja eltörölni a bajt,félelmet és hogy tölti be a földet békességgel,hogy telik be a világ Isten ismeretével és ezzel együtt dicsőséggel,boldogsággal és erővel.

S mindez attól függ,hogy Izrael megtér-e arra a jelre,amelyet a sánta ember meggyógyitásával adott elője.Miért függ a jövő épen Izrael megtérésétől? Azért,mert Isten szabad tetszéséből ezt a népet választotta ki arra,hogy a világosságot rajta keresztül megmutassa a világnak,a legkisebb,a legelhagyatottabb,a legszerencsétlenebb,a legmegvetettebb népen keresztül.Istennek igy tetszett:ez a szabad választás:a praedestinatio.Azért hát a világra nem derül-áldást adó ég,mig Izrael meg nem tér.Izraelnek azt kell megértenie,hogy sorsa a tőle elvetett Messiás sorsával ugy függ össze,hogy senkiben másban és semmiben másban meg nem találhatja jövőjét,mint a názáreti Jézusban.Élet nincs másutt számára, mint az Élet Fejedelmében,kit az Isten küldött neki.Hiszen már Mózes megjövendölte,hogy egy hozzá hasonló prófétát támaszt majd neki az Isten,azaz olyat,kit először épen ugy elvet a nép,mint Mózest elvetette 40 éves korában,ki szintén a szolgaság házából fogja a népet megszabaditani,de ez a bün szolgasága lesz és faraója a sátán.Mózes,kit oly nagyra tart a zsidóság,előre figyelmeztette a népet: rája hallgassatok! Mindenben,amit csak mondani fog tinektek.Más helyen-ugyanő intette a népet,hogy mindaz,aki arra a prófétára nem hallgat,kiirtatik a népből. A népen tehát itélet megy keresztül s ennek az itéletnek,kettéválasztásnak,próbaköve az,hogy az egyes zsidó hogyan viselkedik a Messiással szemben.A zsidók összes prófétái Sámueltől kezdve Náthánon,Gádon és a királyok alatt élő,a fogság alatt jövendölő és a fogság után buzdító prófétákon át az utolsó prófétáig mindannyian ezekről a napokról jövendöltek.Ez az egész ótestamentumi Szentirás tartalma,tárgya,dicsősége: az emberektől megvetett,de az Istentől elfogadott Jézus Krisztus! Ő az, aki által lehetségessé vált,hogy Isten Ábrahámban,azaz:Ábrahám nemzetségén által a föld összes atyafiságait megáldja.Ő az Ábrahám magva,ki által az áldás jön.Es Isten most,az idők végén azzal pecsételte meg, hogy Jézus az ő választott eszköze,hogy Őt a halottak közül,-hová őt a saját népe taszitotta-,feltámasztotta.De talán még inkább szólhat a nép szivéhez az a tény,hogy ez a megcsufolt,halálba küldött Jézus áldani jött a népet s még a keresztfán függve is áldotta gyilkosait.

Az Ékes kapuban ülő sánta meggyógyitása tehát nagyobb jelentőségü volt, mint látszik s amilyennek tekinteni szokták.Olyan jelentősége volt, mint Lázár feltámasztásának.Lázár feltámasztása volt az utolsó jel, melyet Isten a választott nép figyelmeztetésére adott,hogy felismerje Messiását! A nép akkor nem vette fontolóra azt a csodát.Nemsokára azután azt kiáltotta:Feszitsd meg!Most a mennyekben trónoló Krisztus nevének segitségül hivására csodát-tesz a legfeltünőbb helyen és legfeltünőbb módon,hogy hatalmát az egész népnek megmutassa.Utolsó figyelmeztetés volt ez a népnek a Messiás igazolására.Ha a zsidóság e nyilvánvaló csoda után is elveti Messiását,Isten elhagyja és a nép számára megkezdődik az ujabb sivatagjárás a nemzetek sivatagjában s Krisztus visszajövetele eltolódik.A zsidóság a sánta csodáját épen ugy nem fogadta szivére,mint Lázár feltámasztását s igy Isten elfordult tőle. A szelid olajfa ágai kitörettek,hogy a vad olajfa ágai oltassanak a helyükre.Ez ugyan csak évtizedek multán látszott megtörténni,amikor Jeruzsálemet a rómaiak elfoglalták,de a szakitás már most megtörtént.

A néptől Isten elfordult s ha a büntető kéz késett is lecsapni, de a nép sorsa meg volt pecsételve.

4,1-14. Az elmult estéken a templom Ékes kapujában meggyógyult sánta esetét ugy tüntettük fel, mint az üdvösségtörténet egy fontos mozzanatát. A leirás a belső dolgokról nem sokat szól, inkább a külsőségekről. Ezek fontosak, mert az eset a templom középpontjában, a legforgalmasabb helyen történt. A gyógyitás igy nagy feltünést keltett, azért is, mert ezt a koldust, akit mindig ugy kellett oda vinni, nagyon sokan ismerték. Lehetett lényében valami vonzó, bánatos, ami a segitséget kihivta. Hiszen rendkivül örült a gyógyulásnak is, ami arra vall, hogy a munkás életet többre becsülte a henyélésnél. Ez bizonyára kiült az arcára és szimpatikussá tette. Követte az apostolokat, táncolva, nevetve, Istent dicsérve s igy a feltünés még nagyobb lett. A sokaság követte az apostolokat a külső udvarba, a pogányok udvarába is. Péter, mikor látta a sokaságot, érezte, hogy beszélnie kell. Ezt a magyarázatot láttuk az előzőekben.

E helynek Lukács, az orvos rendkivüli jelentőséget tulajdonit, azért, mert fontos az üdvösségtörténetben. A beszéd után zord jelenet következik. A templom urai, a főpapok, a templom parancsnoka/mai nyelven: rendőrfőnök/ és a szadduceusok az apostolokhoz és a gyógyulthoz léptek, kérdést intéztek hozzájuk és fogságra vetették őket. A templombeli fogházba tették őket. Ez történt este. Lukács megjegyzi, hogy a nép, amely nézte a dolgot, nem riadt meg, sokan hittek, mert látták az apostolok igazát, amit lehetetlen volt nem látni. Hiszen a sántát gyermekkorától ismerték. Megérezték, hogy az apostolok szava valóság. Nem az egész sokaság, de sokan. A templomba járók nem mind képmutatók is, ezek hittek, dacára a veszedelemnek, mert látták az igazságot. A férfiak száma 5ooo-re nőtt. A nőket is beleszámitva lehettek lo,ooo-en is, vagy esetleg többen is. Ott az volt a szokás, hogy a férfiakat számolták, ma a nőket is számba veszik. Talán az akkori férfiak másak voltak. Ma a férfiak csak a közönséges, testi dolgok után érdeklődnek.

A két vezető apostol, János és Péter foglyok voltak. Csodálatos dolog történt, megverték a pásztort és a nyáj növekedett, ahelyett, hogy elszéledt volna. Sokszor a szenvedésekben növekedik egy mozgalom s ebből kitünik, hogy igaz ügy. Sokan azért jelennek meg bizonyos helyeken, mert hasznot hajt. Amikor pedig el kell tünni a kereszt mögött, ha ugy kell jót tenni, hogy nem látják, akkor félreállanak. Ha egy ügy a szenvedés közben igaznak bizonyul, a tagok száma nő. A római császárok alatt a keresztények száma nőttön nőtt. A biró, aki elitélte őket közéjük állt, a katona, aki őrizte őket, szintén, mert látták, hogy amiről a keresztyének bizonyságot tesznek, az valóság. Akik életüket áldozzák az igazságnak, azok közéjük állanak.

A férfiak száma 5ooo-re nőtt. Sajátságos egymás mellé állitás! Hogy az apostolok mit tettek ott bent, nem tudjuk. Bizonyosan imádkoztak s értük is imádkoztak a kintlevők.

Másnap reggelre volt egybehiva a szünedrion. Ünnepélyes volt, amint Lukács leirja. A résztvevők, a nép fejei, vénei, irástudói, Annás, Kaifás, János és Sándor s mindazok, akik csak főpapi nemzetségbeliek voltak. Kik voltak a főpapi családok? Egyes zsidó családok ragadták magukhoz a jogot, hogy főpapot állitsanak. Ezek a zsidók felsőbb nemességéhez tartoztak. A vének azok, akiket ugy választottak a tanácsba. Igy harmadik fajta ember is volt ott: az irástudók társasága. Ma igy mondanánk: a tudományos akadémia tagjai. Ez a három csoport több párt között oszlott meg, főként a farizeusok és szadduceusok között. Szadduceus, ez abból a szóból ered: cadik=igazságos. Valamikor, akik szerették az igazságot, külön pártot alakitottak. Később ezek hatalmasok lettek és gazdagok és erkölcsileg nem finnyásak. Ők csak a törvényt tartották és Izrael reménységéről lemondtak. Aztán a törvényen is tultették magukat. A római hóditókkal ők lettek a legjobb barátságban, ők békét akartak, hogy élvezhessenek. A főpapok is barátságban akarták lenni a megszálló hatalommal, ők is a szadduceusokhoz tartoztak.

A farizeusok el akarták magukat különíteni,hogy Istennek szolgáljanak.Később látszat lett az egészből.Külső szentség és képmutatás lett belőle.Ez a történet legszomorubb oldala.Az ember valami nagyot, szentet akar s aztán alábbhagy a buzgóság s az ember őrzi a látszatot,eltünik a valóság.
Íme együtt voltak az igazságosak,a főpapok és a papi nemzetségből valók.És mégis ez a gyülekezet volt az,amelyik a Messiást kiadta a pogányoknak.Mily szomoru,mikor egy népben a vezető réteg megtagadja a nép legszentebb dolgait,igazi eszményeit.
Jeruzsálemben tartottak a gyülést,tehát a vidéken tartózkodókat hazahivták.Ebből is látszik,hogy milyen fontos volt az esemény.De az is, ahogy az evangélista felsorolja a jelenlevőket,mutatja,hogy fontos volt.Személyükben a zsidó nép volt jelen a gyülésen.
Középre állitották az apostolokat.Sorsdöntő gyülés volt ez a zsidó népre nézve.Két egyszerü halász és egy koldus,velük szemben pedig a nép előkelői.Eszünkbe jut a wormsi birodalmi gyülés.Az előkelők közt egy kicsiny,jelentéktelen barát és itt dőlt el a reformáció sorsa. Mert Luther megállt Isten mellett.Mert a két apostol megállt az Isten mellett,azért lett ez a gyülés a keresztyénség fontos ügye.A két fél mérkőzik egymással.Egyik oldalon tudatlanok/idióták/.Ez nem jelenti, hogy egyáltalán nem tudtak irni-olvasni,hanem hogy az irodalmat nem ismerték.Mellettük a koldus,egy ember,aki egész életén át nem tudott dolgozni.Egyik oldalon három ember itélet alatt,másik oldalon a zsidóság legkiválóbbjai.
A főpap kezdi:micsoda hatalommal,micsoda névvel cselekedtétek ezt? Ez jogtudós volt,tudta hogyan kell kérdezni.Az orvos azt kérdezné: csakugyan meggyógyult?Egy közönséges ember ezt:csakugyan történt valami? Egy istenfélő:csakugyan Istentől van a gyógyulása vagy a sátántól? A jogász kérdezi: ki adta a felhatalmazást?Nem azt,hogy sikerült e,jó volt-e?Ha nem volt joguk,vissza kell csinálni.Kevetséges,kmgy de az emberek csakugyan igy itélnek.A gyenge,bátortalan válasz ez lehetett volna:a názáreti Jézus nevében.Akkor kivégezték volna őket.De nem igy történt.De nem igy történt.Jézus megmondta:ha törvény elé idéznek benneteket,ne törjétek fejeteket,hogy mit mondjatok,mert Isten Szelleme megadja a választ a kellő órában.Ez nem azt jelenti,hogy az igehirdetők ne tanuljanak.Csak arra vonatkozik,hogy ha vallatják őket világi fórumokon,kimondják bátran az igazat,ami bizonyságtétel lesz.Ennek itt volt most az ideje.
A szent Szellem adott szavakat,amelyek a hallgatók szivébe nyilalltak. Akkor Péter megtelve szent Szellemmel,igy szólt:Népnek fejedelmei és presbiterek!Ha minket vizsgálnak egy beteg emberrel való jótétemény felől,mi által gyógyult meg ez,legyen tudtotokra mindnyájatoknak,hogy a názáretbeli Jézus Krisztusnak a neve által,kit ti megfeszitettetek,kit Isten feltámasztott a halottaiból,az által áll ez itt előttetek teljes épségben.
Az egyszerü szavak ellenállás nélkül fegyverezték le az előkelő,hatalmas embereket.Mert hiszen könnyen elitélhették volna őket,de elbocsátották őket,mert nem volt miért elitélni.Mert jó dolog történt s e Név csakugyan hatalmasnak bizonyult.S mikor hátuk mögött állt a sötét tett s előttük az örökkévaló Isten hatalma,a tudós emberek nem mertek cselekedni s eleresztették őket.Látták rajtuk,hogy nem tudósok,egyszerüek,kik valószinüleg galileai tájszólással beszéltek.Alázatosak voltak,nem akartak ártani,sérteni,hanem meggyőzni,gyógyitani akartak.Valami isteni tisztaság,szeretet volt a lényükben,ugyhogy a képmutatók nem tudtak ellenük tenni.A csodálatos szellemi hatalommal szemben tehetetlenek voltak.Egy próba ez abból,hogyan fog az utolsó itéletkor elnémulni minden emberi gőg.
Látták János tüzes tekintetét s az egyszerü koldust.A koldus nem haragudott a fogságért.Elbocsátották őket,nem itélték el.Vajjon a zsidó nagytanácsnak mentségére szolgál-e ez? Ezt a tárgyalást a szadduceusok csinálták.Miért vonultak hátra a farizeusok? Mert nem abból a szempontból nézték a dolgot,mint a szadduceusok.Most megfogta a farizeusokat az Isten jelenléte,de majd jönnek az erőszakosok,a kereszt-

tyánüldözők,a kövezők.Majd elfogják,kivégzik a keresztyéneket,Jeruzsálem megtisztul tőlük.Most még nem.Majd eljön az óra,mikor Isten elfordul a zsidóktól,a pogányokhoz,Ott lesz a tóra,a talmud,a külső kegyesség.Isten Szelleme el fog tünni és átmegy a pogányokhoz.
Így döntött a zsidó főtanács.Eleresztette ugyan őket,de nem fogadta el a názáreti Jézust.Ezzel taszitotta el a zsidó nép az üdvösséget, hogy nem kellett neki a názáreti Jézus! Látjátok,hogy nem elég az, hogy valaki nem bántja a keresztyéneket.Ha nem állassz Isten mellé, Jézus tanitványává,nem teszed rá az életedet,nem dobod el az ó-emberedet,elsodor a bünös ár,a hitetlenség s egyszer csak Jézus üldözői közt leszel.Majd kinn maradsz a sötétségen.Ha nem adod egész szived neki! Így lettek üldözőkké a zsidók.Mert aki nem áll mellé,neki ellensége lesz.
Látjátok,mily fontos ez a történet!A sánta ember esetén csuszott el Izrael üdvössége.Sokan úgy gondolják,hogy egy-egy evangélizáló összejövetelen Jézus a szivükhöz szólt s mégsem állanak mellé.Apis jelentéktelen eseményekből tevődik össze,hogy nem állunk Isten népe mellé s ezzel Istent elveszitjük.
Az Apostolok Cselekedete sokkal összefüggőbb történetet tartalmaz, mint ahogy az lassu olvasásnál feltünik.Az is baj,hogy egyszerre csak keveset hallunk belőle.Mozaikkövekként állnak csak össze az egyes részek.Arra lenne szükség,hogy a bibliaolvasásnak egyszerre több időt szenteljünk,de ez ritkán lehetséges.Így jobban feltünné a könyvek egysége.
Hetek óta foglalkozunk egy gondolatmenettel.Lukács meg akarja mutatni, hogy a kegyelem hogyan ment át a zsidóktól a pogányokhoz.Jeruzsálemben kezdődik,Rómában végződik.Azt mondják ez az evangélium diadalmenete Jeruzsálemből Rómába.Lukács azt akarja megvilágitani,hogy az evangélium miért ment át Jeruzsálemből Rómába.
Még Jeruzsálemben vagyunk.Nyilvánvalóan csodajel történt,mely igazolja, hogy a zsidók számára megjelent a Messiás.Az apostolok bátran rámutattak Jézusra,kinek neve által meggyógyult a sánta.Azt akarták,hogy az emberek ne rájuk nézzenek,hanem a láthatatlanul jelenlevő Jézusra. Láttuk,hogy a sokaság felfigyelt a csodára,szivesen hallgatta.A templom vezetősége is megjelent,hogy megfigyeljék és számonkérjék az apostoloktól a csődületet.Este történt ez,reggelig börtönbe vetették őket a sántával együtt.A dologra nagy sulyt helyeztek,mert még vidékről is elhivták a gyülés tagjait.A nagytanács a zsidók vezetősége volt.Nem csak egyházi,hanem politikai hatóság is.A zsidók ugyanis nem voltak jog nélkül a lelgázásban sem.
Az apostolok itt is bátran szóltak Jézusról:Ő a Messiás!Felvilágositással szolgáltak,nem szemrehányást tettek.Ezeket is meg akarták nyerni.
Jön egy fordulat a tárgyalás folyamán,ami nem mindig szokott előfordulni.Itt a bíróság óriási testület volt,ezek nem szoktak félrevonulni.Ha magukban akartak maradni,a vádlottakat kivezették.Honnan tudta meg Lukács,hogy mit beszéltek? Valaki,vagy valakik elmondhatták.A tárgyaláson nem arról volt szó,hogy mi az igazság,hanem hogy mi az érdek.
Nyilvánvaló csodajel történt.lehet-e letagadni?Nem lehetett.De akkor megbüntetni sem lehet őket.Nehéz helyzetben voltak a birák.Kénytelenszerültek,hogy felmentsék a vádlottakat,de nem volt kedvük hozzá.Elhatározták tehát,hogy jól megfenyegetve elbocsátják őket,egyelőre. Nem azt mondták,hogy ne tanitsák a népet,mert ehhez bárkinek joga volt,hanem csak azt,hogy ebben a névben ne tanitsanak.Itt kezdődik a gyülölet a názáreti Jézus neve iránt,ami megmaradt.Názáreti Jézus, ez a név azt jelenti:Jehova idvezit.Ezt nem akarták többé hallani. Az apostolokat nem sokba vették,csak a nevet ne emlitsék,mert az rossz emlékeket idéz.Ez a név vádolta őket,sejtették,hogy maga az ég van e név mögött.Mint amikor a lelkiismeret elől menekül valaki,babonás félelem,irtózat kezdődött.
Az apostolok tanitása e név körül forgott.Jézust hirdették,mint minden boldogság forrását,mint reménység tárgyát.E név nélkül nem élhet-

tek.Ez volt a parancs! Az apostolok válaszoltak rögtön.Figyeljük meg, ugyanazzal a szelidséggel,alázatossággal feleltek,mint azelőtt.Semmi hetykeség nincs bennük,hanem csupa jóindulat.A szünedrion felettes hatóságuknak tartották,az is volt.Érdekes,amit feleltek.Nem vonták kétségbe,hogy engedelmeskedni tartoznak.Amit mondottak,az tele volt azzal a készséggel,hogy előttük engedelmeseknek lássanak:"Ti itéljétek meg,kinek kell inkább engedelmeskedni...".Itt u.n. kötelességösszeütközés van,de igazában nincs.Kötelesség egy van:jót tenni.Azt pedig, hogy mi a jó,Isten mondja meg.Itt a kétféle kötelesség összeütközött. Azt mondták szerényen:Ti itéljétek meg.Ez az alázatosság igazán keresztyéni volt.Ők engedelmes polgárok,de elsősorban Isten alattvalói.Ezekkel szemben a nagytanács nem tehetett semmit.El kellett engedniök,de megfenyegették őket.Másként pedig gyógyitani nem lehetett,csak a névvel. Elmentek tehát övéikhez,szabadon.

Mielőtt őket kisérnénk,próbáljuk meg a nagytanacsá határozatát közelebbről méltatni.Nem büntették meg az apostolokat,csak megfenyegették.Az a benyomásunk,hogy tulajdonképpen nem történt semmi.Sokan gondolják, nem lehet ezt a határozatot rossznéven venni.A nagytanács egészen szelid volt.Valóban igy van-e?

Nem igy van.Ebben benne van a kárhozat,az Istentől való elfordulás és elforditás.Sulyos dolog történt ott.A nagytanács a nép választott testülete volt.Ha valaki felelősséget hordozott a zsidó népért,akkor ez tette azt.Amit a nagytanács kinyilatkoztatott,az a zsidó nép szinvallása volt.Az isteni kijelentés őrei most készen lettek volna hazudni. De a csodatételt lehetetlen volt letagadni.Volt-e valami igazságosság a passzivitásukban?Ha lehetett volna,megölték volna az apostolokat. Csak a puszta érdeket nézték.A zsidó nép elutasitotta a Messiást.Nincs itt szerénység! Csak egy kicsit térjünk el az igazságtól,csak egy előttünk jelentéktelen emberhez nem fordultunk oda s elvesztettük Istent. Az apostolok kitartottak a név hirdetése mellett.Nemsokára jönnek már az üldözők,hozzák már a köveket Istvánnak,liheg már tarsusi Saulusi Vér folyik,börtönök telnek meg.A keresztyének elmennek Jeruzsálemből. Kicsiny a kezdet,a folytatás jelentős.Ebből indult ki a szörnyű sors, mely 2000 éven át a zsidó népnek jutott.Magukat itélték el.

Arra a tanulságra vezet el bennünket ez,hogy a tetteket ne a látszatból itéljük meg,hanem a szivből.Nincs sulyosabb bün a hazugságnál.Az uj földön nem lesznek hazugok.Azért vigyázzunk,ne vállaljunk közösséget a hazugságokkal.A kis hazugság lavinává lesz.Hegycsucs tetején a zergo felrug egy kavicsot,az esésében mindig több havat visz magával, a végén lavina lesz belőle.Nem tudjuk,hogy az igazságtól való kis eltérésből mi lesz.Mily bölcs dolog volt Lukácstól,hogy e kis eltérést bevette.

Egy éjszakát börtönben töltöttek,utána hazamentek a közösségbe,a gyülekezetbe,akikkel egy szellemi családba tartoztak.Milyen más volt itt az arcokba nézni.Milyen mások voltak,mint a konok nagytanácsi arcok. Igazi közösség volt.Egymás terhát hordozták.Tagjai egyek voltak.Mikor beszélgetni kezdtek s elmondták egymásnak,hogy állott mellé jük Isten, ez közös öröm tárgya volt.A gyülekezet imádkozott értük és Isten meghallgatta őket.Visszatérve együtt imádkoztak.Az ő imájuk sajátságos volt.Tele bibliai hellyel.Telve voltak Isten szavával.Összegyülnek a pogányok,zajongtak,de Isten szólt hozzájuk.A régi Zsoltár szavaira emlékeztek.Visszaemlékeztek Jézus tárgyalására,világossá lett:a zsidó nagytanács a pogányokkal jár együtt.

Amikor Dániel prófétával foglalkozunk,látjuk,ott a világbirodalom és Isten országa összeütközéséről van szó.Ez a levegő van itt is.Összeültek a pogányok,hogyan lehetne Isten ellen tenni.Sajátságos:a zsidó nép együtt van a pogányokkal.A zsidók legfőbb hatósága a pogányokhoz csatlakozik.Az a világbirodalom csak ellene lehetett,mert érezte,hogy tőle veszi át a világuralmat.Mint ahogy egykor a zsidó nép elfordult Mózestől érezve,hogy neki hivatása rajtuk uralkodni.A pogány világbirodalom ugy érezte,hogy neki Isten gyermekei ellenségei.Mikor egy világi uralkodó elhatározza,hogy Istent teszi urrá,az fenyegeti őt,hogy

elveszíti a trónt.Dárius is bajba jutott akkor,amikor Izrael Istenéhez tért.Akik Dániel életére törtek,gyilkolni,rabolni akartak.Dánielnek pusztulnia kellett volna,ha Isten engedi.A názáreti Jézus mindenkinek a szolgája volt;ez Isten országának alaptörvénye.Ezért a világbirodalom ellensége Isten királyságának.
Mikor Péter és János visszaemlékeztek a hangulatra,azt érezték,amit Dániel:az ellenségeskedést.Az eset nem tartozik a jelentéktelennek tartott utcai prédikációk esetei közé.Látszik ez a külsőségekből. A hivők érezték,hogy a világ szelleme mérkőzik Jézussal s hívták Istent segítségül az ellenséggel szemben.Két dologért imádkoztak: 1/.Adja meg Isten,hogy szabadon hirdethessék az Igét és 2/,mutassa meg Isten a hatalmát jelekkel és csodákkal,ne pedig a hatóság elsöprésével.Hogy a hatóság is megtérjen.
Az isteni ítélet is bekövetkezett.Jeruzsálemet elpusztította az ostrom.Nem volt már akkor szükség az előljárókra.Ma is pogány helyen van a szenthely.
A hivők imája valósággal keresztyén imádság volt.Van egy másik keresztyén imádság is:Jövel Úram Jézus! Akkor még Isten könyörülete készen volt a zsidóság számára.Akkor még csak azt kellett kérni,hogy folyjon az Ige.Lesz olyan pillanat,amikor már késő lesz.
Csodálatos történet,hogyan kopogtat az isteni kegyelem az emberek szívén.Az izgalmas percben láthatod,hogyan hivogat s hogyan keményedik meg a szived.A szeretet a sánta meggyógyításánál nagyobb csodákat is mivel.Mert nem fogadták be a szeretetet,azért jutottak a pusztulásba. Az vitte őket bele:a megtagadott szeretet.Mikor az ember visszadobja a szeretetet,akkor követi el a szent Szellem elleni bűnt.A kicsi eltérés volt,amin a zsidók elbuktak.Az örökkévalóságra nézve jelentős történet,amit ma szemléltünk!

32-5,11. Újra az első keresztyén gyülekezet leírását találjuk a mai fejezetben.Előbb a gyülekezet leírását találjuk,azután pedig kétféle személyről,Barnabásról,majd Ananiásról és Safiráról olvasunk. Ezek példák a gyülekezet jellemzésére.Olyenek bizonyára nagy számmal voltak,mint ahogyan Jézus élete is gazdagabb volt annál,ahogyan le van irva.
Az első gyülekezet életéről csak keveset mond Lukács s amit mond,azt össze lehet hasonlitani az első ember,valamint az Úr Jézus történetével.Az Úr Jézus történetéhez hasonlít az első gyülekezet élete abban,hogy üdő volt,ifju és éppugy megkisértetett.Ugyanigy volt Ádámmal és Évával.Jézus diadalmas maradt,Adám nem.Az első keresztyén gyülekezetben volt,aki hü maradt,volt,aki nem.Látjuk,jön a kisértő, a gyülekezet győzelmes,de van,aki elesik.
A történet figyelmeztetés.Az első ember és az első gyülekezet kedves volt az Isten előtt és szent;ugy állt Istennel szemben,mint Jézus. Mi volt ez az üdeség?Mi volt a jele Isten teremtésének? Az egység! "Szive,lelke egy volt a hivők sokaságának." A szív az ember öntudatos része,a lélek az öntudatlan.A gyülekezet tagjai egymáshoz hasonlókká lesznek,mint két ember,akik együtt élnek.Akkor a gyülekezet multja már évekre nyult vissza,egy lett a gondolkodás,érzés,akarat. Ezek Krisztusban találkoztak.Mind megtagadta önmagát,ezért lett egy a szivük.Lassan egyforma lesz a lélek,a jellem,a tudat,az indulat. Lassankint Isten Szellemének ellenőrzése alatt egy lélekké változtak.Az egység jele volt,hogy a birtokukat nem állitották magukénak. Jézus a hamis sáfárról szóló példázatban mondja,hogy amit kerestünk, nem a mienk.Jóbarátokat kell vele szereznünk,hogy legyenek odaát jóbarátaink.Minden Istené,tehát minden közös.Az első gyülekezet tagjai eladták a földet és az árát letették az apostolok lábaihoz.Ők magasabb helyen ültek s az emelvényhez vitták a pénzt.A bizalom határtalan volt.Az apostolok ugy bántak a pénzzel,mint Isten vagyonával. Nem volt köztük szükölködő,panaszkodó.Ők megelégedtek azzal,amijök volt.Mindegyikről gondoskodott Isten.Nem volt törvény,mely szerint oda kellett adni a vagyonukat.Mondja is Péter,hogy Ananiás nem volt

kényszeritve vagyonának eladására. Önként, szeretetből, okosságból tették az első keresztyének. Szabaddá lett általa a lélek; szeretetből tették közössé, amijök volt, hogy a szegényeknek is jusson. Egy idő mulva elszegényedtek az első keresztyének. Akkor indult meg a gyüjtés a pogány keresztyének közt, Pál kezdeményezésére. Az evangélium Judeából, Jeruzsálemből hangzott. A pogányok hálája odafordult. Mindenki, aki adott, gazdagabbá lett. A lélek lett gazdagabb. Minél készebb valaki másokért szolgálni, annál alkalmasabb lesz arra, hogy odaát sokat bizzanak rá. Isten vagyonának határa nincs. Mikor nincs semmi segitség, Isten tárházai megnyilnak.
Lukács felemlit egy keresztyént, aki valószinüleg ő, mert ő volt az első, aki mindenét odaadta. Ezt az embert Barnabásnak nevezték az apostolok, ami=Vigasztalás fia, ugyanaz, mint a: Paraklétosz. Ő vigasztalt meg másokat. Vannak, akik nagyon tudnak vigasztalni. Barnabás is ilyen lehetett. Hogyan lett ilyenné? Úgy, hogy minden földi köteléket elszakitott. Lelke szabad volt, azért volt vigasztalás fia. Nagybátyja volt Márk Jánosnak, a második evangélium irójának. Találkozik Pál apostollal. Vannak, akik a Zsidókhoz irt levél szerzőjének is őt tartják. Megbizatása, tehetsége kisebb volt, mint Pál apostolé, de neve mutatja, hogy sokakat vigasztalt. Sok kincset gyüjtött odaátra. Meggazdagodott ő is. Aki gazdag a vigasztalásban, az gazdag is.
Pál a II. Kor. levélben beszél arról, hogy milyen csodálatosan kapta Istentől a vigasztalást és tudott vigasztalni másokat is. Van sokféle ajándék a gyülekezetben. Nem több-e a vigasztalás, mint a tanitás? Azért oly világitó Barnabás neve. Vasodás illat, mely a házat betölti. De ehhez az ajándékhoz az kell, hogy szabaddá váljék az ember a földtől.
A jellemzéshez ugyanigy hozzátartozik Ananiás és Safira. Sokan utánozták Barnabást. Sokan voltak, akik az adás tekintélyét szerették volna megszerezni, de szivük fájt a vagyonért. Ananiás és Saphira is igy voltak s igy megcsalták a gyülekezetet. Az eredmény szomoru volt rájuk nézve: a halál.
Felvetődött a kérdés, hogy vajjon Péter fegyelmező ereje volt-e az, ami megölte őket. Ezt támogatja az, amit Péter Saphirának mond. A másik felfogás szerint istenitélet volt. Péter csak előre látta. Hasonló eset történt Nádábbal és Abihuval és Uzzával az Ótestamentumban.
A bün nem a paráznaság, lopás vagy valami egyéb volt, hanem a hazugság. Ez mutatja, hogy a hazugság mily nagy bün. Ananiás és Saphira haláláből az örök halál még nem következik. Az itélet igy is sulyos volt s az egész gyülekezet megrémült. Mindenki érzett valamit magában, ami miatt félhetett. Istenfélelem volt ez. Ananiás és Saphira esete megtisztitotta a gyülekezet levegőjét. Amit Isten a legjobban utál, az a hazugság. Aki a rosszat álszeretetből jónak mondja, vagy a jót szeretetlenségből rossznak, az hazudik. "Isten Szentszellemének hazudtál"! Isten Szelleme tehát jelen volt. Vannak gyülekezetek, ahonnan Isten Szelleme távol van s a gyülekezet tagjai nyugodtan vétkezhetnek. Különbség van gyülekezet és gyülekezet között. A frigyládában jelen volt Isten Szelleme, ezért halt meg Nádáb és Abihu és Uzza is. Dávid megijedt és a frigyládát Obed Edom házában hagyta, csak mikor látta Obed Edom házán az áldást, vitte haza örömmel. Azért félünk a megszentelődésbe belemenni. Igy volt Dávid is, de ő később megkivánta az áldást.
Játszunk mi is a bünnel s az is velünk. Nem vesszük komolyan a bünök elleni harcot. Szeretek valakit: kimosom mindenből; nem szeretem: rámondok mindent. Hol marad az egy szív, egy lélek? Aztán megkivánjuk Isten áldását, mint Dávid s akkor imádkozunk, hogy Isten változtasson meg minket. Ha Isten nem adja, mi nem tudjuk megvalósitani. De nekünk érte kell mennünk, hazavinni, mint Dávidnak. Ha komolyan imádkozunk érte, Isten megadja, jelenlétét, szent Szellemét. De akkor vigyázni kell, mert akkor nem szabad szeretetlennek lenni!
Ananiás és Saphira esete nem minden gyülekezetre áll. Ezek elhitették magukkal, hogy Isten Szelleme nem él köztük. A Szent jelenlétében szent-

ségtelenül viselkedtek."És támada nagy félelem az egész gyülekezetben".-Ettől félünk! De ezzel a félelemmel egy csodálatos vigasztalás jár.Jobb Isten mellett lenni félelemmel,mint távol tőle félelem nélkül.
Az a tanácsom magam és tifelétek: kivánjuk meg ezt a félelmet,mert vigasztalás jár vele! Mindnyájan Barnabások lehetünk,vigasztalás fiai.Annyi üres haszontalan szó hagyja el ajkainkat,igazságtalan és hizelgő szavak.Unott,terhes az élet,mert nincs rajta isteni áldás. Nézzétek a képet,amit a Szentirás fest.Mily csodálatos élet az,ahol nem állitotta magának senki azt,amije volt,Akkor a gyülekezet szive, lelke egy volt.
Az ut: komolyan venni mindenkivel szemben az igazságot s a bünt bünnek mondani.
Mikor Keresztelő János a földön járt,látta,amit Ezsaiás mondott: Ami magas,lehordatik,ami mély,betöltetik.Igy készül az ut az Idvezitő számára.A magas lehordatik,a mély betöltetik,akkor bevonul hozzánk Isten Szelleme.Ami felfuvalkodott,ami az észnek tetszik,azt kell lebontani.Ami csüggeteg,ami mély,azt kell betölteni.Imerni kell kérni! Akkor elkészül az ut s erőlködés nélkül/erőlködésünk nélkül!/jön Isten Szelleme s bevonul közénk.
Az első gyülekezetet nem emberek csinálták:teremtetett.Mást nem kell tenni,mint kérni és várni,hogy Isten teremtse meg köztünk,ami az első gyülekezetben volt.

12-21/a. Megint az apostoli gyülekezet egyik leirását olvassuk. A Csel.könyvében többször ismétlődik a gyülekezet ily leirása.Érdekes volna egyszer ezeket egymás mellé állitani és megállapitani,hogy milyen fejlődés ment végbe ottan.Itt főleg a csodajelekről van szó, amelyeket nemcsak Péter,hanem a többiek által is tett az Ur.Ha Péternek csak az árnyéka ráesett valakire,az meggyógyult.Hozták a betegeket,ördöngősöket hozzájuk s azok meggyógyultak.A csodajelek az Ur halálával megsokasodtak.Ez megfelelt annak az igéretnek,hogy ezután majd többet fud tenni értük.Nem az apostolok,hanem a csodálatos Mév tette a csodát.Ezt Péter meg is mondta.A csodákat az égi trónra ült Jézus tette.Rendkivül fontos Péter nyilatkozata:"nem mintha a mi kegyességünk által történne ez!"
Azt mondják,azért fogytak el a csodák,mert az egyház hütelen lett. Ha megszentelődünk,a csodák megjönnek.Ennek ellene mond Péter nyilatkozata.Van különös ok arra,hogy ne hozzuk összeköttetésbe a csodákat a keresztyének kegyességével.Mert a kegyesség,átadotsság fokmérője az lenne,amennyi csoda történik általa.Pedig Isten sok keresztyént sötét uton vezet fel,mint ezt pl.Terésteegenről tudjuk és másokról. Ezeknek életét a csodák hiányából itélni meg igazságtalanság volna. Másik ok,hogy aki a csodákat a kegyesség gyümölcsinek tartja,tulmagasra értékeli a csodákat.Mintha a csoda lenne a fődolog a keresztyén életben.Akkor a pünkösdistáknak volna igazuk.Ha a csodákat vesszük fokmérőnek,kifejlődik egy csodahajhászás.Az pedig arra lenne jó,hogy az emberek feldiszitsék magukat.A csodatevők egészségtelen tisztelet központjaivá lennének.Az ember hajlik arra,hogy csodálja azokat,akik valámit tesznek,ami az embernek kellemes.Ha egy gyülekezetben csodák történnének,az hiressé lenne.Versengés fejlődne ki.Ettől nem áll messze az a törekvés,hogy mindenáron csodát várjunk.Megelégednénk esetleg alulról jövő csodákkal.A régi pogány templomokban is voltak csodák,gyógyulások.A Sátán itt is megfoghat bennünket.
A keresztyén élet nivóját az mutatja meg,hogy van-e egymás iránt való szeretet.Hogy ki mennyire közelitette meg az Urat,az mutatja, mennyi benne a szeretet.Áldozni tud s magát félre tudja állitani a szeretet.Nem tudja a balkéz mit csinál a jobb.Megszólások,haragtartás a gyülölet jelenlétét mutatják.Nem akarom lebecsülni az akkori csodákat.Ellenkezőleg.Az ok az volt,hogy az Ur Jézus jelen volt és

ez megszentelte a gyülekezetet.Jézus jelenléte olyan hatással volt rájuk,hogy nagy félelem vett erőt rajtuk. Ez mutatja,hogy jelen van az Ur.
Különös mértékben jelen volt az Ur! A csodák módja olyan volt, ami nagyon megalázza a keresztyéneket.Ha a csoda attól függne, ki mennyire haladt előre a keresztyén életben,a csodák magas fokuak lennének.Ez nem igy volt.Mutatja,hogy Péter árnyékától vártak gyógyulást,babonásan.Hol voltak ezek a kapernaumi százados, vagy a szyrofőniciai asszony hitétől?! Ez utóbbiak magas szellemi fokon állottak.A Péter által történt gyógyulások Jézus által lettek. A külső ut sok esetben babonás volt.Ez nem ékesitette őket és mégis,igy is megtörténtek a csodák.
Isten leereszkedett hozzájuk a mélységbe.Isten nem nézi a dogmát, a látszatot.Őt keresö szó,vagy kiáltás kell s már jön a segitség. Mily kegyelmes az Isten;ez látszik a történetből.Ez a történet az Istent magasztalja és nem az apostolokat.Látjuk,mily sok testiség volt ott.S Isten mégis csak azt nézi,hogy őszintén kiáltunk-e.Annak, aki a tizenkettedik órában kiált,annyi lesz a jutalma,mint annak, aki régen vár! Ez nem könnyelmüség.Sokan megvetik a kegyelmet,de ha valaki homályból,sötétségből kiált őszintén,Isten segit! Ez elveszi még a látszatát is minden érdemnek.Sokszor Isten tudatlanok által többet tesz,mint tanultak által.Aki ebben ürügyet talál arra, hogy lebecsülje a kegyelmet:az elveszti.
Az a kérdés,mennyire becsüljük Istent,éhesek,szomjasok vagyunk-e? A kegyesek nagyon sokszor betelnek önmagukkal.Ezeknek Isten nem örül.De aki megáll a templom sarkában és azt mondja:légy irgalmas nekem bünösnek,az kegyelmet talál.Ezért jó látnunk Luther halálát, akinek csak annyija maradt meg utolsó órájára,hogy:Isten irgalmas. Ha saját előrehaladottságunkban,vagy kegyelmi ajándékainkban,vagy tetteinkben bizunk,csalódni fogunk.Aki betelt önmagával,nem kap semmit.
Krisztus jelen volt,mert ebben az időben nagy dolgot akart megközelíteni:a zsidó gyülekezetet.Mert a zsidó nép abban a veszélyben volt,hogy elvettetik.Hogy a szelid olajfa ága kitöretik és a vad olajfa ágai oltatnak be helyére.Isten hatalmasan megközelitette az őskeresztyén gyülekezetet.
Ennek ellenére Jézust a zsidók elvetették.Erre Isten elvetette őket.Ha most ujra,hosszu korszak után megnyilnak a zsidó szivek, azt mutatja,jön az idő,amikor a szelid olajfa ujra visszaoltatik. Az idők teljessége közeledik.Isten utolsó próbát tesz a zsidók megtartására.Az idő,amikor megtartatnak,ujra visszajön,de nem a mi kegyességünkre,hanem:mert Neki ugy tetszik.
Isten beoltotta szivünkbe a vágyat s amikor erre áldás jön,az nem a mi érdemünk,nem minket dicsit,Övé a dicsőség.Azt érezzük,hogy nem érdemeltük,de Ő kegyes volt.Ez lesz a nagy találkozás.Ő szeretett először,azért szerethetünk mi is!
Azt olvassuk,most már nem magánházban,hanem a templomban gyültek össze;a Salamon tornácában.A nép nézte őket,de nem mert hozzájuk csatlakozni.Közösségük nem volt a mai értelemben vett zárt közösség,de mégis zárt volt.Belső erő tette zárttá.Mert nem mindenki mert hozzájuk csatlakozni,habár tele voltak csodálkozással,bámlattal.Mégis sokan csatlakoztak olyanok,akiket Isten Szelleme kiválasztott:mindennünen valók csatlakoztak,csak a szadduceusok közül nem.
Most már nem a farizeusok voltak a fő ellenségek.Mintha ekkor kedvelték volna a keresztyéneket,mióta Jézus feltámadott.Ők hitték a feltámadást,ezért ez a gondolat megfogta őket.A szadduceusok kezdik üldözni a keresztyéneket.Tunyák voltak s nem akarták,hogy valami zavarja őket.
A szadduceusok,mikor látták a tanitványok bátorságát,népszerüségét, akkor letartóztatták őket s közönséges tömlöcbe tették őket.A szadduceusok nem becsülték a gyülekezetet,de Isten igen. Isten

szerette őket.Angyal nyitja ki a tömlöc ajtaját s mondja nekik: jöjjetek ki gyorsan.Az angyal mondja nekik,hogy menjenek a templomba s hirdessék az evangéliumot,mert ennek a népnek azt hallania kell! Nem kell elrejtőzni,hanem kiállani.A tanitványok erre már szürkületkor elkezdtek tanitani,addig,mig a nagytanács küldöttei oda nem jöttek,kérni őket,hogy jöjjenek,mint szabad emberek a nagytanács elé.Milyen változás!
Az önkéntes bizonyságtételre volt szükség,hátha a zsidók hisznek nékik.Isten még mindig gyüjteni akarja őket! Egyszer késő lesz és a nép sötétségbe esik.Halljuk meg Isten hivását,hogy késő ne legyen!

21/b-42. Jézus tanitványival kapcsolatosan letagadhatatlanul csoda történt.Midőn a tanitványok második letartóztatása utáni napon az itélettételre összehivott nagytanács együtt volt a nagytanács termében,melyet a templomtól Sajtosok völgye/Tyropaeon/választott el s honnan a templom területére híd vitt,-az elnöklő főpap parancsot adott a vádlottak elővezetésére.Csakhamar megjelennek az őrök és jelentik,hogy a tömlöcöt teljes biztonsággal lezárva találták s az őrök is posztjukon voltak,mégis,mikor kinyitották a tömlöcöt,abban senkit sem találtak.Mivel már Jézus életében csodák tömegével állottak szemben,melyeket természetes módon magyarázni nem tudtak s mivel csak épen a megelőző napon is hallaniok kellett Péter csodáiról,most a legnagyobb zavarban tekintettek egymásra és nem tudták,mit gondoljanak.Igy áll a hitetlen ember Isten csodáival szemben: magyarázatot rájuk adni nem tud,de nem sokat foglalkozik velük,hanem megy tovább, mintha semmi sem történt volna.A természettudósoknak napról napra imádattal kellene leborulniok a teremtő felsége,hatalma és bölcsessége előtt: egyszerüen továbbmennek ennek jelei előtt s nem foglalkoznak azzal,aki alkotta a világot.De ha közülük valaki egy icinykepicinyke uton utána megy az Alkotónak s valamit meg-meglát a csodák tömegéből,ennek a felfedezését azonnal világgá kürtölik,mintha ő csinálta volna a csodás alkotást.-De lám,nemsokára hirnökök érkeznek a közeli templom-térről,-valószinüleg templomi alkalmazottak,akik megelőző estén a letartóztatásnak tanuí voltak s most nem értették, hogyan lehetnek a tanitványok ujra a templom udvarán s miért folytatják a betiltott igehirdetést s jelentést tesznek,hogy az apostolok a templom-téren állanak és tanitják a népet.A kérdést a nagytanács vezetői ezzel magyarázva találják s többet nem kérdezősködnek afelől,hogy mi is történt hát tulajdonképen:még valami kellemetlen magyarázatot hallanának! Az egész további kihallgatás során sem kérdezősködnek afelől,hogyan jutottak ki Péter és János a jól lezárt börtönből: ez nem érdekli a vallásos vezéreket.Pedig,ha ők Isten dicsőségét szolgálnák,itt volna most miről tanulni,itt volna most alkalom az igazságnak nyomára jutni és alkalmat szerezni arra,hogy a két emberen igazságos itéletet ejtsenek.De nekik nem kell Isten dicsősége;nem kell az igazság,nekik a saját tekintélyük,saját vallásos üzletük kell,melyet ezek a hivatlan tanubizonyságok veszéllyel fenyegetnek;hiszen őróluk a főpapokról,a tekintélyes tanitókról, rabbikról egyetlen csodálatos történetet nem beszélt a nép,csak ezeknek a jött-ment galileusoknak a csodáiról szólott a hir.Itt az ideje,hogy a vásárnak vége legyen s ujra minden józan és természetes keretek közé térjen vissza.-Azért elhatározták,hogy ügyes politikával véget vetnek a tanitványok működésének."Ügyes politikával"! Mert azért nem biztosak ők ám a maguk dolga felől.Csoda történt s ez a csoda őket csufolta meg.A tanitványokat ők zárattak le s valaki kiszabaditotta őket.Isten volt a szabaditó? Nem merik kérdezni,nem mernek utána nyomozni,csak azt teszik,amit emberileg tenni lehet: ujra elfogatják a tanitványokat.De vigyázat! Ha erőszakosan teszik, dúrván járnak el,feldühödik a nép s talán bosszut áll az a megnevezhetetlen Valaki,aki a tanitványokat a tömlöcből kiszabaditotta. Azért legyünk ügyes politikusok: Ne ingereljünk senkit,csak a cél legyen elérve.-Parancsot adnak,hogy erőszak nélkül hozzák el a két

férfit. Megokolásul csak a népet említik: "hogy a nép meg ne kövezze a tanitványokért küldött templomi őrséget". Azt a megoldatlan rejtélyt, amely a tanitványok kiszabadulása körül volt, nem érintik. Oh, vak vezetők! Nem az a borzalmas, hogy vakok, hanem, hogy nem akarnak látni! Mint Jézus mondotta nekik: "Ha vakok volnátok, nem volna vétketek; de azt mondjátok: látunk, azért vétketek megmarad". Hova vezethetik a népet az olyan igehirdetők, akik nem akarnak látni! Vajjon meddig fog még várni Isten türelme és meddig hagyja még a zsidó nép élén ezeket a vallásos vezetőket, kik behunyják szemüket s nem akarják meglátni, hogy Isten csodát tett s az a csodatétel az ő tettüket szégyenitette meg. Mintha hallatszanék már az itélet dübörgése: "Jeruzsálem, Jeruzsálem...!" A Megváltó sirva állott a város felett...
A templomi őrség parancsnoka, ki a sztratégosz cimet viselte, maga ment a két apostolért s udvariasan felkérte őket, hogy jöjjenek át a nagytanács épületébe kihallgatásra. - A világ ravaszságból tud igen finom és udvarias lenni. Fel ne ülj a világ udvariasságának, mégha főpaptól ered is az. Egy kanál vizben elemésztenének, ha mernék! Azért udvariaskodnak, hogy ki ne bocsássanak karmaik közül s mikor itt az óra, a sötétség órája, nem fognak habozni, hogy ugy tegyenek veled, mint Mestereddel! Nem téged kiméInek ők, amikor udvariasak, hanem önmagukat féltik. Mert tudják, hogy rosszban járnak. Nem a szeretet melegében akarnak járni, hanem a sötétség órájára várnak.
Ott állnak az apostolok ujra a nagytanács előtt. Az elnöklő főpap végzi a kihallgatást. Börtönből megszökni nagy és sulyos vétek. Miért nem efelől intéz kérdést a főpap a vádlottakhoz? A vádló beszéd olyan, mintha a vádlott mondaná. Miért hozzátok ránk annak az embernek a vétkét? Mikor megmondottuk, hogy ne tanitsatok abban a "Név"-ben és mégis egész Jeruzsálem tele van az Ő nevével! A főpap fél! Fél azért, mert a tanitványok nem engedelmeskednek s nem félnek tőlük. Fél azért, mert Jeruzsálem arról beszél, amiről tiltják, hogy beszéljenek róla, amit rég el kellett volna felejteni: amiről hallgatni kellene. Fél azért, mert rossz a lelkiismerete. Az ártatlanul kiontott vér kiált, mint egyszer Ábel vére kiáltott Kain ellen. A biró fél a vádlottaktól, kik fegyvertelenül, békés arccal állanak elő. Mi olyan rettenetes ezekben az emberekben? Az ártatlanságuk, mely mellettük tanuskodik. Igy járt vissza István vértanu arca kisérteni Sault. Az a vér némán beszélt. Kiált s nem tudják elhallgattatni, mert olyan nagy a csönd! Lám, most nem mernek arról kérdezősködni, ki szabaditott ki titeket, hogy megbüntessük?! Mintha halottas szobában lábujjhegyen járnának. Ki itt a halott? Az ő lelkiismeretük. Csak csendben! Csendben! De minél nagyobb a csend, annál nagyobbat kiált a vér. "Ránk akarjátok hozni azt a vért!" Pedig a tanitványoknak eszük ágában sincs ilyesmit tenni. Üdvösséget hirdetnek ők s nem halált, nem büntetést. De mikor annak, aki nem akarja az üdvösséget, kárhozattá válik a hirdetett bünbocsánat! "Megparancsoltuk, hogy ne tanitsatok abban a névben! Az apostolok olyan szelliden felelik: "Nem lehetünk másként!" Isten parancsolta, hogy szóljunk az Ő nevében. És Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint embereknek. Azt akire ti kezeteket mertétek vetni és fára feszitettétek, - Isten feltámasztotta abból a halálból, amibe ti beletaszitottátok és most él és nemcsak életét nyerte viszsza, hanem vezérré tette őt az Isten és Szabaditóvá. Milyen vigasztalóan hangzik az, amit a tanitványok mondtak! "Ha valaki tévedésből, vagy indulatból valakit halálosan megsebez, hogy fellélegzik, ha hallja, hogy nem halt meg az illető, hogy meg fog gyógyulni. Hát mégsem vagyok gyilkos?! Milyen jó ezt hallani, tudni. Ime Isten helyrehozta, amit a nagytanács vétett, mikor Jézus halálra itéltetett. Jézus él és bocsánatot hirdet gyilkosainak, mint ahogyan a keresztről is értük imádkozott. Mindent helyrehoztak, gonosztettüknek nincsen semmi rossz következménye! De ezek a vallásos emberek nem akarnak vigasztalódni, nem akarják az örömhirt elfogadni, mert az azzal van összekötve, hogy Jézust vezérül elfogadják és az ő vallásos ténykedésük helyett a nép Jézustól várja a szabadulást! Akármi legyen is, ők nem akarják a

második helyet Jézus mögött. Nem akarnak neki engedelmeskedni. Nem akarnak bűnt vallani. Megkeményedetten tovább mennek utjukon és félnek. A bűn nem hagyja őket megtérni, mert még most is akarják a bűnt.

A zsidók várták a Messiást! Soha annyira nem várták, mint éppen abban az időben. Tudták, hogy jönni kell, s ezért még közönséges gyilkost is elfogadtak Messiásnak. A főpapok nem várták a Messiást, mert ők kibékültek a hóditó rómaiakkal és inkább csöndet akarták, hogy békében élvezhessék az életet. A tanitók, akik magukkal el voltak telve s örültek a tekintélynek, melyet a népnél élveztek, komolyan szintén nem várták a Messiást, aki csak összezavarhatta köreiket. Aki vétkét nem bánja, az nem tud mit csinálni a bűnbocsánattal. Hogy Isten bűnbocsánatot ad, nem érdekelte ezeket a vezető embereket. Nem bánták büneiket s nem akartak megtérni belőlük, hanem a hasznot élvezni. Jó a vallásosság, ha elfedi a bűnt és a bűn is megmarad rejtve. De nem kell megtérés és bűnbocsánat, mert akkor szembekerülnénk saját büneinkkel. Hadd folyjanak a templomi szertartások, hadd tanitsák a tanitók a zsinagógában a népet, csillogjon az irástudók bölcsessége, amikor a vallás tételeit ide-oda boncolgatják, de bűnről nem kell beszélni! Beszéljenek a nép büneiről, de a vezetőket hagyják ki a játékból. Amit a vezetők tettek, azt ne piszkálják, és azt a vért ne hozzák a vezetőkre rá! Mert a vezetők, a tanitók nem állhatnak ott a nép előtt, mint vétkesek és nem ismerhetik el, hogy tévedtek. "Atyáinknak Istenéről" beszélt az apostol. Hagyják az Istent a tanitóknak és irástudatlan emberek ne akarják a hivatásos papokat és igehirdetőket tanitani. Az Isten vallásos tétel és a tételekhez a tanult vitatkozók értenek. Arra nem gondoltak, hogy a két vádlottnak az Isten nem tétel volt, hanem élő valóság. A papok ott állottak Isten és a nép között, mint közbenjárók, de ők tudták, hogy a szentek szentje üres, ott semmiféle Isten nem lakik s nekik ez igen kényelmes volt. Nekik a templom volt szent és nem az Isten, az oltár volt szent, azért a templomra és az oltárra eskették meg a népet. Az irástudók sokat vitatkoztak és tanitottak a Messiás felől, de ugy gondolták, hogy tovább is igy lesz: beszélni fognak vallásról, Istenről, Messiásról s őket lepte volna meg legjobban, ha egyszer kiderül, hogy amiről beszélnek, az valóság. És most ezek az irástudatlan emberek azt beszélik, hogy az Isten él, rendelkezik, vezért ad a népnek s ez a vezér nem közülük való! Azt mondják, hogy ők a tanui annak, hogy az Isten él, hogy cselekszik, hogy Jézus, akit ők megöltek, feltámadt és hogy nemcsak ők tanuskodnak, hanem Isten szent Szelleme is. Majd épen ilyen közönséges emberek mellett fog a szent Szellem tanuskodni! Azt mondják, hogy ezt a szent Szellemet Isten azoknak adta, akik engedelmeskednek neki. Akkor aztán akárkinek engedelmeskedni fog a nép, akinek eszébe jut magát a szent Szellem birtokosának mondani. Eszelős elbizakodottság ez. Még nekik, a főpapoknak, irástudóknak sem adta Isten a szent Szellemet, hogyan adhatta volna közönséges embereknek. A tanács tagjai annyira meg voltak sértve az emberek elfogultsága és vakmerősége által, hogy elhatározták egymás közt sugdosódva, hogy meg fogják ölni ezeket az embereket. Főleg a papok akarták ezt, kik szadduceusok voltak. A római hatalom emberei, akik különösen fontosnak tartották, hogy az országban semmi zavaró ne történjék! Annyira vájta őket a visszaszoritott harag és gyülölet, hogy a fogukat csikorgatták dühükben. Ki hallott ilyet? Istent állitani a papok és irástudók tekintélyével szemben?!

A sugdosódás eljutott az akkori legtekintélyesebb tanitónak, Gamáliélnek fülébe is, ki szintén ott ült a tanácsban. Ez a Gamáliél az u.n. idősebb Gamáliél volt, a nagy Hillél unokája, aki anniyra kortársainak tiszteletében állott, hogy ő kapta meg először a "rabbón" címet. Inkább tanitással foglalkozott, mint jogi kérdések eldöntésével, amire a legtöbb rabbi vállalkozott. Jézus ügye közelebbről nem érdekelte, a nagy tanitót, sem a két tanitvány személye: volt azonban benne bizonyos tárgyi igazságosság és mint Jézus életében Pilátus, ő is

észrevette,hogy a tervezett itélet durva igazságtalanság.Nem annyira a tanitványokat akarta menteni,mint inkább a tanács tekintélyét,melynek ő is tagja volt.Hideg meggondolás vezette s nem az igazságossághoz való meleg szeretet.De Isten felhasználta tanuinak megmentésére. Felszólal hát és felszólitja a tanács tagjait,hogy jól meggondolják mit cselekedjenek a vádlottakkal.Két embert emlit a közeli történetből kik szintén messiási forradalmat szitottak,de mindketten nyomorultan elpusztultak.Mozgalmuk kudarcba fulladt anélkül,hogy zsidó testvéreik árulták volna el őket.Az egyiket Theudas-nak nevezi Gamáliél,de kérdés,hogy vajjon ez volt-e a zsidó neve is? Semmiképen sem azonos ez a Theudás azzal a Theudással,akit Josephus emlit.Annyi forradalmár merült elő ebben az időben,hogy nyugodtan hagyhatjuk ezt a Theudást ismeretlennek.A másik:Judas,ismertebb személy.Veszedelmes játék a Biblia iróit szándékos felületességgel vádolni s azt állitani,hogy Lukács hasból adott két nevet Gamáliél ajkára,amikor a mai kor"tudósai"végtelenül keveset tudnak az akkori eseményekről és Josephus különben is megbizhatatlan iró.Gamáliél hitt egy felső,a kis eseményekkel talán nem foglalkozó gondviselésben,mint ahogy müvelt emberek az istenség fogalmát ilyen távolságban el szokták ismerni s mint egy a történelmet vezető sorsot,igazságosságot,tekintetbe is szokták venni.
Gamáliél vallja,hogy Isten akarata ellen ember semmit sem tehet s a történelem vezetését át kell engedni Istennek.Gamáliél a maga elfogult Isten-hite mellett is jól látja,hogy a főpapok elvakult dühükben Isten ellen is harcolni akarnak,mert az apostolok menekülésének gondviselésszerüségében Gamáliél alig kételkedett.Tanácsolja hát,hogy hagyják az események fejlődését Istennek s maguk ne zavarják a gondviselés munkáját.Mikor az emberek szándékát Isten munkájával hasonlitja össze s az előbbinek mulandóságát,az utóbbinak feltétlen érvényt tulajdonit:becsületes következetességről tesz tanuságot anélkül,hogy a szeretet-apostolává lenne.Azzal a becsületességével együtt ehhez a világhoz tartozik ő s nem Isten királyságához.Mert az igazságnak ily elismerése még nemnem jelenti a szük kapun való átlépést,melynél magunkat is el kell veszitenünk.Gamáliél semmiképpen nem volt hajlandó megbecsült állását és tekintélyét a nép előtt elveszteni.Bizonyos becsületességgel,de kivülről nézte a dolgokat.De ez az igazlátás is segitett:a tanács nagyobb része,-ugy látszik,-mellette volt,ugyhogy a vezetők engedni kénytelenültek.Csak annyit vivtak ki a halálbüntetés helyett,hogy megszégyenitő és érzékeny verésben részesitették a két hitvallót.A főpapok és vezetők,a tanácsbeliek tehát ujra vereséget szenvedtek.A zsidóság még nem érett meg az itéletre.Még hallgatott a józan szóra.Közeleg az idő,amikor a vezetőkkel az élén a nép elvakul és ugy rohan vesztébe.Most Gamáliél visszatartotta ettől népét. Az apostolok nem vették rossznéven a szégyent és a verést."Itüntetésnek vették,hogy Mesterükért ugy szenvedtek,ahogy szenvedett Ő is értük.Örömmel mentek el a tanács szine elől.Ők mélyebben látták az isteni gondviselést belenyulni az emberek történetébe.Ezt a verést is ugy fogták fel,mint Isten akaratát és intézkedését.Meg voltak győződve,hogy Isten kitüntetése volt,hogy szent Királyukért szenvedhettek.Hogy szerethetik ezt a Királyt!Milyen más lelkület nyilvánul meg ebben az örömben,mint a szünedrion bosszuszomjában.Két világ egymással szemben s a hideg Gamáliél középütt áll a két világ között. Egyikkel nem tud együtt tartani,a másikba nem akart bemenni! A názáreti Jézus nem érdekelte őt.A tanitványokat sem a fenyegetés,sem a verés nem tudta visszatartani attól,hogy a templomban is,magánháznál is ne hirdessék a Názáretit.Igy haladnak a világ hatalmasai fényes földi pompájukban a pusztulás felé.Isten hitvallói pedig elnyomottságukban is a dicsőség felé,melyben Jézusuk,ki előttük ment oda,-él és várta őket.

6,1-15. Az apostoli keresztyén gyülekezet életét szemléljük tovább. Lehet,hogy ekkor már 7ooo-en is voltak.Az adatokból látszik a nagy szaporodás.Gondozták a szegényeket,ezek közt főleg a női özvegyeket. A gondoskodásban valami zavar látszik.A görög-zsidók özvegyeit el-

hanyagolják, ez a panasz. Két csoport volt: görög zsidó és héber-zsidó. Ez a kifejezés a nyelvhasználat szerint keletkezett. A görög zsidók görögül beszéltek, a héber zsidók aramul./ez a szir nyelv/. Az aram számított az ősatyák nyelvének. A héber zsidók lenézték a görög zsidókat. A görög zsidók kisebbségi érzésüket magukkal vitték a gyülekezetbe is, ezért voltak olyan érzékenyek. Biztos, hogy az apostolok ilyen különbséget nem tettek. Az érzékenység a látszat után ment. Ezt gondolták: minket elhanyagolnak. És keresztyéni módon megmondták ezt az apostoloknak. Az utóbbi dolog keresztyén vonás volt. A váddal szemben az apostolok keresztyén módon cselekedtek. Rögtön segitettek a bajon. Tehát vita helyett bölcsen békességre törekedve cselekedtek, mintha a vád igaz volna. Az apostolok, mikor nem érzékenykedtek, ezzel a bajt meggyógyitották. A méltatlan vád egetében ez a helyes eljárás.

Mi volt az intézkedés? Az elhanyagolást elismerték. Nagy a gyülekezet, egyedül már nem birják a munkát. Leinte ugyanis a szegénygondozást is ők intézték. Mint más munkában, bizonyára ebben is voltak a segitségükre más keresztyén testvérek. A hibát az önkéntes vállalkozók követték el. Kimondották: a szegénygondozást vállaljják mások! A gyülekezet kiszemelt hét embert, kikben bölcsesség és Szentszellem lakott. A szegénygondozáshoz sok bölcsesség kell, meglátni azt, hogy ki mily mértékben szorul rá a segitésre. A lélekre is gondoltak, nemcsak a testre. Sokszor valami bün, vagy visszaélés lehetett a szegénység oka. Mellett, hogy szeretet, buzgalom, vigasztalás legyen a szegénygondozást végzőben. Ezt biztositotta a Szentszellem jelenléte. A szegénygondozásra kijelöltek közt volt 3 héber zsidó, 3 görög zsidó és 1 prozelita./Ez utóbbi pogány származásu volt, aki előbb zsidóvá lett/. Kétféle prozelita volt: 1./a kapu prozelitája, aki a zsidó szellemiséget fogadta el, 2./az igazságosság prozelitája, aki a körülmetélkedést és a vallás szokásait is átvette. Bölcs, igazságos volt a választás és a bajon való segités. Ezzel el is volt intézve a dolog. A gyülekezet tovább fejlődött. Egy nagy keresztyén tömeg volt a növekedésének alapja az volt, hogy benne az Ige növekedett. A papok nagy tömege is engedelmeskedett a hitnek.

Sajátságos kifejezés itt az, hogy: "az Ige növekedett". Mit értsünk ezen? Azt is, hogy több helyen hirdettetett s azt is, hogy több igét hirdettek. Szaporodott az ismeret s az Ige magva nagyobb mértékben hullt. A szó: növekedett-, a szaporodásnak egy különös fajtáját jelenti. Ezt élő dolgokról mondjuk. A nagyobbodásnak belső okának kell lenni. Az Ige a maga belső erejénél fogva lett több.

A szivben az Ige: a mag, növekedni kezd. Nem mindig sok beszédben nyilvánul ez meg. A belső növekedés azt jelenti, hogy többet lát valaki s amit mond, többet tartalmaz. Ha többet tud valaki, rövidebben tud magyarázni, de a rövidség mellett is kell, hogy az Ige növekedjék. Az Isten Szellemétől adott több világosság: ez az Ige növekedése. Több lett az Ige, mert több igazságot láttak. Ezzel nő a tagok száma is. Uj elem lép a keresztyén tömegbe. A papok kezdenek megtérni. Ez azóta többször megismétlődött. Egyik pap adta a másiknak tovább a fényt. A megtérést itt sajátságos szó fejezi ki, amelynek jelentése: engedelmeskedtek a hitnek. Fontosan illik a papokra. Ezek eleve hittek valamit. Hisznek tehát valamit magukkal. Itt üj hitről van szó: a Messiásban való hitről, hogy Jézus a Messiás. Ennek a hitnek engedelmeskedtek a papok. Itt tehát nem megvilágosodásról van szó, hanem engedelmeskedésről. Hogy egy országjáró rabbifélének engedelmeskedjenek, aki igaz, hogy csodákat tett és szépen prédikált és tanitott: - ez a dolog derogált nekik. Itt össze kellett törni valami büszkeségnek. Nem akármilyen hitnek engedelmeskedtek a papok. Pl. ha ma mondanák a papoknak, hogy a názáreti Jézusban akik hisznek és rá bizzák magukat, azok bünbocsánatot nyernek; - helyénvaló figyelmeztetés volna, mert a legutóbbi időkig ugy volt, hogy ezt csak elméletileg fogadták el, de gyakorlatilag nem éltek benne. Mikor egy papban feltámad a kérdés: nekem is megbocsát-e Jézus és hisz Jézusban, aki érte is meghalt a keresztfán, akkor ez a pap engedelmeskedik a hitnek. Addig csak a dogmát ismerte.

Ezzel a 6. fejezet első része befejeződik. A II. rész Istvánnal foglalkozik, akit elsőnek szemeltek ki, akiről elmondja az 5. vers, hogy teljes

volt hittel és Szentszellemmel.Itt már ez a szó áll,hogy:"kiválasztották."Miután rátették kezüket és imádkoztak,kegyelemmel és erővel teljesen nagy csodákat tett a nép között.Érdemes megfigyelni a kifejezéseket,mert komoly értelem van mögöttük.Nem valószínű,hogy István csak akkor kapott Szentszellemet,mikor kezüket rátették.Mi történt a kiválasztott férfiakkal azután,hogy kezüket rátették? A férfiak mind Szellemmel teltek voltak.Nagyobb szellemkitöltést kaptak.Mint ahogy a Jelenések könyvében is van,mikor többet kap a látnok:többet lát. Arra a feladatra uj szellemkitöltést kaptak.Nyilván az apostolok birták a nagyobb mértéket és tovább adták.
Mi történt Istvánnal? Kegyelemmel és erővel teljes férfiu lett.A hit kegyelmet vont maga után,a szent Szellem pedig erőt./A régi kritikai szöveg szerint igy van/.Minél több a hit,annál több a kegyelem,a szent Szellemmel való töltés pedig erőtöltést ad.
Az ember hittel megy a keresztyén munkának:azaz rábizza magát Istenre. Tudja,hogy Isten mellé fog állni.Az értelmi hitnek értéke nincs,de aki megszereti Istent és rábizza magát,az Istenhez közelebb jut.Ha valaki pl.elhiszi Assziszi szent Ferencről,hogy sti mákat kapott,vagy, hogy ezek őrajta is megjelenhetnek/Neumann Teréz/,ebből senkinek semmi haszna nincs.De ha Isten szeretetére magam rábizom,ez a hit,melynek bizalom a lényege,közelebb visz Istenhez.Isten kegyelme/szeretete/ kiömlött Istvánra.Isten szeretetének kell megmozdulnia,de nekünk is meg kell telnünk szeretettel Isten iránt.Ebből kell a hitnek születnie. A Szentszellem átváltozott Istvánban erővé,mely munkára képessé tette. Van egy mondás:"akinek az Isten hivatalt ad,észt is ad annak hozzá". Ezt nagyon rosszul,nyeglén szokták alkalmazni,de igazi értelmezése is van.Isten ad tehetséget a munkához,ha Ő adja a munkát.Ha Isten valahová küld bennünket,képességet is ad.
Egyszerre nagy csodák és jelek történtek.Oly erővel működött a szent Szellem,hogy ámulva néztek a férfiakra.
Jakab és Judás is apostolokká lettek később.István,aki a legkiválóbb keresztyén jellem volt,szintén apostollá lett volna,ha meg nem hal. Jeruzsálemben 400 zsinagóga volt,a szabadosoknak is volt,a visszavándorlóknak is volt külön zsinagógájuk.Ezek kezdtek Istvánnal vitatkozni.István legyőzte őket a sokaság előtt.A legyőzöttek telve gyülölettel hamis tanukat szereztek és vitték Istvánt a szünedrionba.Körülbelül azzal vádolták,mint Jézust:meg akarja változtatni a zsidó szokásokat.
Jézus azt hirdette,hogy a rómaiak le fogják rombolni Jeruzsálemet, tehát nem ő rombolja le.Jézus betöltötte a Mózes törvényét,az irástudók elcsavarták.Mindkét vád hamis volt tehát,de volt valami valószinüségi alapja.A vádak azonban maguk hazugok voltak.
Amint Istvánt odahurcolták a nagytanács elé,mely telve volt az István és a keresztyének ellenségeivel,megdöbbenve néztek rá,mert orcája olyan volt,mint egy angyalé.Mikor István egyedül maradt Istennel, arca sugározta az Isten fényét.Egy ember,telve Istennel!Nem tőle eredt,hanem az ég ajándéka volt rajta.

7,1-16. Akik a Csel.könyvének gondolatmenetét figyelték,azok látják, hogy itt drámával van dolgunk,amely itt tragédiává lesz.A Csel.könyve elmondja,hogyan ment át az Ige a zsidóktól a pogányokhoz.A zsidók elvesztették,a pogányok megnyerték.A zsidók nem kivánták.-Először mérsékeltnek tünik az ellentét.Élesebb szemmel nézve azonban csak elfojtott gyülöletet látunk.Az első esetnél a nép előtt nem tudtak ellenük tenni,oly nyilvánvaló és nagy volt a csoda,amellyel Isten bizonyságot tett mellettük.A második alkalommal csalással menti meg őket,de a gonosz indulatu főpapok megvesszőztetik őket.Közben ujra sokan csatlakoznak hozzájuk,ez megint ujabb dühbe hozza a zsidókat.Kapóra jön most az István esete,aki vitatkozik a hellénista zsidókkal.Azok a nagytanács elé viszik.Most ott áll megdicsőült arccal,mintha Isten angyala állana előttünk.Csend mindenütt.Megint a főpap az,aki a látomást megszakitja.Kérdi,ugy vannak-e ezek a dolgok.István hosszu be-

széddel felel,melynek kisebb részét olvastuk el ma.
A vádakat még egyszer magunk elé kell állitanunk.1/.Első az volt:káromolta Istent és Mózest.2./A templom ellen szólt.Azt mondta:a názáreti Jézus szét fogja azt rombolni.E kettős vádból megértjük,mi volt fontos:Mózes,azaz a törvény és a templom.Hogy mit jelentett a zsidóknak a törvény,megtudjuk,ha a magasabb erkölcsről szóló tanitásokat nézzük.Erkölcs Isten nélkül.Szép volt,de senki sem vette komolyan. Senki nem tartotta meg.Beszéd,fecsegés volt az erkölcstan.Ez volt a zsidók számára a törvény.Beszéltek róla s apró emberi szabályokat gyártottak.Ezek eltakarták a törvényt,mint a pókháló.Föléje egy név volt irva:Mózes.Ez jelentette a zsidó nép büszkeségét,a kiváltságot. A másik volt a templom.Heródes fél kilométernél hosszabb,2oo méternél szélesebb,gyönyörü temploma.Ide pogány nem léphetett.Ez volt Isten jelenlétének záloga.Nagyobb káromlást nem lehetett elképzelni,mint: ez a templom rombadől.Belekapaszkodtak Jézus szavába:"Rontsátok le a templomot..."István kivégeztetésének is ez volt a főoka.István ezt ugyan soha sem mondta,de a gondolat már magában is felizgatta a zsidókat.El kellett hallgattatni Istvánt.István most védekezik.Jól figyeljünk rá.A beszéd irányáról máris meggyőződhetünk.
I./Első vád:Isten ellen nyilatkozott;második:a templom ellen szólt. Istvánnak nem a saját maga kimosása a fontos,hanem a mások világosságra vezetése.Kimoshatta volna magát,mert a vádban szereplő dolgokat nem mondta.István védekezésének mai részében szól Ábrahámról,a körülmetélkedésről és Józsefről.Aztán a vád tárgyaival is foglalkozik.A hallgatók türelmetlensége a beszédet megrövidíti.
Ábrahámról beszél először.Nem gyermekes megrögzöttségből,hanem mert alapos oka volt rá.A zsidók a Mózes előtti dolgok elhallgatásával meghamisitották a zsidó történelmet.Ábrahám említése az ott ülők előtt,uj volt.Mikor Ábrahám nevét említette,akkor a zsidóság szellemi fundamentumának oly állapotára mutatott,mely a zsidók elől el volt rejtve.Nem a törvény,hanem a hit volt az alap.Elmondja,hogyan hagyta ott atyai földjét Isten igéretére,melyből egy talpalatnyit nem kapott. A zsidó nép azzal kezdi földi pályafutását,hogy nincs alatta földi talaj.Ábrahám vándor volt azon a földön,amit Isten igért neki.Izraelnek Egyiptomba kellett mennie rabszolgának.
A zsidó nép nem tudott erős lenni,e földön nem volt gyökere.Idegen népek közé vetette be Isten,mégis ez a nép lett Isten választott népe. Isten elszakitotta a világtól,hogy egész hitével belekapaszkodjék a láthatatlan Istenbe.Isten a körülmetélés szövetségét adta nekik. Mi célja van Istvánnak ennek elmondásával? Mert a külső jegy mély szellemi jelentéssel bir.Az embernek el kell dobnia magától,ami felesleges,ami hus/bászár,-sarx/.Az ember e világban főként testi.Házat, földet,ételt vesz.Aki sok népet letiport,az a legnagyobb.Az ember minden figyelmét a testi élet köti le.A körülmetélés jelentése: a testi életet eldobva,szellemi életet kell élnie.Isten a zsidó népet ki akarta választani a többi nép közül,hogy a Szellem-Isten dolgaival foglalkozzék.Sajnos,a körülmetélés egy pusztán testi jellé lett. István rámutat:vigyázzatok,ti nem az égi,szellemi dolgokat keresitek. Pedig Isten arra hivott,hogy szellemi nép legyetek.Igy beszélt István, amikor meg akarta mutatni,mi az igaz értelme a körülmetélésnek.
A beszéd további része Józseffel foglalkozik.Nálunk szinte természetes ez,mert szinte a hittankönyvekben is igy találjuk.Hogy akkor ott éppen oly természetes volt-e,afelől nem vagyok olyan bizonyos.E beszéd a későbbi bibliai felfogásnak utat mutatott s ez adta Pálnak a lökést arra,hogy véleményét a keresztyénekről megalkossa.Mert ezt a beszédet csak Pál hallotta,aki ott ült a nagytanácsban.Ez lehetett az ösztöke:István megdicsőült arca s a nyugalom.Amit akkor Pál dühvel hallgatott,később kedves emlékévé változott.István rámutat Józsefre, akit a zsidók megtagadtak,mégis megmentőjük lett.Az ősatyák gyülöletből legkisebb testvérüket eladták,mert többre volt hivatva,mint ők. El akarják pusztitani.Igy kerül József Egyiptomba.Isten utána ment s azt,akit ugy el akartak dugni,hogy őket ne háboritsa,Isten a tömlöcből kihozta.A faraó után legnagyobb lett Egyiptomban.Jákóbnak el

kellett küldenie fiait oda,mert csak ott volt gabona,de nem tudta, kinek a gondosságából.Másodszorra József megismertette magát velük. István nem hiába mutatott a második találkozásra.József a megfeszitett Jézus előképe.Majd akkor ismernek rá,amikor másodszor megjelenik.Józsefnek el kellett volna pusztulnia,mint a názáreti Jézusnak,hogy ne tüntethesse ki őt atyja.
A történet csodálatosan világos.Eddig még igy nem hallották.A zsidó nép a hit népe annyira,amennyire a hus népe.Az eldobott testvér által történik a szabadulás. Nagy vád van a beszédben.Ti ennek a hus-népnek vagytok az ivadékai/maradékai/.Nagy vád és nagy vigasztalás.Akit el akartak pusztitani,az mentette meg őket,az telepitette le testvéreit Egyiptomban.
József,akit el akartak pusztitani,megmentette őket.A második megjelenéskor megismertette magát testvéreivel.A kisebb testvért mi is eldobnók,eladnók;megvetett isteni ut a szabadulás utja.
Igy vették el a nemzetek a kisebb testvért,a zsidó népet s mégis általuk lett az üdvösség.
István nem magát védi,hanem akarja a helyes utra vezetni.Hogyan sikerült ez,majd meglátjuk a továbbiakban.Valami igaz a vádból.Mózes elé helyezte Ábrahámot és Józsefet.Itt Istvánnak volt igaza.
A rabbik szemében a zsidó nép egy törvényrágás által elkülönitett,kicsi, gögös nép,István vértanu szemében egy megvetett szellemi nép,mely által jön az üdvösség.A burkot,mely beboritotta őket,nem tudta áttörni.

14-43 . István vértanu védekező beszédében továbbmenve Mózessel foglalkozik.Azért foglalkozik vele oly sokat,mert a hallgatóknak a szemében fontos volt Mózes.Hiszen a vád főrésze az volt,hogy Mózes ellen káromló beszédeket szólt s Jézus meg akarta változtatni Mózes törvényét.
Előbb magunk próbáljuk megrajzolni Mózes alakját és meghatározni jelentőségét.Igazuk van-e a zsidóknak,amikor történelmük legnagyobb alakjának őt tartják?
Ha az Ujtestamentumot nézzük,látjuk,hogy az sokat foglalkozik Mózessel, de Ábrahámmal és Dáviddal is.Hogy Mózessel többet foglalkozna,mint amazokkal,nem mondhatjuk.Tehát itt már egy kis eltolódás van a későbbi zsidóság felfogásával szemben.Mózes valami olyat adott a népnek,amit a babiloni fogság után jobban megbecsültek,mint előtte:a törvényt.A törvényt elfelejtették,később a jeruzsálemi templomban megtalálták és próbálták érvényesiteni.Dániel próféta elmondja,hogy Isten azért vitette őket fogságba,a történelem legnagyobb csapásába,mert Mózest nem tisztelték.
Ezdrás,Nehémiás a fogság után helyreállitották Mózes tiszteletét.Ettől kezdve a zsidók nem feledték el.Sőt talmud keletkezett:a babiloni és a jeruzsálemi talmud.A kettő nem ugyanaz.
Ha az Ujtestamentum szavait vizsgáljuk,arra jutunk,hogy az Ujtestamentum és Jézus a zsidó népnek Mózes iránt való tiszteletét nem tartja őszintének.Mózest prédikálják,de nem cselekszik.Jézus itt ellentétet látott.Ez a zsidó nép Mózessel való igazi foglalkozását kétessé teszi. A zsidó nép nem fogadta bensejébe Mózest.A Mózes parancsát még jobban kárhoztatja Jézus.A zsidó nép elkövette a bünt,Mózes parancsait emberi parancsokkal eltakarta a nép előtt.
Tehát,ha a zsidó nép életében nagy jelentőségre tett is szert,meg kell állapitanunk,hogy egy hamis Mózest csináltak maguknak.Mózes,ha feltámadna,tiltakozna az ellen,amit az ő nevében csinálnak.A zsidó nép mai tanitásaiból Mózes jelentőségét nem tudjuk megállapitani,hanem csak a Bibliából.
Nem lehet azonban azt mondani,hogy egyedül Mózes a zsidó történet legfontosabb alakja.Ábrahám sokkal fontosabb,mert a hivő Ábrahám volt a zsidó nép ősatyja,nem Mózes.Mózes olyan uton inditotta el őket,amiről Isten később letért.Ábrahám szabta meg a hitnek utját,Mózes csak egy közbülső epizód.Mózes csak a Krisztusra vezérlő mester maradt.Az ő jelentősége kisebb Ábraháménál.Ugyanigy van Dáviddal.A Messiás király

Dávid fia.Jézus Dávidnak volt leszármazottja.A zsidó nép nagy várakozásai Dáviddal vannak kapcsolatban,nem Mózessel.Dávidban jelent meg árnyképben a Messiás király alakja.
Dáviddal a Biblia nem foglalkozik többet,mint Mózessel.Mózes nemcsak mint törvényadó áll előttünk,hanem mint próféta és fejedelem is.Ép ez utóbbit nem emelte ki a zsidó nép mai történelme.Mózes azt mondta: jön próféta,hozzá hasonló.Mózes 4o évig vezette őket. Sokszor káromoltatva,hü maradt.Úgy áll Mózes előttünk,mint a világ legszelidebb és leghübb embere.Tőle való az az imádság:inkább ő vesszen el,mint a nép. /Pál is imádkozott hasonlóan/.Nem kicsiny Mózes jelentősége,mint fejedelemé.A szabaditásnak Mózes elengedhetetlen részévé lett.A peszach ünnepét ülve a zsidó nép nem feledheti el,hogy általa szabadult.Mózes jelentősége nem az,amit a mai zsidó nép lát.Nem annyira mint törvényadó,hanem mint próféta és fejedelem jelentős.Mózes énekét ugy éneklik majd,mint szabaditóét.Ő is szabaditó volt,mint Jézus.Mózes szabaditása előképe volt Jézus szabaditásának.
Isten beszéde,a Biblia,mint szabaditót tárgyalja Mózest.Akkor született, amikor Egyiptomban más uralkodócsaládi támadt.József uralkodója a hikszosz nép sarja volt/sémita eredetü/.A hikszosz faraók idejére esik József uralkodása.Századok mulva felázadt a nép s jött a thébai uralkodócsalád.Ők már elfelejtették a hagyományt,mely József érdemeit elismerte.Ettől kezdve a zsidókat jövevényeknek,idegeneknek nézték Egyiptomban.Rabszolgasorsra vetették őket.Ki volt adva a parancs,minden fiu zsidó gyermeket a Nilusba kellett dobni.De a bábák istenfélők voltak s nem hajtották végre a parancsot.Mózest 3 hónapos korában kitették kosárban s a faraó leánya észrevette a gyermeket.Egy kis leány ott lézengett/Mirjam,Mózes nénje/ s ajánlotta,hogy hoz dadát.A dada az édesanyja volt,aki egy idő után megmondta:te ehhez a megvetett néphez tartozol.Mózes a faraó udvarában minden tudományt megtanult,4o évig élt a királyi családban.Ők a magukénak tartották.Nem tudták,hogy Mózes szivében ott van a tudat:a megvetett nép fia ő.Isten adta a gondolatot neki,hogy azért került olyan magasra,mert Isten általa akar szabaditani. Lement 4o éves korában a nép közé,akik gürcöltek az egyiptomi városokért. Mikor azt látta,hogy egy egyiptomi hajcsár megüt egy zsidót,ugy megütötte azt,hogy meghalt.Másnap ujra lement.Két zsidó veszekedett s ő belesvatkozott.Az erősebbik azt mondta neki:ki tett téged biróvá köztünk?Akkor Mózest elfogta a félelem,hogy ilyen emberek el fogják őt árulni.Szaladt észak felé,kövés Arábiába.Ott beállt egy kicsi,midianita fejedelem:Jetró családjába.Igy élt ujra 4o évet.Istent el nem tudta felejteni.Két fia lett.A család ugyanis befogadta,megbecsülte.Mózes azt gondolta,befejezte életét,de Isten másként határozott.Mózes tüzet látott,csipkebokrot,mely ég,de meg nem emésztetik.Egy hang visszatartotta:ez a föld szent.Mózes levetette saruját Isten angyala előtt. Isten Mózest elküldte arra a feladatra,amit ő előbb magától vállalt. Most megállt,habozott,nem engedetlenségből,hanem,mert nem bizott magában.Jó ez.4o év alatt megtanulta,hogy tehetetlen az ember s most Isten nélkül nem indul el.
A lecsapás után az egyiptomiak tolják ki a néppel együtt.Egy kényelmes népet vezet Mózes 4o évig.Isten segitségével ezt a feladatot megoldotta.Hányszor állott megtagadva,megcsúfolva a nép előtt?!Mégis hüséges volt.Inkább őt pusztitsa el Isten...Csodálatos ez a Mózes,akit a Biblia elénk állit.Mózes Jézus előképe volt s erről az oldaláról ragadja meg István.Ki tett téged biróvá?-ez hasonlit ahhoz,amit Jézusnak mondtak.
Mózes megfagyott lélekkel menekült az idegenbe.De Isten visszaküldötte és felruházta csodatevő erővel.Másként nem ment volna vele a nép.Másként nem lehetett volna szabaditó.
Ime,István megmutatja a nagytanácsnak Mózes jelentőségét.
A názáreti Jézust is kitaszitották,mint Mózest.Mégis Mózes lett a szabaditó és Jézus az igazi szabaditó.
István beszédében egy uj Mózest állit a zsidó nép elé s az egész egy-

háztörténelem elé.Oly közel érezzük magunkat ehhez a Mózeshez.Vele együtt mindazokhoz,akik könnyek között keresik az Istent.
Azután eltünik Mózes és feltünik az igazi Szabaditó.Ha Isten segit, a következőkben majd az igazi templom áll előttünk a beszéd 3-ik részében.

44-60. Ekérkeztünk István vértanu beszédének 3-ik részéhez,mely az istentiszteleti helyről szól.István ellen,mondtuk,hogy két vád volt: 1/ hogy Mózes ellen és 2/ a templom ellen nyilatkozott.Előbbeniekben elmondtuk,mily részletesen beszélt István Mózesről.Elmondta,mennyire meghamisitották a zsidók Mózes képét.Mi is igy teszünk Istennel s mindennel.Igy aztán egyik keserves csalódás a másikat követi.Elmondta, hogy Mózes,mint fejedelem és próféta volt igazán nagy.
Ma a szent sátorról és a templomról beszélünk.Itt is más István álláspontja,mint a zsidóké.A zsidók előtt legnagyobb dolog volt a templom. A hely,ahol áldoztak,ahol az Isten állitólag jelen volt,ez volt a legnagyobb dolog a világon.Ezzel az állásponttal István szembeszáll. Egyik oldalról kimutatja,hogy a zsidók nem is tartják olyan nagyra a templomot.A másik oldalról azt,hogy Isten sem.Szól arról,hogy a pusztában mindenféle bálványisteneket tiszteltek.Idegen isten sátorát hordozták a szent sátor helyett.Hogy ők sem különbek,ezt kifejti az 51. versben."A"emény nyaku és körülmetéletlen szivü és fülü emberek,ti mindenkor a Szentszellemnek/ellent mondottatok/ellene állottatok."Másik állitása az,hogy Isten sem tartotta oly nagyra a templomot,mint ők gondolták/48-49 v./.Isten Mózesnek egy tipust mutatott s erre állitotta Mózes a szent sátort. Nem az igazat találjuk el akkor,ha azt hisszük, hogy Mózesnek Isten földi sátort mutatott.Valószinüleg az eljövendő templomból látott valamit,amely élő kövekből áll.Mózes Jézusra célzott, amikor azt mondta,hogy jön hozzá hasonló próféta.Azután épitette Mózes a szent sátort,melynek minden darabja jelent valami szellemit.Ha tehát a szent sátor egy nemnyei sátor gyarló másolata,a templom nem birhat olyan becsnel,mint azt gondolják.Nem oly fontos a templom,mely elmuló emlék,előképe az igazi templomnak.
Másodszorra Dávid királyt említi,aki Istennél kegyelmet talált.Nem Salamon volt,akit Isten szive szerint való királynak nevezett,hanem Dávid.Ő mégsem kapta meg az engedélyt a templom épitésére.Ugyanigy Jézus nem keresztelt,hanem a tanitványok.Mert ez csak jelképe volt a belsőnek.Dávid nem kapta meg a megbizást Istentől,hogy a külsőt is épitse.Ha ez a király,aki Isten szive szerint volt az,nem kapott engedélyt a templom épitésére,akkor nem is volt az olyan fontos.Salamon kapta a megbizást.Ezsa.66-ban olvassuk,hogy az Isten nem lakik kézzel csinált templomban.Az csak jelkép volt s nem igazi lakóhelye Istennek. István Ezsaiásból idézett,azért nem lehetett rárohanni.Sokszor vagyunk mi is igy,mert a Biblia szavát hallva,olvasva meghajolnak az emberek. De nem veszik komolyan.
Ahogy Mózest félreismerték,ugy a templom fontosságát is."A"emény nyaku". Emberi makaccság van itt,mely oly sok jónak elrontója.Különösen akkor, amikor az ember azért ragaszkodik a magáéhoz,mert már kimondta a szót. A makaccság a legtöbb emberi ostobaság szülőanyja.A zsidók ragaszkodtak álláspontjukhoz."Körülmetéletlenek"..A körülmetélkedésnek szellemi jelentése volt.A felesleges hust levágni,azaz:csak annyi testi életet élni,amennyi feltétlenül szükséges.A körülmetélt szivü ember fékentartja magát,felövezve.Mindig készen arra,hogy Jézus visszajövetelét elfogadja.
Körülmetélt fülü az,aki nem hallgat ki mindent,nem gyüjt továbbadni valókat.Nem akar mindent meghallani,csak azt,ami számára fontos.Az ember nem tud mindennel foglalkozni s jól teszi,ha válogat.A zsidók nem igy tettek.Mikor felháborodtak az állitólagos káromlásokon,ők voltak tele hiábavalóságokkal.István visszafordította a vádat.Isten szent Szelleme vezette a beszédben.Földi szemmel nézve másként kellett volna védekezni,de István a birákat akarta megmenteni.Beszédét megszakitották.De kit nem üldöztek...?"...Akik a törvényt angyalok közbenjárására

kaptátok""s ti nem tartottátok meg."Erre oly fájdalom fogta el szivüket,mintha fürészelték volna,mert István beszéde igaz volt.Fogukat kezdték csikorgatni s néztek Istvánra s István ebből nem vett észre semmit.Ő Isten dicsőségét látta s nem azt,ami körülötte volt.Ott az égben állva látta Jézust.Nem bíróként állt ott Jézus,hanem,hogy érte küzdjön."Íme látom,hogy az egek megnyiltak és az Embernek Fia ott áll az Isten-jobbján."Erre még nagyobb düh fogta el őket.Kihurcolták a kapun a város keleti részén a templomtól északra.A Kidron völgyében megkövezték.Ebből István keveset érzett,keveset látott.Csodálatos isteni kegyelem tekintetét felfelé forditotta."Uram Jézus,fogadd el az én szellememet!"-Jézus ugy ment át,mint király,István ugy,mint koldus.Még imádkozott:"Uram,ne tulajdonsitsd nekik e bünt".Az egyik oldalt megtölti a Sátán szelleme,a másik oldalon áll egy ember,aki a megnyilt egeket látja s imádkozik.Milyen két különböző szellem s lelkület!"Aztán elszenderült".Ilyen erőszakos halálra nem szoktuk mondani:elszenderült.Az egyik oldalon ott áll a gyilkos tömeg,a másik oldalon ott áll Jézus,aki várja a vértanut;felfogja s az:elszenderül.
Ezt az elszenderedést látta valaki:Saulus,a későbbi Pál apostol.Akkor megindult egy nagy keresztyénüldözés.A keresztyéneknek el kellett nagyniok Jeruzsálemet,de vitték magukkal az evangéliumot.Egyszer aztán a damaszkuszi uton Saul is találkozott Jézussal.
Egy csodálatos halállal álltak szemben.Csodálatossá teszi az Idvezitő.Mily jó,ha valaki ugy hal meg,hogy látja már,hogy Jézus elébe indul!

8,1-14. István vértanu halálánál jelen volt egy tanult ifju,aki a kövesők ruháit őrizte.Ő finomabb volt,mint a többi.Nem tették,amit azok tettek,de helyeselte,amit a többiek tettek.Egy ember,aki nem durva,de a durvaságot helybenhagyja.Latinosan ejtve:Saulus volt az ifju.
Lehettek a zsidók közt olyanok,akik azt hitték,hogy István halálával megbénitják a keresztyénséget,mert hiszen Istvánnal kevesen mérkőzhettek tehetség dolgában a keresztyének közül.Saul nem igy gondolkodott.Ő felismerte a szellemet,ami Istvánban volt s gondolta,hogy ez a többi keresztyénben is megvan.Ezért nagy üldözést kezdett.Megszüntek a nyilvános összejövetelek s a keresztyének nagy része vidékre ment.A diákónusok is.Az apostolok Jeruzsálemben maradtak,mint a hajóskapitány is a hajón marad a veszedelemben.
Saul azért talált Jeruzsálemben elég üldözni valót.Házanként kereste a keresztyéneket.Kitalált jó módszert is,hogyan állapitsa meg,hogy ki a keresztyén.Káromoltatta Krisztust.Aki nem tette ezt,az keresztyén volt.A módszer durva és ravasz volt.Később,apostol korában visszaemlékezett erre s az apostolok közt utolsónak mondta magát.Bünbánata e miatt el nem fogyott.Hatalmas üldözés volt,amit csinált.Isten kezében azonban minden jóra válik,igy ez is jóra változott.A keresztyének szétszórásával terjedt az evangélium mindenfelé.Gyülekezetek támadtak.
A diákónusok elhagyták Jeruzsálemet.István után Filep diakónus következett.Hamarosan ott találjuk Samariában.Igehirdetése oly erejü volt,mint Jézus igehirdetése kezdetben.Ördögök mentek ki megszállottakból,gutaütöttek és sánták gyógyultak meg.A samaritánusok örömmel tértek meg.Igy indult meg a keresztyénség terjedése vidéken.
Néhány megfontolásra való dolgot kell e részben felfedezni.Helyesen tették-e az apostolok,-kérdezzük,-hogy ők Jeruzsálemben maradtak?
Bátrak voltak s nemsokára egy hóhérkézre került közülük.Péter elitéltetett,Isten azonban onnan kivitte vidékre.Később alig akadt apostol Jeruzsálemben.Jakab,az Ur testvére volt a gyülekezet feje.Judás volt a másik.Azt megállapitani,hogy helyesen cselekedtek-e az apostolok,igen nehéz dolog.Jeruzsálemben kétségtelenül tehetetlenekké váltak az apostolok.Akik ottmaradtak,azokról kevés tudósitás maradt fenn.Munkájuk elfolyt nyomtalanul,mint folyó a sivatagban.Sorsuk az volt,ami Jónathánné,a Dávid fiáé.Ott nem volt munkatér számukra.Talán látni kellett volna nekik,hogy Isten másfelé vitte az evangélium utját.De ne itélkezzünk felettük.
Isten más utra vitte az evangéliumot Pállal.István halála azt jelentette,hogy a zsidó nép kivetette magából a keresztyénséget.Istvánnal a

keresztet vetették ki: az evangéliumot.
Másként volt Samáriában. Itt félpogányok, félzsidók, lenézettek voltak. Mikor Filep lement Samáriába, szakított ezzel a felfogással. A keresztyének bevették maguk közé a samáriabelieket. Ezt Filep igehirdetésében tette meg a keresztyénség. Később Péter és János által hivatalosan is befogadta őket a keresztyén egyház.
A keresztyén egyház befogadott egy-a zsidóktól megvetett-népet. Így csuszik át az evangélium a pogányokhoz. Ez igen fontos. A keresztyénséget a zsidóság dobta ki a pogányok közé. A város nincs névszerint említve, de valószínüleg a három legnagyobb város közül /Samária, Síkem, Sikár/ valamelyikben történt. Sikárban 6 évvel azelőtt hirdette Jézus az evangéliumot és a város lelkesen tért meg.
Azóta ott igehirdetés nem volt. De jött Simon mágus. /Egy kerítő, ki Agrippa feleségét akarta összehozni Félixxel/. Simon mágus varázsló volt, aki nagyot csinált magából és az emberek nagyra tartották. Mi volt a hitvallása, az nem derül ki, de arra kell következtetni, hogy az alexandriai zsidós irányhoz tartozott. Ezek a zsidók tanitásait keverték a pogánysággal. Ezek az istenséget, mint hatalmas ősforrást nézték és haladtak a pantheizmus felé. Innen szedte tanitásait Simon mágus s a nép úgy tekintette, mint az istenséget. Hasonlitott e tanitás a hinduéhoz, akik a személytelen Brahmát tételezték fel. Szerintük a személytelen Brahma kitermelte a személyes Brahmát, aki vétkes pillanatában teremtette az embert s ezért kell mindnyájunknak szenvednünk. /India nagyon szeszélyes; éhinség, szegénység, jólét, gazdagság váltakozik/. /Aki a jólétből lecsuszik, váltakozva a szegénységbe, annak világfájdalmas gondolatai támadnak/.
Ebből a hindu nézetből sokat vettek át a zsidók. Ebből meritett Simon mágus, amikor Samária lakóit éveken keresztül magukon kivül tartotta. A samáriaiak nagyra tartották őt, minden meggondolás nélkül. Vannak varázslók, akik olyan ügyesen viselik magukat és olyan dolgokat csinálnak, hogy csodatevőknek látszanak. A samaritánusok könnyen hittek Simon mágusnak. Akik régen úgy örültek Jézusnak, most varázslóhoz mentek. A babona megrontotta a keresztyénséget.
Sokszor van az úgy, hogy hirtelen megtérésekre, ébredésekre visszaesés jön, főleg ott, ahol nagy a lárma. Az igazi élet sötétben születik, láthatatlanul fejlődik. Viharban nő fel s hozzászokik a viharhoz. Aicsiny mustármagból lesz a bokor, majd a hatalmas fa, mely hordozni is tud. A sok örvendezésre szoktak jönni zimankók. Az igazi hitet a nehéz idő próbálja ki. Mikor éhség, inség jön, távolinak tetszik az Isten. Aki ilyenkor sem veszti el hitét, lesz próbát kiálló, vagyis: dokimos. Aki csak könnyen akar élni, sohasem lesz kipróbáltá. Ha az első szeretet után jönnek a nehézségek, adjunk hálát Istennek. Teher alatt nő a pálma.
Sikár város lakói hittek a csaló Simon mágusnak. Elfelejtették Jézus tanitását, az élményeket. De egyszerre csak megjelent Filep. Sok gyógyulást adott Isten Filep keze által. Mikor a lakósok ezt látták, egyszerre emlékeztek Jézusra s újra hittek. Mily hüséges az isteni kegyelem! Hütelenek vagyunk, de Isten ujra felkeres bennünket.
Filep hirdette az igét és csodákat tett. A csodák kellettek, mert ez a nép el volt ámitva, csodák nélkül nem hittek volna. Simon mágus elámitotta őket. De mikor jött valaki, tényleges csodákkal, mikor a varázslás ereje megtört, kezdték látni, mily üres volt Simon mágus. A babonát összetörni kellettek az isteni csodák. Simon maga sem tudott megállani. Megtért, mert mit tehetett volna mást! Elvesztette hiveit. Okosságból tért meg, nem a szivében. Vannak ilyen, nem igazi megtérések ma is. Simonról később ki is derült, hogy megtérése nem volt igazi.
A hatalmas elől menekült a babona s a város visszatért Krisztushoz. Mikor a samaritánusok hallották Jézus kivégzését, nagyot csalódtak. De mikor jött Filep s beszélt a feltámadásról, és jöttek a csodák, látták hogy a názáreti Jézus nevében van erő!
Isten tudja, mikor kell az erőt mutatni. A megtéréskor jön egy hatalmas lökés. Azután jön az erőtlenség ideje. Pál pedig gyönyörködik az erőtlenségekben, mert akkor lesz legerősebb. Jézus a keresztfán lett legerősebb. Egy gyenge, erőtelen, hüséges keresztyén mélyebb hatást tesz, mint az

erős.A csendes,kitartó hüség győzi meg a világot.
Samáriában ujra ébredés van,ujjonganak az emberek,de jön majd nehéz idő.Akkor kell bizni Istenben és várni a segitséget.Ez a hitnek a próbája,mely koronára talál.
Örüljünk az ébredésnek,de mikor egyedül maradunk,akkor is kell tudnunk,hogy velünk az Isten!

14-25. Mult alkalommal Filep evangélistát és diakónust láttuk Samáriában,amint hirdette az igét és sok csodát tett.A lakosok örültek, mert Isten dolgozott köztük.Vannak kisajtolt megtérések öröm nélkül. Ahol Istennek Szelleme müködik,öröm a megtérés mert hazatérés az atyai házba.A tékozló fiu uj ruhát,gyürüt kap,tiszteletére tulkot ölnek.Legfeljebb egy pár favanyu kegyes huzódik félre.
Itt nagy volt az öröm.A samáriabeliek megtértek és Simon mágusnak,ki évekig bolondította őket,lement az értéke.Hat évvel előbb hirdette nekik Jézus az evangéliumot,de aztán az kicsuszott a kezükből.S most ujra örültek,hogy Benne nem csalódtak,hogy feltámadott és él.
Mégis valami hija volt a megtérésnek.Ők ugyanis a názáreti Jézus nevébe bemerittettek,de a szent Szellemet nem kapták.
Különböző bemeritkezéseket látunk.Pl.Pál Efézusban János által keresztseltekkel találkozott,akik nem kaptak Szentszellemet.Andakénak,Abesszinia királynéjának kamarásával is,találkozott Filep s bemeritette. Az utóbbi két eset közt nagy különbség volt.Az efezusiak az Ur Jézust nem ismerték. Andaké kamarása az Ur Jézusba meritteteett be.Az efézusi bemerités nem volt olyan boldogitó,mint a kamarásé.A kamarás hallotta,hogy a bünbocsánat készen van,az efezusiak nem.Különböző keresztségek vannak.Ha ma a templomban egy gyermeket megkeresztelnek,utána gyorsan hazaviszik s van egy lakoma.Ez más,mint az igazi keresztség. A kamarás megtéréséhez hasonló lehetett a samáriaiak megtérése.Szentszellemet nem kaptak,tehát a kereszteléssel nem jár együtt a Szentszellem kitöltése.
Mit kapunk tehát a kereszteséggel/ együtt? Semmit.Nem az a célja a keresztségnek.Mi adunk ott,nem kapunk.A keresztség bizonyságtétel. Ha egy bünös Istenhez fordul,ki kell jelentenie magáról,hogy halálra méltó.Benne van a reménység,ha magam az Ur Jézus halálába adom,e névbe meritkezem s lénye vesz körül,akkor valamit kapok.Nem a keresztség, hanem Krisztus által.A keresztség bizonyságtétel:én Krisztusé vagyok. A samaritánusok Szentszellemet nem kaptak.Hát a jeruzsálemi keresztyének nem kaptak? De igen,az első pünkösdkor.Mikor Kornélius és házanépe megkeresztelkedett,Péter szavára azonnal kaptak Szentszellemet. Filep szavára ez egyszerre nem történt meg.Vajjon Filep szava nem ért annyit? Filepnek nem volt megbizása erre.
A 12 nemzetség 12 apostolt kapott.Az apostolokhoz kötötte Isten a Szentszellem ajándékát.Rájuk bizta a kézrátételt.A samáriaiaknak meg kellett várniok,mig a két apostol odaérkezik.A pogányok földjén másként rendelkezett Isten.Pál szavára,sőt Timóteusra és a vének re is kapták.A vének kézrátételére gyógyulás történt. Itt azonban az apostolokra bizta a közvetitést.
Tehát mégis lenne abban valami,hogy az apostolok székéhez vannak kötve a kegyelmi ajándékok?/apostoli utódlás?/
Péternek ugylátszik,megvan az elsőbbsége,de ez ellen éppen itt kapunk erős bibliai tanitást.Mikor Jeruzsálemben meghallották Samária megtérését,Péter küldött apostolokat? Nem.Az apostolok együttesen küldték: Pétert és Jánost.Tehát az egész apostoli társaság kezében volt a hatalom s nem a Péterében.Tehát nem volt elsősége.Elment,mert elküldték oda.Nem volt egyeduralom.A 12 apostol kezében volt a hatalom.
Mikor Péter és János bementek Samáriába s látták örömüket és buzgóságukat,kezüket sorra rátették a hivőkre s azok kaptak Szentszellemet. A kézrátétel jelentőségét látjuk itt.Vajjon kezükben valami erő volt? Az okkultisták beszélnek delejezésről,amellyel gyógyitanak,vagy valami mást visznek véghez.Nem volt ilyen delejes erő az apostoloknál.A kézrátétel csak jelkép volt,hogy a két ember közt kapcsolat létesült. A két lélek találkozott.Az Isten Szelleme az apostol pozitiv sarkáról

átütött a várakozó lélek negatív sarkára.
Caesareában Kornéliusra és családjára senki sem tette kezét. Tehát nyilván a két léleken van a hangsúly s nem a kézrátételen.
Azok közt, akik Péterig és János előtt megjelentek volt Simon mágus, aki valószínűleg Alexandriából hozta a tudományát, ami zsidó és pogány bölcsesség volt. Azt hirdette, hogy ő nagy s az emberek hitték, hogy benne az Isten ég van. Csodáiban sok volt a látszat. Mikor jött Filep s vele a csodák, Simon mágus elveszítette a keresetét. Addig gyűjthetett, de tovább nem. Vágyakozva nézte a csodákat. Bárcsak ő tudna ilyet. Ebben a vágyban már tisztátalanság van. Simonban ugyanis ott volt a gőg és a pénzvágy. Igaz, hogy Filep, Péter és János pénzt nem kértek, de Simon kért volna. S elfogta lelkét a gondolat: óh, ha én is tudnám!
Nagyot gondolt s egész vagyont összeszedve "odavitte" Péter és János elé s letette eléjük. Még nagy teher volt a pénz akkor. Nem papirpénz járta, amelyet nagy címletben vihet valaki egész könnyű szerrel. Letette hát Simon mágus Péter és János elébe, hátha megkívánják. De az apostolok meghökkenve néztek rá. Péter lelkét elfogta a keserűség s megátkozta Simon mágust. Azt gondolnánk, hogy nem illik ilyen dolog az apostolhoz. Miért is tette Péter? Úgyszerű a magyarázat. Péter átkot mondott, mert oly gonosz és sátáni volt a törvetés ebben az ajánlatban, hogy meg kellett átkozni. Simonnak látnia kellett, hogy elátkozott az a pénz. Az átok alól lehetett menekülni. Simon kérte is, hogy könyörögjenek érte, hogy szabaduljon meg az átok alól. Péternek itt meg kellett mutatnia, hogy két eset van, vagy átok, vagy a pénztől való válás. Simonban nem volt meg az erő a válásra, az imára sem, de kérte az apostolokat, hogy könyörögjenek érte. Mi lett vele, nem tudjuk. Itt megtörésnek nyoma sincs. Hogy később megtért-e, nem tudjuk. Itt áll a példa előttünk, hogy tisztátalan szívvel Isten gyülekezetének tagjai nem lehetünk.
Sokszor álltam Isten előtt, hogy bennünket magyar keresztyéneket miért nem áld meg úgy, mint a külföldieket. Valami tisztátalan van bennünk. Nem személyekről akarok beszélni, de általánosságban sok tisztátalan lehet bennünk. Mikor pl. a világ szokásait bevisszük az egyházba, vagy valaki azt mondja, hogy hazudni lehet, mikor tudatosan hagy benn bünt az ember az egyházban, Istennek kezét megakasztja abban, hogy megáldjon. Ez az igazságtalanság ott áll rajtunk.
Péter, amikor kimondta az átkot, ezzel távoltartotta az átkot a samáriai gyülekezettől. Ha nem teszi, az átok rajta lett volna az egyházon és Péteren. Ezt a határozottságot kell felöltenünk, ha azt akarjuk, hogy Isten mellénk álljon.
Most közelebb jutunk ahhoz a kérdéshez, hogy miért nem kaptak szent Szellemet a samáriaiak? Simon keménysége megakasztotta a Szentszellem munkáját s ennek feloldására nem volt elegendő a Filep igehirdetése, hanem szükség volt a gonoszt leleplező és elítélő átoknak az apostolok által való kimondására. Péter kimondta az átkot. Ha Simon szabaddá teszi magát, megszabadult volna az átoktól s az átok a pénzen maradt volna. Ha az lenne ennek az igének az eredménye, hogy meglátnánk életünkben mindazt, ami az Isten előtt átkozott és kivetnénk és halálra adnánk egészen, Isten Szelleme kitöltetnék ránk!
Samáriáról többet nem beszél az Írás. Most majd követjük Fülöp evangéliumát.

26-40. A Biblia egyik igen kedves története áll előttünk: a nubiai kamarás megtérése. Azért kedves, mert itt valaki nagyon messziről jött és egészen célba ért. Nem mindenki ér célba. A kamarás földrajzilag is messziről jött, Aethiópiából. A hosszu Egyiptomon kellett keresztülmennie. Aethiópia akkoriban úgy szerepelt, mint a világ egyik vége. A kamarás hajón, majd kocsin jött. Jeruzsálem felé tartott, valami húzta oda. Visszatérőben kezében volt a Septuaginta egy része, azt olvasta és szivében megvilágosodott, hogy az igaz Isten csak az lehet, akiről itt szó van. Nemcsak földrajzilag jött távolról, fekete bőrü ember volt. A fekete bőrüeken mintha átok volna. Khám családjából való, akiket Isten megátkozott. Azért is messziről jött, mert gazdag volt. A gazdagok nem szokták

Istent keresni,mert nekik a pénz mindent megad.A kamarásnak nem adott meg mindent.Akit a földi kincsek lekötve tartanak,az nem találja meg az égi kincset.Neki először ki kellett ábrándulnia a pénzből.Azért is messziről kellett jönnie,hogy üressé váljék a szive.S azért is, mert Mózes V.könyvében benne van,hogy neki nem szabad a szentélybe bemennie,mert megférfiatlanitott volt.A királynék hivatalnokainak megférfiatlánitása az ördögtől származik.Isten teljes életre hivott el bennünket.A test megnyomoritása a hus diadalát jelenti,a husát,amellyel nem bir a szellem.Mikor történt vele,nem tudjuk.Voltak olyanok,akik már gyermekkoruktól erre voltak nevelve.A kamarás ki volt zárva a szentélyből,mégis vágyott a jeruzsálemi templomba.Hogy megdobbant a szive,mikor a templomot látta.Mégis hazamenet ez a szív üres volt! Ha kielégittetett volna,nem olvasott volna utközben.Akkor az emlékekkel foglalkozott volna.

Kivette Ezsaiást és ujra olvasta. Azt,ami a templomba huzta.A kőből épitett szentély helyett igazi szentély volt a kezében:a Biblia.Fennhangon olvasta.Akkor nehezebb volt Bibliát olvasni,mert a szavak nem voltak elválasztva s irásjelek sem voltak.Figyelnie kellett nagyon s nem értette,amit olvasott.Jeruzsálemben nem találta meg azt,amit keresett.Ugyanott volt hazafelé menet,mint mikor el kezdte olvasni Ezsaiást.A jeruzsálemi emlékek eltünteK.Talán ugy járt,mint Luther Rómában, aki térdre borult,mikor odaért s mikor hazament,nem kivánkozott többé Rómába.

Kandaké az aethiópiai királynéknak állandó neve volt,mint az egyiptomi uralkodóknak a faraó,vagy Dárius,vagy Abimélek.

Ennyi vágy,keresés,amennyi a kamarásban volt,fel kellett,hogy hatoljon Isten szent szine elé.Ha a kamarás csalódott is,ha a papok lényre nem elégitette is ki,ha a lárma kiábránditotta is,a szivében még mindig megvolt a vágy:megtalálni Istent.Ezt látta Isten.Ennyi vágy,törekvés, fáradtság meg kellett inditsa Istent.

A találkozás nem a templomban történt,hanem Jeruzsálem-gázai sivatagi uton.Ott találkozott a főember Istennel.Istennek különböző utjai vannak,hogy szolgáival érintkezzék.Van ugy,hogy angyalt küld,mint itt. Általa küldte Filepet arra a pusztai utra,mely Jeruzsálemből Gázába vitt.Három ut volt.Egyik Hebronon ment át,másik a sivatagon,a harmadik Lekoa földén.Vannak,akik azt hiszik,hogy Filep Gázából jött vissza. A Bibliából nem ez látszik.A kocsi nem mehetett gyorsan.Abban az időben nem voltak rugós kocsik,lassan kellett menni.Az utas mellett ült a kocsis.De igy is jobb volt utazni,mint gyalog.Mikor Filep meglátta a kocsit,egy hang mondta a lelkében: "Eredj oda és csatlakozzál ehhez a szekérhez".Van az ugy,hogy egyszer csak hall az ember a szivében egy szót.Szólhat igy tisztátalan szellem is.Ahol az Istennek való átadásban hiány van,ott megesik az is.De Filep világosan hallotta a szent Szellem szavát.

Filep hallotta,hogy olvas a kamarás.Filep is tudott görögül,hallotta a csodálatos szavakat az 53.részből:"Mint Bárányt,ugy vitték a mészárszékre,mint juh nyiröi előtt,megnémult...mert elvétetik a földről az ő élete"..Filep lelke előtt megjelent a kedves,szelid Idvezitő,akit kivittek némán a vesztőhelyre.S azóta hányan csatlakoztak Hozzá?! "Elvétetett a földről az ő élete".

Amint Filep hallotta,megkérdezte:érted-e? Az meglátva komoly arcát, mint egy imameghallgatás felé fordult.Kényszeritette:üljön mellé.S egyetértésben olvastak.Fülöp hirdette az igét.Bizonyosan elmondott mindent Jézusról.A keresztségben eltemetni a régi életet s ugy kezdeni ujra,ez volt az a csodálatos dolog,amit megértett a komornyik.Filep most nem a zajongó tömeget látta,hanem csak mellette az embert, akiben volt világosság,szeretet,élet.Es mikor a komornyik megkérdezte, hogy eltilthatja-e valaki attól,hogy megkeresztelkedjen és azé a Jézusé legyen,akinek elvétetett az élete,Filep nem vesézte.Leszálltak, bementek a vizbe s Filep alámeritette.Amint a kamarás megkeresztelkedett,Filep elragadtatott.De a kamarásnak nem is volt már rá szüksége. Aztán a kamarás bizonyságtétele nyomán Ethiópia is megtért.De aztán

ott is elveszett a lényeg s megmaradt a külsőség.
Filep pedig Azótusban/Asdód/ találtatott,majd szertejárva tovább hirdette az Igét s Caesareában telepedett le.Itt találkozott vele Pál utóljára jeruzsálemi utja alkalmával./21,8/.
Mi pedig érdeklődéssel fordulunk az Evangélium utja felé.Ők még benne voltak a régi felfogásban,hogy az idvesség csak az zsidóké,de Isten Szelleme már nyitogatta az utat a pogányok felé is.Mikor megkezdődik az üldözés,a diakónusok elmennek Jeruzsálemből és másutt hirdetik az Igét.S hirdetniök kell az Igét a pogányoknak is,akiket a törvény ugyan kizárhat a szentélyből,de az evangélium nem.Eljut az örömüzenet mindenkihez.Filep parancsot kapott,hogy menjen a Gázába vezető utra. Ime ott megtalálta a gazdag fekete,megférfiatlanitott embert,akit kizárt a törvény,de akit az evangélium által befogadott Krisztus.Azért az egy emberért kellett elmennie oda.
Milyen szükkeblüek az emberek!Úgy látunk mindent,mint a világ.Elzárunk embereket az evangéliumtól,akik szomjasak rá.Idegenek,más felekezethez tartoznak,-mondogatjuk rájuk,nekünk a magunk felekezetére kell,hogy gondunk legyen.Ha valaki Isten után vágyik,arra nincs gondunk.Azt hisszük,jól tesszük.A törvény kitiltotta a kamarást,de az evangélium nem.Áitárul Isten szive s a messziről jött herélt bevonul az evangéliumba.Akit a törvény kitiltott,azt bevitte Isten.Ezzel az Istennel találkozott az ethiópiai főember.Aki Jézusban leszállt a bünös földre, megaláztatott,magára vette a bünösök itéletét.Vitték,mint bárányt a mészárszékre.
A hitetlen tömeg,mely magától a Megváltót elvetette,szörnyü sorsnak ment elé,Jeruzsálem pusztulásának.De a ragyogó,világos lelkü sereg magával vitte az evangéliumot.A keresztet mont győzedelmesen,vitte magával a szeretetet.A szeretet Istenével találkozott az ethiópiai főember, egy egyszerü ember ajkáról hallva az evangéliumot.
Mondtuk,hogy a Biblia egyik legkedvesebb története ez.A legkedvesebb történetek azok,ahol Isten lehajol azokhoz,kiket az emberek eldobnak. A történet ilyen.Egyik oldalon vágy,másikon irgalom s ezek találkoznak egymással.Ez keresztyénség.Ami pedig a templomban folyt,az a Sátán maskarája volt.Fényes tömeg,üres templom,mert Isten nem lakott ott. A kamarás az Igében másik templomot talált.Ott lakott az Isten.

9,1-9. A Biblia egyik legfontosabb történetéhez jutottunk,Pál megtéréséhez.Fontos,mert Pál levelei nélkül a Biblia nem volna teljes. Mélyen bepillant a keresztyén életbe,az egyház rendeltetésébe és magyarázza az Ótestamentumot.Aki az egyház látását kapta s olyan kijelentést,mint senki más,az Pál volt.Pogányok apostola,mégis a zsidóké. Egy lélek,aki egyik oldalon leköti magát szeretetből,hogy lehet szabad a másik oldalon? Pogányok apostola,mégis a zsidókért vetette magát,oda.A gyilkos gyülölettől lihegő üldözőből hogyan lett barát,az emberileg megfejthetetlen talány.Váratlan megtérés!Pálfordulás.Nem köpönyegforgatás,hanem belülről változik valami,ez a Pál-fordulás.Mi is volt ez? Fenyegetést és gyilkosságot lihegett s ettől hajtva ment Damaszkuszba.Fenyegetés és gyilkosság,e kettő töltötte meg lelkét.S ezeket ráfujta a keresztyénekre.Pál sokszoros gyilkos volt,aki ha nem is maga hajtotta végre a gyilkosságokat,mégis ő javallta.
Mi a fenyegetés? Akinek nincs hatalma,az fenyeget.Saulban volt ilyen gyengeség,mikor látta a keresztyének mindhalálig való hüségét.Saul fenyegetett.Tele volt gyülölettel.Gyilkolt is.Fogságra vitte a keresztyéneket.Hát nem volt hatalom a kezében?Nem,mert nem tudta hitet kivenni a szivükből.A halálig hü szelidség,mely gyilkosaiért imádkozik, volt a kemény fal Saul számára.Ha valaki gyülöl minket s jó szóval válaszolunk,még jobban gyülöl.Saul látta a keresztyénekben,mi az a nemes, az a magasabb,ami belőle hiányzik.A szelidség volt az.Belsejében kénytelen volt előttük kalapot emelni.Azért jutott mind nagyobb gyülöletre, mintha minden üldözés tőle indult volna ki.Mintha Annás és a többi mind az ő szolgálatában állna.Saul elé lihegő gyülölete látomást vetitett,megkötözött férfiak,nők serege ment előtte Jeruzsálembe.Ment

Damaszkuszba,hogy ezt a látomást valósággá tegye.Damaszkusz a világ legszebb fekvésü városainak egyike.3oo m.magasan fekszik s két folyó szeli át,az Abna és a Párpár.Erről Naámán beszél nekünk,mikor Elizeus neki a Jordánt ajánlja fürdőül.A házak kivül egyszerüek,belül tartják a szépet.Nemes nép,amely nem fitogtatja a gazdagságát.A keletről nyugatra,majd délfelé vivő kereskedelmi ut mentén feküdt Damaszkusz.Iparcikkeit még ma is ismerjük:damaszt,damaszkuszi penge. más iparágakban is kiválóak voltak.A város lakosainak száma elérte a 2oo,ooo-et.Óriási város volt az akkori viszonyokhoz képest.Tornyait már messziről lehetett látni.

Saul talán egy-két óra mulva megérkezik Damaszkuszba.Ugy készül bevonulni,mint diadalmas hős.Az uralkodó:Aretás királya igyekezett a zsidóknak kedvébe járni.Igy Saul elől nem tudna senki sem elbujni. Saul már látta maga előtt a keresztyéneket,amint sorban beállnak a rabok közé.Ugy akart bevonulni,mint diadalmas hős s ugy ment be,mint egy megfélemlitett gyermek:vakon.És mégis boldogabb volt igy.Ha a büszke szív összetörik,ha egy hatalmas Ur alatt érezzük magunkat,aki szeret,mennyire mások vagyunk.Mi tette Sault mássá? Egy találkozás, közel a célhoz.Mikor már azt hitte,hogy kezdheti a boszu müvét.Azzal találkozott,akivel nem is gondolta.

A II.Kor.levél 5.fejezetében igy ir Pál:"Ha láttam is Őt hus szerint.." Pál látta Őt.Nem is lehet másként.Pál szülővárosa,a kisázsiai ciliciai Tarsus volt,Athénhez hasonló.Müvelt nép lakta.Mióta seleucita királyok voltak,sok zsidó lakott ott.Kétféle zsidó volt:héber és görög.Pál szülei héber zsidók voltak,de Pál tudott jól görögül is.Idéz görög költőkből.O egyszerre görög is és hü zsidó is.Apja a nagy Gamáliél rabbihoz küldte iskolába,épp akkor,amikor Jézus tanitását végezte a földön.Gamáliél nem sokba vette Jézust,azért Pál nem s igy találkozás nem volt köztük.

A damaszkuszi uton rá kellett ismernie Jézusra.De benne is megvolt a habozás,és igy kérdezte:Kicsoda vagy Uram?Amikor Jézus megjelent, villámfény ragyogta körül,a fény körülvillámlotta.Tehát nem nagy fényesség támadt,hanem villámfény ragyogott fel.Pált elkábitotta.Támadó fény volt,erőt jelentett s megállitotta a társaságot.A többiek nem láthatták Jézust.Pál a csodás jelenség közében érezte magát.Aztán vak lett.Csak a hangot hallotta.Minden ellenállás megszünt benne. Odadobva magát a földre kellett rogynia.Mikor ott állott tehetetlenül valakivel szemben,akkor annak ajkáról szelid szavakat hallott: Saul,Saul,miért ülfözöl engem? Mikor Saul tehetetlen volt,szólhatott volna Jézus fenyegetően.Az erő és szelidség csodálatos találkozása idézte elő a fordulást.Ott áll előtte a szelid Jézus,aki szemrehányóan kérdi:Saul,Saul,miért üldözöl engem?Saulnak meg kellett kérdeznie magától:miért üldözöm?S akkor rájött:O nem bántott engem.Mily csodálatosan szelid a mi Urunk Jézus Krisztus!

Milyen mások vagyunk mi.Kegyetlenül elgázolunk embereket,eldobjuk őket,nem törődve azzal,hogy mennyi könny fakad tettünk miatt.Mily szelid Jézus,mikor kérdi:Saul....s a gyilkosból tanitvány lesz.Már nem lát Pál,csak kérdi:"Mit akarsz Uram?"A király nem közli felesleges en a parancsokat.Jézus feleli:Menj be Damaszkuszba,majd megtudod. Társai megfogják a kezét s beviszik Damaszkuszba.A Királynak csak Pállal volt dolga s az,a megalázott,igazi Pál/kicsihy/-sten országának egyik legnagyobb férfiává lesz.Isten rábizta a látomásokat,az utakat országokon át.Egymaga többet tett,mint a többi együtt.Utóljára Pálnak jelent meg Jézus,ezzel megtisztelte őt.Mert Pálból/ alkotta az Ur a pogányok apostolát.Vannak,akik Pált tartják a/ 13-ik apostolnak.Ez nem áll.A 12 apostol a zsidók közt dolgozott.Pál egy uj sorozatot nyitott.

A pogányoknak sok volt az apostola.Pál volt az első.Pál egyedül áll egy uj sorozat első tagjaként.Ezért kapta/ezt a csodálatos megtisztelte tést.

Eddig a 12 apostolról beszéltünk,aztán Pál munkája következik.Ami most jön,az hid a régi és uj közt.Az evangélium diadalmenete következik a pogányok közt.A 12 apostol közül egy sem mondta,hogy inkább

lenne átokká a zsidó népért.Ezt mondta a pogányok apostola.Azt mondja:ő csak fel akarja ingerelni a zsidókat Jézus követésére.
Pál megtérését maga Jézus eszközölte.Ez tette az eseményt páratlanná. Az erő és szelidség e kettős alakjában ismerjük el Jézust a mi Megváltónknak.Egyszer csak megvigasztalva átadjuk magunkat:Uram,te vagy az igazi kincsem! Pál megtérése a megtérések előképe.Megtérni szerető szivü,szelid Jézushoz,Jézus szelid szavára:ez Pál megtérése.

Ap-22. Az elmult alkalommal a damaszkuszi uti jelenést vizsgáltuk. Most a következmény,a folytatás jön.Tévedés az,hogy a Pálé egy hirtelen megtérés volt.Mert azután,hogy Jézus megjelent és Pált vakon bekisértek,3 nap és 3 éjjel következett.A harmadik nap végén küldhette csak Jézus Anániást,hogy lehulljon a hályog kinn és benn.A harmadik napon mondhatta csak az Ur:most már imádkozik.
A megtérés lényegével kell bibliai értelemben tisztába jönni.Érdekes megfigyelni,hogy kétszer fordul elő egy ma már nem használt kifejezés a keresztyénekről,ez:akik segitségül hivják az Urat!Ezzel egyezik az Idvezitő megállapitása:"Most már imádkozik".Tehát most már megtért. Vagyis a megtérést arról lehet megállapitani,hogy segitségül hivja az Urat.Mikor felfakad a fohász és tudatosan a názáreti Jézushoz fordul az ember,akkor megtért.Ez nem egyezik a megtérés mai meghatározásával.Titokban,csendben,amikor segitségül hivja az Urat,már akkor otthon van.-Most már imádkozik....Ez érdekes fénybe helyezi az imádkozást.Saul naponkint többször is imádkozott eddig is.A szertartásos ima Jézus szerint nem volt imádkozás,csak ez.Ez az első.Ez jelentős és reánk nézve fontos.Nem minden imádkozás igazán imadság.Ha az imaórán egymás előtt produkáljuk magunkat,vagy egymásra valamit ráglvasunk, onnan egy ima sem száll Istenhez.Mutogathatja az illető a kegyességét, produkálhatja magát,ezek mégsem imák!
Mikor Saul először segitségül hivta Istent,ez az egyszerü ima volt az: első. Ez sulyos itélet a templomi imákra.Mikor a templomban valamelyik pap könyvből imádkozik,lendületesen előadva s a közönség feláll, lehet,hogy nem imádság az,csak mutogatás,mert nem fakad Istent kereső lélekből.Megeshet,hogy valamelyik vallásos,kegyes ember mindennap elimádkozta a Mi Atyánk-ot,hiszekegyet stb.s egyszercsak mégis kiderülhet róla,hogy nem imádkozott.Saulnak gyülölködő szive volt addig. Gyülölte a keresztyéneket;de gyülölködő szivből ima nem száll Istenhez. Mikor a damaszkuszi uton felismerte Jézust,mikor megtudta,hogy Jézus él,földre dobta a csodálatos erő s halloţta a szavakat,-akkor rajött, hogy még soha sem hivta segitségül azt,akit kellett volna.Három napig vívódott,aztán felszakadt az ima:Jézus,könyörülj rajtam.Ekkor Anániást küldötte az Ur.Saul látomásban látta,hogy Isten követe megjelent Anániásnak.Ananiás ellenkezik előbb:Uram,de hiszen ez üldözte a keresztyéneket s hozzánk is azért jött...Akkor mondta neki a látomásbeli csodálatos alak:"Már imádkozik".Azok közé lépett,akik nevemet segitségül hivják.Ekkor felkelt Ananiás,bement Judás házába.Veszedelmes volt oda mennie.S meglátja Sault.Meglátta arcán,mi történt vele s igy szólt hozzá:"Testvérem,azért küldött az Ur,aki megjelent néked az uton..."Rátette kezét s mintha pikkelyek estek volna le szeméről.Betelt valamivel.Csodálatos dolgokat kezdett látni.
Saul ujonnan született.Ez volt a megtérés.Kezdődött Jézussal,befejeződött Anániással.Három napos küzdelem volt,tehát nem egy pillanat. Hogyan is lehetett volna egy pillanat alatt a sötét multtól,a szivében levő átoktól megszabadulnia? Hogyan tudott volna megszabadulni, ha meg nem járja a mélységet? Nehéz küzdelem volt.Jó volt vakká lennie, hogy semmi se zavarja.Hogy eljusson oda,hogy megragadhassa őt Jézus. Az az érdekes,hogy a hatalmas,müvelt Saulus,Gamáliél tanitványa,aki tudta a törvényt,talmudot,akit ma is ugy emlegetnek,mint az ész emberét,aki csodálatosan tudta szervezni és rendszerezni a keresztyénséget,aki a római levelet irta:egy jelentéktelen ember által találta meg a világosságot.
Olvasom Binde Frigyes életét s megtéréshez jutottam.Az akkori Németország egyik leghatalmasabb elméje volt,tele tudással s egy tanulatlan

igehirdető beszédére tért meg Remismülében.A tanulatlan ember válaszolt az ő kételyeire.
Anániás- Jehova kegyelmes,ezt tudta hirdetni.Ezt megértette Saul és ebbe belekapaszkodott.Mennyire itéletet kellett mondania eddigi életére! Hogy meg kellett alázkodnia,míg az egyszerü Anániás lett vezetője be az uj életbe.Anániás Isten követe volt,hogy tudtára adja Isten akaratát.Ő előbb felfogta,aztán neki hirdette.
Az isteni küldött igy mondta:" Ő nékem választott edényem"...Mily csodás,-Pálnak valamit szét kellett hordoznia;ami ebbe az edénybe belekerült,nem volt más,mint:Jehova kegyelmes.Ezt hordozta szét a világban nemzeteknek,királyoknak és a zsidó népnek.Akkor már a fordulat megtörtént.Az uj nép,az egyház,mindaddig,amig hozzácsatlakozik a megtérő zsidóság is.Először a nemzetekhez kellett vinnie az evangéliumot.A nemzeteket,királyokat említi az ige s végül a zsidóságot.Egy csomó királyt említ az Ap.Csel.s néhol érti alatta a politikai vezetőket.Sergius Paulos,Efézusban a város jegyzője,Félix,Festus,a két római helytartó,Heródes Agrippa azok,akik előtt beszélnie kellett.Császárok előtt kellett megjelennie,hogy itéletet kapjon.A zsidó nép előtt is bizonyságot kellett tennie.Mindenütt a zsinagógába ment először.
A keresztyénség terjesztésében talán a legnagyobb alak Pál.A kezdetnél pedig ott áll egy egyszerü ember,az ő szellemi atyja.Egyszerü ember Saul vezetője Krisztushoz.Nem kell nagy tehetség,tudás,csak annyit kell tudni,hogy:Jehova kegyelmes.Hogy Saul megtérése igazi volt,kitetszik az a megtérés gyümölcseiből.
A szentirás érdekes egyszerüséggel irja le,mikor lehulltak a pikkelyek, Saul evett.Ebben az étel isteni megbecsülése van.Sokszor mily könnyen dobjuk el,sokszor tele lakunk,mikor sok ember vágyik rá.Hogy eshetett Saulnak,hogy evett és megerősödött.Több hálával és áhitattal,felelősséggel kell az ételt magunkhoz vennünk.
Bizonyos ideig még Damaszkuszban tartózkodott,hirdette,hogy Jézus a megigért Messiás.A lakosok ezt megdöbbenve látták.Egy ember állit megdöbbenve Jézus előtt.Saul meg tudta tagadni a sok tudást s elfogadta az egyszerü ember utmutatását.Az áttörő erő nem Anániás tudása volt, hanem egyszerü hite Krisztusban.Ez a hit átdobta őt a szoros kapun, ami a megtérés.Ez akkor lett valóság,amikor segitségül hivta az Urat. Aztán feltámadtak az ellenséges indulatok.Majd látjuk később.Saulnak sokat kellett szenvednie.Mikor lelkeket kézbevesz Isten,akkor sokat kell szenvedniök.Pál élete tele van szenvedéssel.Mennyi kinja volt a korinthusiakkal és másokkal!S mikor fogságban ült utoljára,magára maradt.Ebből a magányból kellett feltörnie most is,hittel,igazán imádkozni.S ez a mondat:"már imádkozik"-elárulja a keresztyén élet lényegét.Tanuljatok meg igazán imádkozni.

19/b-31. Habár Saul viaskodása 3 napig tartott,ez mégis rövid idő volt ahhoz,hogy a fordulathoz hosszászokjanak azok,akik csak annyit tudtak Saulról,hogy a főpapok megbizásából Damaszkuszba tart a keresztyéneket üldözni.
Mikor visszakapta szemevilágát Pál azonnal bizonyságot tett Krisztusról,ki neki megjelent és megismertette magát vele.Amily határozottan üldözte a keresztyéneket,most ép oly határozottsággal igyekszik rábeszélni honfitársait,hogy Józushoz térjenek.Amit Saul mondott,t.i. hogy Krisztus Isten Fia,-a zsidók szemében káromlás volt.Isten Fia a zsidók szerint maga is Isten.Ha magát Krisztus prófétának vagy rabbinak mondta volna,nem lett volna baj s ha Pál ugyanigy prófétának vagy rabbinak mondta volna,azt nem bánták volna,de Isten Fiának mondta.A damaszkuszi zsidók magukon kivül voltak Pál beszéde hallattára.Nem tudták összeszedni gondolataikat,ámuldoztak.Meglepő volt a változás,hogy aki üldözni jött a keresztyéneket,most melléjük áll és ő is bizonyságot tesz.Idő kellett a dolgok megemésztéséhez.Csend,várakozás után alakul ki a meglepett emberek véleménye.Megtörténik az állásfoglalás. Ha nem lett volna meglepő változás,a véleményalkotás nem lett volna olyan szélsőséges.A zsidók nem tudták elviselni a csalódást,azt mond-

ják:meg kell halnia.Mert még egyszer ennek a változásnak valakivel megtörténni nem szabad.
Áretász király elrendelte,hogy a kapukat őrizzék,hogy Pál meg ne szökhessék.Most különösen szigoruan őrizték.De voltak a keresztyéneknek jóbarátaik,akik értesitették őket.A határozat az lett,hogy Saulus menjen máshová hirdetni az igét.A kapun át nem mehetett.Damaszkusz egyes házainak ablaka a város falán volt.Leugrani onnan nem lehetett s most mulatságos esemény történik.Pált gyümölcsös kosárban /barna vesszőkosár/leeresztették egy keresztyén ház ablakából.Saul egyszerü csellel menekült.Amint ezt a kissé humoros eseményt nézzük,eszünkbe jut,hogy megjelent neki Jézus,ég és föld Ura.Másként nem tudta volna megszabaditani Jézus? Eszünkbe jut Filep és Illés esete.Saulnak nem volt más mód?
S történetből egyszerü a tanulság.Nem szabad erőltetni a csodát.Ha van valami egyszerü mód,azt használjuk fel.Józanság,ez az egyszerü keresztyén életelv.Mikor nincs más út,jön a csoda.Addig az egyszerü eszközöket megvetni nem szabad.Pál beleült a kosárba.Isten őrizte, hogy nem jött őrjárat s hogy el nem árulták.A menekülés módja emberi. Saul innen Jeruzsálembe/ ment.Bámulatos a bátorsága.Jeruzsálemben mindenütt ismerték és rettegték a keresztyének.Hiszen az egész várost betöltötte az üldözések hire.Akkor/ még nem tudta,hogy a népek apostola lesz.Egyszerü keresztyén volt még csak.A keresztyének üldözője volt.Neki meg kellett értenie a bizalmatlanságot,a meg nem értést.Jeruzsálemben sokkal inkább számithatott a zsidók gyülöletére, mint Damaszkuszban.Szent kötelességérzet vitte.Ahol vétkezett,ott kellett azt helyrehoznia.Büntársait figyelmeztetnie kellett.Ment a becsület utján.Jeruzsálemben kellett bizonyságot tennie,mint Damaszkuszban is.Új ember lett.Kedves fogadtatásra nem számithatott.A damaszkuszíak még nem ismerték,könnyebben tudták hát befogadni,mint a jeruzsálemiek.Jeruzsálemben nem fogadták be a keresztyének.Nem olvasnuk,hogy az apostolok elé jé mentek volna s kezet nyujtottak volna. Bizalmatlanok voltak.Ez őt kétségtelenül meggyötörte,de elviselte s tovább is bizonyságot tett.Mint Damaszkuszban,-míg a sokaság álmélkodott,-ő erővel lépett meg,igy volt Jeruzsálemben is.Ez a szó:parréziadzó,kifejezi és mutatja,hogy/ teljes szabadsággal szólt,azaz: belső szabadsággal.Külső szabadsága nem volt.
Mikor még nem értő emberek vannak,akkor belül tud egészen szabadon megnyilni Isten felé.Saulnak belső szabadsága volt a bizonyságtevésre.Igy volt a hellénista zsidók között is.A görög zsidók a szeptuagintát olvasták.Ezeknek már nagy pártjuk volt Jeruzsálemben.Több zsinagógájuk is volt.4oo zsinagóga volt akkor egy akkora területen, mint egy nagyvárosi kerület.Saul a hellénista zsidókat akarta evangélizálni.A hebraisták jobban ellene fordultak.Pál is hebraista volt,de a hellenistákhoz ment.A hellenisták kegyetlenebbek voltak,a hebraisták türelmesebbek.A pogányság megfertőzte a görög zsidókat. Most Pál ellen ugyanolyan összeesküvés keletkezett,mint István ellen. Saulus vár.Nem várták meg a keresztyének,mig a zsidók végrehajtják tervüket.Itt is értesitették őket.Egy szép napon Sault kivitték a tengerpartra és elküldték Tarsusba.Megmenekült a haláltól,mert istennek még más célja volt vele.
Barnabás gazdag ciprusi ember volt.Ez a sziget a Földközi tengerben van,szemben Ciliciával,melynek ~~xx~~nagyobb városa: Tarsus. Barnabásnak ott élénkebb összeköttetései lévén,hozzá a hir hamar elérkezett.Meghallotta,mi történt Saullal,mint tett tanubizonyságot.Megfordult az, aki teljes erejével Krisztus ellen volt.
Barnabás Pált megértette.Pártfogása alá véve elvitte őt az apostolokhoz.Lassankint a jégkéreg elolvadt.A gyülekezet befogadta.Már a keresztyének gondoskodtak,hogy Pál elmeneküljön.Érdekes,hogy nem a vezetők értették meg,hanem egy egyszerü ember.Isten őneki adta a szeretetet Saul iránt.A keresztyén szivekben sokszor van meg nem értés, kegyetlenség.Kegyetlenség volt először is Sault magára hagyni.De a szeretet ezt később helyrehozta.Keresztyének közt ez lehetséges,pogányok közt nem.A keresztyén szív megolvad a szeretetre.A

Egyszer elő kell törni a keresztyénekben lakó szeretetnek.
A zsidóknak ellene irányuló gyülölete és visszautasitása miatt tusakodó Pálnak volt egy látomása is a jeruzsálemi templomban. Ő maga beszéli ezt el./Csel.22,17/. Mig Jeruzsálemben tartózkodott s a keresztyének még be nem fogadták, a zsidók pedig gyülölték, a látomásban Jézus beszélt hozzá s azt mondta neki, nem ez az ő helye, mert itt az ő bizonyságtételét be nem fogadják. Meglepő ez, mert ő ismerhette a Krisztust gyülölő zsidókat a legjobban s ő látszhatott a legalkalmasabbnak az evangéliumnak ezek közt történő hirdetésére. És mégis épen ő volt a legalkalmatlanabb arra, hogy a zsidókat megtéritse. A zsidók számára a legbántóbb jelenség Jézus volt. Pál lelkében fényesség volt. A zsidók ezt el akarták sötétiteni. A látomás nem valami kisérteties jelenség volt. A látomásban ugy beszélnek a szembenállók, mint egymáshoz közelálló személyek. Hogyan, kérdi Pál, -miért hull le a lelkükről az evangélium, amit ő hirdet, hiszen épen ezek tudhatják legjobban, hogy ő milyen ellensége volt az Urnak s hogyen tért meg? Jézus erre mondja: Eredj, mert én messze küldlek téged, a pogányok közé...
Isten Pált a pogányok apostolává akarta tenni. Sokszor velünk is más gondolata van Istennek, mint amit mi képzelünk. Fontos, hogy Isten gondolatait megértsük és saját utainkat elhagyjuk. Sokszor oly világos, mint kétszerkettő, mégis más az Isten utja. A keresztyén legyen készen arra, hogy azonnal megértse Isten gondolatait, s vesse el a saját gondolatait. Igy visz Isten sokszor más emberek közé. Csak ne a magad utján menj és ne a magadét gondold. Ez a fejezet inkább összekötő a különböző felvonások között, mégis csodálatos hatalommal szól. Ott uralkodik Isten minden felett. Összöge sokszor egy gyümölcsös kosár. Sokszor magunkra maradás a részünk s Isten mégis olyankor is belenyul szivünkbe. Isten mindenütt ott van. Saulus sem maradt magára egy pillanatra sem.

31-43. Péter apostoli tevékenységéről hallunk. Korábban Jánossal láttuk, most egyedül Sáron síkságán, a judeai fennsik és a Földközi tenger közti partvidéken. Olyan ez a rész, mint egy lépcső. Judea fennsikja 700-900 m. magas. Onnan leszállunk és a parthoz közel, mint hosszu sávot találjuk Sáron síkságát. Nem közvetlenül a parton fekszik. A parton dünák vannak. Ez a hely terméketlen, kikötésre nem alkalmas. Azért Zsidóországnak kevés a kikötője. Joppé vagy Jaffa az egyik, de rossz kikötő. Mielőtt Joppéba mennénk, Liddába megyünk, mely Josephus Flavius szerint városnak beilló nagy falu. Liddalnem Lidia. Mielőtt Liddába mennénk, egy megjegyzéssel kell foglalkoznunk. Az egyháznak békessége volt, épült és előre haladt e békességben. A gyülekezet a Szentszellem biztatásában bővelkedett, megtelt. Nézzük ezt a dolgot közelebbről.
Vannak keresztyének, kik szerint az egyház üldözése igen hasznos dolog. Örüljünk, ha nehezen megy dolgunk. E vigasztalás hamis. Ime itt olvassuk: az egyház a békességben épült, haladt. Szentszellemmel telt meg, amiker békessége volt. Nyomoruság is kell az egyháznak, de ez olyan, mint az évvégi vizsga. Egyszer egy évben megjárja, de hogy mindennap legyen vizsga, az olyan nyomoruság lenne, hogy akadályt képezne a tanulásban. A nyomoruságban nem lehet tanulni. Ott csak vizsgázni lehet. Hogy az egyháznak mindig nyomoruság legyen, az nem az Isten gondolata. Az egyház "épült". Mit jelent ez? Nem azt, hogy az özvegy asszonyok az egyházra vagyont hagytak. Nem ez az épülés. Nem jó, ha nagyon meggazdagszik az egyház, mert elhizik, a pap és lusta lesz. Csak annyi földi java legyen, amennyi feltétlenül szükséges. Mi az épülés? Az egyház templom, mely élő kövekből épül. Épülés az a csodálatos isteni munka, mikor e kövek a kőbányából előjönnek s összeépülnek. Nem ugy, hogy a kockák pontosan egymás felett legyenek, hanem eltolva. Csak, ha a kövek egymásba kapaszkodnak, lesz tartós a fal. Az élő kövek egymásba belekapaszkodnak azzal, amivel szolgálnak egymásnak. Ha az egyház tagjai egymásnak szeretetszolgálatot végeznek, mikor összejövünk, egymás szükségeit észrevesszük, mellette állással segitünk.

Minden kő egymásba kapcsolódik,mert mindnek megvan a maga,Isten által kijelölt helye.A békességben ez a szeretetszolgálat érvényesült. Haladt is az egyház előre.Azt szokták mondani,hogy a békességben elkanászosodunk.Itt olvassuk,hogy haladt az egyház,megtelt a Szentszellem buzditásával.Rendben van-e az,ha egy házban csak ugy dolgozik mindenki,ha az apa korbácsot suhogtat? Van olyan család,ahol a munkát szeretetből végzik.Az egyháznak e második családhoz kell hasonlitania. Az egykori egyházban ott volt az Ur félelme és a Szentszellem.Azért épült az egyház.

Péter nagy utat tett meg.Hogy merre,nem tudjuk,de eljutott Liddába. Miért kelt missziói utra? Azt hallottuk,hogy a 12 apostol Jeruzsálemben maradt.Csak néha mentek ki rövid időre.S most Péter hosszu utra indult.Valószinüen meglátta,hogy Isten máshová küldi.Jeruzsálemben Judás és Jakab maradt az élen,a többi apostol elment vidékre.Liddában történt,hogy Péter megismerkedett egy ottani"szent"-tel,Aeneással. Ez latinos görög név.Latin a név,de zsidó ember volt,mert akkoriban szokásban volt a zsidóknál is felvenni latin és görög neveket.Ez az Aeneas gutaütötten feküdt már 8 éve.Fülöp valószinüleg nyolc évvel járt arra.Akkor térhetett meg Aeneas. Azután lett beteg,még az ágyát sem tudta megvetni,ami őt nagyon bánthatta.Szivében ott lehetett a vágy: bárha szolgálhatna.Péter meglátta,hogy Jézus Krisztus akarata az,hogy Aeneas meggyógyuljon.Biztatólag szólt.Meggyógyit téged az Ur Jézus.Aeneasnak hire lehetett.Jönnek a látogatók vigasztalni s a végén ők kapnak vigaszt.Elterjedt a hire Aeneas meggyógyulásának. Meghallották Joppéban is.Ők is meghallották,hogy Péter arra jár.Ezeket még Fülöp téritette meg.Gyülekezetben éltek,de mindig szükségük volt vigaszra.Péter Liddában tartózkodása alatt Joppéban szomoru eset történt.Tábitha,más néven Dorkász/=szerge/ meghalt.Nagyon szegény asszony volt.Utána ment a szükséget szenvedőnek.Varrt nekik.Jómódu lehetett és a szegények hozzá fordultak segitségért.Ezzel a rejtett munkával sok özvegyasszony és szent szivét megfogta.Vajjon ugy van az,hogy a jócselekedetekkel telerak bennünket az Isten s ezek lógnak rajtunk,mint karácsonyfán a diszek?-Mintha a jócselekedeteknek tőlünk különálló élete volna?-Ez igy nem helyes.A jócselekedetet nem akasztja rá Isten az emberre.A jócselekedetek tovább élnek,az igaz.Bizonyos önálló életük van.A Jelenések könyve szerint a jócselekedetek követik az embert.Külön mégsem léteznek,mert mind az ember lelkében fakadnak. Lehet szolgálatképen jócselekedetet végezni.Jócselekedetekre lehet létesiteni szerveket.Ezeknek a dolga lehet gyüjtés,etetés,varróóra, szegénylátogatás stb.Az egyház toborozz jót cselekvőket és rájuk akasztja a jócselekedeteket.Ezt nem lehet csinálni.Az igy szervezett jócselekedet nem lehet igazi.Isten az,aki egyes emberek lelkét megtölti s azok cselekszik a jót.Nem ugy választják meg erre az embereket.A lélekből fakadt jócselekedet,ami az emberek szivét hálával tölti meg.Osztottam én karácsonyi ajándékokat.A végén követelőztek az emberek.Ez nem jócselekvés.Ha hallom,látom a bajt s megindulok s e megindult szivvel cselekszem,ez jócselekedet lesz.

Mikor Tábitha meghalt,oly szomoruságba estek a jaffai szentek,hogy átmentek Péterért,hogy vigasztalja meg őket.Tábitha helyén nagy maradt az üresség.Összegyültek a szegények,a szentek,mutogatták a ruhákat,amiket Tábitha varrt.Tábithából igazi szeretet sugározhatott szét. S utána nagy ür maradt.Pétert hivták,hogy vigasztalja őket.Mikor egyedül maradt a halottal,egyszerre csak fény gyult a lelkében.Odament Tábithához és szólt: "Kelj fel!" Parancs állt előtte:azt tenni,amit Jézus tett.Tábitha felült.Péter felsegitette s lábra állott.Akkor Péter kinyitotta az ajtót s a többieknek megmutatta Tábithát.Képzelhetjük az örömet,ujjongást.Ez azért volt,mert Tábitha olyan keresztyén volt,akit szeretet töltött el.Ez a szeretet töltötte be a joppéiakat. Lehet,hogy Tábithának jobb lett volna átmenni,de Isten még itt tartotta.Mikor e történetet olvastam,megfájdult a szivem.Evek óta szenvedek attól,hogy hallgatóim az igét elviszik magukkal,de lélek a lélekbe nem kapaszkodik.Nem támad szolgáló szeretet.Ezen nem lehet Isten áldása.Megfájdult a szivem,mert beszéltem egy adventista asszonnyal.

Ez elmondta,hogy van egy gazdag város az alföldön,ahol nem volt szegénygondozás.Elment a lelkészhez és kérdezte,hogy miért nincs?Kőből van a szivük,panaszkodott a lelkész.Kapta magát az asszony,elment a polgármesterhez.Kérte,hogy adjon neki iveket gyüjteni.Az asszony mozgósitotta az adventistá gyülekezetet s ott napokon át imádkoztak. Megmozdultak a szivek.Jött a pénz és egyéb adományok.A polgármester adott helyet a szegénykonyhának.Másra nem volt szükség.Megindult a konyha.Láttam rajta,hogy igazat mondott.Megfájdult a szivem.-Nem folytatom.

lo,1-16. A felolvasott történetet sokszor hallottuk.Ez fontos fordulópont az őskeresztyén gyülekezet életében.Nem volt rá senki elkészülve s először nem is látták ugy a fontosságát.Mi visszatekintve látjuk,hogy ez fontos fordulat,melyet Isten idézett elő.Valahonnan elfordult és valahová odafordult.A keresztyén missziő történetében ez a legélesebb átváltás.

Tekintetünket Caesarea felé fordítjuk.Caesarea melléknév,=császári /vagyis:város/.Ez a város nem régi.A tengerparton feküdt,de nem volt jó kikötő./Csak a haifai volt jó/,mégis a tengerparton épült a"nagy" Heródes épittette,a sokszoros gyilkos,aki szeretett épitkezni.Judea fővárosa lett.Az igazi főváros Jeruzsálem volt,a hitélet központja. Caesarea messze eltünt e mögött,de ez volt a hivatalos főváros,itt székelt a helytartó,aki csak vendégeskedett Jeruzsálemben.A város lakosainak legnagyobb része nem zsidó volt.Szinházakat is épittetett Heródes.Valószinüleg egy egész légió/lo kohorsz/képezte a helyőrséget. Egy század=kohorsz egy része,feje a százados.Itáliai kohorsz volt itt. Katónái itáliai katonák voltak,a legmegbizhatóbb seregrész.Annak volt centuriója Kornélius.Neve mutatja,hogy római.Nem az előkelő"gens Cornélia"-ból származik,csak mint jobbágy vette fel a nevet.Nem volt nagy a rangja,de mégis fontos poszton állt.Ha Caesarea jelentőségét fel akarjuk fogni,azt mondhatjuk:itt egy darab római élet volt Palesztinában.A város lakosságának legnagyobb része nem zsidó lévén,inkább római életet éltek.Erősebben római jellegü volt Cornélius és kohorsza. A fontos,hogy Caesarea és Cornélius Rómát képviselték Palesztinában. A másik fontos dolog az,hogy e körül a Cornélius körül kis gyülekezet képződött.Ma nem tudjuk,hogy milyen.Istenfélő volt Cornelius.A Biblia szava,mellyel őt illeti:eüszebész=kegyes,aki Isten tisztelésében örömét leli.A szebomai igg-azt jelenti,hogy Istent tiszteli.Phoboumenos ton theon=istenfélő.A Bibliában ez mindenütt oly embert jelent,aki a zsidósághoz közeledett.Prozelita kétféle volt:a kapu prozelitája és az igazságosság prozelitája.Az első a szellemi közeledő,a másik az, aki testileg is közeledik.Cornelius egyik csoporthoz sem tartozott. Mert Péter beszédéből kitünik,hogy idegennek tekintette.Csak két fejezettel előbb találkoztunk Kandaké kamarásával.Ez prozelita volt. De Corneliusról ezt Péter nem állapitja meg.Cornelius lényében mégis volt valami,ami kiemelte a pogányok közül.O nem bálványokhoz imádkozott,hanem az Istenhez.Sok jót tett a zsidókkal.Nem fitogtatásból, hanem annak az Istennek a szeretetéből,akit Palesztinában ismert meg. Imádkozni kezdett Istenhez és jót tett a népével.A zsidó istentiszteleteken nem vett részt.A láthatatlan Istennek élt.A láthatatlan Istennek egész házatája átadta magát s a kegyességnek s ennek az is bizonyitéka,hogy a katona,akit elküldött Péterért,ugyancsak eüszebész volt,azaz:szivében volt kegyes.Igy értjük meg,hogy jutott abba a helyzetbe,amiben itt látjuk.Péter akkor Joppéban tartózkodott.Ez 13 órai gyalogut Liddától.Ki kellett lépnie annak,aki egy nap alatt meg akarta tenni.Lehetett 6o km.körül a távolság.A százados követei egy nap alatt tették meg.A százados körül háznépéből,szolgáiból,barátaiból, rokonaitól egy kis gyülekezet alakult.Ezeket hivta össze,amikor Pétert hivatta.Hogy lett ez a gyülekezet? Ennek semmi különösebb jellege nem volt.Valószinüleg nem tartottak szabályszerü istentiszteletet,de összetartottak és megértették egymást.Miért kellett Pétert hivatni? - mikor ott járt Filep evangélista?Cornélius biztosan hallott Filepről

és azokról,akiket ő térítteti meg.Péter beszél róla,hogy a százados tudott a názáreti Jézusról,de helybeli zsidók bizonyára lenézőleg beszéltek az uj szektáról és Filepről is.Közmegvetés tárgyai voltak, akiket üldöztek is.Az ember szivesebben tartozik nem üldözöttekhez. Valami izgatta mégis a Cornelius lelkét,mert imádkozott.Ha nem imádkozik,nem kapja a jelenést.Valami megfogta Cornelius lelkét s gondolkodóba eshetett,nem ez-é az igazi hit? S mivel nem volt közömbös számára az igazság,imádkozott.Nem tudta,mi kezdődik benne.Mint ahogyan az ember testi életében is az első szakasz öntudatlan.
Cornelius imádkozott.Miért nem Filephez utasította az angyal? Isten Filepet nem tartotta elégségesnek.Péter apostol volt és Jánossal együtt vezető.Kérdéses volt,hogy csatlakozhatik-e egy pogány,zsidóvá létel nélkül.A felelet nem volt könnyü,mert a zsidóság abban a hitben élt,hogy az,aki a zsidóságon kivül van,az tisztátalan. Jézus is azt mondta,hogy Izrael eltévedt juhaihoz jött.S csak ritkán foglalkozott pogányokkal.Nagy munkát kellett Istennek elvégezni,hogy Péter megtegye azt,amit tett.Péter Simon timár háza tetején volt,mikor jöttek a követek.Előttem áll a sajátságos lépcső,mely a felső házba vihetett. Péter biztosan a felső házban volt,hogy ne zavarják.Mai időszámitás szerint déli 12 óra lehetett.Péter ételt kért.S mig elkészitették, Péter elragadtatásba esett.Az égből nagy"eszköz"szállt alá,mint egy lepedő s amint kiterült,látszottak benne tisztátalan állatok.Mózes az állatok egy részének evését megtiltotta.Csak a kérődző és hasitott körmü állatot volt szabad megenni.Nyulat nem igen tartottak.Kakast is valószinüleg csak a rómaiak tartöttak.Péter előtt tisztátalan állatok vannak s hallja:Péter,ölj és egyél!Péter szabadkozik.De hallatszik ujra a szózat:Amit Isten megtisztitott,te ne tedd tisztátalanná!Péter hallotta akkor,hogy őt keresik a százados szolgai.A követek szintén vágytak hallani a láthatatlan Istenről.Péter is látta,hogy összefüggés van a látomás és a követek közt.Másnap elindult velük Caesareába.A látomás kellett ahhoz,hogy Péter elmenjen a századoshoz. A Galata levélből tudjuk,hogy Péter egyszer magtagadta a pogányokkal evést,a farizeusok hatására.Hogy ott mi történt,majd később látjuk, most csak ezt a tényt kell magunk elé állitani.
Azt lehet mondani,hogy ezzel kezdődött a pogány misszió.Szórványosan volt már arra,hogy pogány a keresztyén gyülekezethez csatlakozott,és elfogadták,de csak ugy,hogy előbb zsidóvá lett a körülmetélkedés által.De Cornelius megtérése enélkül történt.Ami itt történt, az a zsidóság eddigi felfogásának elvetése.Péternek nagy harcot kellett megvivni,hogy el tudjon menni a tisztátalannak tartott pogány házába.Talán egybe lehetne vetni ezt Luther M.harcával,amikor apácát vett feleségül,vagy amikor a pápával szembeszállt.Sokak szemében már ez gonosztevőnek tünteti fel Luthert.Benne is egész világnak kellett összeomlania,amig ezt megtette.A házasság szép,ideális volt s Istennek hálát adott érte.Péter lelkében is egy egész világ omlott össze s egy uj világ keletkezett.Lehetne példákat felhozni,hogy e lépés fontosságát érzékeltessük.Ma is vannak emberi szabályok,aki ezeken általhág,azt az emberek kivetik maguk közül.Valaki az erkölcsi szabályokat áthághatja,de az etikett szabályait nem.Ha valaki ezek alól kivonja magát,az halálra itélt ember.Ilyen utra vállalkozott Péter. Isten dobta bele ebbe az utba.Hogy ez a fordulat lehetségessé váljék, kellett,hogy Péter ugy kapjon világosságot emberi közreműködés nélkül.Ha Péter maga okoskodta volna ki,később maga is,apostoltársai is kételkedtek volna.A látomásban nem működik az ember akarata.Háromszor látta Péter ugyanazt egymásután.Ugyanigy látomása volt Corméliusnak,amikor az angyal jött hozzá.Felvetődik:vajjon a látomások a keresztyén élet csúcsához tartoznak-e.Pál mondja a II.Kor.levélben, hogy elragadtatott a harmadik égbe.János látta a visszatérő Jézust. Vajjon ez a legmagasabb formája a keresztyén életnek? Nem. Gondoljunk arra,hogy Jézusról nem jegyzi fel a Szentirás,hogy látomást látott volna.Talán egyszer,amikor látta a sátánt lehulláni.Az extasisnál az elragadtatott kiesik rendes tudatából.De Jézussal ez nem esett meg.

Ő mindig tudatos volt.A keresztyén élet csucsán az öntudat megőrződik. Péter bünös volt és más uton is indulhatott volna,ezért kellett neki a látomás.Pétert ki kellett vetni az öntudatából.Ha az égi szervezet akcióba lép,itt fontos,nagy változásnak kellett történnie.Szellemi és testi választott népe volt Istennek Izrael.Itt Caesareában Isten uj szellemi választott néphez fordult.Sokan a zsidóknak adott törvényt akarják átvinni a szellemi népre.Más a szellemi nép.Áttolódás történt. Péter volt a választott eszköz,hogy ezt meglássa.De nem ő lett a pogányok apostola.Pétert választotta Isten,hogy Pálnak az utat megmutassa. Mikor Pált félreteszi Isten,Péter lép be.
Mi a tanulság?-Isten egyeseket olyan utakon vezet,amelyek ujak,meglepőek és szenvedéssel teltek.Mikor ilyen uj utra indulás történik,előállnak a testvérek,visszatartani igyekeznek.De ezek a visszatartás ellenére is forradalmi utra indulnak.Két ember egy Istenben találkozott.Akik uj utra indulnak,a régivel szakitanak. Ha Isten szokatlan utra hiv,ne hagyjuk magunkat visszatartani.Péter is kimélni akarta Jézust s erre Jézus azt mondta:menj a hátam mögül Sátán.

17-35. Cornelius százados megtérésének története egy nagy forradalom a korábbi zsidó felfogással szemben s egy olyan fordulat,melyet Isten Igéje tett,amikor elfordult a zsidóságtól és a pogánysághoz fordult. Cornelius több okból volt alkalmas e célra.Először:Caesareában lakott, a zsidó föld hivatalos fővárosában.Másodszor:mert az itáliai kohorszba tartozott,tehát a római polgárokat képviselte.Egész zászlóalja itáliai emberekből állt.Harmadszor:ő maga is tiszta római volt.Vagy a gens Cornelia sarja,vagy annak egyik rabszolgájától származott.Ime Palesztinában képviselve volt Róma háromszorosan.Mikor Péter Corneliust befogadta a keresztyén egyházba,Rómát fogadta be,hogy majd Róma vegye át a keresztyénség vezetését a zsidóságtól.A zsidóságot Péter és a hat ember képviselte,akik kisérték.A pogány világot Cornelius képviselte rokonaival és barátaival.Egyesültek úgy,hogy nem kivánták a pogányoktól,hogy zsidókká váljanak.Elismerték,hogy közvetlen Isten vezetése alatt állanak.Ott hagytuk el,hogy Péter Simon timár házában pihent,ételt rendelt s mig rá várt,elnyomta valami álomféle és csodálatos látomást látott.Négy csücskénél fogva lepedőféle jött alá s benne tisztátalan állatok."Öljed és egyél".Péter először kisértésnek vette,tehát tiltakozott.Újra hangzott az égi szó:öljed,egyél.Még egyszer megismétlődött a látomás és hangzott a szó:amit Isten megtisztitott,te tisztátalanná ne tedd.Ami előbb tisztátalan volt,most tiszta lett.Péter ezt megértette jól,amikor a látomás gyakorlati alkalmazására került sor,de először nem volt vele tisztában.Péter lelki állapotát egy szó jellemzi:diaporeó=uttalankodni,vagyis:nem találni utat. Tehát nem tudta,mit tegyen.Vannak a görögben ilyen szemléltető szavak.Később másik szó fordul elő ugyanazon lelkiállapotra,a dienthümomai=lélekben tünődik.Thümosz=kedély,az a lelki állapot,amikor az ember gondolataiba merül,de nem következtet,hanem engedi gondolatait felmerülni.Ilyen pl.az álombeli gondolkodás.Az álombeli gondolkodásból az észszerü rend hiányozni látszik.Inkább az érzelem szabja meg. Rend van,de nem értelem rendje.Mikor az ember átengedi magát a céltalan gondolkodásnak,ugyanugy nem az értelem szabályozza a gondolatokat, hanem a thümosz.Tünődik,-fordítja a magyar.Az ember eltünik a valóság elől,átengedi magát a lélek belsejének.Péter tünődött s bizony zavar volt benne.Nem tudta,merre induljon s egyelőre mit csináljon.De lent egyszerre csak két férfi s még egy katona jön és keresik Simon Pétert. Péter nem ezt hallotta,hanem a Szentszellem szólt:lent két férfi keres,indulj el velük kételkedés és habozás nélkül.Péter azonnal lement s ott találta az idegeneket s eléjük állt:én vagyok,akit kerestek. Azok azt mondták:Cornelius,igen istenfélő ember küldött minket érted. Látomása volt és most hallani akar téged.Péter ebben a pillanatban tisztába jött azzal,hogy amit nem szabad tisztátalanná tenni,az: a nemzetek. A feladat nehéz volt.Zsidó embernek más nemzetiségü emberhez csatlakozni,vagy bemenni annak házába nem volt szabad a szokások szerint.Miért volt tilos? Mert a zsidó tisztálkodási szabályok szerint a pogányok állandóan tisztátalanok voltak.

Sok minden volt olyan a zsidók szemében a pogányok szokásai és életmódja közt,amivel ezek a zsidó ritus szerint magukat tisztátalanokká tették.Mivel tilos volt a tisztátalanokkal érintkezni,a ritus parancsai merev válaszfalként emelkedtek a zsidók és a nemzetek közé. Most Isten felfüggeszti a törvény hatályát.Péter megértette és engedelmeskedett az égi szónak.Sokszor van,hogy a szokás szembekerül az Isten parancsával.Sokszor van ugy,hogy az ember kénytelen a világ szerint viselkedni és nem az Isten szava szerint.Péter tudta,hogy magára zuditja a zsidóság haragját,de nem törődött vele.Valami elővigyázatosságot azonban mégis tanusitott;hat joppéi keresztyén hivőt magával vitt.Már korábban is áthágta a szabályokat, mert rögtön behivta Simon timár házába az idegeneket,hogy reggel együtt induljanak.Ott aludtak azok nála.Ez már tisztátalanná tette a házat.Simon előtt Péter oly tekintély volt,hogy Péter tehette;Péter tehát rögtön engedelmeskedett.Másnap reggel indultak.A negyedik napon érkeztek Caesareába.A százados jól kiszámitotta az érkezés idejét s magához hivta rokonait és barátait.Az eredeti szövegben a barát szó előtt ez áll:anankaios,ami ezt jelenti:a rám kényszeritett,az,aki nélkül nem lehetek el.A baráti viszony alapja tényleg valami olyanféle,hogy az ember nem lehet el egymás nélkül.Van sablonos használata is a barát szónak.Kár volt a szót ugy elszinteleniteni.A barátság oly viszony,amelyhez hasonló mély nincs a földi életben s tulnyulik a jelentése a földi életen is.Két ember összeházasodhat,a szerelem azonban elpárologhat.Csak azok az igazi házasságok,ahol a két ember egymásnak igazi barátjává lesz.Azonban az ember égiekkel is barátságot köthet.Jézus is barátunk lehet,azaz,bizalmas viszonyba léphetünk vele. Kezdetben szolgai a viszony,később baráti lesz.A barátot odaát is megtalálom.A szerelmest nem találom ott,de a barátot igen.
Corneliusnak nélkülözhetetlen barátai voltak,az egész gyülekezet.Aki igazságos,istenfélő,az szerezhetett barátokat,akik mind az Istent keresték.Homályban voltak,de mind az igaz Istent keresték.S most,amikor Cornelius átment a keresztyén egyházba,összehivta őket.Hogy eddig is sok jótékonyságot gyakorolt,élete példája egész kis gyülekezetet varázsolt köréje.Aki Istent keresi,az egyszerre csak maga körül olyanokat talál,akik szintén Istent keresik.Ez azonban még nem a későbbi keresztyén közösség.Igy jöttek össze Cornelius és barátai.
Az ok egy látomás volt.A szóvivő szolga ezt a szót használja:"isteni jóslatot kapott":chrématidzei.Itt kétféle volt a kijelentés.A látomás és a Szellem egyenes beszéde.A kereső pogányhoz a Szentszellem még nem szól oly tiszta,értelmes szavakkal.Péterrel,a tanitvánnyal ugy beszélt,a Szentszellem,mint baráttal.Hogy az ilyen szó hogyan hat, csak az tudja megérteni,aki hasonlót hallott.Tiszta,értelmes mondat alakul ki a lélekben.A Fiu is adhat kijelentést,a Szellem is.De az Atya e földi életben elzárkózik előttünk.Világos,hogy aki Péterhez szól,személy.Aki gondolkodik és szól,az nem vak erő.A Szellem beszél, gondolkodik.
Még az is feltünő,hogy az égi milyen feltünően érintkezik az emberekkel. Ritkán tapasztalják ezt.Péter és Cornelius tapasztalták.Nincs szükségük közvetitőre.Lehet eset,mikor a Szellem szava közvetitőt használ, de mikor sorsfordulat következik,pl.megtérés,abba bele nem szólhat. Ember hozhatja a hirt és felszólitást:térj meg.Am ellenőrizni,a megtérésbe,más ember lelkébe beleturkálni nincs joga s amikor ezt teszi az ember,akkor elrontja azt,amit Isten csinált.Igy állt szembe Cornelius Istennel.Ha Péter jött is,a Szentszellem volt,aki a századosra és háznépére rászállott.Isten belép az emberek életébe,maga a hatalmas Isten s az ember találkozik vele.
Kicsit eltértünk.Péter tehát elindult a hat zsidóval és a pogány férfiakkal,hogy megtegyék a 13 órás utat.Mikor Cornelius megtudta,hogy az apostol megérkezett,eléje megy.Most következik egy jelenet,amit nem vártunk.Cornelius lamjol a földre Péter előtt,mint egy Isten előtt. Itt Cornelius ugy viselkedik,mint egy pogány s Péter visszautasitja.

Ime az istenkereső ugy fogadja Pétert,mint félistent.Sulyosan hibázott.De mit jelent ez Isten előtt? Miért megy tovább simán a történet? Mert Cornelius szive hüséges volt s igazságos és ez állitotta őt Isten mellé.Tévedett,de őszinte volt.Péter sem foglalkozik a dologgal tovább.S ime:10 perc mulva Isten Szelleme szállt rá és eltöltötte őt.Mert Isten Szelleme nem aszerint száll,hogy valakinek mennyi a világossága,hanem hogy hü-e a szive.Cornelius egész szivvel kereste Istent.Lehetnek bennünk homályok,tévedések,de hü szivvel kell keresni Istent és Ő nem fordul el tőlünk.Annak,aki megtér,el kell fordulnia a világtól.Mikor a bemeritkezéssel a halálba meritkezik be az ember,azt jelenti,hogy szakitania kell a multjával.Isten az egész embert akarja.Jézus azt mondta a gazdag ifjunak: Szeresd az Urat a te Istenedet teljes szivedből,teljes lelkedből,teljes elmédből és minden erődből...Aki félkezével a világba kapaszkodik,sohasem fog bemenni az Isten országába.Ez az egészen tette alkalmassá Corneliust arra,hogy Isten Szentszellemét tölthse ki-rá.Isten melléje állott. Nyelveken szól,prófétál egész baráti körével együtt,mert hü volt és hátra nem tekintett.Itt megállunk,mert a történet itt érkezik csucspontjához,mikor Cornelius találkozik Isten követével.
Isten vár bennünket,hogy személyesen találkozzunk,ha egész szivünkkel keressük.Ha Isten előtt ugy borulsz le,hogy a valóságos élő személy közeledését várod,ilyen imádkozás megtérést hozhat.A szent Isten előtt megáll a bünös ember.Ha valakinek még ilyen találkozása nem volt,ne halogassa.Talán azért beszélte el olyan hosszan Lukács ezt a történetet,hogy lássuk,hogyan vár bennünket Isten s lássuk azt is, hogyan lehet elébe mennünk.

34-48./1951 nov.23/. Harmadszor fogunk hozzá ennek az üdvtörténetben igen fontos történetnek a tárgyalásához:Cornélius megtéréséhez. Itt Isten oly gátakat tört keresztül,melyek évszázadokon át elválasztották a zsidókat a nemzetektől.E gátak:a félremagyarázott törvény! A népek vágyódtak a fényre,a zsidók pedig örködtek.A zsidók azoktól, akik hozzájuk akartak csatlakozni,megkivánták,hogy zsidók legyenek külsőleg még sokkal inkább,mint szellemileg.Krisztus egyháza nem lehetett kötve a zsidókhoz.Isten uj népet akart kihivni minden népből. Uj háztartás kezdődött az Isten világában s ez a kegyelem volt,ami összetartotta az uj népet.Akik a mennyből ujonnan születtek,azok lettek egy néppé.Isten a zsidóságot elvetette,mert megtagadta a Messiást. Nehéz volt az átmenet.Sulyos gátat kellett áttörni.
Két személyhez szólt a látomás:Corneliushoz és Péterhez.Cornelius látta,hogy el kell hivni Pétert,Péter pedig világos nappal látta, hogy nem szabad tisztátalannak állitani azt,amit az Isten megtisztitott.Péternek mennie kellett,ha saját zsidó szükkeblüsége tiltotta is,hogy menjen;neki mennie kellett.A háromszor ismétlődő látomást és a tiltakozására felelő ellentiltakozást kétségbevonnia nem lehetett.Ott van most Corneliusnál.Nagy társaság van nála.Istenként fogadta Pétert,amit Péter természetesen visszautasitott. Arról beszélt, hogy zsidónak tilos pogányhoz mennie,de őt Isten küldte,ezért Cornelius rendelkezésére áll.Megszólal most Péter.
"Megnyitja száját"-ez a kifejezés mindig nagyon fontos kijelentést előz meg.A beszéd maga igen egyszerü volt.Érintette az üdvtörténet legfontosabb tényét.A mondottakkal együtt csodálatos isteni erő kezdett hatni,mutatva,hogy nem a nagy szónoklattal jár együtt a hatalom, t.i.Isten hatalma.Péter szóllott s az eseményeket az uj helyzet szemszögéből nézte és beszélte el.Beszédét azzal kezdi:valósággal észrevettem:Isten nem személyválogató.Nem azért,mintha eddig nem tudta volna,de most ujabb tény mutatott arra,hogy Istenhez egyforma köze van annak,aki zsidó és annak is,aki a népek közül való.Ha ugy mondanánk:akármilyen vallású,ha szivében benne van az istenkereső vágy és akarat:Isten különbséget nem tesz.
Péter mondja:Most veszem észre igazán,hogy Isten nem személyválogató,

de minden nemzetben elfogadható neki az,aki az Istent féli és igazságosságra törekszik.
Tehát még a pogány is lehet a maga sötétségében istenféléi Amit kap Istentől,az oly hatást gyakorol reá,hogy féli az Istent és ő is megismeri az igazságosság utját a lelkiismereten keresztül.Nem az tesz Isten előtt elfogadhatóvá,hogy beleszületik valaki az egyházba, vagy dolgozik ott,hanem az istenfélelem és igazságosságra való törekvés.Vannak,akik azt mondják,Péter itt nem tanitja a hit által való megigazulást.Erről szó sincs.Csak arról,hogy aki nem teszi a fenti két dolgot,azt Isten elveti.Aki e kettőt cselekszi,éppen azért fogadja el,mert az hisz.Aki nem istenfélő és nem törekszik igazságosságra,az nem hisz.Arról van szó,hogy az ember Istenre épitse az életét.Hinni nem lehet másként,csak istenfélelemmel és igazságossággal.Aki bevallja bünét,elfordul a régi életétől:az müvel igazságosságot.Aki a bibliai szavakkal igazságtalanságot követ el,az nem fog tudni hinni.
Ezt a Péter féle megjegyzést jó tudni,hogy a megtérés lényegével tisztába jöhessünk.Sokan ugy tanitják,hogy abban áll a megtérés,ha valaki az egy dogmát elfogad.De az az igaz,hogy ha valaki nem akar az Isten utján járni,az nem tért meg.Abban áll a megtérés,hogy elhagyjuk a könnyelmü életet,vagyis abbahagyja az ember az igazságtalanságot.Aki őszintén tér meg,életébe szent félelem költözik és szent akarat:nem müvelni többé a bünt,hanem azt megvallva,Isten elé térdelni,bocsánatot kérni. Ha nem akarunk mások lenni,mint eddig,nem tértünk meg.
Péternek uj dolgokat adott Isten az ajkára.A 36.versben kezdődő mondatnak az állitmánya a 37.versben van.Azt a dolgot ti ismeritek,mely az egész Judea szerte történt az után a keresztség után,amelyet a keresztelő prédikált.A"ti ismeritek"igének három tárgya van.A mondatot Péter talán nem görögül mondta,azért olyan nehézkes.Ebből indul ki: ismeritek a názáreti Jézus dolgait,de nem tértetek meg.Cornelius nem tért meg Fülöp evangélista beszédére,mégis ő volt az első pogány,akit Péter megkeresztelt.Cornelius előtt ebben a pillanatban lesz világossá a dolog s egész szivvel odaadta magát.Ez volt az ő órája.Mikor Istentől megkapta a fényt,engedelmeskedett.
Mindjárt a 36.versben mondja Péter egy sajátságosan közbevetett mondattal:ő pedig mindeneknek Ura.Az értelem ezt a közbevetést nem kivánja.Most Péternek eszébe jut Isten kijelentése:Jézus mindnyájatok Ura! Péter alkalmazkodik a helyzethez,amelybe Isten beleállitja."Azt a dolgot,amit elküldött Izrael fiainak,ti ismeritek,ami Galileában kezdődött,azzal a keresztséggel,amit János csinált."Amikor János keresztelni kezdett,akkor kezdődött Jézus megváltói tevékenysége."Aki szerte járt,jót tévén...és meggyógyitván mindeneket,akiket leigázott a vádló". "Akiket a vádló leigázott"ez különösen illett a pogányokra."Mert Izraelben megvolt az ut a megvilágosodásra,a pogánysságban nem volt meg. Ime most a pogányok egyik fia Péterrel szemben és Péter örül,hogy Jézust a pogányok elé állithatja.Ez a második kitérés,amit tesz.De hiszen,akiket leigázott a vádló,Jézus azokhoz jött,hogy meggyógyitsa őket.A nép legalsóbb fiaihoz hajolt le,hogy meggyógyitsa őket."Mert Isten volt vele s mi lettünk a tanubizonyságai azoknak,amiket tett,akit azonban fára szegezvén megöltek.Ez a kitérés itt a pogányok kedvéért történt. Péter előtt megjelenik az uj gyülekezet,egy nagy sereg,akiket az Isten megtisztitott magának,akik hinni fognak és igy itt a pogányok előtt elmondja a bizonyságtételt arról,hogy a feltámadt Jézus nekik,a szemtanuknak megjelent."Nem az egész népnek,hanem a választottaknak,hogy az ő bizonyságtételüknek higyjenek s ettől kezdve Jézus Krisztustól,aki mindenek Ura,aki megparancsolta,hogy a Róla szóló bizonyságtételt hirdessék a tanuk,-mindenki bünei bocsánatát vegye,aki a bizonyságtételt elfogadja és Ő benne hisz.Ez a pogányoknak azt jelentette:"most a tietek,a pogányoké lesz a Messiás,akit a zsidóság kidobott magából."Mennyi szeretet van Péterben Cornelius és a pogányok iránt!
Itt most összehasonlitva ezt a beszédet Péternek azzal a beszédével,amit a Nagytanács előtt tartott,látszik a különbség,amellyel a beszéd a zsidókra és a pogányokra hatott.A zsidók a fogukat csikorgatták,a

pogányok rajta csüngve hallgatják.De most is megszakadt a Péter beszéde, mert egyszerre csak látja,hogy hallgatóit csodálatos valami tölti el: kezdenek nyelveken szólani.Aszavakat Isten adta ajkukra.A nyelveken szólás nem mindig az anyanyelven hangzik.Tuláradó hála tört ki a pogány hallgatók ajkán s Péter nem beszélhet tovább.Isten a pogányokra is kitöltötte a Szentszellemet.Most már harmadszor mondja Péter: "ajjon eltilthatja-e valaki ezektől a vizet,hogy meg ne keresztelkedjenek?"Megparancsolja tehát,hogy meritkezzenek be.
Mikor Péternek esze ágában sem volt elmenni,a Szentszellem küldésére megy,most harmadszor alkalmazkodik Péter Isten választásához. Igy történt,hogy Péter megkeresztelte a pogányokat.Sokszor szokatlan utra visz Isten.Mikor ilyen áttörés történik,Isten maga töri át a gátakat.
Bárha mi is ki tudnánk lépni abból,ami emberi hagyomány és mennénk szabadon Isten utjain.Látjuk sokszor,milyen megkötött az emberi lélek ebben.Az emberi parancsolatok kötik meg a lelket.Az emberi parancsokat sokszor áttörték a reformátorok,Luther M.és a többiek.De másként nem is lehet megujulás,csak Isten utján.Csak azzal lehet számolni,amit Isten mutat.Isten itt azt mutatta,hogyan keletkezik egy mennyei nép,melynek tagjait Isten választotta.Milyen öröm,amikor látjuk,hogy Isten ilyen csodálatosan cselekszik és vezet.Vajjon mindig az emberi megszokottság utjain fogunk-e járni inkább,mint Isten utjain.Adja Isten,hogy legyen bátorságunk az Ő utját választani és azon járni!

11,1-3o./nov.3o/. Egy komoly és kedves történettel foglalkozunk órák óta,Kornéliusz százados megtérésenk történetével.Ezt nemcsak hosszasabban beszéli el a szent iró,mint egyéb történetet,hanem kétszer mondja el.Péter ajkáról itt ujra halljuk.A külsőségek világosan mutatják,hogy irója milyen nagy sulyt helyezett a történetre és az abban elmondott eseményekre.Kornéliusz megtérése volt az Istentől kiadott jelszó arra,hogy az evangélium hirnökei a zsidóktól a pogányok felé forduljanak.Ez a fordulat akkor nem volt olyan könnyü,mint amilyennek most a távolból látszik.A zsidóságban volt bizonyos tartózkodás a pogányokkal szemben.Nemcsak nemzeti gőg,hanem a törvény tisztelete.Ez a törvény előirta,hogy tisztátalan emberrel érintkezni nem szabad.Aki teszi,estig tisztátalanná lesz s akkor áldozatot is kell bemutatnia.
A pogányokról a zsidó felfogás szerint soha sem lehet tudni,hogy nem teszi-e magát tisztátalanná valamivel.Mivel a pogányok nem is ismerték legtöbbször a zsidók törvényét,igy a zsidóknak nem volt szabad bemenni pogányok házába.De bizonyos féltékenység is dolgozott itt,különösen mióta a pogányok kétségessé tették,hogy csak a zsidók térhetnének meg és juthatnának életre.Meg is lehet érteni ezt.Eddig Isten a pogányokat elhanyagolta.Ha közülük valaki érdeklődött a szellem Isten iránt, annak a zsidósághoz kellett csatlakoznia.Az ilyen csatlakozó prozelita vagy a kapu prozelitája vagy az igazságosság prozelitája lett.Előző csak a külsőségekben fogadta el a zsidóságot,a másik ellenben belsőleg is,a zsidó szokások és törvény teljes elfogadásával.Hogy tehát valaki Istenhez csatlakozzék,eleddig ugy tehette ezt,ha a zsidókhoz csatlakozott. A keresztyének közt ellenben sokan voltak nem zsidók.Ezek azonban eddig azt a szokást követték,hogy a körülmetélkedés által előbb csatlakoztak a zsidósághoz és igy a törvényes felfogás szerint nem voltak tisztátalanok.Kornéliusz százados megtérése áttörte ezt a kemény falat.
Ezt Isten maga intézte el csodákkal.Isten küldötte egyszerre két helyen jelent meg.Kornéliusznak is és külön Pétemek is.Péternek háromszor egymásután ismétlődött a látomás,az égből aláereszkedő lepedő,mindenféle vaddal,csuszómászóval telve s hallotta a szózatot:Öljed és egyél! Mikor pedig Péter tiltakozik,hallja ujra a szózatot:amiket az Isten megtisztitott,te ne mondd tisztátalannak.A látomás elmultával jöttek az ismeretlen emberek.Isten Szelleme mondta:Menj el velük.Péter lement a ház tetejéről s csakugyan ott voltak a Kornéliusz követei.Péter ott tartotta őket,majd reggelre kelve velük ment,hirdette az igét Kornéliusznál s aztán a hallgató pogányokra kitöltetett az Isten Szelleme,

nyleveken szóltak,stb.Péter aztán parancsot adott,hogy keresztelják meg őket.Isten maga törte át tehát a sorompót,amelyet a törvény felállitott a zsidók és a pogányok közt a tisztaság féltékenységgel való őrzése tekintetében.Maga Péter volt Isten eszköze.Péter hat ember vitt Joppéba,akik csodálatos dolgoknak tanui lettek és elámultak azon.
De miért mondotta el ujra Péter a történteket? Azért,mert kérdőre vonták.Péter valószinüleg hónapokig missziói körúton volt Caesareából Joppéba,onnan vissza Jeruzsálembe.Mire odaért,már nem voltak Jeruzsálemben mindnyájan az apostolok.Pétert a gyülekezet kérdezte meg:Hallottuk,hogy Isten a pogányoknak is adott megtérést.Itt valami örömféle is kicsendül a kérdésből.Azonban a körülmetélkedésből valók Péterrel vitázni kezdtek.Ekkor mondta el Péter a történetet s akkor Péter hozzáfüzte:Ha Isten maga kitöltötte ezekre Szentszellemét s nekem pedig eszembe-jutott,hogy mit mondott Isten,ki lehetnék én oly hatalmas,hogy Istent eltilthatnám.Ha Isten mondotta meg azt,hogy Néki kedvesek,én visszatarthattam-e őket? A jeruzsálemi hivek erre lecsillapodtak.S szó jellemző arra a lelkiállapotra,melyben a körülmetélkedésből valók lehettek.Maga ez a kifejezés is:"a körülmetélkedésből valók"szintén különös! Miért különbözteti meg a többiektől?Ezek az emberek bizonyára különös sulyt helyeztek arra,hogy ők körülmetélkedettek.
Van egy bizonyos buzgalom,az u.n.vakbuzgalom,mely földi dolgok mellett,azok védelmében buzog,hogy el ne muljék azoknak érvényessége."em tudnak megnyugodni,ha veszélyben érzik ezt,ami földi,aminek isteni eredete felől nincsenek meggyőződve,de ragaszkodnak hozzá.Ha az Ur parancsolata veszélyben van,az nem izgatja őket annyira,minthaz a külső egyháza van veszélyben.Ezek a buzgók,akörülmetélkedésből valók a külső zsidó egyházhoz ragaszkodtak.A zsidóság kezdetben nem vetette ki a keresztyéneket.A meg nem tért zsidóság hatása igy éreztette magát a keresztyén egyházban.Péter arról egészen megfeledkezett:mit szólnak majd otthon.Bár mégis csak gondólhatott erre is később,mert nem vitt volna magával Joppéből 6 embert,a zsidóságból valókat.Volt belső tanuja:a jó lelkiismeret,ugyszintén külső tanui is voltak,de mégis harc várt rá! El kellett mondania egészen a történetet,még egyszer végignézni Isten munkáját.S a keresztyének igy megnyugodtak és nem hozták szóba többet a dolgot.
De végleg mégsem intéződött el itt a pogányokkal való elkezdés.Az első zsinaton ujra előjön a kérdés.Pál,mikor a Galata levelet irta,elmondja,hogy Péterrel együtt volt s evett és ivott a pogányokkal,de mikor megjöttek a jeruzsálemi keresztyének,nem mert a pogányokkal tovább enni.Pál ezt képmutatásnak nevezi.Amerre Pál járt,mindenütt utána ment egy kis csoport,amely összezavarta a hiveket.Korinthusban volt egy u.n.Krisztus-párt,amellyel különösen sokat kellett harcolnia Pálnak.Sajnos,a lecsillapodás mindig csak rövid időre szól;a féltékenység ördöge ujra meg ujra jön.Ezért fontos,hogy a keresztyén ember mentes legyen minden földi rajongástól,mert a rajongás a földi dolgokért okvetlen elviszi őt messze Jézustól és és keresztyén testvéreitől is.
Kemény Zsigmond halhatatlan regényében a "Rajongók"-ban megrajzolja az erdélyi szombatosok rajongását,akiknek a"szombatért"a törvényeskedésért való rajongása elszakit a keresztyén-és emberi közösségből.
Ők rajongók voltak.Rajongó minden olyan ember,aki valami földi dologhoz vagy intézményhez köti magát.Soha sem tudja,hogy a Sátán mikor használja föl arra,hogy általa a gyülekezetet megbontsa.
Sajnos itt sem tartott a béke sokáig.Látjuk most,hogy István halála mily nagy hatással volt hiveire.Fájó szivvel gondolnak a vértanura,aki az utolsó perceiben is imádkozik ellenségeiért.István azonban látta Isten Fiát égi trónusán.István halálának lett az a következménye,hogy a tanitványok Jeruzsálemből szétfutottak és mindenütt bizonyságot tettek a Krisztusról.Eljutottak bizonyságtételükkel Ciprusba,Feniciába,Tirus és Sidon vidékére is és Antiochiába.
Most azokról kell szólani,akik Antiochiába eljutottak.Ezek részben

ciprusi, részben cirenei emberek voltak. A zsidók kétfélék voltak: hebraisták, vagy hellénisták. Ezek a ciprusi és cirenei emberek hellénisták voltak. Akkor is sok zsidó volt, akik Jeruzsálem iránti szeretetből otthagyták hazájukat és elmentek Jeruzsálembe. Ott meghallották a názáreti Jézus igéit és sokan megtértek. Ott látták meg azt is, hogy ami vonzotta őket, éppen abban csalódniok kellett. A templom, a papok stb. az egész zsidó egyház élete egészen más volt, mint amilyennek hitték. Látták a gyülöletet és féltékenységet a zsidóságban és látták a keresztyének tiszta, szent életét. Ez megragadta a hellénisták lelkét és megcsinálták a visszakozó lépést. Kiábrándultak Jeruzsálemből és a zsidóságból és visszamentek oda, ahonnan Jeruzsálembe jöttek, de keresztyének maradtak. Ezek mindenütt hirdették az igét. Antiochiában az ő bizonyságtételükre ébredést adott az Ur. De ott ezek gyengének érezték magukat és hivták Ciprusból és Cirenaeből a testvéreket. Ezek állandóan érintkeztek Antiochiában a hellénekkel s nem állták meg, hogy ne hirdessék az evangéliumot. Míg a zsidók közt alig volt eredménye az igehirdetésnek, a hellének megragadták. A zsidók közt megállott az Ige terjedése s a pogányok közül /hellének/ egy sereg ember megtért. Lukács azt mondja: az Ur keze volt ott. Ha az Ur keze ott van, mégha nincs is igehirdető, csodákat müvel. Sokan tértek meg, annyira, hogy eljutott a hire Jeruzsálembe. Ekkor már nem volt Kornéliusz Cezáreában. Heródes Agrippa kormányzott és a római kohorszot elvitték. Ciprus szigetén találkozhattak Kornéliusszal. A hir hamar eljutott Jeruzsálembe s ezek, kik ugy törődtek a külmisszióval, most is követet küldtek oda, hogy megtudják mi van ott és hogy jószándékkal segitsenek. Kiválasztottak egy ciprusi embert, aki alkalmas volt: Barnabást és küldötték Antiochiába. Ez a Barnabás ugyanaz az ember volt, aki pártját fogta Saulusnak, mikor az a jeruzsálemi gyülekezet ajtaján kopogtatott. Ő volt az, aki segitette is Pált a menekülésben. Pál a II. Kor. levélben irja, hogy: 14 évvel ezelőtt elragadtatott... Visszaszámolva onnan, amikor a II. Kor. levelet irta, ez az idő az. Tarsusban ragadtatott el a harmadik égig. S mikor e csodálatos kegyelmet kapta, tudta meg, hogy feladat vár rá. Jött is érte Barnabás. Barnabás, mikor Antiochiába megérkezett, örült, hogy ilyen sokan hittek és megtértek. Azért örült, mert jó ember volt, telve kegyelemmel. A kegyelemmel telt jó ember örül, ha valaki megtért és nem gáncsoskodik. A jóság visszatartotta Barnabást attól, hogy megakadályozza a pogányok megtérését. Még nagyobb sokaság tért meg. Akkor látta, hogy e nagy gyülekezet vezetésére gyenge s ezért elment Pálért. Eszébe jutott Pál jeruzsálemi látomása, hogy őt majd messze küldi Isten a pogányok közé. Nagy áldás következett. Egy éven át hirdették az igét s azután együtt indultak el Pál első missziói utjára. Eddig Barnabás volt a pártfogó, most Pál lép előtérbe. Most még Antiochiában vannak. Itt keletkezik az első nagy pogány-keresztyén gyülekezet. Itt nevezik őket először keresztyéneknek: krisztusiaknak. Miért nem jézusiaknak? Mert akik a názáreti Jézushoz csatlakoznak, azok nem vesznek részt Jézus megváltói munkájában, de kapnak kenetet: chrizmát. Krisztussal együtt: felkentek, Krisztus Szellemének birtokosai. Antiochiában már óriási gyülekezet támadt. Igy halad előre Isten munkája.

Kornéliusz már ment kohorszával Rómába. Ott része lehetett a római keresztyén gyülekezet alapitásában. Két fókusz támad. Keleten Antiochia, nyugaton Róma. Keleti és nyugati keresztyén egyház. Ime Isten mily korán elvetette azt a magot, amelyből a két egyház keletkezett.

A jeruzsálemi keresztyénség sulyát veszti s a zsidó keresztyénség megbukik. Jó ebből megtanulni, hogy ne emberek irányitsanak bennünket, hanem Isten. Ahol Isten irányitását követik, ott az áldás.

Jeruzsálemből mind több és több ember megy át Antiochiába, mert felébredt a kiváncsiságuk. Próféták mennek Jeruzsálemből Antiochiába s ezek arról prófétálnak, hogy Claudius idejében éhség támad. Nyomban kezdtek gyüjteni és mire az éhség csakugyan eljutott Jeruzsálembe, ott volt már a segitség is. Volt egy hamis próféta, aki azt igérte a zsidóknak, hogy Isten segitségével kiüzi a rómaiakat. Sokan hittek a szavának, mellé jük álltak, de nem az következett, amit mondtak s elpusztultak sokan, mint a

hitetés áldozatai.Agabus és a többi keresztyén próféták igazak voltak. Isten keze müködött s mutatja a jótékonyságuk.
Amint a történetben látjuk,hogyan huzódik félre Isten munkájának utjából az emberi,bennünk is nagy vágy támad arra,bárha Isten mi közöttünk is igy munkálkodnék.Ne muljék el szivünkből ez a vágy.Ez a vágy lecsillapit bennünket.Várjuk meg nyugodtan,hogy Isten cselekedjék.Ahol Isten cselekvésére hittel várnak,ott el kell hallgatnia az emberi hangnak.S ha tudjuk várni,hogy Isten cselekedjék,O hatalmasan müködik. Elmulik majd a rajongás és dolgozni kezd Isten.

12,1-23. Egy igen kedves és számunkra vigasztaló történetet olvastunk most.Isten csodálatosan megszabadit olyan helyzetből,melyből nincs kiut.Csak hinni kell és kérni kell Istentől.Csodálatos az,hogy aki kiszabadult,nem imádkozott szabadulásért,mégis imameghallgatás volt,mert a keresztyén gyülekezet Mária házában imádkozott a szabaditásért.Péter megadta magát sorsának,azt hivén,hogy Isten már most hazahivja.Szivesen ment volna s nyugodtan elaludt.A keresztyén testvérek ugy látták,hogy Péterre szükség van s imádkoztak.A kopogtatásra Rhódé kiment s visszafordulva mondta:Péter van itt.Nem hittek el,amit mondott.Megnyitva az ajtót,ott áll előttük Péter.Még akik imádkoztak is érte,nem merték hinni.Imádkozzunk,mert Isten tud utat s meghallgatja a hivő imáját.A testvérek imádkoztak a Péter szabadulásáért s Isten odaajándékozta nekik.Ez a történetben világos és örvendetes.De van benne homály s sötétség is.Itt egy gonosz jellem:I.Heródes Agrippa. /Fia,II.Heródes Agrippa Rómában volt/.A bethlehemi gyermekgyilkosnak az unokája.Szokás volt a Heródes családban Rómában nevelkedni.Ezzel összeköttetéseket szerezni,kicsiszelődni,jóban lenni az elnyomókkal. Ez a Heródes Agrippa Drusussal jutott jó összeköttetésbe,aki azonban korán elhalt.Heródes Agrippa megtanulta,hogyan kell költeni.Ifjukorában rengeteg adósságot csinált.Rómából aztán hazamenekült.Fülöp negyedes fejedelem,ki neki rokona volt,karolta fel.Heródes Agrippa nem maradt soká otthon,hanem azután a száriai helytartóhoz ment. Majd ujra adósságokat hagyva maga után,Rómába ment vissza,ahol Tiberius uralkodott,egy örjöngő fejedelem.Sokat beszéltek már akkor Rómában arról, hogy Tiberius után Caligula jön.Heródes is a fecsegők közé keveredett. Tiberiusnak a fülébe ment a dolog s két nehéz lánccal megkötöztetve, börtönbe vetette Heródes Agrippát is.Ott maradt Tiberius haláláig. Utána csakugyan Caligula jutott a trónra,aki olyan sulyos aranyláncot adott neki a börtönláncai helyébe,mint a saját sulya.Visszatért Rómába,ahol Caligula visszaadott neki mindent.Jogara alatt egy kézbe került a zsidók birodalma.Heródes Agrippa a zsidóknak is kedvében járt s ezek lelkesedni kezdtek érte,mert jól tudta nekik mutatni a nagy honszeretetet.Ebben a honszeretetben igen sok rajongás és lelkesedés volt,ami nem őszinte szivből fakadt.Ismerték ezt a zsidók s mikor Heródes körül egyesültek,ez az összefogás nem Heródes Agrippa személyének szólt,hanem titkos reményeiket gondolták igy valóra váltani a római iga lerázásában,amiben eszközül gondolták Heródes Agrippát felhasználni,akit minden hitszegésre képesnek tartottak.S a zsidók ugy voltak,hogy ha valamit várni lehetett,bárkiben biztak,aki saját álmaik valóra váltását hozhatta.Ilyen volt a zsidóság akkor.Isten nem kellett,de Heródes Agrippa igen.Heródes Agrippa pedig látta a hangulatot.A kapott nagy aranyláncot felakasztotta a jeruzsálemi templom kincstárának ajtaja fölé ezzel a felirással:Isten szabadit! Ki lehet tanulni a kanaáni nyelvet lámcsak! A farizeusok megtalálták lelkesedésük tárgyát Heródes Agrippában s az is a farizeusokban.Mikor Heródes Agrippa olvasta a templomban a jövendölést,hogy az Ur Dávid jogara alatt egyesiti a népet,sirni kezdett,hogy ő csak edomita.Látván a sürü s őszintének vélt könnyeket,a farizeusok testvérnek nyilvánitották.Ugyanakkor ugy élt Heródes Agrippa,mint egy pogány.Egész lényében,müveltségben,életfelfogásában görög volt.De sokszor képmutatásában elhitte magáról,hogy az,aminek mutatja magát.Sokszor csak kielégiteni igyekezett a tömeg hangulatát.Észrevette,hogy a zsidóknak

tetszik a keresztyén üldözés.Így hát kivégeztette Jakabot.A tömegnek tetszett.Elfogatta akkor Pétert és arra volt fenntartva a tömlöcben, hogy majd husvét előtti napon,amelyen Jézust is felfüggesztették,fogják a tömeg elé vinni s kivégzését kimondani a nép szórakoztatására. Heródes Agrippa elhalasztotta mégis a kivégzést husvét utánra.Ünnep utáni első nap kellett volna megtörténnie a kivégzésnek.Pétert 16 ember őrizte felváltva négyes csoportokban.Éjjel minden egyes csoportban egy virrasztott.Pétert összeláncolták két katonával állandóan.Emberileg nem volt mód a szabadulásra,kijutásra.De van-e Isten előtt lehetetlenség?A sötét történet kezd világosodni.S akik nem biztak,azoknak is van szabadulás.Heródesnek nincs ereje Istennel szemben.

Imádkoznak Péterért a keresztyén testvérek.Nem testi erővel akarják őt kiszabaditani.Az egyik oldalon állanak a fegyveres őrök,a másik oldalon egy imádkozó sereg.Csodálatos egy történet.Itt annyi a próza,a száraz valóság,hogy Péter alszik a börtönben.Bent megjelenik egy ragyogó alak.A katonák sem ébrednek.Az angyal megöki Péter oldalát,így ébreszti.Ahogy Péter felneszel,álmoskodik,nehezen mozdul:mennyire emberi a történet! Az angyalnak kell figyelmeztetni ujra:Övezd fel magad,vedd a sarudat,öltözz fel s jöjj!Mindenütt őrség,de mindenik alszik.Egyszerre kinyilik a kapu s Péter megy előre társával a kijárati sikátorig. Már kinn van az utcán,mikor teljességgel felébredve észretér és felkiált:Isten elküldötte angyalát!Mindez akkor történik,amikor fogvatartói tudták,hogy mennyire várja a nép a kivégzést.

Isten kiszabaditotta Pétert"a zsidók várakozásából".-A nép szerette a keresztyéneket."em merték őket a templomtérre kihozni,hanem kénytelenek voltak elbocsátani sok esetben.De most a tömeg véreszomjas.Péter ugy látja,nincs a zsidók közt egyetlen barátja sem.A zsidóság elfordult Istentől.Ezért nem vágyott Péter a börtönből kiszabadulni.Szomoruan látta,hogy át tudott változni a zsidóság.Lassan egész világosan elfordult a kegyelemtől és a gonoszoknak hitt.Mindezt a Sátán csinálta,aki egészen meg tudja tölteni a szivet hazugsággal.Mikor Péter először szabadult a Nagytanács előtti kihallgatás után,azután a templomtéren hirdette az igét.Most nem megy oda,hanem a keresztyén gyülekezet összejöveteli helyére Márk János házába megy.Milyen nehezen eresztették be. De mikor beért a gyülekezetbe,mindnyájan elálmélkodtak az Istennek nagy hatalmán.Akkor Péter elmondta nekik,hogyan szabaditotta ki az Ur s utána elhagyta a házat.Milyen szomoru,Péternek nem volt alkalma tovább bizonyságot tenni Jeruzsálemben.S Péter ment tovább.Nemsokára az ifjabb Jakab is a kövek alatt lehelli ki lelkét,utána Judás következik a vértanuk sorában.A gyülölet népe elveszti minden féket.Gonoszt gonoszságra halmoz,hogy saját kezével készitse maga ellen az Isten itéletét.S az itélet jön.Körülveszik majd rómaiak Jeruzsálemet.Egy római felgyujtja a templomot s minden belepusztul.

Az utólsó apostol más helyre megy tehát ezután.Hogy hová,arról nem beszél.A római katholikusok szerint most ment Rómába.Erre azonban semmi biztos támpont nincs.Jeruzsálemben nem kellettek Isten küldöttei.Amily világos és vigasztaló a szabadulás története,épp oly lehangoló,hogy Péternek el kellett mennie.De azzal,hogy az apostoloknak el kellett menni,közeledett a zsidókhoz az Isten itélete.Ők maguk szerezték maguknak.A szivben ott maradt a gyülölet,a gonoszság.Ragyogó istentiszteletek,szép mondások,próféciák a templom falán és hazugság volt minden.Itt a Sátán volt az Ur,a gyülölet uralkodott,azért szomoru.Am Istennek van hatalma az embert szabaditani.

A történet megy tovább.Heródes embereknek hazudhatott,de Istennek nem. A kivégzés napján előhozatta az őröket s azok nem tudtak semmit mondani és Heródes haragjában megölette őket.De a lelkén maradt valami, mert meg kellett éreznie,hogy itt járt az Isten.Azután el kellett mennie Caesareába.Ott folytatta fényüző életét.Az elbizakodottság,gőg sodorta magával.Blastus,aki jól ismerte a király természetét és kitalálta kivánságát,ki tudta eszközölni,hogy fogadja a tírusiakat és

sidoniakat,akik jöttek alkudni a királlyal.S a király hajlandó volt fogadni őket.Úgy akart tündökölni népe előtt,mint egy valódi,hatalmas király.Az egyik ünnepi játékon,mikor Heródes Agrippa szólni kezdett, a hizelegni akaró követek és a nép felkiáltottak:ez nem embernek,Istennek hangja.Heródes ez istenkáromlást nem utasította vissza,hanem gőgjében hizelgett neki a dolog.Az Isten órája volt.Hirtelen férgek rágták meg,épp ugy,mint Galeriust,a keresztyén üldöző uralkodót.Isten ítélt. Egyszerre sötét éjszaka lett,mely összeborult az istentelen ember felett. Mily jó a sötét éjszakában a csillagot látni,amint övéi mellett kitart az Isten.Vigyétek a világosság emlékét magatokkal.Isten csodát tesz, hogy megmutassa hatalmát s az övéi rábizhassák magukat.De amint Péter tovább megy,a csoda megszünik.Isten nem azt akarja,hogy kimenjünk a világból,hanem,hogy a meglátott angyalfényt vigyük magunkkal bele a világba;Isten nem hagy el!

12,24-13,12. Az elmult alkalommal egy szomoru és borzalmas esetnek voltunk tanui.Amikor az edomita származásu zsidó király:I.Heródes Agrippa Isten dicsőségét el akarta venni,férgektől megemésztve pusztult el. Ilyen sorsuk van azoknak,akik az Ur munkáját elrontani igyekeznek.Ezzel szemben Lukács azt irja:Istennek Igéje növekedett és terjedt.Itt nem a tanitásról,hanem a tanitás által keltett életről,annak hatalmasodásáról van szó.Ahol az Ige elhangzik,ott élet keletkezik.Mert az Ige olyan mag, mely a szivbe elvetve kihajt.Itt az uj élet pogány szivekben sarjadt ki és növekedett,teljesedett.Teljesedett,-ez a kifejezés azt jelenti,hogy nemcsak betölteni kezdte azok szivét,akik hallották,hanem haladt a teljesedés felé.Van ifju és férfikor a keresztyén életben.Férfikor az,amelyben teljességre jut az uj élet.Azt a teljességet lehetett lassankónt látni Antiochiában.

Hallottunk arról is,hogy Jeruzsálemből próféták mentek Antiochiába,pl. Agabusszal éhséget jövendölt.Erre ott gyüjteni kezdtek és elküldték az összegyüjtött adományokat Jeruzsálembe.Most azt olvassuk:Vissza jöttek Pál és Barnabás Jeruzsálemből./Van olyan szöveg is,amelyben ez áll: Visszatértek Jeruzsálembe/Vitték magukkal a gyülekezet ajándékát:Jánost. Ez római müveltségü volt.Latin neve:Marcus.Belőle lett Márk.Barnabás unokaöccse volt.Ezért természetes volt,hogy az ifju anyja,Mária Barnabással szivesen engedte fiát.Nemcsak Jeruzsálemből kapott ilyen segitséget az antiochiai gyülekezet,hanem ott is támadtak tanitók és próféták. Ot ilyen volt.Barnabás,Simon/Niger/,Lucius/Cyrenei/Manahén,Heródes tejtestvére./Heródes Agrippának volt dajkája Manahén anyja/és Saulus.Valószinüleg az előbbi három volt a próféta,a két utóbbi tanitó.Ilyen volt Saulus.

Mi különbség volt a próféta és a tanitó közt?A tanitó értelmi világosságban összefüggő rendszerrel tanitott.A próféta félig önkivületben, megszállottságban látott dolgokat és megjövendölte.Ilyen volt Agabus is és az is,aki az Ur ama kijelentését közölte velük,hogy a pogányok közti munkára küldjék ki Barnabást és Saulust. Isten ezáltal is kormányozta a gyülekezetet.

Az antiochiai pogány gyülekezet már nem szorult teológiai segitségre. Ugy alakult a gyülekezet,hogy vándor igehirdetők véletlenül hirdették az igét a pogányoknak.Egész nagy gyülekezet támadt ugyannyira,hogy próféták és tanitók is állottak elő.Elsősorban zsidók.Nevezetes és érdekes dolgot emlit Lukács,hogy ezek a próféták és tanitók együtt imádkoztak és böjtöltek.Kétszer is előfordul a böjt emlitése néhány vers alatt.A böjt abban állhatott,hogy nem ettek élvezetesebb ennivalót,sem sokat. Azt akarták Isten előtt kifejezni:ők Isten előtt megnyilnak s e szándékukat Isten elolvassa.A böjt nem mindig étellel függ össze,hanem azt jelzi,hogy a böjtölőnek egész lelke Isten felé fordul.Ezek az antiochiai próféták és tanitók böjtölve fordultak,azaz:összpontositott figyelemmel Isten felé.A gyülekezet nem Isten nélkül csinálta munkáját.Várták valamit Istentől.Imádkozni csak teljes lélekkel lehet.Tehát az antiochiai gyülekezet vezetői teljesen Istenhez fordultak.Isten végzi a munkát.

Tudták és látták a vezetők,hogy Isten dolgozik közöttük.De nem megy az,hogy Isten akarata gyorsan megvalósul a földön.Sok kell ahhoz,míg egy lélek egészen odaadja magát Istennek.Általában félünk a lemondástól,szenvedéstől.Isten vár.Majd egyszer megtudjuk,hogy türelmetlenségünk alatt mily sokat végzett Isten.

Isten Szelleme kijelentette akaratát:Válasszátok el nekem Barnabást és Sault.Kiemelte őket és utra inditotta.Mikor elmentek,misszióba,egész figyelmük Isten felé fordult.Ujra böjtöltek és kézrátétel után kibocsáttattak.A kézrátételt sokan felhatalmazásnak veszik.Pedig Isten hatalmazta fel,ő küldte ki őket.Nem kézrátétellel kapták a megbizást.A kézrátételt Saul megkapta Ananiástól.Ananiás közölt valamit,ami ő benne volt.Száltal ut nyilt arra,hogy hadd folyjék a szellemi erő.A mostani kézrátétellel egyszerüen azt fejezték ki:menjetek Isten utján!Nem fogunk rólatok megfeledkezni.

A folyam mentén Seleuciába jutottak s hajóra ültek Ciprus felé.Nagy sziget ez a Földközi tenger keleti részének északi csücskében.Az első állomás Salamis volt.Ez város és nem sziget.Salamisban az igét a zsinagógában hirdették.Valószinüleg több zsinagóga is volt a városban.Mindenütt,ahol zsinagógákat találtak,hirdették a zsidók közt az igét.Lukács eddigi munkáikról nem ir semmit.Valószinüleg azért,mert nem volt nyugalmuk Ciprusz szigetén,ahová sok keresztyén menekült s az evangélium sokat hangozhatott.Pafoszban valami nevezetes dolog történt.

Ciprus szigete sokszor cserélt gazdát.Volt egyiptomi birtok is,most a rómaiaké volt.A rómaiak küldtek oda kormányzókat.Most Sergius Paulus volt a helytartó,igen okos ember.Komolyan kereste az igazságot.Ez nála azt jelentette:a valóságot keresi.Sokan az igazság keresése által csak tudós szinben akarnak feltünni.Az okos ember a valóságot akarja megismerni.Ilyen volt Sergius Paulus.Barnabáséknak először nem volt bátorságuk,hogy hozzá menjenek,de akkor találkoztak egy Bar Jézus nevü varázslóval.A Jézus név akkor,zsidósan ejtve:Józsua,igen elterjedt volt./Jézus Sirach/Irt egy apokrifus könyvet/.Amint Barnabás és Pál hirdették az igét,Bar Jézus érdeklődött utánuk.Majd felkereste a tanitványokat.Ő azonban nem mutatta meg az egész tudományát azonnal,ugy viselkedett,mintha megtért zsidó volna.Akkoriban sok pogány járt a zsidók templomába.A zsidó zsinagógákban hallgatták,keresték az igazságot.A pogányok kereső vágyát sok zsidó rutul kihasználta.A zsidó tanitók közt sok volt,akik varázstudományokkal rontották a zsidókat.Ilyen volt ez a Bar Jézus is.Hogy magának tekintélyt kerekitsen,felvette az előnyösen hangzó Elimas nevet,ami azt jelenti:isteni világossággal rendelkező,bölcs./Ebből a gyökből van a későbbi,mohamedán:Ulema/.

Sergius Paulus is érdeklődött a szellemi dolgok iránt.Igy többször magához hivatta Elimást,aki egyszer beszélt a helytartó előtt a tanitványokról.Ezzel ugy felkeltette annak érdeklődését,hogy elhivatta őket magához és hallani akarta tudományukat.Barjézusban feltámadt az irigység,féltve befolyását a tanitványoktól s arra igyekezve,hogy közmei közül ne engedje ki a helytartót,akiről látta,mily figyelemmel hallgatja Barnabás igehirdetését s igy azt is látta,hogy ha a tanitványoknak sikerül a helytartót meggyőzniök,nála többé az ő varázshatalma elvész,érthető,hogy minden ellenkezéssel és zavarkeltéssel igyekezett megakadályozni,hogy a helytartót az igazság felől meggyőzhessék.Pál,aki eddig csendesen maradt s mindig Barnabást engedte maga előtt szólani,mert Barnabás volt a vezető,-most egyszerre minden figyelmével a varázsló felé fordul,mert egyszerre csak azt érzi,hogy a lelke megtelik valami erővel s ez az erő a varázsló mesterkedése ellen fordul.Most aztán egyszerre megváltozik a viszony Barnabás és Saul között.Saulus ettől kezdve Pál,Paulus lesz.Saulus:olyan ember,aki törtető,törekedő ember volt,mindent emberi erővel akart elérni és elvégezni.Igy ment valamikor Damaszkuszba is.Emberileg előretörni,elérni:ez Saulus.Paulus,aminek a jelentése:kicsiny,csekély,-egészen más.Ő most már ugy tekinti magát,mint kis ember.Ő tudott,ő látott többet már itt is,mint Barnabás,de egészen háttérbe vonult,szerényen.Itt most végre történik valami.Pál érzi is:vala-

minek történnie kell. S egyszerre megszólal. Isten Szellemének teltsége megy a szivébe s ennek hatalmával szól az ördöngőshöz: "Oh, minden álnoksággal.../13-11 v./. És Pálnak a szavai után egyszerre vakság lepi meg a hamis prófétát. Isten megrontotta őt. Oly valóságos az összefüggés. A hamis próféta is akarta rontani ördögi, hamis lélekkel az Urnak beszédét, az Urnak Szelleme megtöltötte Pál lelkét erővel és a szavakat, amelyeket a Szellem adott Pál szájába, a csoda által igazolta Isten. A hamis prófétát, aki rettenetesen megszégyenül, elvetik. A vaksága nem végleges, bár teljes vakság volt, ami ráborult. A hamis prófétának bizonyosan haszna volt hamis tudományából, mert az igazság fényétől megveretve kénytelen felhagyni hamis mesterségével.

Igy lesz Saulból Pál. Isten már eddig is elinditotta. Ettől kezdve azonban Pál ugy jár, mint valóban apostol. Az szunnyadott benne már rég. Félrevonulva, szerényen segitett Barnabásnak. Most egyszerre Isten előhivta. Isten ajándéka egyszerre jelentkezik Pálban, szavával megveri a hamis prófétát. Ettől kezdve ő áll a pogány misszió élén.

Azáltal, hogy félrevonult, hogy nem tolta előtérbe magát, lett alkalmas Isten munkájának elvégzésére. Isten nagy feladatot biz rá, mint olyanokra, akik sohasem magukban bíznak, hanem Isten erejére számitanak. Már látjuk benne azt, aki felkötötte a Péter derekát. Jézus jövendölése Pál személye által teljesedett. Pál volt, aki először összefogta egy kézbe az egész pogány missziót, annak összes gyülekezetét s Pétert is beleállitotta a végén ebbe a munkába. Itt lép ki a porondra ez a csodálatos apostol. Egyszerre a félrevonultságból hirtelen hivja ki Isten s elénk lép a pogányok apostola. Isten titokban választja ki s készíti el eszközeit. S mikor a szükség jön, egyszerre is előránt ja őket s Isten segit nekik szólni és tenni, ami az Isten szándéka. Igy telik meg itt erővel Pál és veri meg az ördöngős Elimást vaksággal.

Isten bennünket is használni akar. Ám senki sem nevezheti ki magát Isten apostolának. Isten az ő eszközeit csendben, titokban formálja ki és veszi kézbe és állítja munkába. A szerényeket felhasználja Isten csodálatos módon. Ne keressünk hát feltünést. Megtelni Isten Szellemével csak csendben lehet.

13,13-3o. /1951 dec.21/. Az elmult alkalommal Pált Ciprus szigetének fővárosában Pafusban hagytuk el. Ott nagy győzelmet adott Isten Pál bátor fellépése következtében. Pál határozottsága, amellyel Elimás felett ítéletet mondott s a szavakra be is következő istenitélet megmutatták, hogy Pálon Isten különös kegyelme van. Barnabás most már ettől kezdve félreáll. Lukács ettől kezdve Pált nevezi a misszió fejének. "Pál s a vele levők" elmen jelzi a missziós társaságot. Előbb Barnabás volt Pál pártfogója, most hátralép. A következő missziói uton Barnabás már nem megy Pállal. Ennek oka az volt, hogy Márk János a missziói ut nehézségeit látva hazafutott a munkájához s mivel Pál a következő utra Márk Jánost nem akarta magukhoz venni, ezért ment külön utra Barnabás. Az a tény, hogy Márk visszafordult, mutatja, hogy még éretlen volt a missziói utra. Később aztán ismét Pál környezetében látjuk az ifjut. Később valószinüleg megváltozott. Ő irta meg Rómában a Márk evangéliumát, majd másodszor Cisázsiában. Az utóbbi maradt ránk a mostani Márk evangéliumában.

Pál és kisérői megérkeztek tehát Pamfiliába. Hogy Pergában beszéltek volna, arról nincs szó. Északnyugaton a Pisidia tartományában levő Antiochiába érkeznek. Több Antiochia volt, melyek mind egy császár nevéről voltak elnevezve. Azok közt ez a pisidiai nem a legnevezetesebb volt. /Palesztinában pl. két Caesarea volt/. Most a második Antiochia felé mennek. Az Pál I. missziói utja.

Mindezeken a helyeken sok zsidó volt sok zsinagógával. Pál /ugyszólván mindenütt először a zsidókhoz ment. A zsidók zsinagógáiban pogányok is voltak, akiket istenfélőknek nevez Lukács. Pál figyelme feléjük irányul, de a zsidóknál kezdte. Pál minden városban kényszeritette a zsidókat,

válasszanak: kell-é az evangélium vagy nem. Amilyen zárkózottak voltak a zsidók, éppoly könnyen nyíltak meg a pogány szívek. Pál missziói módszere az volt, hogy a zsinagógában a rendes istentisztelet keretében szólalt fel. Itt is az történt; Pál a zsinagógafő felszólítására bizonyságot tett. Először szerényen megvárták a törvényből felolvasott részt /parasa/, azután következett a prófétákból felolvasott szakasz/a haftarà/.

Az Ószövetségből felolvasott részhez füzte mondanivalóját. A haftara valószínüleg Ézsa. I-ből lehetett. Az időpontot is meg lehet állapitani. A beszéd hasonlit az István vértanu beszédéhez. Áttekinti a zsidók történetét. De nagy különbség van. István ugy állitja egymás mellé az eseményeket, hogy kitünjék az, hogy a zsidók mindig ellene állottak Istennek. Pál abból a szempontból veszi sorra az eseményeket a történelemben, hogy azokban milyen áldást adott mindig Isten s mennyire hálátlanok voltak. A jeruzsálemi nagytanács megkeményitette szivét, nekik tehát ítélethirdetés kellett. A házájától távoli zsidóság nem vett részt az ítéletben, nekik vigasztalás kellett.

Egyiptommal kezdi Pál a történetet. Megmutatja, hogy ezt a megalázott népet Isten hogyan emelte ki a fogságból, népévé választja és a pusztában őrzi. Hatalmas karral szabaditotta és vezette. - Gondoltatok-e már arra, hogy titeket Isten azzal, hogy az evangéliumot megismertétek, kiemelt a többi közül. Nem voltatok jobbak a többinél? - Rámutat Pál a zsidóknak: a zsidó nép nem volt jobb, mint a többi nép, Isten szeretete volt az, hogy járásukat, kelésüket hogyan oltalmazta és a nép romlott természetét hogyan hordozta. Mennyi lázadás, mennyi elégedetlenség, mennyi csüggedés és kishitüség mutatkozott ebben a népben. Isten igy hordozza a mi természetünket. Hányszor tértünk el utjáról és mégsem hagyott el! Ads-é hálát Istennek azért, hogy tégedet ilyen csodálatosan, ilyen irgalommal hordoz? - Hát nemzetet pusztitott ki, hogy azt a földet, amely felől igéretet tett, a zsidóknak adhassa. Nem igazságtalanság volt ez, mert hiszen bünös népek voltak. El kellett őket dobni, Isten egy darabig hordozza az istenteleneséget, de azután eljön ítéletével ellenük. A zsidók bevonultak a kész városokba, kertekbe, házakba. Mindent készen kaptak. Mily csodálatos a kegyelem! Akik Pált hallgatták, azok előtt elvonult a kegyelem csodálatos munkája. Pál hosszabban mondta egészen bizonyosan, mint Lukács leirta. Azután a zsidó nép átvette a maradék környező népek vallását és szokásait, hütlenné válván az őt hordozó és irgalommal elviselő Istenhez. Isten ezért rabszolgákul odaadta a népeknek. De mindig felkiáltottak Istenhez és Isten adott nekik birót és szabaditókat. A birák mentek néha egész kis sereggel Isten parancsára és Isten csodálatosan mindig megszabaditotta őket, amikor kiáltottak. Az igy tartott Sámuelig, akit külön kiemel Pál. Isten Sámuelt kis gyermekkorában választotta ki, miután anyja, Anna, Istennek felajánlotta. Azután megunták a zsidók a birákat is, akik segitettek rajtük s most már királyt akartak. Isten Sault adta nekik. Őt Isten először segitette a harcokban, de később, mikor a szive elpártolt az Urtól, áthelyezte a halottak közé. Majd Dávidot adta utána; őt felhasználta Isten arra, hogy a határokat kiterjessze. Itt Pál abba hagyja a felsorolást. A többi királyok már lefelé vitték a népet, a pogányságba, bálványozásba. Ezer évet ugrik át és a Jézus történetére tér. Elmondja mi/ történt Jézussal, akit fára szögeztek és Istentől elvetettnek tekintettek. Pál megmagyarázza, hogy a jövendölés pedig ugy szólt, hogy fára szögezik Őt. Mindaz, amit a próféta jövendölt a szenvedő királyról, - látni kell, hogy benne valósult meg és teljesedett be. Mindenek után pedig Isten feltámasztotta őt a halálból. Ő volt az Isten legnagyobb ajándéka, aki megszabaditott minket. Az a Pál, aki a názáreti Jézus tanitványait üldözte, most bizonyságot tett Róla, hogy Szabaditónak adta Őt az Isten.

Karácsony előtt vagyunk s kis gyermek képében látjuk Őt. Ugy nézünk a bethlehemi bimbóra, melyből kinyillott Isten szeretetének csodálatos virágja. Kis baba, de mögötte csodálatos hatalom látszik. Isten országa is ilyen kicsiny, jelentéktelen, emberi szemmel nézve, de benne munkálkodik, akinek mindenre van hatalma s igy látva az Ő hatalmát, nem félünk

Heródestől,mert Az,aki jött,ugy áll előttünk,mint Istennek ajándéka. Mi is veszünk ajándékot s talán kapunk is.De az ajándékok csak akkor értékesek,s akkor szereznek igazi örömet,ha mögöttük ott van a szellemi ajándék is.Nem az ezüst diszek fénye teszi az ajándékot ajándékká,hanem a szeretet.Ebben van a csodálatos varázsa a karácsonyi ajándéknak.Nyiljék meg most a mi szivünk,és gyönyörködjünk Isten csodálatos ajándékában.

Abban,amit Pál mond s ahogy ott áll a zsinagógában az erőtlen,gyönge kis Pál,előttünk áll a kicsiny egyház,de mögötte ott áll a nagyhatalmu Isten.S mintha csak karácsonyi beszéd volna Pál beszéde.Minden szava arra az örömre mutat,amellyel Isten meg akar ajándékozni. Mily boldogság elvenni ezt az ajándékot,melyet készitett az Isten.De ha nem fogadod el Isten ajándékát,elsötétül a lelked.-Nézd a bethlehemi gyermeket és fogadd el,mint az Isten csodálatos ajándékát!

31-52. /1951 dec.28-án/. Az elmult alkalommal a Pál Antiókhiában a zsinagógában elmondott beszédének első felét olvastuk.Most a második fele következik.Pál a beszéde első részében rámutatott Isten kegyelmére,melyet gyakorolt mindig a zsidó néppel szemben.Csodálatos, ahogyan jött a kegyelem a kegyelem után,mig egyszer Isten a legnagyobbat,Fiát adta érte.-De akarta iktatni Isten kegyelemtettei közé ezt a legutolsót.S ez ellen kelt legtöbb ellentmondás,a legnagyobb ellenállás.Csak az ótestamentumi isteni akarat teljesült,mikor őt elitélték és a pogányokkal kivégeztették.Fájdalmas jel,amiről fel kell ismerni a szenvedő Messiást!

Ma a feltámadásról beszél Pál.A feltámadás nemcsak elvette a kereszt gyalázatát s nemcsak Jézust igazolta,de kincs számunkra.Ez volt a szerző oka annak,hogy hinni tudtunk benne.Igy ő igazán nagy ajándékká a feltámadás által lett.Az ajándék teljességét a feltámadás adja meg. Rámutat Pál,hogy mindezt a próféták előre látták,nekik az Isten ezt megmutatta és ezért jövendöltek igy.Több ótestamentumi idézetet hoz elő.Az elsőt a II.Zsoltárból,amikor ezt a jövendölést:"Én Fiam vagy te,ma nemzettelek téged"-ugy idézi,hogy az Jézusban teljesedett be. Ezzel kiemeli őt mindenki közül.Nem utólagos fiuvá fogadásról van szó. Minket fiává fogad,őt pedig Isten nemzette.Hogyan nemzette,ma titok. Majd odaát talán megtudjuk.hogy örökkévalóságról van itt szó,azt mutatja a"ma"szó.Ez a Jehova szóhoz visz,mely jelzi azt,aki örökké van! A nemzés olyan örök,mint az Atya és a Fiu.Örök származás az Atyától. Oly titok,amelyhez ember nem nyulhat.Csak imádhatjuk azt,aki az Isten örök "ma"-jából ide jött.A történet azóta kezdődött,amióta Ő a földre jött.S annak,aki öröktől fogva az Atyától született,a halálon győznie kell! Megölhették,de az élet az övé maradt.Ezért mondja Dávid: "Rothadást nem látott".Pál is kifejti,hogy ez nem vonatkozhat Dávidra.Dávid sirja ott van a Sion hegyén.Akkor még ismerték a helyet.Ma már eltünt ek a királysirok.Ha egyszer majd ásni lehet,ujra előtünhetnek.Hogy tehát"rothadást nem lát"-ezt Dávid csak a Messiásról jövendölhette. A következő idézet Ezsaiásból való."em pontosan a héber szöveget idézi,hanem a szeptuagintát.Itt szól a Dávidnak adott szent kincsekről, az eredeti héber szöveg szerint/Ezsa.55,3/Isten kegyelmi tetteiről. Mire vonatkozik ez a jövendölés? Isten igéreteire.Mikor Isten azt igérte Dávidnak,hogy királysága örök lesz,akkor kegyelmi kincset adott. Ezek a kincsek szentek,mert el vannak választva földi várakozásoktól. A kegyelem e kincseit akkor tárta fel Isten,amikor elküldte Dávid utódát,kinek teste nem látott rothadást,mert a halált legyőzte a benne levő élet.E csodálatos kincsek a názáreti Jézusban valósággá lettek s hogy valóban feltámadott,annak tanuiként hirdetik az apostolok,Pál is,a bünök bocsánatát,amit nem lehet megnyerni a törvényből,amit nem adhat a törvény senkinek,hogy általa megigazulhatna,de adja ezt a feltámadott Jézus a benne hivőknek ingyen ajándékba.

Igy tárja fel Pál antiókhiai hallgatósága előtt e kincs csodálatos voltát.Kik voltak a hallgatói? A sinagógában volt Pál és hallgatói is zsidók voltak,akik összejöttek olvasni az Ótestamentumot,a tórát és a prófétákat.Szó volt arról már,hogy melyik részt olvashatták most.

Olyanok voltak tehát a hallgatók,akik ismerték az Ótestamentumot. A hallgatók közt sok istenfélő prozelita is volt,főleg nők.Ezek számára Pál nem elégszik meg az idézéssel/ApCsel.13,5/.Itt Pál a szeptuagintát idézi,az eddigi idézeteken tul.A héber szöveg szerint a megszólítás nem"megvetők",hanem:"pogányok közt levők".Pál a görög forditást idézi:Lássátok,ti megvetők! Ő már tudja,hogy lesznek,akik megvetik az örömüzenetet.Ezért idézi:Ti megvetők s kimondja,hogy egyszer majd csodálkozni fognak!Azon a napon ellenállás nem mutatkozott,sőt kérlelték,hogy a következő szombaton jelenjék meg és magyarázza az igét. A"metaxü"itt azt jelenti:a következő.Ezt a zsidók is kérték.Pál ott maradt Antiochia városában,Pisidia fővárosában.Mert ugy látszott,hogy kapu nyilt meg.Ugy is volt.Az első századokban már ott nagy keresztyén tartomány keletkezett.Ez Pál akkori igehirdetésének eredménye volt.Pál valószinüleg többször is járt ott.Lassan az egész tartomány betelt az evangéliummal.Az érdeklődés már akkor nagy volt,különösen prozeliták jöttek sokan.

A vezetők irigységgel teltek meg,hogy a következő alkalommal oly sokan jelentek meg.Ellene mondtak Pálnak,de káromolni is kezdték azt,akiről Pál beszélt.Pál megint ótestamentumi idézettel felelt.Es ebben benne volt az,hogy ha a zsidók megvetik azt a szent hivatást és feladatot, hogy a közülük támadt üdvösség világosságát befogadják és annak hirnökei legyenek,akkor Isten követei a pogányokhoz fordulnak,az evangéliumot egyenesen hozzájuk küldi Isten és ők majd befogadják.A zsidók azzal,hogy az evangéliumot elvetették,csak azt bizonyitották,hogy nem tartják magukat méltóknak az Isten ajándékára,az örök életre.De aki az Isten ajándékát elveti,elveti azt az Isten.Pál és Barnabás otthagyják az Isten szeretetét megvető zsidóságot és átmennek a pogányokhoz. Erre a prozeliták nagyon megörültek.Eddig a zsidók tartóztatták Pált, de most már nem a zsidókért,hanem az örvendező pogányokért marad ott. Mintha most Pál lett volna a veszteg abban,ami történt.Ugy látszik, Pál nem számol azzal,hogy a következő szombaton már nem lesz módja tovább a pogányok közt sem maradni.Nem számolt a zsidók bosszuvágyával,a hiuság és irigység ördögének munkájával.Pedig ez aztán erősen működésbe lépett a maga gőgjében megkeményedett zsidó vezetőkön keresztül,akik felinditották a város vezetőségét,s az előkelő asszonyokat és Páléknak meg kellett tapasztalni csakhamar Sátán bosszujának következményét.Sokszor van,hogy azoknak,akik Istenhez hivek maradnak, elnyomást,üldözést kell szenvedniök.Itt is igy történt.Az üldözők Sátán mesterkedései által azt a látszatot keltették,mintha az evangélium hirdetői istentelen és tisztességtelen dolgokat hirdetnének és igy,mint az emberiség életére ártalmas embereket,méltó,hogy őket kikergessék az emberi közösségből.A látszat ez volt s a zsidók gondoskodtak,hogy a látszatot fogadják el az emberek,de milyen más volt a valóság!

Mikor Pál elhagyta Antiochiát,az ott maradottak megteltek örömmel és Szentszellemmel.Amit Pál kénytelen volt abbahagyni,azt elvégezte a Szentszellem.Ki volt a győztes? Pál ment tovább,őt kiüzhette a bosszuvágyó zsidók irigysége ,de a hitetlen,az evangéliumot megvető zsidóság nem győzhette le Istent! A győzelem ott van,ahol Isten van! Sokszor győznek az istentelenek,de ez csak látszólagos,mert akkor is mindenben az történik,ami által Isten dicőségét és győzelmét munkálja. Pál lerázta a port lábáról és azt mondja:Ti magatok nyilvánitottátok magatokat az evangéliumra méltatlannak.-Sokszor történik,hogy azok, akik az ige hirdetőit megvetik,ezzel magukat itélik el.Akik Pált elüldözték,az örök életre méltatlanoknak nyilvánitották magukat.

Az örök élet tehát nem a siron tul kezdődik,hanem itt a földön s az a kezdete,mikor Istenhez megtérünk.A zsidók elzárták a szivüket az élet folyama előtt s igy itéltek maguk felett.

Még egy érdekes kitétel van itt./43.v./"Es a pogányok...akik csak örök életre rendeltettek...hivének."Ezt a helyet a predestinációra vonatkozó helynek tekintik sokan.Van is benne valami.Am egy nagy tömeg nem találja meg egyszerre együtt tömegben az örök életet,hanem

közülük csupán azok,akiket Isten arra kiválasztott.Istennek is akarnia kell,nem elég nekünk akarni.Ha Isten nem rendelte,az ember hiába kapkod utána.Itt arról van szó,hogy az Antiókhiában levő poganyokat akik ott az igét hallgatták,rendelte az Ur az életre.De e hely mégsem a predestinációra vonatkozik,mert az ige előtt hiányzik a latin prae szócskának megfelelő /gekötő/előljáró szó.Igy pusztán arra vonatkozik,hogy az igét ott akkor az alkalommal/mikor Pál hirdette/ hallgató poganyokat rendelte Isten megtérésre.A kegyelmet meg lehet kapni,mely erre vezet s azokról,akik ezt megkapták,mondja az Irás: beirattak az élet könyvébe.Az élet könyvébe tehát vannak,akik beiratnak.Am e beirás nem jelent egyszer s mindenkori végleges elintézést.Az élet könyve csak egy inventárium.Ebből ki is lehet törültetni. Amint a Jelenések könyve mondja./3,5/.
Sokan összezavarják a bibliai helyek jelentését.Ez történt ezzel a hellyel is.Isten rendelte az életre az antiókhiaiakat s ez arra vonatkozik,hogy Isten rendelkezésétől függött az is,hogy itt ez alkalommal az igehirdetés hallgatása alatt kik térnek meg és találják meg az élet utját.
Am ebből ki lehet esni.Nem elég megnyerni a kegyelmet,hanem meg is kell mindvégig maradni mellette.Az ige világosan figyelmeztet:maradjatok meg a kegyelem mellett.Nem vehetjük el magunknak a kegyelmet, de ha Isten adta,meg kell maradni mellette.A kegyelem ingyenvaló,ehhez kell ragaszkodni.Az ingyen kegyelem utján járókat látva nyerünk ösztönzést követésükre.Ezt kell az igehirdetésben is felmutatni s ezzel buzditani az élet utjának keresésére.En ezért vagyok ellene az itélkezésnek,amit némely igehirdetők használnak.Nem a másik büneit kell ostromolni,hanem Isten szeretetét és kegyelmét kell felmutatni. Ez persze nem azt jelenti,hogy nem kell figyelmeztetni az embereket. De ebben a figyelmeztetésben csupán arra kell szoritkozni,hogy rámutassunk az élet utjára.Az nem sértés,ha valakinek megmondom:te nem az élet utján jársz;mint ahogy nem dicséret az,ha örülök afelett, hogy egy másik meg az élet utján jár.Van egy ismerősöm,aki 10 év óta neheztel rám, mert akkor megmondtam neki azt,hogy nem az élet utján jár s kértem,lépjen a másik utra,amelyet Isten ingyen kegyelme mutat. Az ilyen kérést és figyelmeztetést a hitetlenek nem értik,a hivők megértik és megvizsgálják utjukat és megmaradnak a kegyelem utján. Kérdezzétek meg most is vizsgáljátok meg magatokat:vajjon az élet utján jártok-e?

14,1-10. /1952 jan.4./ Az elmult alkalommal a pisidiai Antiókhiában időztünk és láttuk,hogy az evangélium előtt nagy kapu nyilott.De az ellenség is erős volt és Pált és Barnabást kizsuppolták a zsinagógából.Ez nem ment drámai jelenet nélkül.Pál,és Barnabás lerázták a port lábukról a zsidók ellen,jelezve ezzel,hogy vesztükért minden felelősséget leráznak magukról.Innen vissza,keletre indultak.Erre többféle magyarázat van.Némelyek szerint azért,mert Pált a II.Kor.levélben jelzett betegsége utolérte,tehát sietett haza.Most gyalog mentek a szíriai Antiókhia felé.Ezt némelyek abból következtetik,hogy Pál a Galata levélben utal arra,hogy mikor testében megkisértetett/Gal.4, 14-15/,a galaták nem köptek ki rá.A"galaták"alatt e város lakóit értik.Tágabb értelemben Pisidia és Likaonia is Galatiához tartozott,ahogy a rómaiak egészitették ki Galaciát.Pál azért fordulhatott visszza,mert a betegség környékezte.Am a történet ezt nem mutatja,hogy Pált befolyásolta volna az igehirdetésben a betegsége.Látjuk,hogy Ikóniumban is bement a zsinagógába.Ott is ugyanazzal a szeretettel és készséggel hirdette az igét,valamint olyan csüggedetlenül és a régi kedvvel.A zsidók iránti szeretete is megmaradt azok gonoszsága és kegyetlensége ellenére is.A kitartásnak meg is lett a gyümölcse, mert sokan hittek az evangéliumban a város lakosai közül.A"hellének" alatt általában a görögöket és nem a prozelitákat kell érteni.A megtérést szövegünk itt ugy fejezi ki:hittek.-De voltak "engedetlen"zsidók is.E két szó áll tehát itt egymással szemben:hinni és engedetlen-

nek lenni.Azt hinnők,hogy a szavak jelentése után nem így áll fenn az ellentét,hanem úgy,hogy a hivéssel,hittel szemben a hitetlenség, mint ellentét áll fenn.Aki nem hisz,nem engedetlen,hanem hitetlen. Am itt a zsidókra való vonatkozás miatt áll így a kifejezés.A zsidók ugyanis ismerték már Isten akaratát,mert köztük volt igehirdetés,ők hallották az igét.Ha tehát ellenálltak annak,ez engedetlenség volt részükről.Érdemes ezt a dolgot a mi keresztyén életünkben is szemügyre venni alaposan.Aki hisz,az engedelmes.Aki megtagadja a hitet,engedetlen.A hit nem érzelem,hanem a lélek összetett cselekvése.S van benne nemcsak értelmi,hanem érzelmi és akarati elem is.
Hogy hinni tudjak,ismernem kell.Minél több világosságot kapok,annál több alkalmam van a hitre.Minél többet ismerek meg Isten cselekedetéből,annál szilárdabb az értelem biztonsága.Az is megtörténik azonban, hogy az értelmi elem tulteng s ha a fej előreszökken,a hit lemarad. Az egészséges keresztyén lélekben párhuzam van.
Van a hitben érzelmi elem is.A rajta nyugvás az igazságként elfogadott ismereten.A rajta nyugvás kell a hithez.
S végül van ebben akarati elem is és ez:az engedelmesség.Ha elfogadok valamit,akkor engedelmeskednem kell annak.A hit azonban több,mint csak engedelmesség,de az is bizonyos,hogy hit nincs engedelmesség nélkül. Az apostolok hirdették először a zsidóknak,hogy megjött a Messiás.A zsidóknak meg voltak mondva a jelek arra,hogy a jövendölések beteljesülését ellenőrizzék.Ézsaiásnál megvoltak jövendölve a kereszthalál történései.
A zsidók tehát látták a beteljesedést és nem engedelmeskedtek.Így tehát a zsidók közül azok,akik engedetlenek voltak,"gonosszá tették" /ekakósán!"/a pogányok lelkét a testvérekkel szemben.Ez jellemző és fontos adat a zsidóknak a szerepére az egyháztörténelemben,"isázsiában. Szomoru állapotokat látunk ott.Ott voltak az első keresztyén üldözések és nem az államhatalomtól indultak azok,hanem a társadalomból,eltekintve a Néró féle üldözéstől.Néró esete különálló dolog,mert ő ezzel a keresztyénüldözéssel a saját gonosztetteit álcázta.A kisázsiai üldözés volt az első nagy,általános keresztyénüldözés.Ekkor végezték ki Polycárpost,Szmirna püspökét.Az üldözések emberi okait keresve,ezt a feleletet találjuk:az engedetlen zsidók voltak az okozói az üldözéseknek. Ezek megtöltötték a pogányok lelkét haraggal,gyülölettel a keresztyének iránt.Az alap a gonoszság volt.Olyan eljárást inditottak itt a zsidók a keresztyének iránti gyülöletből,melynek célja volt:gonosszá tenni irányukban az embereket.A szöveg szerint ez a törekvés és ennek éle a"testvérek"/adelphoi/ellen irányult.Ez a kifejezés rámutat egy olyan közösségre,akik egy voltak az Urban.Pál szivét el kellett öntenie a melegnek ezeknek említésére. Amikor földi,test szerinti kapcsolat által testvéreket sokszor halálos gyülölet választ el egymástól, Isten ad oly szellemi kapcsot,amely enmél többet ér.Pál szive meleggel telik meg az Ikoniumban megtért tömeg iránt,akik közt létrejött az a minden testi kapcsolatnál erősebb szellemi,testvéri kapocs.A zsidók, amikor gonosszá tették a testvérek irányában az embereket,ezt a testvéri kapcsot akarták szétbontani,összezilálni.Aki testvéri kapcsolatot felbont,az gonoszságot követ el.Miért tették a zsidók? A felelet a Máté 23,31 skk.-ben van.Mert a zsidók a gyülölet miatt meg nem térnek. S aki gyülölködik,az nem türi meg másokban a szeretetet.
A keresztyén testvérekkel szemben állanak:a kamcsalul nézö pogány lélek és az engedetlen zsidók.A gonoszság szennyes habjai Pált nem befolyásolták.Meglehetősen sok időt töltött a városban,szabadon szólva/parréziadzón/.Bátran szólta az igét s ezzel még jobban maga felé fordította a zsidók gyülöletét.De Pált ez sem birta meghátrálásra.Szabadon szólt azon Ur előtt,aki bizonyságot tett Isten kedvességéről irántuk. Isten kedvvel fordul felénk ott,ahol elfogadják a Golgota keresztjét. Ott,ahol a halál közeledett,ahol összecsaptak az indulatok,egyszerre csak kiderül az ég.Mint ahogyan történt Pál saját életében is,aki előbb halálos gyülölettel nézte Krisztust és az övéit s aztán pedig, mikor megtért,bátran hirdette a kereszt igéjét.Jézus pedig bizonyságot

tett az apostolok mellett.Gyógyulások és más csodálatos jelek történtek.
Nem olvastuk azt,hogy Pál vagy az apostolok a csodálatos jelekhez ugy jutottak volna,hogy az ige hirdetéséhez bármit is hozzátettek volna, vagy azon kivül mást müveltek volna.Jézus pedig bizonyságot tett mellettük.Blumhardt J.Kristóf is harcolt a könyörgéssel,azután az igét tisztán és világosan hirdette,emberi erőlködés nélkül.Igy tett Pál Ikoniumban.És megjelent Jézus és csodák történtek.Miért éppen ebben a városban? Mert itt nagy volt a gyülölet,aminek a nyomában megindult az üldözés.S ezt,ameddig jónak látta Isten,lefojtotta azzal,hogy maga Isten avatkozott bele a csodajelek által s ezt a pogányok ámulva nézték.Mikor pedig elérkezett az óra,hogy az apostolok elmenjenek,az üldözésnek szabad utat nyitott.Am Isten tudomásukra adta,hogy a felbujtogatott sokaság nagy támadásra készül.A város felingerelt lakói megszervezték a támadást,botokat,fütykösöket szereztek.A tulajdonképeni értelmi szerzők és bujtogatók pedig elbujtak a többi háta mögé.A terv az volt,hogy a tömeg,amelyet a frissen fellángoltatott gyülölet még fogva tartott és könnyen kezelhetővé tett,majd egy jelszóra megrohanja az apostolok házát.Am az apostolok már akkorára elfutottak a városból. Az a tény,hogy a történet a továbbiak tekintetében semmit sem mond, arra mutat,hogy az egész támadási terv dugába dőlt.
Vannak esetek,mikor Isten az övéitől mártirhalált kiván,de vannak esetek,amikor elfuttatja a gonosz támadások elől őket.Cyprián elmenekült több esetben,de az utolsó alkalommal tudta,hogy most Isten a megállást kivánja akkor is,ha az mártirhalállal végződik.
Az apostolok tehát elmenekültek Listrába.A listrai tartózkodásuk élménydus csodás történetté misszióvá lett,amely egy gyógyitással kezdődött.Pál beszédet mond egy pogány templom kapujában.Ott ül egy születése óta sánta,nyomorék.Amig Pál beszélt,ez mereven nézett az apostolra.Pál látta az arcán,hogy ennek az embernek a szivében hit gyulladt. Ezt a szivben Isten keltí fel.A sánta hitet nyert s ezt meglátta Pál. S akkor azt mondta: Kelj fel és járj! Egyszerre tehát nemcsak meggyógyitotta,hanem járni is megtanitotta.Kettős csoda.Hogy ennek mi lett a következménye,azt majd meglátjuk a következő alkalommal.Most arra kell még felfigyelnünk,ahogy ebben a csodálatos gyógyitásban két szem és két lélek összetalálkozik.Mert hát a két szem,az apostol és a sánta szeme találkozásánál valóban két lélek találkozik egymással.Megérzi az ember azt,hogy a másiká rokonlélek.Es ahogyan a két léleknek ebben a találkozásában két szem összevillan,megérti belőle az apostol,hogy Isten mit kiván.Tudja,hogy neki fel kell állitania a beteget.Meg is tette.
Elimásnál Pafosban éppen ellenkező előjelü csodás eset történt,amikor ott Pafoszban lett Pálból apostol s amikortól kezdve Barnabás hátraállt Pál mögé.
Pál a sántának a szeméből látja:Isten dolgozik.Ilyen felvillanó isteni akarások vannak s a csoda megtörténte éppen azon mulik,hogy az apostol erre figyelve.Az apostol kapja meg ezen keresztül Isten utasitását s utána határozottan mondja:Állj fel egyenesen.
A sánta a szónak engedelmeskedik.Nem "próbál" járni,hanem jár! Tud járni! S a csoda után jön egy nagyon gonosz üldözés,amelynek a végén Pált halottnak hiszik a szenvedett sérülések következtében,de egyszerre a halottnak hitt apostol megelevenedik a testvérek nagy örömére.S bár gyönge,a kiállott fájdalmaktól beteg,semmi vissza nem tarthatja,megy tovább s boldog,hogy megváltójáért szenvdenie szabad! Az üldöző és gyülölködő zsidósággal szemben milyen más lélek,mily csodásan Istennek átadott! Alet,amelyet italáldozatként rátöltöttek a Krisztus áldozatára. Az ő ajkán valóban nem volt hamis beszéd,amikor az apostol ezt mondta: amikor erőtelen vagyok,akkor vagyok erős!Most is a betegség alkalomarra,hogy a fájdalmaktól elgyötört lélekből csodálatos erők áradjanak. Annyi fény áradt szét belőle,hogy az apostol mehetett bátran tovább. Uj tüzek gyultak mindenütt,amerre járt s felcsapott az égi láng: a testvéri tiszta szeretet.Az égből származott s az ég vállalta értük a felelősséget.

6-21. /1952.jan.18/. Mikor Pál Listrába ért,azonnal hirdette az evangéliumot.Ez volt az első város,amelyben nem volt zsinagóga.Teljesen pogány városnak volt tekinthető.Valahol a szabadban volt az igehirdetés.A város kapuja előtt volt egy Jupiter templom/Zeusz/.Az ilyen templomok előtt térség szokott lenni.Lehetségesnek kell tartani,hogy mindjárt itt kezdte el az igét hirdetni.A történet in medias res vezet s egy későbbi igehirdetést mutat be.Abból,hogy egy sánta kéregető hallgatta,gondolni lehet,hogy köztéren beszélt.Lehet,hogy éppen a templom előtt.Pál észrevette a sántát,aki feszülten figyelt.Látta az apostol,hogy a sántának hite van s mint ahogyan Páfoszban,isteni sugallatra mondta ki Elimásra,hogy vakuljon meg,itt is isteni sugallat hatására mondta:kelj fel.Ami az elbeszélésben ezután következik,az jóval később történt,mert hiszen az előkészületekhez órák kellettek egészen valószinüen.-A nép megindult s jöttek Zeüsz papjai,hozva az áldozati állatokat.A sokaság azt hitte,hogy a nagy,hatalmas istenek szálltak le a földre Pálék alakjában.Az apostolok akkor a forditás szerint:a sokaság közé futamodának.Az eredeti szövegben az"exepédésan" áll,amelynek jelentése:valahonnan előugrani,futamodni.Valószinüleg a házból ugrottak ki,a tartózkodási helyük körül gyülekező,hódolva felvonuló sokaság közé.A történet tehát könnyen kiegészithető.Az apostolok az igehirdetés után hazamentek szállásukra.Közben Jupiter papjai összecsődítették az ünnepelni vágyó tömeget,előkeritették és felkészitették az áldozati állatokat s elindították a menetet,hogy kifejezzék hódolatukat a földre szállt istenek előtt.Amikor a menet a ház elé ért,Pál kinézett,ami nem volt könnyü dolog ott,mert az utcára a házaknak nem volt ablakuk.Valószinüleg a kapuőrző jelentette a sokaság közeledését. Akkor Pál és Barnabás kimenve nagy nehezen lecsillapitották a sokaságot s lebeszélték őket az áldozásról.Aztán a tömeg eloszlott családtagjaikkal és leszállottak hozzájuk s most,hogy ebbéli örömük elromlott, meg voltak sértve,mikor megtudták az igazságot.

Közben Antiochia és Ikonium zsidói meghallották,hogy Pál Listrában van, és hirdeti az igét.Ezek után felláziták a sokaságot Pálék ellen, mondván:ezek csavargók,dobjátok ki őket.A lázitó szavaknak a megkövezés lett az eredménye.A kóhajtálók főleg zsidók voltak,mert ez zsidó szokás volt.Mikor Pál elájult a városon kivülre vitték és ledobták a "hullát" a földre.Mikor a testvérek kimentek,Pál feléledt,felkelt és bement velük együtt a városba.Másnap Derbébe mentek,aztán visszafordultak s ugyanazon az uton mentek haza.Közben mindenütt hirdették az igét.Most nem bántották őket.Pál Pergében beszélt,utána a sziriai Antiochiába mentek.

Az első,ami a figyelmet magára vonja:a gyógyitás.-Péter Jeruzsálemben hasonló gyógyitást végzett az Ékes kapunál.A feltünő gyógyitások az apostolok igehirdetésének igazolásai.Az igazolások hasonlók a két apostolnál,Péternél és Pálnál.Péter is támasztott fel halottat:Tábithát. Pál is:Eutichust.Péternek még az árnyéka is gyógyitott.Pál is ugyanazt az igazolást kapta,mint Péter.Péter apostol voltát nem vonta kétségbe senki,de Pálét igen.Ha most az Ékes kapunál ülő sántán történt csodára gondolunk s ezzel hasonlitjuk össze,látjuk,hogy mindkét csoda egyformán feltünő volt,de mégis vannak köztük különbségek.

Az első különbség az,hogy az Ékes kapu koldusa más okból nézett Péterre, mint emez Pálra.Az pénzt akart s nem igét.Hallott már eleget igét,hallotta a törvények magyarázatát,de hinni nem tudott.A szive közönyössé, fáradttá lett.Ez a sánta pogány volt,üres és szomjas szivvel,amelyik ugy fogadta be az Istennek a Názáreti Jézusban megjelent szeretetét, mint a szomjas föld az esőt.A zsidók közönyösekké lettek az ige iránt, mert régóta hallották már.Mikor Jézus született,pogány bölcsek mentek hozzá és nem zsidók.Ez a közöny volt az Ékes kapu sántájában is.A másik koldus ugy hallgatta az igét éhesen,szomjasan.Vajjon most nincsen-e hasonló eset? Nincsenek-e igével tultöltött lelkek ma is? Nem az ige ereje,hanem feltünési vágy,szereplési hiuság viszi,mozgatja őket.Az ilyeneknél a hitnek nincs ereje,gyümölcse.Vannak viszont olyanok is,

akik még nem is hallottak igazán igét s amikor meghallják,a szivük szomjasan kitárul.
A másik különbség az,hogy Péternek meg kellett fogni a sántát és megrázni,hogy lábaira állhasson;neki kellett a segitség.A pogánynak nem kellett segitség.Hitt és azonnal engedelmesen végrehajtotta,amire felszólitotta az apostol szája által Isten Szentszelleme.Ugy van ma is, hogy aki nagyon sokat hallgatta az igét és nem engedelmeskedett,az már aztán később nem tudja a szivére venni az igét és nincs benne annak semmi ereje.Az ige szavai csak csengnek bongnak előttünk,mint játékok. Ki engedelmeskedik Isten beszédének?
A pogányok hitték,hogy Mercurius és Jupiter szállott le hozzájuk.Ennélfogva azt is hitték ebből következőleg,hogy csodában is lehet részük, noha eddig csodát nem láttak.Ki látott több csodát,a pogány Listra népe,vagy a zsidók? A zsidóság oly sok csodát látott,hogy igy mertek szólani Jézusnak:csinálj nekünk csodajelt! És noha sok csodát láttak,mégsem hittek.A pogányok egyetlen csodából hittek.Az ige sok hallgatása is megért,ha nem veszi valaki komolysággal,mert hatása eltompul.
Amikor a sokaság csodálkozott s istentiszteletben akarta részesiteni az apostolokat,Pál elháritotta ezt maguktól,mondván,hogy a csoda az igaz Isten nevének segitségül hivása által történt,akihez meg kell térni a pogányoknak is.
Hogy jöttek a pogányok arra a gondolatra,hogy az apostolok személyében Jupiter és Mercurius /Hermesz/áll előttük? Ovidius közöl egy hitregét, amelynek cime:Philemon és Baucis.Ez a költőnek a"Metamorphoses"cimü müvében van.Ez egy keleti történet volt s élénken élt Frigia környékén. A meséje az,hogy élt egyszer egy öreg,jámbor házaspár, Philemon és Baucis s mikor egyszer Jupiter és Mercurius szegény emberek ruhájában bejárták a vidéket,ezeknél kaptak szállást.Szivesen látták vendégeiket, mindenüket megesztották jó szivvel és szeretettel velük.Vendégszeretetük s jámborságuk jutalmául a két öreg házát az istenek gyönyörü templommá változtatták,ők maguk pedig lettek a templom papja és papnője. Még egy kivánságát teljesitették az istenek az öregeknek,azt,hogy haláluk után Philemon tölgyfává,Baucis pedig hársfává lett egymás mellett ágaikkal összeölelkezve.Erről a regéről jutott eszükbe az álruhában vándorló Zeüsz és Hermesz a pogányoknak,amikor látták a csodát.Ami az apostolok termetét illeti,látva a derék,nagy szál Barnabást és a kis termetü,fürge mozgásu és beszélő Pált,ebből szentül hitték,hogy Zeüszt és Hermeszt látják.Ez a történet sok keresztyén legendát juttat eszünkbe.Ezekben a történetekben a sok meseszerüség mellett a lényeget illetőleg van sok kedves és igaz.
Igaz pl.hogy Isten lejött az emberekhez,igaz,hogy a vendéglátás Isten előtt kedves erény.Ebből az is meglátszik,hogy a pogány nép hitében is volt sok kedves és igaz dolog.A hitrege Jézus Krisztusban lett valósággá.Ebből nem következett,hogy ugy kellett volna tenni Barnabással és Pállal,mint tettek a pogányok.Az volt a helyes,amit az apostolok tettek,amikor maguktól az imádást elháritották.
Sokan jutnak,mint ahogy jutottak is mindig az igehirdetők közül hasonló kisértésbe.Am némelyek ezt nyugodtan elfogadják azzal indokolván,hogy ők türelemmel vannak a tömeg gyarlóságai irányában.A személyi imádás eltürése azonban hamis türelem.Ez a hamis türelem teljesen hiányzott Pálból és Barnabásból.Nekik a tévedés oly diszt adott,ami csak Istennek jár s igy azt azonnal elháritották maguktól.Mikor a tömeg hozta az áldozati állatokat,felvonult ünnepi menetben,ők ruhájukat megszaggatva rohantak ki a tömeg közepébe,hogy világosan,érthető beszéddel megmagyarázzák,hogy ez nekik nem jár,hanem egyedül az igaz Istent illeti. Milyen más lenne,ha ma is igy tennének az igehirdetők.Mert amikor az egyházban kicsinnyé lesz az ember,akkor naggyá válik az Isten és megmutatja szeretetét és dicsőségét.A"nagy"emberek mögött kicsi lesz az Isten.
Amikor Pál és Barnabás a tiszteletet maguktól elháritják,ennek indokolásául egy érdekes szót használnak,azt mondják:"homaeopathák"vagyunk. A "pathos" szó rámutat az emberi lélek természetére,ahol a vágyak világa is van.A vágyak világát nevezték a pathos világának.A pathos jelen-

tése és értelme akkor gazdagabb volt,mint ma.Valóban elmondhatjuk, homoiopatheis vagyunk,mert ugyanazok a vágyak élnek bennünk.A Mózes I.6.részében említett "Istenek fiai",akik az emberek leányaihoz bementek s azoktól gyermekeik születtek,nem angyalok,nem szellemi lények voltak,hanem olyan valakik,akikben ugyanazok a"pathosok",a vágyaknak ugyanaz a világa volt meg.
Annyira igaz ez,hogy ahhoz,hogy Jézus Megváltónkká legyen,-amikor hozzánk eljött,nemcsak a teste vált emberivé,hanem a lelke is.Hasonló természetüvé vált,mint ember,hozzánk,így hordozhatta el minden nyomorúságunkat s így tud"megindulni gyarlóságainkon",Ő,akihez bizalommal járulhatunk.
Pálék hangsulyozzák,hogy az emberi természetre nézve nincs különbség köztük.Erről eszünkbe juthat,hogy a középkorban mindenáron az angyali pathost akarták felvenni magukra és le akarták vetni az emberek az emberit.De amikor az ember az angyalok pathos-át akarja magára erőltetni,-elcsuszik.Ebben a világban csak emberi természettel tudunk élni.
Végül érdemes néhány pillanatot szentelni annak,hogy magyarázatát keressük,hogy a megkövezett Pál hogyan maradhatott életben?Valóban csodálatos,ha meggondoljuk,hogy nemcsak megkövezték,hanem még utána, bizonyára nem gyöngéden,végighurcolják a városon,végigvonszolják ütődve-törődve az amugy is gyenge testü apostolt a hepehupás uton. Csak egy magyarázata lehet,hogy az első kőnél,amely érzékenyebben eltalálta,elájult és halott benyomását keltette.Igy aztán a hajigálást abbahagyták.Attól is,hogy kövek agyonsujthassák s azután attól is, hogy az uton való végigvonszolás halálos ütődéseket ejtsen rajta,megőrizték őt Isten angyalai.Ugye,mily csodálatosan tudnak ők vigyázni valakire?!
Egyszer a jelenlevők közül valakivel együtt utaztam villamoson.Társam a karvasát rosszul fogta,helytelenül is lépett s lecsuszva a lépcsőről egy jó darabon magával vonszolta a villamos.En felülről ámulten s egyben tehetetlenül néztem.Amikor a kocsit sikerült megállitani,kiderült,hogy pár jelentéktelen horzsoláson kivül nem történt más baja.
Milyen jó,hogy Pál gyenge volt és teljesen Istenre bizta magát.Milyen jó dolog gyermekként csüngeni Istenen.Maradjunk a mélyben,kicsinyekként s Isten nagy lesz életünkben és munkánkban.

20b/-15,5. Az elmult alkalommal már elkisértük Pált Lisztrából Derbébe,ahol előbb imádni akarták,majd megkövezték.Pál kedvét a tapasztalat nem vette el.Kedvvel ment Derbébe,ahelyett,hogy a Taurus hágóin és Cilicián át haza ment volna;visszament ugyanazon városokba,ahol szenvedett.A missziói helyek felkeresése mutatja,hogy a szenvedés Pált a céljától el nem térithette,utjából ki nem fordithatta.Ment tehát örömmel.
Az a kifejezés/22.versben/,hogy:"szilárditván" a tanitványok lelkét egy kis lélektani kirándulásra ad alkalmat.Régi vita,hogy külön kell e választani s egymás helyett szabad e használni a lélek és szellem szavakat,illetve fogalmakat.Lehet-e a "pneuma"-t is a lélek szóval forditani? Némelyek azt gondolják,hogy a lélek és szellem nem oly különböző fogalmak,kb.ugyanazt jelenti mindkét szó.Pedig,hogy mennyire nem igy áll a dolog,semmi sem mutatja jobban,mint az,hogy a görög bibliában ez a két fogalom:a testi-hus-"sarkikos"és a lelki -pszuchikosz váltogatják egymást,ez a kettő tehát szinte ugyanaz.Ellenben a "pneumatikos"szót ezekkel soha sem cseréli fel.A lélek müködése a miénk,a szellem müködése Istené.Pálék a tanitványok lelkét szilárditották,mert szellemhez nem férhettek volna.
Mi a különbség a között,ha valakinek a lelkére,vagy a szellemére hatok? A tudat a lélekben van s a fényt,a világosságot a szellem adja. A szellem adja az erőt,az energiát.A másik embernek a szellemére is lehet hatni,de ez a hatás az öntudaton kivül van.Két mód van rá:1./ a suggestio és 2./a hipnózis.Ha tehát valakit szuggerálok,vagy hipnotizálok,akkor a szellemére hatok.Ha józan érvekkel akarom meggyőzni,

akkor a lelkére hatok.Ha logikus módon meggyőzni akarom s igy az öntudatán keresztül akarok hatni akaratelhatározására,akkor a lelkére hatok,ha pedig az elhatározó képességet félretolni,összetörni akarom, akkor szellemére hatok.Igen veszedelmes tehát a suggestio,méginkább a hipnózis.Orvosok vannak,akik azt állitják,hogy hipnotikus uton lehet gyógyitani,szenvedéseket lehet vele enyhiteni.De még akkor is bünös dolog.Amit hipnózissal teszek,azt Isten tökéletesebben teheti, mert a szellemre való hatás az Istenre tartozik s igy,aki erre hatni akar,Isten munkájába avatkozik bele.Intse ehelyett sokkal inkább a beteget,hogy boruljon le Isten előtt.Ha a szellembe én nyulok bele, rombolok,Isten pedig gyógyit.Ebben az emberi beavatkozás Isten kizárása,megkerülése,ami nem maradhat következmények nélkül.Egyedül az van megengedve,hogy az ember lelkéhez nyuljak.Elhatározásukat,itélőképességüket szabad befolyásolni.Pálék is igy szilárditották a tanitványok lelkét.Rá akarták őket arra venni,hogy maradjanak meg a hitben,azáltal,hogy elhatározásukat szilárditották.
Némelyek szerint a hit Isten ajándéka s ennek igazolására egész sereg bibliai helyre hivatkoznak.Mégis Isten követeli tőlünk,hogy higyjünk. Isten nem követeli tőlünk,hogy nyelveken szóljunk,hogy prófétáljunk, stb.,-mert Ő adja ezeket.A szeretetet sem követeli.Isten akkor ád szeretetet,amikor kérünk tőle.Amikor hinni kell,akkor nem imádkozni kell érte,hogy Uram,adj hitet,hanem hinni kell.A hit tehát mégsem olyan kegyelmi ajándék,mint a többi.A hit Istenre támaszkodás.Az támaszkodik, aki gyenge.A hit megkapaszkodás.Amikor baj van,akkor hinni kell,rábizni magunkat Istenre.Elfogadni,hogy Isten hatalmas,tud segiteni és akar segiteni.A hit nem ajándék,azt meg kell tenni.
Amikor Pálék szilárditották a tanitványok lelkét,arra igyekeztek rávenni őket,hogy támaszkodjanak Istenre,hivják Őt segitségül,kiáltsanak hozzá.Tehát a tanitványok lelkét,mintegy odaüzték Istenhez.
Ezzel szemben áll mégis az,hogy Isten a hit kapuját nyitotta meg a pogányok előtt.A Biblia ugy látszik,tele van ellentmondásokkal.Ez mutatja,hogy az élet milyen sokoldalu.
Ha teszek,gondolok valamit,ez mindig kétoldalu.Én is teszek,gondolok, de Isten is tesz és gondol velem.Azért áll itt/27.v/az a különös kifejezés:"mit tett az Isten velük együtt".Tehát Isten velünk cselekszik.Az apostolok elmondhatták:velünk szólt a pógányokhoz,velünk volt az Isten,velünk együtt téritette meg őket.Az emberinek és istenineK az a társulása mindig szembetünő a keresztyén életben és soha sem téveszthető szem elől.Ezért kiáltok igy:Isten légy segitségül az én erőtelenségemben!
Mikor Isten gyógyitott,a betegnek is cselekednie kellett.Magamban tehetetlen vagyok,de Isten is tehetetlen velem,ha én nem akarok.Isten azonban eláltatva nem operál,mint az orvosok,ezért a keresztyén élet sokszor igen fájdalmas.Mély fájdalmakon át kell az Isten országába jutnom.Isten azt akarja,hogy az életünkben minden tudatosan legyen.Nem lehet a dolgot ugy csinálni,hogy ma elalszom és megkérem Istent,hogy ha majd az Ur Jézus visszajön,akkor ébresszen fel.A sötétséget,az Antikrisztust a szakadást,a gonoszságot,az egyházra szakadó nyomoruságot el kell viselnünk és kitartanunk.Csak aki halálig hü marad,az koronáztatik meg."Sok nyomoruságon át kell nekünk az Isten országába bemennünk".Nem muszáj! De ha be akarunk menni,nem lehet máskép.Miért nem megy szenvedés nélkül? Mert Istennek meg kell előbb bennünket operálnia.El kell vágnia azokat a szálakat,amik a testi,hus-világhoz kötnek.Ezt pedig öntudattal kell végigcsinálnunk. Minden ujabb vágásnál kérdi Isten:akarod-e,jössze? Es csak ha azt mondom,igen,vágd Uram,akkor viszi véghez.Pál ezt magára is alkalmazta,ezért nem veszitette el a kedvét.Azért volt kész szenvedni,mert tudta,hogy másként nincs előrehaladás.Ezért örömmel vállalta a kint, a szorongattatást,mert tudta,hogy e vajudásokon,kinokon kell átmennie annak,aki be akar menni Isten királyságába.
Mit jelent ez a kifejezés,hogy:Isten kinyitotta a hit ajtaját?/27.v/. Jeruzsálemben becsukódott a hit ajtaja,a pogányoknak meg megnyilt.

Mi hát ez a hit ajtaja? A hit igen összetett lelki cselekvés. Igénybeveszi az egész embert, minden lelki képességet, mert igénybeveszi a gondolkodást, az érzelemvilágot és az akarást is. Először is tudnom kell, hogy kinek higyjek. A vak hit nem igazi hit. Vakon hinni Istennek lehet csupán, ami azt jelenti: nem tekintek senkire, semmire, semmi mást nem, csak Isten hűségét, irgalmát látom. Ez az egyetlen vakhit, ami üdvözít, de nem az, amelyik nem látja az Istent. Nagyon is ismernem kell Isten hatalmát, hűségét, hogy lássam, higyjem, segít az Isten. A bizonyságtételeknek az volna a szerepe, hogy olyanok előtt, akik még nem ismerik, felfedje és megismertesse Isten cselekvését, hűségének és hatalmának tényeit, amit meg kell előbb ismernie az embernek, hogy tudja, ki az Isten és higyjen. De én megvallom, nem nagyon szeretem az ilyen konferenciai bizonyságtételeket, mert az illetők legtöbbnyire magukról beszélnek. Bizonyságtétel igazában az, amikor azt mondom el, hogyan segített rajtam az Isten. Hogyan tudott, hogy szokott, hogy akart rajtam segíteni. A hitnek tehát van értelmi oldala. Abban a látomásban, ahogyan Isten segít, megnyílik a hit ajtaja. A látomás az ajtó. A pogányok nem hittek volna, ha a pogányok be-le nem néznek az Isten szeretetébe s akkor nyílt meg előttük a hitre az ajtó. Pálék elmondták, mit tett az Isten s mikor ezt elmondták, az Isten szeretetének abban a látomásban, amely az ige hirdetésében megnyilatkozott, nyílt meg a gyülekezet előtt a hitajtaja. Mikor Jeruzsálemben elmondották ugyanezt az apostolok, ott is megnyílt a hit ajtaja a legrégibb keresztyén gyülekezet előtt.

Mai igénk végén következik egy sajátságosan szomoru eset. Mikor Pál és Barnabás a sziriai Antiókhiába visszatérvén az igét hirdették, jöttek Jeruzsálemből igehirdetők, akik azt hirdették, hogy körülmetélkedés nélkül nincs szabadulás és üdvösség. Az antiókhiai keresztyének megrökönyödtek. Pál és Barnabás vitatkozni kezdtek velük s nem tűrték e tanítást. Azonban hiába küzdöttek ellene, az emberek egy része hitelt adott nekik. Azt gondolták ugyanis: e testvérek Jeruzsálemből jöttek s így jobban tudják, mint emezek. A jeruzsálemi testvérek lényében volt egy jó csomó rajongás. A rajongó az, aki nem hallgatja meg abban a dologban, amiért rajong, a testvért, mert feltétlen tudja, hogy "csak neki van igaza". Töpergett ezekről a jeruzsálemi igehirdetőkről is minden testvéri szó. A gyülekezet tehát elküldte Pált és Barnabást Jeruzsálembe. Pál a Galata levél tanusága szerint kijelentést kapott rá, hogy menjen. A gyülekezet küldése és Isten kijelentése e dologban együtt járt. Hát ennyire lényeges volt ez a kérdés? Mi kár származik abból, ha valaki saját maga megnyugtatására a körülmetélkedést is megteszi? De Pálék érezték és jól érezték, hogy az egész munkájuk sikere veszélyben van. Mert minden ilyen hitcikk mögött van valami más is. A kérdés lényegében itt is az volt: Jeruzsálem maradjon-e a keresztyénség központja és tanitója, vagy sem? Mikor a jeruzsálemiek átáma mentek Pálnak, tulajdonképpen tehát arról volt szó, kié legyen az egyházban a hatalom? Pál aggódva látta, hogy az egyházra egészen egy párt akarja kiterjeszteni a hatalmát. Van-e joga egy csoportnak vagy pártnak, hogy hatalmába keritse az egész egyházat, vagy mindenkit szabadon kell hagyni?

A kérdések feszültségében áll össze az első keresztyén zsinat, melynek két tárgya lesz: 1./Apostol-e valóban Pál? és 2./Körül kell e a pogánynak előbb metélkednie s előbb igy zsidóvá lennie ahhoz, hogy keresztyénné legyen? Mikor emberek jöttek, akik nem másnak, hanem maguknak megbízása alapján megzavarták a testvéreket, Pál nem a maga hatalmáért harcolt. Arról volt szó, hogy ember szolgája legyen-e, vagy Istené? A jeruzsálemi zsinat azért gyült össze, hogy ilyen fontos kérdésben döntsön. A jövő alkalommal fogjuk látni majd.

Ember szolgája legyek-e vagy Isten szabad gyermeke, ez a mi életünknek is legfontosabb, döntő kérdése. Ha a Galata levelet olvassuk, akkor látjuk igazán, hogy milyen fontos az, hogy ki legyen az én Uram!

15,6-21. Egy keresztyén tanácskozás képét szeretném elétek rajzolni. A címe lehet e fejezetnek: Hogyan tanácskoznak a keresztyének? A ta-

nácskozásnak kettős tárgya volt.Az egyiket nem a nyilvánosság előtt tárgyalták.Ezt már az apostolok elintézték magukban külön,azt,vajjon el lehet-e Pált és Barnabást apostoloknak ismerni.A nyilvános tárgyalás tárgya ez volt: el lehet e fogadni a pogányokat keresztyéneknek oly módon,hogy előbb ne legyenek zsidóvá? Mert eddig ez volt a szokás, hogy aki az élő Istenhez akart közeledni,annak először a zsidósághoz kellett közeledni.Ezek a közeledők voltak a prozeliták.Kétféle volt. A kapu prozelitái,akik megálltak az eszmei vonalon és az igazságosság prozelitái,akik a szertartásokat is átvették s testiképpen is a zsidók közé vegyültek.Ezt a szokást azonban áttörte már a gyakorlat.Pál és Barnabás első missziói utján nagyon sok pogány tért meg anélkül, hogy a zsidó szertartásokat elfogadta volna.Antiochiában is ez történt s nagy és népes gyülekezet alakult már jórészt olyanokból,akik nem lették előbb zsidóvá.Azok,akik Antiochiába jöttek,a jeruzsálemi farizeusok közül valók voltak.Keresztyénné lették,de azt hirdették,hogy azok,akik nem követik a körülmetélkedést és a tisztasági rendszabályokat,azok nem idvezülhetnek.Mintha valaki azt mondaná ma:aki nem a szombatot tartja meg,nem idvezül.Pál és Barnabás azonnal felszólaltak ezek ellen,de nem tudták őket meggyőzni.Azért mentek fel Pál és Barnabás is Jeruzsálembe a zsinatra,hogy tisztázzák e kérdést.Pál erre nézve külön kijelentést kapott Istentől,hogy Jeruzsálembe menjen.Ez az összejövetel tekinthető az első jeruzsálemi zsinatnak.Akkor még nem mondták zsinatnak.Résztvettek rajta Pál,Barnabás,Titus,a jeruzsálemi apostolok,presbiterek,a jeruzsálemi gyülekezet tagjai.Nem volt egyetemesnek tekinthető,de azon volt a hangsúly,hogy ott volt Isten Szelleme.Ez tette a tanácskozást értékessé és a határozatot jelentőssé. Ma csak a tanácskozás lefolyásáról beszélünk.

A megkezdés után azonnal nagy vita támadt,ami azt mutatja,hogy a tárgy fontos és sokakat érdekló volt.Nem veszekedés,hanem vita volt s erre volt is ok.Mert gondoljuk meg,mi történt annak következtében,hogy a zsinat nem a farizeusok javaslata értelmében döntött.Ma is vannak zsidók,akik nem csatlakoznak egyetlen keresztyén felekezethez sem,azért, hogy néptársaiktól,fajtestvéreiktől el ne szakadjanak.Ha e mellett egy zsidó szemében sok ok szól is,nem felel meg a mai idők szellemének. De ha egyesek részére ez még ma is ennyire fontos,mennyire fontos volt akkor! Ma a zsinat ugy dönt,hogy nem kell előbb zsidóvá lenni,tehát a keresztyén egyházba zsidó felfogás szerint tisztátalan emberek is beléphetnek,ez azt jelentette,hogy a keresztyén egyház a zsidóságtól előbb-utóbb teljesen elszakad s magára vonja a zsidók gyülöletét.Különösen az apostolokat már enélkül ugyis aggasztotta az,hogy a zsidók mindenütt visszautasitották az evangéliumot,a pogányok meg mindenütt örömmel fogadták.Ugy terjedt köztük az evangélium,mint a tüz.

E mély aggodalom miatt sokan őszintén és becsületesen kivánták,hogy ne rontsák el a zsidókkal szemben a dolgot.Maradjon a keresztyén egyház olyan,amilyet a zsidó is elfogadhat.A kérdés tehát egyáltalán nem volt könnyü.Leültek hát és nem is tudták,mire határozzák magukat.Ezt mutatja a gyülés lefolyása.Az apostolok hallgattak,a tömeg beszélt a tanácskozás elején.Aztán a tanácskozás II. részében éppen forditva lett a dolog.Nagyon érdekes az,amit Lukács itt megjegyez a határozatra vonatkozólag:azért jöttek össze,hogy ebben a kérdésben"lássanak"/ideinlátni/.

Ennek a fejezetnek azt a cimet adtuk,hogyan tanácskoznak keresztyének. S most a lefolyásból látjuk,hogy a keresztyén emberek nem azért jönnek össze,hogy a saját véleményüket ráerőltessék egymásra,hanem,hogy üres szivvel keressék és meglássák,mit végzett az Isten.A világ szokott ugy tanácskozni,hogy megvan előre a véleménye s azt ráerőlteti a többire.A keresztyén tanácskozások jellemzője: ez a keresés.Azért jöttek össze,hogy lássanak.A gyülés azzal kezdődött,hogy a kevesebb felelősséget hordozók vitáztak.Hamar nagy vitatkozás támadt.A vezetők azonban hallgattak s nézték,hogy mi fog kialakulni.Majd amikor a lárma már nagy volt és Péter egyszerre csak felállt s mindenki elhallgatott,akkor Péter nem azt mondta el,amit ő lát,vagy,hogy ő mit szeretne,sem nem

azt,ami előzetes határozat lett volna,sem nem azt,amit a jeruzsálemiek diktálni szerettek volna,még csak nem is azt,ami a zsidóknak hizelgett volna,hanem azt mondja el,hogy vele mit tett az Isten. Elmondta mi történt 10-12 évvel ezelőtt,mikor elküldte őt az Isten a pogány századoshoz,Caesareába s ott a Szentszellem kitöltetett s nyelveken szólás volt.Elmondta,hogy őt választotta ki Isten arra először,hogy tőle halljják a pogányok az evangéliumot,és higyjenek. Eszébe jutott akkori álláspontja,mely szintén egy"látás"eredménye volt,hogy t.i.Isten kitöltötte a Szentszellemet a pogányokra s ezzel megmutatta,hogy nem tett különbséget zsidók és pogányok közt. Hogy tehetett volna hát ő különbséget köztük,ha az Isten nem tett? S e pillanatnyi látás hatása alatt megkeresztelte őket azonnal,körülmetélés nélkül.Most minden felmerült egész elevenen a Péter lelkében s ő elmondta.S akkor a gyülekezet elhallgatott,mert elnémította őket az,amit Isten tett.Íme nem érvek,nem okoskodás hallgattatta el a népet.Úgy történt itt is,mint valamikor régen,amikor Eliézer elbeszélte a Béthuel házában Lábán előtt,hogyan küldte őt el ura, hogyan kért ő jelet Istentől és hogyan teljesedett be minden a legkisebb részletig.Béthuel,Lábán és Rebeka hallgatták és a végén meghajoltak a dolgok előtt,mert látták,hogy már így végezett ő előttük Isten.Így folyik le egy keresztyén tanácskozás.Az a tény,hogy Isten cselekedett,elhallgattatta a népet.Isten tette előtt elnémulnak a keresztyének.Az emberi vélemény itt is egyszerre háttérben maradt. Amikor Péter elhallgatott,most szólalt meg Barnabás és Pál.Péter azt mondta a pogányokról,hogy Isten hit által tisztította meg a szivüket. /9 v./Ez uj dolog volt egészen.Eltről és megtérésről már volt szó máskor is,arról is,hogy amikor az ember megtér,az Isten szeretete, amely a bűnöket megbocsátja,megtisztítja az embert.Íme,hogy a hit megtisztítja a szivet,arról itt van szó először.Felmerül tehát ennek nyomán a kérdés:mennyiben tisztítja meg a szivet a hit?
A szív alatt itt sokan az érzelmek és indulatok székhelyét értik. Mások azt gondolják,hogy itt a lelkiismeret megtisztításáról van szó,arról,hogy mikor Isten ráhinti az ember bűnös lelkiismeretére a Jézus vérét,az engesztelés vérét,akkor az ettől egyszerre elhallgat és megnyugszik.De mindkét felfogás és magyarázat téves.A helyes magyarázathoz a kulcsot a bibliai lélektan nyujthatja csupán.Ez rávilágit,hogy a szív alatt nem érzelmek,indulatok székhelyét értjük, mert ez a thümosz.A lelkiismeretet pedig a szellem foglalja magában. Péter a szivről mint a lélek központjáról beszél,mint ahogyan a testi élet központja a testi szív.Amint a szívbe a testi élet folyama beleárad és szétlöki az uj és használható anyagot és összeszedi az elhasználtat s az egész élet keringő folyamatának fenntartója:a lélekben is van egy ilyen központ.Mindaz itt gyül össze,ami az emberben hangot kér.Az egész lelki életfolyam ide ömlik és az elfogadás vagy visszautasitás felett a szív dönt.Péter itt azt érti a kifejezés alatt,hogy a hite által a szív kicseréli egész tartalmát.Amíg az embernek hite nincs,addig az emberi tanácsok utján jár,de mikor a szív hinni kezd,képtelen utra jut,amelyen eldobja a földhözragadt meggondolásokat.S minthogy a szívbe gyülik össze az egész lélektartalom, annak egész tartalma ujból megitélés alá esik,döntés elébe jut s ennek következtében a hit világosságában kicserélődik lassan az egész gondolatvilág.Az ember az uton egyedül kezd járni s azt kezdi nézni egyedül:Isten mit akar? O mit kiván? Es csak Istennel számol.Ehhez a megtisztulási folyamathoz természetesen köze van az engesztelés vérének is,amely eltünteti a régi élet foltjait,de nem csupán ennyiből áll.A szív bűneit a vérnek előbb el kell törölnie s ha ez megtörténik,azután bátran megy tovább azon az uton,amely az egész tudattartalom az egész gondolatvilág megtisztitását vonja maga után,amig semmi sem marad a szivben,ami felett ujabb döntés ne történt volna.
Péter rámutat:Isten a pogányok szivét megtisztitotta hit által,-s ezzel Péter elintézte az egész tisztasági kérdést.Nem tisztasági rendszabályok megtartása tisztit,mert nem vér,étel,ital szennyez be,hanem

az,ami a szivben van s ez pedig hit által tisztul meg.
Pál és Barnabás is elmondták,hogy általuk mit tett az Isten.Erre Péter hallgatott el.Ugyanazokat mondták,mint amiket Péterékkel tett Isten.
S akkor az,aki a legkeményebb volt és legnehezebben indult,az "igazságos" Jakab állott fel,mert most már"látott".Eszébe jutottak régi próféta látások.Csodálatos látóhatár nyilik meg itt,amiknek rendjét a próféták idejében még nem ismerhették.Jakab 3 dolgot emel ki és 3 dologra hivja fel a figyelmet.
1./Hogy Isten népet akar választani.
2./Dávid leomlott sátorát fel akarja épiteni.
3./Mikor ezek történnek,az emberek többi része megtér.
Ez az összes pogányok megtérése.Csodálatos képet mutat most Jakab,akiről azt hitték,hogy Pál ellen fog fordulni.Amikor ő itt egy népről beszél, nem a testi zsidó népet érti,hanem egy szellemi népet.Ez a nép nem más, mint az egyház.A testi zsidó nép megtagadta a választást,elvetette magától a kegyelmet,tehát Isten szellemi népet választ,az egyház népét.Mikor ez összegyül,akkor felépiti Isten Dávid leomlott sátorát.Tehát az egyház összegyüjtése után Isten ujra felemeli a zsidó népet.
Ma már majd minden pogány nép között megnevezték Krisztust,de nem tért még meg.Amikor a pogányok teljes száma bemegy,vagyis a pogányok közül idvességre választottak meghatározott és Istentől eleve tudott száma minden nemzetek közül betelik,akkor Krisztus ujra el fog jönni.Akkor kezdődik az ezer éves uralkodás.Akkor nem xxxx Krisztus megy a hivek után, hanem mindenki keresni fogja az Istent és megtér az Istenhez.
Imé a keresztyén tanácskozásra azért jöttek össze,hogy"lássanak".A vita után egyszerre látni kezdett Péter s azután a többiek is.Meglátták mit akar az Isten és ezt határozatba hozták.Induljunk el,meglátni,amit Isten mond és mutat.Ebben egyesült az első keresztyén zsinat s ebben egyesülnek mindenkor Krisztus tanitványai.

22-35. /1952 febr.8./ Az elmult alkalommal arról szóltunk,milyen egy keresztyén tanácskozás.A mai mondanivalónk cime:Hogy irnak levelet keresztyén emberek? Ezt a levelet a jeruzsálemi gyülekezet vénei irták és az otlani apostolok és Jakab,az Ur testvére,aki mindinkább tekintélyre jutott és a gyülekezet feje lett.A Péter primátusságа nem egyéb mesénél. Személye mindamellett igen megbecsült volt.Ami a római püspökséget illeti,annyi valószinü,hogy Péter eljutott Rómába,de ott nem ő alapitotta a gyülekezetet.Péter előtt müködött Pál.Péter az ő munkájába lépett,amikor Pál elhagyta Rómát.Péter tehát nem volt püspök.A mai értelemben vett püspökség akkor nem is volt.Az episkopos nem a mai értelemben vett püspököt jelentett,hanem presbitert.Csak később vált szét a két hivatal,mikor a vezető presbitert püspöknek kezdték hivni,de ez az apostoli időkben még nem történt meg.Papi kizárólagosság sem volt.Ez is csak később került be,mikor egyesek uralkodni akartak.Az őskeresztyén egyház vezetői a presbiterek voltak.Az őegyház a zsidó zsinagóga szervezetét vette át. A szabad keresztyén egyházak amaz állitása,hogy ők bibliai gyülekezeti formában élnek,ugyancsak tévedés.Mert bibliai gyülekezeti forma nem volt. A keresztyén gyülekezet az akkori idők formáját vette át.Mi is vehetjük tehát a mait. "Minden szabad nekem,de nem minden használ",-ez volt a szellem.Rögziteni a gyülekezeti rendet és erkölcsi szabályokat nem lehet. A Szentszellem mondja meg minden időben,hogy mi helyes.A forma változhat, a szellem ettől megmarad.Akik csak a külső formát akarják mindenáron őrizni,azok vehetik magukat észre,hogy csak a forma maradt meg.Van istentisztelet,de eltünik a Szellem,prédikálnak,de nem a megfeszitett és feltámadt Krisztust.A formák változásának lehetőségét Isten akarja.Mivel nem akarja,hogy a Szentszellem földi formákhoz legyen kötve.Nem a formákat,hanem az Isten Szellemének jelenlétét kell keresni,mert ott van az igazi egyház,ahol jelen van a megigért Paraklétosz.
Kissé eltértünk tárgyunktól.Am szükséges egy kissé a körülményekbe bevezetést nyernünk.-Antiókhiában nagy pogány-keresztyény gyülekezet keletkezett.A zsidóknál nem ment a misszió.Ciprus szigetén,Ciliciában is szintén sok keresztyén gyülekezet támadt.Ezeket nem Pál alapitotta,hanem

a jeruzsálemi üldözés elől menekült keresztyének.A Pál által hirdetett evangélium az Antióchiai gyülekezetnek igen becsessé lett.
Ugyanaz az evangélium ez,amit először Péter talált meg,aki Kornéliuszt és háza népét körülmetélkedés nélkül keresztelte meg.Péter mondta meg először,hogy a keresztyénné lételhez nem kell először zsidóvá lenni.De ő félve és mások által el-el hajlitva hirdette ezt,Pál azonban teljes erővel hirdeti és a Gal.levélben indokolja.A törvény által ugyanis keresztyénekké nem lettünk,de a hit Jézushoz kapcsolt bennünket.Akkor tehát miért kényszeritenék a pogányokra a körülmetélkedést? Ezt a megokolást a többi apostol is vallotta.Ebben nem volt különbség most már Péter,Pál és Jakab közt.Mikor Pál és Barnabás visszatértek Antióchiába,egy sajátságos rohan zavarta meg a gyülekezet életét. Jeruzsálemből olyan farizeusokból vált keresztyének mentek oda,akik azt hirdették,hogy körülmetélkedés nélkül nem lehet idvezülni.Pál és Barnabás rögtön felléptek ellenük.De nem értek célt,mert emezek a jeruzsálemi aposotolokra hivatkoztak.Akkor küldték el Pált és Barnabást Jeruzsálembe,hogy e fontos kérdésről tárgyaljanak./Gal.2./Tudjuk,hogy Jeruzsálemben hogyan folyt le a tanácskozás.Láttuk,az elmult alkalommal.Láttuk,hogy amikor az emberi vélekedés elhallgatott,a jelenlevők egy akarattal elhatározták,hogy Antióchiába levelet irnak a gyülekezetnek,hogy ne rakjanak olyan igát a pogányokra,amire nincs szükség.
Valaki azt állitotta erről a levélről,hogy tökéletes mása annak,amilyent a hellének szoktak irni.És ez talál is sok tekintetben,nemcsak abban,hogy hiszen a levelet görögül irták.A zsidó szokás szerint irt levelekben a köszöntés:"békesség".A görög szokás szerint irt levelekben pedig:"üdvözlégy".A befejezési forma a zsidó szokás szerinti levelekben nem volt állandó,a görög levelekben rendszerint ezzel a szóval zárták a levelet:"errószthe"=legyetek egészségben.
A levelet tehát a görög minta szerint irták.Hogyan kell a keresztyén embernek levelet irni? Ahogyan a pogányok szokták.Mondják,hogy a levelet Lukács irta meg s eredetileg ő első helyre a Pál nevét és nem a Barnabásét tette.-Ez nem lényeges,az ellenben igen,hogy noha pogány mintára irták,a levél visszatükrözi mégis a szives és kézséges előzékenységet,ahogyan alkalmazkodnak.-
A jeruzsálemiek Justust és Silást választották ki arra,hogy elküldik Pállal és Barnabással./Silás=Sylvanus;Erdei,Erdősi,akkor igen sokan latin neveket vettek fel.Egyébként próféták voltak,s ebből látszik, hogy a legkiválóbbakat választották ki és küldték Antióchiába./Abból, ahogy erről irnak s a küldötteket kiválasztják,látszik,hogy megbecsülik az antióchiaiakat és hogy hiányzik belőlük a keresztyén gőg.A levél egész külseje s az elküldés körülményei egyaránt mutatják azt a tiszteletet,amit az egyik keresztyén gyülekezet ismer a másikkal szemben.
A levélnek két része van.Az egyik része arról beszél,hogy 1./tetszett az apostoloknak és 2./tetszék a Szentszellemnek.Az első rész az apostolok kialakult véleményét,a második a Szentszellem utasitását mondja el.A"tetszik"nem jelenti azt,hogy a levél minden szavát a Szentszellem szavának tartják a levél iról.Az a felfogás,hogy Isten gyermekének minden lépését a Szentszellem sugallja,helytelen.Először is tudnunk kell,hogy a vezetés nem a mi akaratunktól,hanem a Szentszellem akaratától függ.Azután pedig a vezetés csak ugy jöhet létre,ha teljes figyelemmel odafordulunk.Ebből következik,hogy megtehetjük,hogy nem figyelünk a Szentszellem vezetésére és ilyen esetben Isten nem vezet és soha sem szól bele a cselekvésünkbe.Hagy bennünket a magunk utján s igy tévedhetünk.Épen ezért a keresztyén embernek nem szabad magát a Szentszellemmel azonositania.-A levél végén megfordul a sorrend:ugy tetszett a Szentszellemnek és nekünk...Tehát nem mi kormányozzuk a Szentszellemet.Először a Szentszellem véleménye jött.Mig ez nyilvánvalóvá nem lett,a tanácskozáson is hallgattak a vezetők.Mikor Jakab megszólalt,idézte Isten igéjét s abból figyeltek arra,mit mond a Szentszellem.Amikor ennek utját megtalálták,rállltak.
Hogy kell tehát a keresztyén embernek levelet irni? Eborulni előbb

Isten előtt és alázatos figyelemmel különbséget tenni aközt,amit az ember vél és a közt,amit a Szentszellem itél.Nem oktrojálni a másikra kényszerü véleményt! Irhat az ember tévedést is,ez magában nem baj,csak ne mondja azt,hogy az az Isten Szellemétől való.Bizni kell abban,hogy a másik ember,ha látja az igazságot,rááll annak utjára. Sokan követik el azt az istenkáromlást,hogy saját véleményüket az Isten szavával azonositják és azt mondják:ezt most nem én mondom,hanem Isten.A keresztyén ember szerény lesz-a levéliráskor és alázatos. Akkor az Isten melléje áll és kijelenti magát.Sokan oly gőgösen jelentik ki,mintha Isten véleményét mondanák:ez megtért,ez nem tért meg stb...Hogy igazán megtért-e valaki,azt amennyire emberi szemmel látni lehet,az embernek életéből lehet meglátni.Pál.a II.Tim.2,19.-ben az Isten erős fundamentumának pecsétjéről beszél,amelynek kettős oldala van és kettős felirata.Az egyik oldalt Isten látja,ezen az van:ismeri az Ur az övéit.A másik oldalt látjuk mi emberek,ezen ez áll: álljon el a hamisságtól mindenki,aki a Krisztus nevét nevezi. Nem az a kérdés,hogy mikor tért meg,ki által tért meg valaki,s igy az ez után való kérdezősködés gyerekesség.
A keresztyén ember előre engedi az Istent.Ezt a formát:"tetszett a Szentszellemnek és nekünk" a zsinatok a határozatuk formájává tették. Kár,hogy később igen sok minden badarságnak elébe biggyesztették.A badarság áldozatává akkor lettek,amikor elhitték,hogy a zsinatok által csak a Szentszellem szólhat.Az/ ugyanis,hogy:akinek az Isten hivatalt ád,annak ész t is ád,-sok esetben igen téves.Nagyjuk előremenni Isten Szellemét s ha összetörve,alázatosan könyörögve megyünk utána,ráfigyelve,fogjuk megérteni,mit akar s lehetünk tolmácsaivá. A jeruzsálemi gyülekezet vezetői alázatosak voltak.Amikor megirták a levelet teljes tisztelettel,azt irták:ez a mi véleményünk.Azután hozzátették:Ugy tetszett Istennek és nekünk.De ez csak tanács,amikor azt mondjuk:tegyétek ezeket:"őrizkedjetek a bálványáldozati dolgoktól,fulvá holt állattól,vértől és megóvjátok magatokat a paráznaságtól"-,azért,hogy szülő testvéreitek meg ne botránkozzanak.Akkor ez a tanács volt az igazán helyes.-Milyen szerény ez a levél.Látszik rajta,hogyan ment át Isten köztük s hogy elválik egymástól az,ami az Istené és az ő véleményük.

36-16,lo. /1952.febr.15/. Egy kissé változatos utiprogramm áll előttünk.Pál a II.missziói utjára indul társaival.Több utat tett ugyan,de összefüggő utak közt ez a második.Az anyagyülekezet a sziriai Antiochiában volt.Itt csináltak zavart a Jeruzsálemből jövő tévtanitók.Miután Jeruzsálemben a dolgokat tisztázták,Pálék visszamentek Antiochiába.Nem tudjuk,hogy meddig tartózkodtak otthon,de azt tudjuk,hogy otthon is kellett nekik tartózkodni és gondozni ezt a gyülekezetet is,hogy egészséges legyen az anyagyülekezet,amely az első pogány-misszionáriusokat kiküldte. A többi pogány gyülekezetnek példát kellett mutatnia Antiochiának,azért volt otthon Pál egy darabig.De egyszer megint mennie kellett.Pál bizonyára próféta segitséget is kapott,amikor látta,hogy mennie kell.Terveket nem csinált.-Lérock ahhoz a hajóshoz hasonlitja Pált,aki haza-hazamegy a családjához,de aztán ismét el kell mennie,vagy mint a földmüves,aki télen otthon ül,de aztán tavasszal ujra kimegy a földre s jó időre elhagyja otthonát.Veszélyes élet volt az övé,sok törődéssel teljes. Pál ment,hogy azután sötét börtönbe kerüljön s a vesztőhelyre.Ez az élet nagyobb áldozat az Urnak oltárán,mint egy hirtelen vértanu halál.
Pált az első utra a gyülekezet küldte.A második utra maga indul,a gyülekezet elbocsátja.A két indulás közt nagy a különbség.Akkor elsősorban Barnabást küldték,most Pált.Barnabás ezt szivesen elviseli. Pál élen jár.Azóta,hogy az első utat befejezte,valóban apostollá vált,megtelt élete apostoli tartalommal.
Mikor Kisázsiában partraléptek,sorra alakultak a gyülekezetek.Isten világosságot gyujtott.Ez mutatta meg,hogy Isten uj apostolt választott:Pált.Most nem a gyülekezet határoz.Pál látta meg,hogy indulnia

kell.Barnabás vele tartana,de azután mégis elválnak egy ellentét miatt, mely a munkatárs megválasztása körül alakult ki.Barnabás el akarta vinni magukkal Márk Jánost az utra.Annak a Márknak a fiát,akinek a házában az összejöveteleket tartották.Ez a Márk János az első ut alkalmával mint szolga velük ment.Ez megtisztelő állás volt s Márk örömmel is látta el.Ám Márk fiatal volt,tapasztalatlan s az ut nehézségei megriasztották.S mikor Pálék Pámfíliába akartak átmenni,Márk elhagyta őket.A fegyelmezetlenség bántotta Pált.Barnabást is,de neki unokaöccse volt Márk.A gyülekezet Pállal érzett együtt.Miért nem bocsátott meg Pál?Mert ujra ki voltak téve annak,hogy Márk megint elhagyja őket.Míg valaki meg nem bánja bünét,addig nincs bocsánat.Pál álláspontja volt a keresztyénibb.Barnabás annyira ragaszkodott Márkhoz,hogy elvált Páltól s Márkkal indult.Találkoztak ismét Pállal,de ez a találkozás sem volt örvendetes.Barnabás a jeruzsálemi farizeusoknak engedett.A lágyság nem jó! Több bajt csinál,mint az igazságosság.

Pál tehát külön ment.Barnabás Ciprusba,Pál egyenesen Ázsiába.Pál a keskeny partsávon,Cilicián át igyekezett Derbébe és Listrába.Az ut választása is jellemző.Először Cipruson át mentek.Barnabás Ciprusra való volt,biztosan ő irányitotta az utat.Cipruszról egy esetet említ a Biblia,az első utról.Elimast,az ördöngöst Pál szavára Isten megvakitotta s a helytartó ezt látva megtért.Ciprus lakói amolyan"agyonprédikáltak"voltak,mint a mai keresztyének közül is sokan.Pál és Barnabás keresztülmentek és semmi jelentős nem történt velük,csak Páfoszban. Itt kicserélődött a szerep,Pál veszi át a vezetést.Meglátszik a változás az eredményen.Barnabás ujra odamegy,de semmi jelentősebb esemény nem történik.

Pált Isten kárpótolta az elvesztett testvérekért.Silvanus és Timotheus lettek a szolgái.Mindkettőt a második uton szerezte.Isten tehát rögtön pótolta a munkatársakat.Silas is római polgár,tehát könnyebben mozoghatott.Tekintélyes keresztyén volt,tehát vihette a levelet.Próféta volt,tehát sokszor segitségére lehetett Pálnak.Otthagyta a jeruzsálemieket és Pál mellett kitartott jóban,rosszban.A harmádik utra azonban már nem ment,hanem Galatiában dolgozott.Munkája meglátszott,mert gyülekezetek támadtak sorra.Azután fellépnek ujra a tévtanitók és akkor Silas hiv egy másik apostolt:Pétert.Ekkor és itt lépett Pál Sorsába Péter.Isten tegzében sokféle-nyil van.Mindenki pótolható.Isten most jobb nyilat vett elő Barnabásnál.Érdekes a második indulás.Pál először a ciliciai gyülekezeteket járja körül és szilárditja a tanitványokat.Minnél inkább egyedül maradunk és Istenre támaszkodunk,annál erősebbek leszünk.Pál az általa alapitott gyülekezetekbe ment,Listrába és Derbébe.Itt találkozott Timótheussal,a fél-pogány eredetü ifjuval.A zsidók akkor ismerték el a házasságot,ha a belőle született gyermekek zsidóvá lettek.Timótheus nem volt körülmetélve.Pál szeme rögtön megakadt Timótheuson s terve az volt,hogy elviszi magával. Hogy a zsidók meg ne botránkozzanak,körülmetélte.Mikor Pálról később azt hirdették,hogy a körülmetélkedés ellen küzd,hazudtak.Ezt csak a zsidók kedvéért tette meg Pál.Viszont Pál e hazugság következtében került öt évre börtönbe.Pál a Timótheus körülmetélésével megmutatta, hogy tiszteletben tartja az atyai hagyományokat.

Pálnak,amikor a gyülekezeteket meglátogatta,mindenütt megerősitette a tanitványok lelkét,továbbmenet két hatalmas vidék közt kellett választania.Kisázsia közepén volt ekkor Pál s előbb azt gondolta,hogy a görögök előtt hirdeti az igét.Gondolt arra,hogy ezek felé forditja lépteit.De a Szentszellem akadályozta.Ebből Pál észrevette,hogy Isten nem akarja.Nyugat felé haladva óvatosan ment.Igy jutott Galátiába. Menekült kelták laktak itt.Három kelta törzs foglalt helyet,4-4 megyében.Ezután Pál Bithiniára tekintett.De Isten Szelleme itt sem engedte őket.A munka előtt bezárult az ut.Semerre nem nyilt alkalom s Pál igy lassan ment előre.A tengerpartra ért,a régi Trója egy településére:Troászba.Hosszu éjszakákon kereste itt Pál Isten akaratát. Egyszer éjszaka imádkozás közben látomást látott:egy macedón férfi hivólag intett felé.Ekkor Pál előtt tisztánn állt Isten akarata:át-

kelni Macedóniába,Európába,mert Isten itt akar kaput nyitni az evangéliumnak.Pál aztán átkelt Európába hajón s megérkezett Európa földjére Neapolisba.Innen azonban tovább is megy azonnal.Mi volt Isten akarata? Hogy az akkori világ főbb helyein gyujtsa meg a tüzet s Isten ad majd munkatársakat.Ezután egy emberöltő alatt az akkori egész müvelt Európa megismerte a keresztyénséget.Most,hogy összehasonlitjuk Pál és Barnabás utját,látjuk,hogy Pál vakmerően előretört.Barnabás igaz keresztyén volt,de tele lágysággal,emberekre tekintéssel,Pál utja a diadal csodálatos utjává változik.Hiába üldözik az apostolt.Pál menekül,de a tüzet,amit felgyujtott,nem lehet eloltani.Korinthusban csodálatos kapu nyílik az evangélium előtt s terjedt mindenfelé.Ha Pált és Barnabást összehasonlitjuk, megtaláljuk hamar,melyik az igazi ut.Barnabás utja homályba vész, de a Pálé csodálatos fénnyel ragyog fel.Az evangéliumot terjedési utján Pál viszi előre.Ha Isten segit,tovább fogjuk őt ezen az utján kisérni.

16,11-19. Utoljára Pált Troászban hagytuk el,hol éjszakai látomása volt.Egy macedón férfi hivta Macedóniába át.Mivel a Szentszellem nem engedte,hogy Ázsiában és Bithiniában hirdessék az igét,hajóra szálltak.A Balkán-félszigetet tekintve Görögországtól,ott,ahol most Albánia és Törökország fekszik,akkor két ország volt.Nyugaton Makedónia,keleten pedig Thrákia.Pál megértette,hogy neki nem ~~Makedónia~~ ~~helyett~~ ~~Thrákiába~~,hanem Makedóniába kell mennie.Az Égeai tenger keleti csücskét átszelve Szamothraké sziget mellett mentek el,Neapolisba tartván.Ez Khalkidiké keleti sarkában Filippi kikötővárosa volt.A régi Filippi ma romokban van,nevét Fileptől,Nagy Sándor makedón király atyjától kapta.Ez volt Makedónia első városa,melyet érintettek.Gyarmatváros volt,azonban nem a szónak mai értelmében.Ma ez a szó rosszat,lekicsinylőt jelent.Akkor a gyarmat,a"colonia"nagy előnyt és kitüntetést jelentett.A hatalmas római birodalom itáliai részében minden római eredetü város lakosa római polgár volt J.Caesar jóvoltából,a többi városok polgárai Caracalla idejében kapták meg a polgárjogot.Voltak személyi kivételek. Ilyen római polgárok voltak Pál és Silás is.Amely város Itálián kivül polgárjogot nyert,az colonia volt.Az,hogy Pál először Európában Filippiben hirdette az igét,jellemzi azt,hogy milyen megbizást kapott.A nagy városokban kellett Pálnak hirdetnie az igét,mert ezekben jött össze a legtöbb ember s innen hamar szétmegy az ige.Filippi után még Thesszalonika,Berea,Athén és Korinthus következtek, mind megannyi az akkori világ életének egy-egy gócpontja.
Pállal Neapolison át igy érünk Filippibe,e nevezetes colóniába./A pisidiai Antiochia is colonia volt/.Itt nem sok zsidó lakott,de ezek együtt olvasták a thórát és a Szentirást.A zsinagóga hiányában egy folyó partján jöttek össze,leginkább asszonyok,akik otta ruhamosást is intézték.Amikor tehát Pál megjelent,csak asszonyokat talált ott.Volt köztük egy istenfélő pogány asszony is:Lidia.Lid származásu.Tehát Lidia egy híres régi városból,Thiatirából való volt, ahová Jézus János által levelet is irt.Innen tudjuk,hogy heves vérmérsékletüknél fogva sok bün volt bennük,de sok jóra való hajlam is.A perzsák nagyon megrontották őket.Lidia biborárus asszony volt. Biborcsigából főzték a bibort,két szinben,kékben és bordóban.Ez Thiatira speciális gyártmánya volt,egyben kereskedelmének tárgya. Lidia biborkelméket árult,képviselője volt a thiatirai kereskedelemnek.Lidia tehát gazdag lehetett,de szomjuság volt a szivében. Eljárt a zsidók imádkozásaira.A városon kivül kevésbbé zavarták őket,de a rituális mosakodás is jobban volt ott eszközölhető.
Pál észrevette,hogy ennek az asszonynak Isten"megnyitotta a szivét". Érdekes kifejezés ez,ami azt jelenti,hogy Isten be tud nyúlni az ember lelkébe.Isten nyitja meg a szivet.Röviden rekapitulálhatjuk itt ujra mi a feladata a lelki szivnek.Középpontja a lélek életének,

a legfontosabb szerv,noha a lélekben ott van az értelem is.Az ember a szívével figyel,az irányitja az értelmet is.A szivre hatalmak hatnak.Lidia értelme előtt Isten megvilágitotta a maga igazságát.Pál szavaihoz az égi fényt Isten adta.Enélkül elhaladtak volna füle mellett a szavak/mint a mi összejöveteleinken is/.Kell,hogy Isten égi fényt deritsen a szivben.Mikor Lidia Pál szavait befogadta,fölébredt benne a vágy,hogy Pálékhoz csatlakozzék.Kérte:meritsék be.Pál megtette Lidiával és egész házanépével a következő szombaton.
Ujra egy sajátságos kifejezés:"Lidia háza".Akik arra gondolnak,hogy a"ház"kifejezés a családot,főleg a gyermekeket jelentené,azok felkiáltanak:ime,már akkor megkeresztelték a kisdedeket.Ház alatt azonban inkább a személyzetet,a rabszolgákat kell érteni.Lidia vagy özvegy volt,vagy sohasem ment férjhez.A házban nem igen volt kisgyermek.Az a fontos itt,hogy egy egész ház Krisztus foglya lesz,a cselédséggel együtt.Ebből az is látszik,hogy a rabszolgák családtagokként voltak.
Ime az Ige először kap otthont Európában.Fontos,hogy legyenek otthonok,amelyek az Urei.Pál leveleiből ismerősek az Ur nevét befogadó hajlékok,Stephanas,Aquila és Priscilla stb.otthonai.
Abból,hogy egy egész ház megtér,még nem bizonyos,hogy minden benne lakó egyuttal tagja az igazi egyháznak.Nem mindenki győzedelmes.De az,hogy megtér a ház,változtat az otthon egész légkörén,meghittségén.Ha a ház lakói közül egyet-egyet messzebbre szólit feladata,az elválás nem örökös.A győzelmesek visszajönnek és vonzzák a többit.A család köteléke tehát megmarad.Igy érthető meg az is,hogy a hivő házastársban a hitetlen is megszentelődik.Mind együtt egy bizonyos szentségben Istenhez tartozókká lesznek.
Lidiában megmozdul valami és odalép Pálhoz és azt mondja:el kell jönnötök az én házamba.Kényelmes helyet tudott nekik adni,de ami ennél fontosabb volt,az,hogy velük is tudott lenni közben.A héla tehát azonnal felébredt s a testi javakkal válaszolt a szellemiekért.
Az apostolok elfogadták.Nagy dolog volt ez,mert az apostolok békessége szállott a házra.Nagy dolog volt ez és Lidia tudta,hogy ő kap többet a békesség áldásában.
Ezzel szemben áll egy másik történet.Elmentek Lidiával az imádkozó helyre,mivel őt "pisztosz"-nak/hüséges,megbizható,hivő/itélték.Mélyebben kellett,hogy a szivébe lássanak.De nem itélték méltónak azt a jövendőmondó lányt,aki keresztyén hangokon szólt ugyan látszólag,de ez a hang Pált mégis nagyon bántotta.Türte egy ideig,de sok imádkozás után egyszer csak visszafordult s kiáltott:távozz belőle-,s a leány magasztalása egyszeribe elhallgatott.Miért-nem tetszett Pálnak,amit a leány mondott,hiszen csak az igazat mondta,hogy Pál és munkatársai a magasságos Isten szolgái? Azért nem tetszett,mert Pál felismerte, hogy a leánykában pithon szellem lakott/jósló/.Ha valaki jósló tehetséggel birt,arról azt gondolták,hogy Apolló isten megtestesülése.
A görög istenek ugyan csak a képzelet alkotásai voltak,mindamellett kétségtelen,hogy az ilyen jelenség megett van egy tisztátalan szellemvilág,amelynek szellemei megszállották a szerencsétlent.Miért szóltak ezen a leányon keresztül Pálék felé ily módon? Mert ha az emberek elfogadják szavukat,akkor jönnek majd másféle kijelentések. Az ördög először a világosság angyalának öltözik s azután tünik ki a tisztátalansága.
Pál nem alkudott meg vele,nem ugy,mint sok keresztyén a spiritisztákkal.Pál kiüzte a szellemet,de ennek következményei lettek.Gazdái a leányt jövedelemszerzésre használták.Szerencsétlen,megkinzott,megyötört leány volt.A leány gazdái valódi ingyenélők voltak,akik a más nyomoruságából hasznot kerestek.Ezek aztán hasznuk elvesztése miatt megdühödve,elhurcolták Pálékat.Nem tudták,hogy Pálék is római polgárok.Megvesszőzték,börtönbe zárták őket,másnap aztán,mikor minden kitudódott,meg is ijedtek.
A történetből még valamit állitsunk magunk elé.Lidia,amikor megismeri az evangéliumot,mindenét odaadja érte.Ez jellemzi az igazi hivőt. Vannak,akik a vallásosság látszatába azért öltöznek,hogy hasznuk

legyen belőle.Ahol a vallásosság pénzkereset forrása,ott nem Krisztus van,ott mindenütt a háttérben Apolló dolgozik a tisztátalan szellemvilág hatalmának karjaival és tisztátalan jóskijelentéseivel.Ahol az emberek szivét a tiszta evangélium megérinti,megragadja az Isten szeretete,ott adakoznak.A hamis egyház bűneiért ne okoljuk az igazi egyházat.

19-4o. /1952.febr.29/. Egy nagyon ismert és sokat magyarázott történet következik most,a filippi börtönőr története.Hogy hányan tértek meg ekkor,azt nem lehet biztosan tudni.A történet egy nagy igazságtalansággal kezdődik,amit az apostolok békességes szivvel elviselnek.Hamis vád alapján megvesszőzik Pált és Silást.Timótheus és Lukács kikerülik az üldözést.Pált és Silást a jóstehetségü ördöngős leányka gazdái hurcolták a piacra,vagyis a törvénykezés helyére.Miért? Mert önzésükben meg voltak sértve.Eszükbe sem jutott,hogy a leánykával valami jó történt.Jogtalanságot láttak,mert keresetük elveszett.Mikor a jog alapja az,hogy nyerek-e vagy veszítek,akkor a sátán törvénye itél. Az utolsó itéletkor az irgalom törvénye alapján itélnek.A világban az terjedt el,hogy ha nekem valaki kárt okoz,jogosan torlom meg.Ha megbántottak,elégtételt veszek érte.A leány gazdái elvesztették befolyásukat a bálványokat imádó pogányokra,ezért gondoltak megtorlásra.De nem volt rá törvényszakasz.Ők azonban ügyvéd nélkül is megtalálták a jogalapot, három dolgot hangoztatva avégből,hogy elbánhassanak velük.1./zsidók, tehát büntetést érdemelnek,2./felforgatják a várost és 3/olyan szokásokat tanitanak,amiket római polgároknak követni nem szabad.Valóban volt törvény arra,hogy nem szabad uj isteneket hirdetni.A rómaiak csak egy vallást nem fogadtak be,a zsidót.A szellemi istentisztelettet a római pogány lélek nem tudta befogadni.Eltürte a zsidót,csak a pogányságot nem volt szabad támadnia.Minden iránt türelmesek voltak,csak az igazságot ne kelljen hallaniok.Minden vallás iránti türelmet hirdettek a mi ujabb korunkban is.Volt ilyen cimü könyv:"Buddha,Jézus,Mohamed". Igy egymás mellett.Csak éppen az evangéliumot nem fogadták el.Pált és Silást elitélték,mert a betegek gyógyitásával és az evangélium hirdetésével felforgatták a várost.Könnyü volt a csőcseléket felizgatni.A tömeg nem vizsgálja sohasem,igaz-e vagy nem,amit mondanak,hanem megy vakon,mert szeret mást megverni.A birák viszik Pálékat a két prétor elé.A praetorok látják,hol az igazság,-a tömegnél,mert az kiabál legjobban.Levetköztetik,megvesszőztetik és azután börtönbe dobatják őket. A tömlöctartó a belső börtönbe teszi őket s lábaikat is kalodába szoritja.Ebben a fájdalomban s talán seblázzal is,-mennek az éjszakának. Isten mindezt hagyta s a két apostol örült,hogy Jézusért szenvedhet s igy ezáltal hasonlóbbakká lesznek Jézushoz.Imádkozni kezdtek s a belső tömlöcben hallgatni kezdték őket a rabok.Valamikor láttam a siklósi vár belső tömlöcét,ahová semmi fény nem jutott.Ilyen helyre zárták őket.A többiek,akik oda voltak zárva,latrok voltak.Hangosan imádkoztak s hallgatták őket a rabok.Majd énekelni kezdtek.Ott a belső tömlöcben az Isten a két apostollal istentiszteletet tartatott.Micsoda istentisztelet volt az! Hogy a rabok visszaemlékeztek-e erre,az nincs leirva.De lehetetlen,hogy meg ne szólalt volna bennük ennek a hangja. Lám most derül ki,Isten miért hagyta,mert addig hagyta,ameddig a tömlöcben történtek által a rabok előtt nyilvánvalóvá lett az igazság s megvilágosodott az,hogy Isten emberei vannak köztük.S azután már nem hagyta.Éjféltájban megindult a föld,kinyiltak az ajtók,leestek a bilincsek.Az apostolok ott maradtak a rabokkal együtt Istent dicsőitő énekkel.A rabok közül nem szökött meg egy sem,mert érezték,hogy itt Isten szólt bele a dolgokba.
A hatalmas földrengés felugrasztotta álmából a tömlöc parancsnokát. Rémület szállta meg a várost.A két praetor mondta a népnek:vétkeztetek s most az ég szólt.Az embereknek megszólalt a lelkiismeretük.Rájöttek, hogy a két zsidót ok nélkül fogták el és bántalmazták.A tömlöctartóra is hasonló lelkiismeretfurdalás nehezedett.Isten itéletét érezték mindnyájan.Ezért akart öngyilkos lenni a tömlöctartó.Pogányoknál ugyanis az öngyilkosság nem bün,hanem erény.

Mikor látta,hogy az ajtók mind nyitva s azt hitte,hogy a rabok mind elszöktek,ugy látta,nem lehet számára más lehetőség,mint az öngyilkosság.De Pál és Silás meglátták a szándékot s kikiáltották:ne öld meg magad,hiszen itt vagyunk.Az mécsest kér.Látja,hogy mindnyájan ott vannak,a rabok közt nyugodt,fenséges arccal,tiszteletreméltó nyugalommal az apostolok.A tömlöctartón erőt vett egyszerre valami.Leborult előttük s ugy kérdezte meg,mit kell tennem,hogy szabaduljak? Hogyan juthatott ez az ember ehhez a kérdéshez?Pál és Silás igehirdetése már igaz,hogy hetek óta tartott a városban.Hire ment bizonyosan. Ismerte már őket az egész város és az a bizonyos jós-leányka is mondta:ezek a magasságos Istennek szolgái.

Ebben az időben valami ujat vártak a zsidók.Ez a kifejezés:ama nagy Isten,ujra szólássá lett. A lelkében az volt a váradalom,hogy valami nagyon csudálatos dolgot tesz az Isten,valami olyan nagyot,ami megfordítja az egész világ sorsát.Átragadt ez a váradalom a pogányokra is. Athénben ennek a hatása alatt állitották fel az ismeretlen Istennek a szobrát és tartottak előtte istentiszteletet.A leányt hagyták a gazdái szólani,amikor ennek a "nagy Isten"-nek szolgáiként nevezte meg Páléket.A két apostolról tehát tudomást vett a város s mikor a tömeg kitört,a dolgokat már a vezetők bizonyosan megbeszélték a tömlöctartóval is.

A pogányság misztériumokba merülve kereste a szabadulás utját.Egy elaggott kor volt,mely a császárok rabigájába merülve ~~kereste~~ ~~utját~~ szétomlóban volt.Az erőtlen,petyhüdt világban,mely az élvezetekre volt berendezve,vágytak az életet megtalálni,szabadulást vagy üdvösséget.A porkoláb is tisztában lehetett tehát e fogalmakkal.Csak eddig nem jött ki belőle.Az ember sokszor van ugy,hogy el van foglalva,nem ér rá.Valami foglalkoztatja bent a gondolatai mélyén,de nem bir a felszinre vergődni,konkrét alakot,formát ölteni.Csak néha rebben egy halk,titkos kérdés a szivben:mi lesz egyszer velem? A pogányok is tudtak az egyszer eljövendő itéletről. Mikor a tömlöctartó erre gondolt és magára tekintett,megrémült.Mikor a megdicsőült arcu két apostolt látta,akkor az Istennel érezte szemben magát.S akkor egészen természetesen,mintha másként nem is lehetne,-ajkára jött a kérdés: Uram,mit kell nekem cselekednem?..A két apostol nem tanitotta a tömlöctartót másra,mint csupán erre:"Hagyj az Urban/aki a Jézus/ s megszabadulsz,te is,házadnépe is"! Hogy eddig mit tudott Jézusról,nem fontos.Most egyszerre láthatta Jézus hatalmát arról is,hogy a gonosztevők mind ottmaradtak.Abban a pillanatban tudta,hogy Jézus van jelen. És hitt! Csodálatos egy történet s milyen egyszerü a lényege:Fogadd el,amit tett az Isten érted s akit küldött s higgyj!

Vannak,akik ebbe a történetbe belemagyaráznak sok mindent.Vannak bogarászók,akik dogmát akarnak kovácsolni.Mások kérdik:folyt-e ott fogyó a tömlöcben? A fontos azonban az,hogy egy emberi-lélek megtért. S amikor a szivébe beáradt a fény,akkor felvitte őket,kimosta sebeiket,szeretet öntötte el egyszerre egész lényét és ez kiáradt belőle. Az egész ház segit és örül.Isten szabaditott!

Milyen vigasztalan,sötét kép a történet eleje.Két tanitvány a börtön sötétjében.Hosszu,szenvedésteljes éjszaka néz rájuk.De a két apostol hitt s igy nem a börtön,béklyó és kalodа foglalkoztatta őket,hanem az, hogy Isten erőt ad és szabadithat.És a szenvedések közt magukról megfeledkezve,csodálatos erőt nyertek,hogy énekeljenek és imádkozzanak. Mit tesz a hit,amely csak felfelé néz és várja,hogy Isten cselekedni fog?! A két apostol hite azután tovább árad,beleömlik a börtönőrbe és egész házanépébe.A csoda megtörtént,mert hittek.

Reggelre jön a két praetor üzenete,de most a két apostol nem olyan türelmes,mint előbb.Csak hadd tudja meg a város,hogy nem gazemberek távoznak el.Megaláztak minket,pedig római polgárok vagyunk,mondja Pál. Most rémülnek csak meg igazán a praetorok,amikor ezt megtudják.Eljönnek személyesen és kérlelik a két apostolt.Miután a bizonyságtételre hasznos szenvedést eltürték az apostolok,hogy megmutathassák Jézus erejét magukban,megelégszenek azzal az elégtétellel,hogy a város ve-

zetői mostani magatartásukkal elismerik,hogy vétkeztek.
S ők kijövén a börtönből,Lídiához mennek.Az igazi elégtételt vitték magukkal a szivükben.Tudták,hogy a zarándokut végén ott áll a biró, aki majd megfizet mindenkinek érdeme szerint.

17,1-15. Az elmult héten Pállal elbucsuztunk Filippitől és titokban jöttünk Amphipolison és Apollónián keresztül Thesszalonikába.Thesszalonika a legrégibb európai városok egyike:ma Szaloniki.Abban az időben majdnem 7ooo lakossal.Kereskedelmi központ volt.Sok zsidó jött azért ide,akik már akkor szivesen kereskedtek.Zsinagóga is volt,mig Filippiben,Amphipolisban és Apollóniában csak imádkozó helyek voltak,mind a thesszalonikai zsinagóga kötelékében.Soká volt itt Pál.Biztosán tovább három hétnél.Annak ellenére,hogy itt az Irás három szombatot említ.Mert azután,hogy a zsidóknak nem hirdethette az evangéliumot,még a pogányoknak hirdette.
Filippiből szenvedések közt jött el,de ezek nem lankasztották Pál buzgalmát,sőt.Itt is először a zsinagógába ment.Természetesen a zsidóknak másként hirdette az igét,mint a pogányoknak,hiszen ők ismerték az Ótestamentumot.Ótestamentumi helyekkel próbálta megértetni,hogy Jézus a megigért Messiás:a Krisztus.Rendesen prófétai helyeket sorolt fel,melyek ezt bizonyitják.
Nagy sulyt helyezett arra,hogy ezt a Krisztust másnak mutassa be, mint amilyennek a zsidók várták.Igyekezett bebizonyitani,hogy a próféták igérte Krisztus más,mint akit a zsidók vártak.Ők ugyanis győzedelmes királyt vártak,aki Izraelt felszabalitja a római iga alól. Ilyet vár a hus-ember.Pál bizonyitotta,hogy a próféták olyan királyt jövendöltek,aki előbb áldozatul adja magát,váltságul azokért,akik magukat rábizzák,olyat,aki először szenved.
Pál a Messiás-képet akarta megváltoztatni a zsidókban.De a győzedelmes Messiást felcserélni a szenvedővel,a megalázottal,a felfeszitettel, az annyit jelent,mint egész világnézetünket megváltoztatni.Az ember lelkében benne van,hogy győzve akar menni előre.Elfogadni a megalázott Messiást,annyi,mint kicserélni a lelkét.Nehéz volt megtérni, a régi törekvéseket ujakkal felcserélni.Nem csoda,ha három hét alatt megunták Pál tanitását.Csak "némely"zsidót nyert meg.Valószinüleg másutt kellett folytatni az igehirdetést.A pogányok sokan csatlakoztak hozzá.A zsidók telve voltak büszkeséggel,annak tudatával,hogy ők tiszták,a többi tréfli.A zsidónak odaadni a maga kiváltságát nehéz, nehéz lemondani arról,hogy ő a legkülönb nép a világon.Mint ahogy nehéz lehetett a németeknek lemondani a"Deutschland,Deutschland über alles"-ről.A zsidók tehát nem sokan tértek meg,annál több pogány.Az előkelők,a gondolkodók.A legelőkelőbb asszonyok közül is sokan.A zsidók erre megteltek irigységgel.Ők annyi időn át nem tudták ezeket meghóditani.Az irigység sok gonosztettet szül.Féltékenyek voltak.Amikor a pogányok özönleni kezdtek Pálhoz,elhatározták,hogy felléphek ellene.Felingerelték ellenük a sokaságot,azaz:inkább a tömeget:csőcseléket.
Akkor is voltak dologtalan emberek,akik az agónán ődyelegtek.Azok az emberek,akik nagyon szeretnek ujságot vinni és hallani,nem a legkiválóbbak.Az a léha,semmittevő embertömeg volt a csőcselék,ezt lázitották fel.A tömeg szeret lázadozni,mert az mindig valamivel kecsegtet. Ha mással nem,azzal,hogy lehet ártani másoknak.
Mi a csőcselék? Régen voltak emberek,akik magukat a többinél különbnek érezték és alacsonyabb ranguval szóba sem állottak.Ezek szerint a munkás a csőcselék.De azáltal,hogy igy vélekedik,senki sem válik finomabbá.A csőcselék a semmittevőkből áll,akik embertársaikért nem dolgoznak.Lelkük üres,ezért hamar megtelik gazzal.Ha a csőcseléket ezek alkotják,akkor a csőcselék a leggazdagabbak közt is keresendő. Aki a napot lopja,a csőcselékhez tartozik,mert a lelke üres,aljas s ez teszi az embert a csőcselék tagjává.Aki becsületesen dolgozik,az nemes ember.De aki más kinjából,verejtékéből él,az csőcselék.
A zsidók megszerezték a csőcseléket bajtársul.Azt mondták:emberek

jöttek,hogy a várost felforditsák.Mikor a csőcseléket eléggé megdolgozták,vitték őket a népbiróság elé,ahol a nép itél.Pált odadobták a nép bosszujának.A félrevezetett tömeg nem tudta,kik ezek az emberek. A ház gazdájának Jázonnak helyén volt a szive.Ezt már a város birái elé merték vinni,csak.A nép könnyen végzett volna vele,de a birák meggondolták,hogy ezzel az előkelő polgárral mit tesznek.
Jázon görög név,de attól maga Jázon lehetett zsidó.Itt elmondódott Jázon főpap története,aki Antiochus Epiphanes ideje alatt volt főpap s ettől a királytól pénzen vette a főpapságot./Makkabeusok könyve/. Jázon főpap óta sok zsidó vette fel ezt a nevet.Lehetett Jázon pogány is,mindenesetre előkelő ember volt,akinek a szive is a helyén volt. Elrejtette Pált és ő állt ki helyette.Isten megőrizte.Pál thesszalonikai birái különbek voltak,mint a filippibeliek.Azok szolgalelkűek voltak,kik Pált megvesszőzték és becsukták.Aztán,mikor megtudták,hogy római polgárok,siettek helyrehozni a hibát.Alkalmazkodtak ahhoz,ami előnyös.Thesszalonika alkotmánya régi görög eredetü volt,amely kevesebb jogot engedett,de megőrizte a régi hagyományt.A birák tettek is a Pál ügyében,meg nem is.Jázontól kezességet kértek,hogy mi volt ez, nem tudjuk.Jázon a kezességet megadta s erre elbocsátották.Igy Jázon szabadult,a tömeg lecsendesedett.Pált gyorsan el tudták tüntetni és a két órányira fekvő Bereába kisérni.Berea nem volt jelentős makedón város.De volt egy különbség közte és az eddigi városok közt.Az itteni zsidók nemesebbek voltak.Az a nemeslelkűség abban állott,hogy mikor Pál beszélt Jézusról az Ótestamentumból,a bereaiak elővették az Ótestamentumot és kutatták,igaz-e,amit Pál mond.
A thesszalonikiak azt nézték,miből van hasznuk,mi emeli a dicsőségüket.Az Lukács szerint nem volt nemes dolog.A bereaiak azt nézték,hogy mit mond Isten Igéje s mikor meggyőződtek arról,hogy Pál valóban az igazat mondja,szivesen hittek.Ez a nemesség ebben.A régi nemesi címerekben látunk buzogányt,kardot,jelezve,hogy a címert szerző ősök nemessége abban állott,hogy azokat nagyon jól tudták forgatni.A bereaiak a szellem kardját forgatták.Ettől váltak nemessé.
A nemesség sokszor rablóvezér őstől származik,de a bereaiak nemessége abban állt,hogy kutatták,hogy hol az igazság s mikor megtalálták,hittek.[illegible]
De a thesszalonikiaiak meghallották,hogy mi van Bereában.Nem nyugtatták az irigységtől s rábeszélték a tömeget,hogy forduljon Pál ellen. S Pálnak ismét menekülnie kellett.De egészen Athénig kisérték.Bereában hagyta Timotheust és Silást,akiknek Athénből üzent,hogy siessenek utána.De ők nem siettek.Thesszalonikában üldözés kezdődött és ide mentek.Aztán mentek csak Pál után,akit már nem találtak Athénben,csak Korinthusban értek utól,ahonnan Pál a thesszalonikai levelet irta.
Ime fény és árny az apostol életében.A fény felülről,az árny,a gonosz emberi szivekből.
Látva az apostolt,csodálatos lelki nemesség alakul ki előttünk,amilyen a valóban keresztyéneké.Az igazi keresztyén életét áldozza a világért. Nem vonul el tőle.Pál vitte az evangéliumot s ha gyötrődött,örült,hogy Jézusért szenvedhet.Lelke a magasba szállt a szent Istenhez.Sajgó testben a szellemnek micsoda hatalma!
Pál élete olyan volt,mint Krisztusé,aki szenvedett.Az ő élete is,valamint Silásé és a többieké,akik szenvedés utján mennek a feltámadásra, igy lép a Krisztus nyomdokába. Olyanok a keresztyének,mint az a szolga,aki bedugja a fejét az igába,aminek a másik felébe Jézus dugta be fejét.Az Apostolok Cselekedeteiből látjuk,hogy ilyen megszentelődés lehetséges.Szenvedj,ha kell,az igazságért,Isten veled lesz! Pált üldözhették,az Igét meg nem ölhették.Bereában,a zsinagógában hangzott az Ige:Isten azok mellé áll,akik szolgálni akarnak.Szolgálni:ez a lélek nemessége.Alul maradni;szenvedni:ez az igazi nemesség,az igazi megszentelődés.Jézus nyomdokán ezt el fogjuk érni.

16-23/a. Pál Athénben.Ez az a fejezet,amihez most elérkeztünk.Az élmény oly gazdag,hogy egy óra nem elég rá.Ma a kérdést tesszük fel

csupán,legközelebb a feleletet adjuk meg.-A kérdést az athéniek tették fel és Pál felelt.Athént ezren és ezren keresik fel ma is a régiségek miatt.Ha nem volna keresztyénség,talán én is ott szeretnék lakni a régi Athénében.Amiért Istent nem ismerő embernek élni érdemes,az ott mind megvolt:tudomány,művészet,szabadság stb.Amennyire ezt ember ki tudta élni,annyira megvalósult ott mindez.Amint dél felől,Pireusz felől megközelitjük Athént,balról egy narancsligetet elhagyva,bájával vonzó területre érünk.A bájt emberkéz alkotta.A dombok a központban,a Pnyx,az Areopagosz,Museion és az Akropolisz tele vannak müvészi alkotásokkal. Ma is,ha valaki felmegy az Areopaguszra és szétnéz az aranyló napfényben, megfogja lelkét a régi görög művészet bája,befejezett,természetes nyugalma.Hát még akkor,amikor még minden a helyén volt s nem vitték el a rablók?Amikor egy régi görög épület előtt áll az ember,az az érzése,hogy valamikor volt művészet a világon!
De nemcsak a képzőművészeti alkotásokban nagy Athene,hanem a költészetéhez ma is visszajárnak tanulni egyszerüséget,igazságot s valami gyermeki látást.Akkor még éltek egyszerü költők,akik nem tették komplikálttá az életet,hanem mindent a maga természetességében néztek.E szépségeket mindenki élvezte,nemcsak a kiváltságosak.
Itt valósult meg az igazi szabadság,ami nem volt meg mindig.Valamikor egy kiváltságos osztály Drakon törvényeivel uralkodott itt.Szép lassu átalakulással a kiváltságos osztályok átadták a kiváltságokat.Először 10 éves,majd egy éves archonok lettek a király mellé rendelve.A bölcs Solon törvényei is közreműködtek ebben a fejlődésben.Periklész idején érte el a fejlődés a csucspontot.A legszegényebbek is részesültek a jóban és a város kormányzásában.Periklész után elveszett a szabadság,utána jött a szilaj,vad Alkibiadesz,aki szórta a kincseket,míg élüzték s akkor árulóvá lett.Később,mikor visszajött,hiába akarta a jót,nem hittek benne. Athén a Spártával folytatott küzdelemben lebukott és sohasem emelkedett fel többé,mert elromlottak az erkölcsök.
Mikor Pál odaért,már egy halott város dicsőségét találta.A lakosok,tudósok,művészek már nem a régiek voltak.Solon ajándékait elvesztette a görög nép.Akik ma oda mennek,a régit keresik.De már Pál sem találta a régi várost.Amikor a két nagy városba Athenbe és Korinthoszba érkezett, Pált gyötrő harag töltötte el.A "paroxüneto"=éles gyötrő haragot jelez.A várost olyannak találta,amilyent ez a szó jelent:kateidólon=bálványtól lenyügözött.A bálványok megett nem semmit látott,hanem gonosz szellemi hatalmakat.Találkozott megtéritett zsidókkal és görögökkel,de ezek nem tudtak világitani a városban.Elnyomta fényüket a pogány sötétség.
Pál kiment a piacra.Az ott talált embereket próbálta meggyőzni arról, amit magával hozott.Igy egyszer csak megfogták és kivitték Arész halmára.Ez ma is megvan a sziklába vágott ülésekkel.Ez volt a legfelsőbb bíróság ülésezési helye.Két feladata volt az Areopagosznak:1./hogy a közigazgatást vezesse és 2./hogy a legsulyosabb perekben,mint vérbiróság itéljen.A tagjai a legmegtiszteltebb polgárok voltak.Itt beszélt Démoszthenész is.Ide állitották Pált s ő beszélt az Areopagusz szószékéről,Demoszthenész szószékéről.Csodálatos isteni vezetés! De a kor sem volt Demosz-thenész kora,és az emberek sem.Pál szava elhangzott a pusztába,de nem hiába,mert a hüséges Lukács tolla megőrizte.
A kérdést Epikureusz követői és a sztoikus bölcsek tették fel.Kik az epikureisták és a sztoikusok? Görögországban a filozófia is csodálatos volt.Az őskori filozófia és tudomány mindenütt át volt szőve pogány babonával.Nagyszerü felfedezéseket tettek,de összekeverték a varázslás ostoba tételeivel.A tudományt a babonától a görög filozófia tisztitotta meg.A görög szellem legnagyobb alkotása a bölcselet.Meg akarta fejteni a lét titkait.Honnan jöttünk,kik vagyunk?Erre különböző feleleteket adtak. Ezek külön-külön csak részigazságot fejeztek ki és őriztek meg.Az egyik azt mondta:a világ:nyugalom,a másik:hogy mozgás.Az egyik azt tanitotta,a világ:anyag,a másik:szellem.Ezek mind együtt alkotják az igazságot.A filozófusok azonban-a különböző vélemények felett összeharcoltak.Jöttek a szofisták,akik azt mondták,hogy annyi igazság van,amennyi filozófia.

Jött Szókratész: ismerd meg magad! Fordulj befelé. Felfedezte a lelkiismeretet, amit istenségnek nevezett. Jött Platón az ideával. Elvonta az anyagot és találta a tartalom nélküli semmit. Új filozófiai iskolák keletkeztek, arra akarva megfelelni, hogy hogyan kell élni. Epikurosz azt mondta: úgy élj, hogy minél tovább, minél többet élvezz. De így elvész az erény. Előállt Szókratész tanitványa Zenon, ki a Sztoa poikilé-ben azt tanitotta: mindennél ékesebb az erény. Minden mást dobj el. Felébredt a lelkiismeret; de ha közelebbről nézzük ezt az erényt, benne a rezignációt találjuk. Belenyugodni a dolgokba. Ha elgázol az élet, megőrizni a nyugalmat, nem engedni, hogy legyőzzön a természet. Ez gőg volt. Volt, aki azt hirdette: élj, mint kutya/kűon/. Ezek a cinikusok.
Mikor Pál Athénbe érkezett, már csak az utóbbi kettő volt meg. Az Athén piacán ügyelgő sztoikus és epikureista filozófusok vitték Pált az Areopagosz szószékére. Az epikureisták azt mondták: fecsegő. A sztoikusok: idegen istenek hirdetőjének látszik. Pál kétségtelenül megértette, milyen a hallgatóság. Ezek szellemi gnómok voltak csak. Mint Lukács irja, csak az iránt érdeklődtek: ki tud ujabbat mondani. A régit unták. Pált is azért akarták hallani, mert ezt mondták: no, kit hoztál? két idegen istent: a Krisztust és a Feltámadást; hiszen ők elvont fogalmakat is megszemélyesitettek.
Pál igen nehéz helyzetben volt. Szomjas lelkeknek hirdetni az igét, igazságkeresőknek hirdetni az igazságot: ez örök. De olyanoknak beszélni, akik mindig csak ujat akarnak hallani, a régi a kisujjukban van, de unják, ez a feladat a leggyötrőbb olyannak, mint Pál. És mégis beszélt Pál. Csodálatos bölcsességgel fogott hozzá. Ez mutatja az isteni vezetést. De a bölcsességgel együtt jár a szeretet. Hogy így meg tudja közelíteni őket, az nehéz dolog volt.
Ma nincs idő a beszéd megtárgyalására, csupán az első hangot halljuk. Olvassuk, hogy Pál, amikor bejárta a művészi emlékeket, megállt az Akropolisz és a templomok előtt. Nem tudta azokat élvezni, mert rajtuk ült egy sötét hatalom, a bálványozás. Lelkében ott volt a szellem-istenség hatalma. Szembenállott a bálványoktól lenyügözött lakossággal. Lelke megtelt haraggal a sátáni hatalom ellen, amely az epikureista és sztoikus bölcsekből áradt. S amint szemben állott velük, irgalom töltötte el. Megtalálta a szót, amivel lekösse őket.
"Athén férfiai"-ez nagyon megtisztelő megszólitás. "Találtam egy oltárt az ismeretlen istennek. En tudom, ki Ő. Az Ő igazságát hozom. Ezt az Istent hozom én tinéktek. Éreztétek, hiányzik valami, ezért irtátok ezt oda arra az oltárra."
500 évvel előbb, Solon idejében pestisjárvány volt Athénben. Krétából megérkezett a hét görög bölcs egyike: Epimédesz juhokkal. Széteresztette őket s ahol ezek közül egy megállt, ott oltárt emeltek az ismeretlen istennek. Azt gondolták, hogy ez az ismeretlen isten haragszik s azért tört ki a járvány. -Pál meglátta a hiányérzetet, a sajgó sebet s ezért mondotta: én hozom nektek ezt az Istent. Hallgattak egészen addig, amig a feltámadáshoz nem érkezett. Hullott az ige. Kevesen tértek meg, de igazán.

22-34. Az elmult alkalommal Pállal Athénbe értünk s ott körülnézve, a művészeti emlékek szomorusággal töltöttek meg bennünket. Ennyi babona, tévelygés, ily szörnyü távolság Istentől?! Hová jutottunk? Mégis van valami, egy oltár a városban "az ismeretlen istennek". Akik ezt felállitották, érezték, hogy hiányzik valami. Az ő isteneik nem elégitik ki az embert. Oltárokat emeltek hát az ismeretlen istennek s nem ismerve tisztelték. Ezt ragadta meg Pál, hogy az önmagukkal eltelt athéniekhez szóljon. Az ismeretlen istent hoztam néktek! Beszéde e körül az isten körül forgott. Pál megpróbálja elmondani, milyen az igazi istentisztelet, ki az az Isten és milyen viszonyban van velük. E rövid beszéd tökéletes mü. Csodálatos rövidséggel mondja el, amit elmondhatott az ismeretlen istenről és csodálatos tapintattal beszél ott, ahol fáj. Istentisztelet fogalmának kifejezésére ez a szó használatos: eüszebeia. A szebomai ige tiszteló félelmet fejez ki, amellyel a gyermek szereti, tiszteli atyját, akitől fél. Németben áll legközelebb hozzá ez a szó: scheuen. Eü=kegyes, jám-

bor;eüszebeia=kegyes,jámbor szivvel való tisztelő félelem.Durva,rettegő,hitetlen szivek nem tudják tisztelni Istent.Hogy az emberi szív tudja Istent tisztelni,ehhez lényének át kell alakulnia.A templomi gyülekezetben nem mindenki szivében talál Isten ily istentiszteletet. Pál két dolgot mond:1./Isten nem lakik kézzel csinált házban.2./Nincs szüksége olyasmire,amit ember csinál.Ő teremtette az eget és földet, hogy lakhatnék házban? Mikor ezzel szembe szegül a látvány,a város a szép templomaival és a parthenonnal,azt mondja:mindez hiábavalóság. Ez fájhatott az athénieknek.

Azzal,hogy emberi kéz alkotásaival Őt szolgálni nem lehet,arra utal, hogy Isten ád mindent.Semmire nincs szüksége,amit ember végez.Ezzel ítéletet mondott a görögök csodás körmeneteti és felvonulásai felett, amelyekkel vitték isteneiknek az áldozatot.Mindez hiábavalóság.Istent nem lehet ugy tisztelni,ahogy ti teszitek,ezt jelentették szavai s ez fájt.

Ezután arról szól,hogy ki ez az Isten.Ez az Isten készitette a mennyet és a földet.A magyar forditás tul bőven pazarolja a"teremt"szót.A teremtésre két szó van a Bibliában:teremteni a semmiből:"bárá",a másik, alkotni valamiből:"ászáh"="poiein"-.Ez a második szó fordul igen gyakran elő.Isten alkotta,készitette az eget és földet és mindent,ami azokban van.Nem ugy volt tehát,mint ahogy a görög filozófia tanitotta, hogy egy meglevő anyagból formálták a világot az istenek.Ezzel szemben merőben uj volt,amit Pál mondott,hogy Isten teremtette az anyagot is. Mikor Pál azt mondotta,hogy ez az Isten teremtette a semmiből a világot,akkor Istent ezzel minden fölé,olyan csodálatos magasságba helyezte,ahová nem ér fel emberi gondolat,a pogány bölcsek tünődése. Isten mindennek alkotója,tőle jő minden,ami ebben a világban van,azért Ő mindennek Ura,-nem vagyunk magunkéi.Ő rendelkezik velünk.Ő a végtelen hatalmu Alkotó.De nem ugy alkotott,ahogy gondolták,hogy alkotását magára hagyta,hanem Ő tart fenn mindent,alkotásait kezében tartja, tehát nemcsak teremtő,hanem gondviselő Isten is,akitől függ minden lét,minden változás.Tőle függünk s ha kiejtene hatalmas kezéből,összetörve hullanánk alá a semmibe.Ez az istenkép ismeretlen volt Athénben. A végtelen nagy hatalmu Isten uj volt.

Ez az Isten szab meg továbbá mindent a világon,az emberi létet is. Ez ugy szabta meg azt,hogy az emberek minden nemzetsége"egytől"származzék./a vér szó későbbi betoldás a szövegbe/.Az a gondolat,hogy minden ember testvére a másiknak,a görög ember számára szinten elképzelhetetlen volt.Az egyik görög monda szerint az emberek ugy származtak,hogy az egyik isten játékos kedvében köveket hajigált a háta mögé. Ezekből emberek lettek.Van más ilyenfajta mithikus magyarázat is.De bármelyiket fogadnánk el,mindezekben az emberek testvéri kapocs nélkül,egymástól függetlenül állnak elő.A görög embernek eszerint az is elképzelhetetlen volt,hogy a rabszolga testvére a szabad embernek. A rabszolgák szerintük csak olyanok,mint az állatok.Mikor Pál azt állitja,hogy minden emberben egy apa vére folyik,olyant állitott,ami a görög felfogással homlokegyenest ellenkezik.Ezt a tanitást még Platon sem tudta elfogadni,mert a rabszolgát ő is csak állatnak nézte. De nemcsak az emberek származása tekintetében állt szemben Pál előadása a görögök felfogásával,hanem az ember története tekintetében is, azzal,hogy az emberek életébe Isten keze játszik bele.Ez azt jelenti, hogy a határ,amelyen az ember elterjed,a föld egész felületének,minden egyes nemzetnek Isten keze által van kijelölve.De Isten keze nemcsak a földrajzi tért jelölte ki,amelyet az akkori világszemlélet lapos négyszegletü felületnek gondolt el,-hanem az időt is meghatározta,amelyben élni kell.Meghatározta minden ember életkorát.Mindenben Isten terve megy végbe,ugy a földrajzi és térbeli,mint az időbeli határokat illetőleg.Sőt Isten az emberi történelem tartalmát megadó célt is kitüzte.Elébe adott egy csodálatos,dicsőséges célt,az emberi életnek és történelemnek.Mi ez a cél? Nem más,mint megtalálni,kitapogatni az Istent,a láthatatlan,ismmeretlen Istent s magunkévá tenni. Csodálatos cél s elképzelhetetlen,hogy ezt ember megtehesse.De Pál

megvigasztalja őket s hozzáteszi,hogy közel van ez az Isten ugyannyira,hogy Ôbenne élünk,mozgunk és vagyunk.Sok irásmagyarázó gondolatá szerint ebben az utolsó mondatban a"mozgunk és vagyunk"kifejezések sorrendjét forditva kellett volna mondani."Vagyunk és mozgunk".De ez nem áll.Mert Pál azt akarta mondani,hogy nemcsak az élet,hanem a mozdulás is Istentől jön.Nála nélkül mozdulás nincs.Ez tehát az igazi fokozás.De minden,amit Pál eddig elmondott,ugy tüntette fel Istent, mint metafizikai lényt,aki kivül van az ember által való elérés lehetőségein.Pál ugy tünteti Őt fel,mint aki sokkal több,mint mi vagyunk;mint végtelen,mindent betöltő valóságot.
De Pál nem marad meg az állitásnál,hogy benne élünk,mozgunk és vagyunk, hanem levonja az ebből adódó következtetést.Benne élünk,mozgunk és vagyunk,hiszen az Ô származéka,nemzetsége vagyunk.Hozzá teszi:ahogy a ti költőitek is mondják.Ez az idézet csakugyan megtalálható minden gondolat Arátosz ciliciai költőnél és Klenánthésznél is.Pál tehát olvasta korának görög költőit és jól felhasználta azok olvasását.Nem áll tehát az,hogy a keresztyén ember nem olvashat mást,hanem csupán a kegyes és a kegyesek által elismert és jóváhagyott könyveket.Erre is áll az a figyelmeztetés:"mindeneket megpróbáljatok.."Persze semmi esetre sem azt jelenti ez,hogy a keresztyén ember számára megfelel a rakoncátlan gyermek kiváncsiskodása,aki kimegy az utcára s azzal, hogy mindent megpróbáljon,a legnagyobb pocsolya kellős közepébe dugja a lábát.Sokan igy értik az apostol szavát s minden pocsolyába bedugják nemcsak a lábukat,hanem az arcukat is.Keresztyén embernek tudnia lehet előre,hogy mi az,ahová nem mehet s amiben részt nem vehet.Mert tudhatja,hogy Istent az élet bűzhödt részein nem találja.Igy nincs helye sem spiritiszta összejöveteleken,se mulatókban és hasonló helyeken.Annak azonban semmi akadálya nincs,hogy az Istenkeresést lássa és szemlélje másokban.A görög idézet Arátosztól van.Az Isten lényét meg akarván határozni tovább vonja le a következtetést s abból, hogy mi hasonlitunk az Istenhez és az Ô maradékai,nemzetsége vagyunk. Akkor tehát semmi emberi kéz faragványai,sem arany,sem ezüst,sem kő nem hasonlithat Istenhez.E szavak azt jelentik:Lássátok be,hogy képtelenség Őt az élettelenben keresni,amikor Ő az élőhöz:hozzátok hasonlit.Emberi kéz alkotásai tehát nemcsak fölébe nem kerekedhetnek Istennek,de még sem közelithetik Őt.Ez megint rosszul esett az athéniekneK.
Még közelebb hozza Pál a végtelen hatalmu Istent,amikor rátér a történelem céljára és rámutat arra,hogy mit akar Isten a világgal és az emberrel a világban.Ma Isten hozzátok hasonló,akkor oly célt helyezett elétek,amire ráismertek.Eddigi tévedéseiteket elnézi az Isten, mivelhogy Ő tudja,hogy az tudatlanságból volt s igy tulnéz azon,amit eddig tettetek.De mostantól fogva egy célt tüzött ki.Megtérést követel.Forduljatok el hát a hiábavaló bálványoktól s forduljatok Jézus Krisztus felé,Isten ugyanis nemcsak célt tüzött ki,hanem elétek állitott egy birót és meghatározott számotokra egy napot.Mostantól követeli,hogy térjetek meg,azaz kövessétek a hiábavalóság és hazugság helyett az igazságot.Mindez egy emberben van meg,akit Isten arra rendelt,hogy itélőbiró legyen,birája egy napon minden embernek,nem ugy, mint a ti isteneitek.Itt élt köztetek,de hogy hozzá tudjatok bizni és tudjatok benne hinni,Isten feltámasztotta őt a halálból.
Itt közbeszakitották Pált;nem beszélhetett tovább.A feltámadás említésénél kacagás szakitotta félbe mondanivalóját.Ügyesek kacagtak, mások gunyolódtak s igy szóltak:majd meghallgatunk téged erről/t.i. a feltámadás felől/.
A görög szellemi fővárosban alig tért meg valaki.Pál szomoruan ment tovább.Mily csodás beszédet tartott,mily tömeget mozgatott meg s mindebből mi maradt? Mindössze két nevet emlit az Iras,a nagy tömegből két lélek,akinek nevét fel is jegyezte Lukács,az aeropágita Diones és egy Damárisz nevü asszony s ezen kivül mindössze néhányan! Néhány ember,aki csatlakozott az apostolhoz s vele ment az örök cél felé.

Süket fülek,érzéketlen szivek,a legtöbben nem értették.Közülünk hányan mennek ama nap felé s hányan értik e csodálatos beszédet,amit a világ bölcsei nem értettek meg.Ti megértitek-e,hogy mire hivott az Isten titeket?

18,1-17. Pál apostolt az elmult alkalommal Athénben hagytuk.Meghallgattuk beszédét,amelyet Árés halmán tartott.Figyelemmel kisértük a gondolatokat,melyeket a világ legmüveltebb népével szegezett szembe. E gondolatok kiállták a próbát,de a mag rossz földbe hullott.Az ember az isteni bölcsességet nem fogadta el.Alig,alig tért meg valaki. Nyomott hangulatban ment el az apostol az Athénnél nagyobb Korinthoszba.Ott,ebben a nyomott hangulatban kezdte el munkálkodását.Fájdalmasan tépelődött azon,mi lehetett a sikertelenség oka;talán a hiuság, vagy dicsőség-vágy volt megsértve? Nem! Hiszen ezzel számot vetett. Hát vajjon nem ő maga volt-e az oka a sikertelenségnek?Szorgos kutatást kezdett végezni magában,hogy hol hagyta el az isteni vezetést. E komor,nyomasztó érzés azonban csakhamar eltünt.
Most lépjünk be előbb Korinthoszba és tájékozódjunk.A Balkán félszigetet és Kisázsia közt van az Égei tenger.Nyugaton,a Földközi tengerben két öböl van,egy vékony földnyelvvel,az Istmosszal elválasztva.Régebben ezen a földnyelven hengerekkel áttólták a hajókat,kikerülhették igy Peloponézosszt.Itt volt Korinthosz,mely nagy kereskedelmi gócpont volt.Krisztus előtt a második század derekán lerombolták.Először egy római hadvezér lerombolta,majd száz év mulva Julius Cézár római veterán katonákkal telepitette be.Krisztus előtt 46-ban épült ujjá.Az emlitett okoknál fogva lakossága nemzetközi jellegüvé lett, gazdag pénzemberek telepedtek itt meg,de ugyanakkor a nagyvilág söpredéke együtt volt itt a gazdagság árnyékában.Igazi világváros,ahol a régi múltból már semmi sem volt meg,nem ugy,mint Athénben.A városnak mindkét öbölnél volt kikötője,az Égei tenger felé eső részén Kenkréa volt a kikötő.A város a Peloponézosz hegység egyik nyulványán,észak felé nézö lejtőn és termékeny síkságon épült.Felette a hegytetőn egy kisebb város állt:Akrokorinthosz,egy híres templommal. De mily különbség a két város közt!Mig Athénben az Akropoliszon emelt fényes templom a tudomány istennőjéé,Pallas-Athénéé volt,addig Korinthoszban e templom Vénusznak volt szentelve.Athénben tehát a tudományt istenitették s a bölcseletnek emeltek templomot,Korinthoszban pedig az érzéki kéjt imádták.Természetes dolog ez ott,ahol az embert megrontja a pénz és a testikultura.Erkölcstelen ünnepélyek voltak itt s ez érthető.Korinthosz romlottabb volt,mint Athén.És mégis,-mily csodálatos dolog!-Athénben alig tért meg valaki,Korinthoszban pedig a látomás szerint,mely itt néki,az apostolnak részül jutott,-nagy népe volt Istennek.Másfél évig kellett ott lennie Pálnak és ez idő alatt csodálatos áldás és bőség kisérte munkálkodását.A parázna Korinthosz megelőzte Isten királyságában a tudományt istenitő Athént.
Pált gyötrődve hagytuk el,amint imába merülve,fájdalmas szivvel, gyötrődve keresi a sikertelenség okát.Nyomott hangulata ellenére, gyermeki,bizó hittel hozzáfogott azonnal,hogy valami munka és kereset után nézzen.Ő sátorkészitő volt.Tehát nem takács,aki szövi az anyagot,hanem olyan kézmüves,aki a kész sátorszövetből készitette a sátort. Mily csodálatos,hogy Isten mily gyöngéd gondoskodással tekint kinlódó gyermekére.Egy sátorkészitő család nemrég telepedett le Korinthoszban.A nevük római volt:Akvila és Priscilla,de nem rómaiak, hanem zsidók voltak.A férfi Pontusból való volt,onnan került Rómába, s valószinüleg ott ismerte meg a keresztyénséget.Rómát azonban el kellett hagyniok,amikor Claudius számüzte őket egy rendelettel Rómából és megtiltotta a zsidók letelepülését.Svetonius történetiró tudósitása szerint Rómában a zsidók egy Crestus nevü ember bujtogatása következtében forrongtak.Claudius megunta ezeket a forrongásokat, amik Rómában sok kellemetlenséget okoztak s ezért adta ki a számüző rendeletet.Nincs kizárva,hogy lehetett egy Crestus nevü ember is,

sokkal valóbbszinü azonban,hogy Krisztus és az ő hivei ellen háborus-
kodó zsidók csinálták állandóan a zavart.A számüző rendeletet végrehaj-
tó római hatóságok szétverték a zsidókat a világ minden tája felé.
Akvila és Priszcilla is valószinüleg a rendelet következtében költöznek
át Rómából Korinthoszba.Nemsokára azután meg Efezusban találkozunk ve-
lük,ahol Apollóst tanitják az evangélium helyes utjára.Nemsokára Pál
harmadik missziói utja idején,ujra Rómában voltak,majd némi idő mulva
ismét Efezusban telepedtek meg.Nemcsak ők,hanem a zsidók általában igen
könnyen mozogtak.Azt látjuk tehát,igen vállalkozó szellemüek voltak.
Minthogy Pál mindenütt először a zsinagógába ment,igy csakhamar megis-
merkedett velük.Isten igy készitett Pálnak szállást.Istennek az ő ki-
csinyeiről gondja van.Ez a gondoskodás kisérte Pált még a fogságban is,
ahol akadálytalánul munkálkodva,saját munkája által tarthatta fenn ma-
gát s gondoskodott Isten róla ebben is olyan csodálatosan,hogy mindaz-
zal,ami itt történt,inkább állott a császár Pál szolgálatában,mint for-
ditva.
Pál hozzáfoghatott tehát a munkához.Hétköznap mesterségével dolgozott,
szombaton a zsinagógában hirdette az igét zsidóknak és görögöknek.Nem
tudta még most sem elfelejteni,az athéni kudarcot.Isten ekkor álomban
szólt hozzá angyal által,hogy ne féljen,szóljon bátran és nem fog senki
kárára törni.
A bünös városban Isten angyala mondja:szólj,ne félj,ne hallgass!Pál
megvigasztalódott.Ehhez nagyban az is-hozzájárult,hogy két kedves ven-
ég érkezett Korinthoszba,Timótheus és Silvánus.Innen küldte az apostol
az első thesszalonikai levelét s most onnan jöttek vissza.Beszámoltak
arról,hogy Isten Szelleme mily csodás munkát végez abban a városban.
Akkor Pál megbátorodott.Hirdette az evangéliumot s e közben tebizonyo-
sodott,hogy Istennek valóban nagy népe volt itt."laos"=nép,egymásba
kapcsolt,egységes tömeget jelent./A héber"ám"=izrael népe./ Nem azt
mondja,hogy nagy tömegek fognak megtérni,hanem:oly tömeg,amely belső
életközösségben lesz egymással.Hájönnek arra,hogy ők mindnyájan egy nép
tagjai.Csodálatos az a kapocs,amely keresztyént keresztyénnel össze tud
kapcsolni.Egy néppé lesznek,mert egymásra ráismernek s tudják,hogy ők
együvé tartoznak.
A zsidók féltékenysége feltámadt.A zsinagógában sok zsidó és prozelita
tért meg,de a zsidók nagy tömege megelégelte most már a dolgot.Káro-
molták Krisztust és ezzel kifejezték,hogy ők semmilyen közösséget nem
akarnak Krisztussal.Ez a bün az,melyet a Szentirás a szent Szellem el-
leni bünnek nevez.Az Atya és Fiu elleni bün is megbocsátható,de szent
Szellem elleni nem.Amidőn hosszu tanitás és bizonyságtétel után káro-
molja a lélek Krisztust,közel van a szent Szellem elleni bünhöz.Ezért
rázta le a ruháját az apostol a zsinagógában a zsidók előtt s ment át
Titius Justus házába,hirdetni az Igét.A zsinagóga feje,házanépével e-
gyütt utána ment az apostolnak.Pál őt megkeresztelte.
Szószthenész lett az uj zsinagógafő.S amikor a zsidók kezdeményezésére
és bujtogatására zavargás tört ki,Pált az uj helytartó elé vitték és
bevádolták,hogy a törvény által tiltott istentiszteletre tanitja a né-
pet.A helytartó Junius Annius Novatus volt,testvére Senecának,az egyik
legnagyobb római bölcsnek.A gallio nevet azért vette fel,mivel igen
megszeretett egy Gallio nevü rhétort s ezzel kifejezésre akarta juttat-
ni,hogy a Gallio szellemi örökségét vallja.A helytartó nem engedte Pált
szólni,hanem azt mondta,hogy ha valami igazságtalanságot követett volna
el,valami olyant,ami gonosz és valóban törvénytelen cselekedet,akkor
meghallgatná a zsidókat,de mivel itt a zsidók előtt ismeretes tanitás-
ról és nevekről,tehát olyan dolgokról van szó,melyeknek eldöntése egye-
dül rájuk tartozik,igy nem hallgatja meg őket,hanem döntsék el maguk s
ezzel elkergette a zsidókat.Eltürte azt is,hogy mikor a vádaskodó zsi-
dókat üzték ki a teremből,a zsinagógafőt is elverték.Gallio nem törő-
dött vele.Ez a támadás,ami Pál és a keresztyének ellen indult a zsidók
részéről,nem olyan üldözés volt,mint később s nem is ugy végződött,mert
ezek megérdemeltek egy kis leckét. Itt hát még a száját sem kellett ki-
nyitnia Pálnak,minden el volt intézve.Igy tudja megőrizni Isten az övé-
it.

Gallio tiszta gondolkodásu, világos fejü ember volt. A büntől tartózkodott, ezért nem ijedt meg a tömegtől. Az a történet arra figyelmeztet: ne félj, szóld az igazságot! Isten melletted lesz!

18-22. Aki figyelt a bibliaolvasásra, talán arra gondolt, hogy e jelentéktelen eseményekről, melyeka főcselekmények közé vannak iktatva, miért akar az előadó egy órát beszélni? Dehát nem is annyira "több nap", hanem elég sok nap áll itt, amiről szó van. Lehet ez három-négy hónap is.
Pál elutazott s a kikötővárosban, Kenkreában megnyiratkozott. Nem vezettem naplót soha, de ha irnék is, ezt nem jegyezném fel. De itt fel van jegyezve, mivel fogadalma volt. Sokan hiszik, hogy Akvila hajáról van szó, de ez tévedés, mert itt mindenütt Pál az alany. Aztán kimentek az Aegei tengeren s Miletoszon át Efezusba. Akilát és Priszcillát itthagyta, mivel ezek valószinüleg itt akartak letelepedni. Elképzelhető, hogy Pál az evangélium hirdetésének céljából a zsinagógába ment s az itt lévők kérték, maradjon náluk néhány napot. Pál "nem intett igen-t", hanem utrakelt s a pogányság palesztinai fővárosába, Cézáreába ment s onnan Jeruzsálembe. Ma Jaffából vonattal mennek Jeruzsálembe. Mikor az efezusi zsidók kérlelték, Pál azt mondta nekik: Jeruzsálembe kell mennem. Ebben a kifejezésben: mindenesére-, ez a rész hangsulyos: esetre! Azt akarja kifejezni: minden körülmények között. Érdekes, hogy amikor eljut Jeruzsálembe, egy szót sem olvasunk arról, mit végzett ott. Az kissé következetlennek látszik. Innen Antiókhiába, majd a harmadik missziói utra indult, a galata és phrig városokon át Efezusba. Ottmaradt egy és fél évig, onnan irta az I. Kor. levelet. Innen indult aztán Macedónián át Hellászba, hogy onnan az utolsó jeruzsálemi utra induljon.
Elég szerény anyag, mit is kezdjünk vele? Sokszor jelentéktelennek tetszik helyek, nevek felsorolása, pl. egy nemzetségtáblázatból. Talán ezek az események is egy csodálatos történet külső héját képezik. Ha e néhány verset a levelekkel és a Csel. könyve többi részével kapcsolatban vizsgáljuk, egy csodálatos bár, de szomoru történetet kapunk. De Isten országában a szenvedésekből öröm lesz-, az Istenért való szomoruság áldott szomoruság. A végén megtanit ujjongani.
Pál nazir fogadalmat tett. Az ótestamentumi nazirok megnövelték a hajukat, szakállukat s mikor véget ért a fogadalom ideje, a jeruzsálemi templomban levágatták. A fogság ideje alatt önmegtartóztató életet élnek. A hosszu haj a szolgálatra rendeltség jele. Mig a hosszu hajat viselik, különösképpen Istennek szolgálnak. Pál nazir fogadalma most kezdődött. A nazir fogadalom egy ótestamentumi törvényen alapuló fogadalom. Pál pedig az ilyeneket nem szokta megtartani. Mi jutott most eszébe? Ezt a dolgot bizonyára fontosnak tartotta, ha Lukács feljegyezte. Hol akarta Pál a zsidók kedvét keresni? Jeruzsálemben. Azért utazik el, hogy megmutassa, ő zsidó akar továbbra is lenni, hogy a zsidók elől minden akadályt elháritson. Valami erős vágy hajtotta Jeruzsálembe, pedig Efezusban tág kapu nyilt. Útja a legegyenesebb. Caesareai hajóra száll s egyenesen Jeruzsálembe megy. Mégis ott csak üdvözlicket s azután Antiókhiába megy. Mi történt közben? Miért ment tovább? Miért kezdte a 3.-ik missziói utat? A választ megadják a levelek, az Ap. Csel. többi része és a Róma 9,1. "Nagy fájdalmam van.." "Bár Krisztustól elszakitva átok lennék..." Ment tovább. Korinthusból irta a római levelet. Addig fájt neki a jeruzsálemi csalódás, amiről nem beszél Lukács.
Nem nehéz kitalálni, mi volt ez, mert egyszer már próbálkozott, de az ottani keresztyének megtudták, hogy az életére készülnek törni a zsidók. Mikor a 3.-ik missziói ut után odaérkezik, elfogják és megesküsznek vakbuzgó zsidók, hogy addig nem esznek, nem isznak, mig őt meg nem ölik. A római századost értesitette Pál mostoha testvére s nagy katonai kisérettel viszik ki Caesareába. Az történhetett ekkor is. A zsidók, de a keresztyén gyülekezet tagjai közül is sokan gyülölték multja miatt, a zsidó hagyományok megtagadása miatt. Eltanácsolták Pált.

Ha ezzel az eredménytelenséggel összehasonlitjuk Pál vágyát, látjuk, hogy vágyott azoknak szolgálni, akik életére törtek. Mily szeretetet adott szivébe Jézus. Elvitte a sebet, hogy zsidó testvérei, akiknek szolgálni szeretett volna, elvetették.
Jézus is mennyit kesergett Jeruzsálemben. Hányszor akart szolgálni ennek a városnak, de a város nem akarta! Tovább ment a pogányokhoz, de mindig fájt neki a jeruzsálemi kudarc. Mily szemérmes a Szentirás! De aki megérti az apostolt, az észrevesszi fájdalmát.
Az igét tizenketten hirdették /Jeruzsálemben/. Eleinte sok zsidó tért meg, aztán megállt a téritői munka. A gyülölet mindig nagyobb lett. A jeruzsálemi zsinaton Péter, János és id. Jakab volt jelen. Most ez alkalommal Pál csak Jakabot találta. Közeledik már Jakab megkövezésének napja. Mikor közeledik a szomoru vég, a keresztyének egy intésre menekültek. Jeruzsálemben csak a hitetlen zsidók maradtak. Most az események idején még messze vagyunk 7o-től. /54-ben/. Forr a gyülölet s azok, akik Pál elveszitésére törtek, olyan zsidók, akik pogányokkal egyáltalán nem érintkeztek. A terror folyton erősödött. Üldözték, elfogták a keresztyéneket. Isten őket többször kiszabaditotta. Josephus Flavius szerint a zsidókhoz csatlakozó pogányok latrok voltak. Ezek vitték vérpadra a zsidó népet. Fanatikus dühvel védik a várost, ám Isten előtt nem hajolnak meg.
Ezt látja Pál. Helyre akarja hozni bünét, a keresztyének üldözését illetőleg, de nem lehet. Számára elzáródott a közeledés minden utja. Családostan megy Antiókhiába, szüntelen való nagy fájdalommal szivében. "Bárcsak Krisztustól elszakitott átok lehetnék, hogy népem üdvözüljön". 3 magával viszi a zsidók gyülöletét. A Galata levélből tudjuk, hogy találkozott Péterrel, ki együtt evett a pogányokkal, de a Jeruzsálemből jött zsidók befolyása következtében ezt abbahagyta. Pál kioktatta Pétert. Talán a legnagyobb és legcsodálatosabb tett az ebben, hogy Péter megalázkodott s engedett Pálnak. Barnabás ellenben nem. De Pál, amint a Galata földön járt, a zsidók mindenütt utána mentek s a gyülekezetet felkavarták. Sőt Korinthusban megelőzték s ott is felkavarták a gyülekezetet. Erre kell irnia a II. Korinthusi levelet. Ez a gyülölet mutatja előtte világosan: az én népem menthetetlen. Róma 11. részében közli Pál azt a kijelentést, amit erre nézve nagy kétségbeesésében Istentől kapott. "Ha a pogányok teljes száma bemegy.." A fájdalom után az öröm, a sötét után a fény!
Az a szomoru történet rejtőzik a közömbös szavak megett. A szomoruság után felragyog az öröm. Mily jó, ha ellenállás után megtörik makacs lelkünk s Isten a győzelmes!
A hajlevágatásból csak annyi eredmény származott Pál számára, hogy a jeruzsálemi zsidók megvádolják képmutatással. Aztán megirta nekik, hogy nála az "igen" igen, a "nem" nem, hogy őt szeretet vezeti. Pál szeretete igazi szeretet volt. Mikor a 3.-ik missziói utján ujra indul Jeruzsálembe, mindenki vissza akarja tartani s egy próféta: Agabus összeköti a Pál kezét és megjövendöli, hogy amint ő most megkötözte a Pál kezét, ugy kötözik meg őt a zsidók Jeruzsálemben. És Pál erre azt mondja: hiszen az én Uramért meghalni is tudok. A 3.-ik missziói ut végén teljesül a vágy, szólhat a néphez, bár összekötözött kezekkel. Ettől kezdve 5 éven át rab, de beteljesedett a nagy vágyakozás, hogy szólhatott a néphez. Ez igazi szeretet. Ez a történet rejtőzik a látszólag üres szavak mögött. Milyen csodálatos történet Pál apostol története!

24-28. Isten gondoskodott arról, hogy Pálnak munkatársai segitségére legyenek apostoli munkájában. Ezeket a munkatársakat Isten vezette Pálhoz. Igy kapta meg maga mellé Apollost, Márkot, Silást. Igy talált rá Timotheusra is és sok más hüséges társaira, akiket leveleiben emlit. Ezek közt egyik leghiresebb volt Apollos, akit Isten a messze Alexandriából hozott a Pál munkaterületére. Pál nem kereste Apollost és Apollos nem kereste Pált. Isten hozta őket össze. Első dolga Apol-

losnak nem is Pállal volt,hanem Pál két hüséges vendéglátó gazdájával, Aquilával és Priscillával,akik éppen Efézusban tartózkodtak akkor, amikor Isten vezetésével Apollos is oda érkezett.Aquila és Priscilla éppugy fogták pártját Apollosnak,mint Farer a fiatal Kálvinnak.Aquila és Priscilla is Isten eszközei voltak Apollos előkészitésében.Apollos az Irásokat előbb ismerte,minthogy keresztyénné lett volna.Alexandriában,ahonnan jött,nagy irástanulmányozás folyt.Es ez az ottani zsidó irásbuvárlat párhuzamosan haladt a görög filozófiai müvelődéssel,melynek Alexandria szintén székhelye volt.Alexandria pogány bölcsei ismerték a zsidó tanitásokat és a zsidó tudósok a görög bölcseletet.Még a későbbi keresztyén teológiára is erősen rányomta a bélyegét az alexandriai szellem.A képzeletdus kelet itt az egyiptomi titkok és görög filozófiai hazájában jelképekben,allegorikus példázatokban próbálta az igazságot emberivé tenni,azt az igazságot,melynek embernél magasabb eredetéről az ókor meg volt győződve.Apollos is ismerte az alexandriai allegorikus bölcseletet,mely megpróbálta az allegorikus magyarázatot az Ótestamentumra is alkalmazni.Ügyes és hires rhétorrá nőtt Apollos, mielőtt a keresztyénséget megismerte volna.Mikor,valószinüleg Alexandriában,-a keresztyénséggel megismerkedett,őszintén megtért anélkül, hogy a keresztyénség magvát megértette és megragadta volna.Apollos alexandriai müveltségénél fogva jól tudta,hogy a Biblia vallása kinőtt már a zsidó szüklátókörüségből,de azt a csodálatos isteni tervet,mely Pál előtt a keresztyén egyház lényegét megvilágitotta,-Apollos nem ismerte.Aquila és Priscilla ezt a hiányt pótolták nála.Természetes,hogy egy alexandriai képzettségü rhétor másként tudta előadni az egyház igazságát,mint a sátorkészitő Aquila,vagy annak hitbuzgó felesége.Mikor Apollos Efézusban megjelent,körülbelül azon a fokon állott,amelyen azok a János-tanitványok,akiket Pál ott talált. Ezek Keresztelő János tanitványai voltak.Tudták,hogy a Messiás megjelent.Hittek benne és beszéltek róla,de Jézus személyiségével ismerősök nem voltak.Mintegy a keresztyénség előszobájában tartózkodtak.Ahogy Apollos Efézusba megérkezett,nagy előadói tehetségével azonnal hirdette a tőle ismert igazságot a zsinagógában,hol Aquila és Priscilla is megjelentek.Igy vették pártfogásukba a nekik rokonszenves,tehetséges szónoket.Olvassuk, hogy az Isten utját fejtették ki pontosan előtte.Isten utját a történelemben.Tehát azt a fordulatot,amelyet Isten tett,amikor a testi zsidóságtól az Isten szellemi népének összegyüjtéséhez nyult.Aquila és Priscilla bizonyára sokat beszéltek Apollosnak a tehetséges korinthusi egyházról,melyben annyi ajándék és buzgóság volt.Apollosnak kedve támadt ebben a hozzászabott gyülekezetben hirdetni az igét.S mikor kifejezte szándékát,hogy elutázik Korinthusba,Aquila és Priscilla ajánlólevelet irtak neki az ottani testvérekhez.Apollos meg is érkezett Korinthusba és ott látta az Isten kegyelmének munkáját.Akiket ez a kegyelem hivőkké tett,azokkal sokat vetekedett,de nem hanyagolta el a zsinagóga még nem hivő tagjait sem és nagy buzgósággal tett bizonyságot előttük arról,hogy Jézus a várt Messiás.Ugyhogy Pál munkája Apollos munkája révén jelentősen tovább fejlődött és megerősödött. Pálnak csakhamar hallania kellett arról az áldásról,mely Apollos által erre a gyülekezetre terjedt,de arról a balkezességről is,amellyel a korinthusi gyülekezet tulzó tagjai Apollost tulbecsülték és neve körül pártot alakitottak. Ehhez persze Apollosnak semmi köze nem volt és ez a pártoskodás Pált és Apollost nem tudta egymás ellen forditani.

19,1-7. Ismerjük a keresztyén életnek azon végtelen egyszerü felfogását,hogy az ember megtér,utána még egy ideig itt időzik a földön s azután Isten elviszi a mennyországba.A többiek,akik nem térnek meg, elmennek a pokolba s azután jön az itélet stb.-Ez az igen egyszerü felfogás azonban nem egyezik sem a Bibliával,sem az egyházi gyakorlattal.Mert az egyházban minden keresztyén szülőtől született gyermeket megkeresztelnek,azaz:ellátnak az idvezülés jelével.De ér-e hát a keresztség valamit? S mi-lesz azokkal,akiket megkeresztelnek,de nem térnek meg? Aztán jönnek igehirdetők,akiket széltében evangélizátoroknak neveznek,akik azt mondják, hogy ha valaki nem ugy hisz és

és tér meg,amint ők hirdetik,elveszett.Azzel az igehirdetéssel az egyházi gyakorlat ellenkezik,mert az egyházi gyakorlat nem egy hitcikk elfogadásában látja az idvezülés megoldását.Az ilyen igehirdetések csak összezavarják a kérdést,mert kétségessé teszik a megtérés lényegét.A világi emberek általában,de az egyházi gyakorlat is a megtérés alatt megjobbulást értenek.Az evangéliziatorok szerint nem ebben,hanem bizonyos hitcikknek/pl.hogy Jézus meghalt értem/,az elfogadásában áll a megtérés.Igy a megtérésnek a megjobbuláshoz semmi köze.Eszerint,akik bizonyos hittételeket s a megtérésnek bizonyos módjait elfogadják,azoknak a megjobbulás nem szükséges az üdvösségre.Igy tehát a pogányok, s azok a keresztyének,akik ezt nem latolgatják,elkárhoznak.Ha pedig az az igaz,hogy egy hitcikk elfogadása megjobbulás nélkül idvességet szerez,akkor ez tulajdonképpen nem más,mint varázsige alkalmazása.Am ez ellenkezik az egyházi élet és gyakorlat formájával is.A végtelen egyszerü ut a sokfele vélekedés közt zavarossá válik,elvesztjük tájékozódásunkat s ha meg nem találjuk az/utvesztőből kivezető fonalat,valóban végleg összezavarodunk. Ez a történet megmutatja a kivezető utat, amint már többször is rámutattam arra,hogy a Biblia nem olyan egyszerüen oldja meg a problémákat./

Pál történetét ott hagytuk el,amint a 3.-ik missziói utja kapcsán Efezusba érkezik.Mint láttuk,Jeruzsálemből távoznia kellett.Nyilván jóindulatu figyelmeztetést kapott. Csalódottan,mély szomorusággal hagyta el a templomot s ment Jeruzsálemből Antiókhiába,ahonnan eddig is minden egyes esetben utjára indult.Rövid tartózkodás után Cilicián s a Galata tartományokon ment által.A "felső tartományokon "át,tehát nem a Földközi tengert partján,hanem Kis-Ázsia közepén,vagy a Fekete tenger partja mentén.Igy keresztülment Galatián.Vitás,hogy a Galatákhoz irt levelet a harmadik utja után,vagy már korábban irta-e. Most elérkezik a választópontra,amelyről már egyszer elfordult,amikor a második missziói uton Kisázsia közepétől Troas irányába ment s innen Amphipolison és Neapoliszban,Filippi kikötőjébe.Most azonban,mikor a választóponthoz ér, nem Európa felé fordul,hanem Efezus irányába indul,mely az Égei tengerhez közel az akkor Ázsia néven nevezett tartomány fővárosa volt.Kikötője a tenger partján Miletos volt.Efezus maga Kisázsiának régen Ionia néven ismert részén volt.Az ionok a görög törzsek közül a szellemileg legfogékonyabb,leghajlékonyabb törzs volt.Hires tudósok,költők és művészek lakóhelye volt a város.A második missziói utja végén volt itt Pál.Akkor nagyon marasztalták,de ő visszautasította a marasztalást,azonban megigérte,hogy visszajön.Most itt volt végre Efezusban.A régi világnak négy nagy világvárosa volt.Róma,Efezus,Korinthus és Antiókhia. Efezusban ott lebegett az ion költők és tudósok emléke,de a város már akkor megtelt idegen emberekkel és a görög hagyományok mellett megjelent a különböző civilizációk jele.Efezus igy összekötő kapocs volt kelet és nyugat között.Ezt a találkozást a leghajlékonyabb és mozgékonyabb szellemü görög törzs,az ion törzs hozta létre.Mivel Pál a legnagyobb helyeket kereste,fontos volt az evangélium terjesztése szempontjából Efezus,mert innen keletre és nyugatra egyaránt volt összeköttetés és a környékkel való kapcsolat lehetőségének lehetősége is nyitva állott,hogy mindkét irányban egyaránt széles körben hangozhassék innen az ige.Hogy ez mennyire fontos hely volt,mutatja az is,hogy amikor Pál elhagyta Efezust,utána ugyancsak egy nagy és tekintélyes apostol,János telepszik le itt és hirdeti az evangéliumot.János hosszu életének végéig itt volt.Igy hangozhatott ki az ige a környék népéhez. Pál működése is nemcsak a városra terjedt ki,hanem a környékre,ugyszólván egész Ázsia provinciára.Pál itt két évig olyan ébredés középpontjában volt,mely görögökre,zsidókra kiterjedt egész Ázsiában.

Pál tehát nagyszerü munkának néz elébe.Fontos volt a kiindulás.Meg kellett figyelnie,mi volt előtte.Volt-e itt előbb is keresztyén gyülekezet?Atvette-e a munkát Pál valakitől,dolgozott-e itt előtte valaki? Rómában pl.előbb volt gyülekezet,mint Pál ott járt.A 18.fejezetben azt olvastuk,hogy egy Rómából elüzött zsidó házaspár,Aquila és Priszcilla Korinthoszba érkeztek,majd Pállal együtt onnan elutaztak,mikor

az apostol Jeruzsálembe indult s ők Efezusban maradtak.Eddig kisérték az apostolt.Itt Efezusban találták Apollost,aki a János keresztségét prédikálta és kioktatták az evangélium felől.Amikor tehát Pál másodszorra idejön,már előbb Apollos hirdette az Igét és Aquila és Priscilla is bizonyságot tett az Ur utja felől.Mégis ezeknek a munkálkodása nyomai teljesen elvesztek,annak ellenére,hogy nincs semmi okunk kételkedni abban,hogy akik itt előbb munkálkodtak,mindnyájan kemely keresztények voltak.Am ebből látszik,hogy nem az emberi buzgóság teszi azt,hogy az ige gyökeret verjen.Mig Isten órája el nem érkezik, gyülekezet nem alakul.Pál talált egy kis magot,12 embert,tanitványokat, akiket magához fogadott.Ezekkel indult.Pál korábbi ottlétének és munkájának is nyoma veszett.Ahhoz,hogy keresztyén gyülekezet legyen,nem elég embereknek jóakaratu elhatározása és összeállása!Ha elhatározzuk és összeállunk,hogy közösséget csináljunk,abból még nem lesz közösség. Most indul meg itt is Isten akaratából a munka.Pál talál 12 tanitványt. A keresztyén gyülekezet tehát nem megtértekből alakul,hanem tanitványokból.Krisztus a nagy missziói parancsban az 500 atyafi előtt azt mondotta:"tegyetek tanitványokká.." A Bibliában megtérésről van szó,de megtértekről nincs.Amit téritésnek neveznek egyesek,azt Jézus tanitványá tevésnek nevezi.Ahol a tanitó Jézus és valaki ugy követi Őt, hogy hüségesen beáll az iskolába,melynek mestere a Szentszellem,abból tanitvány lesz.De az a fontos,hogy mindig mellette legyen a tanitómesternek,ki ne lépjen az iskolából soha sem.Amit a Biblia az égbe vezető utról tanit,az egészen más,mint ahogyan azt általában hiszik.Amit megtérésnek neveznek,csak beiratkozás az égi mester iskolájába.A nagy égi tanitómesternek,a szent Szellemnek vannak segédei,a földi tanitók.De csak annyiban tanitók,amennyiben a Szentszellem vezeti őket.Az iskolába tehát be kell iratkozni,ez a megtérés és soha onnan ki nem maradni. A beiratkozás azonban még nem elég,ha kimarad valaki,akkor elveszhet, ha otthagyja az iskolát.

Pál 12 tanitványt talált.Ezek tehát tanitványok voltak,tanultak,-otthagyták a világot s beálltak a Szentszellem iskolájába.Pál ezekkel nem ugy vetekedett"mint a zsidókkal a zsinagógában.Ezek meg eleitek azoknak a feltételeknek,amelyeket a nagy missziói parancsban olvasunk,nem ugy, mint a zsidók,akik megkeményedtek s a tanitvánnyá lételnek ellene szegültek.-Ez a 12 olyan volt,akiket el kellett a zsidóktól különiteni, minthogy tanitványok voltak,Pál meg is keresztelte őket.

Ezek azonban akkor másodszor részesültek bemeritésben,mert már egyszer részesedtek"baptizmában,egyszer már be voltak meritve. Miért keresztelte meg hát ezeket Pál? Mi a jelentése a"baptizma -nak? Ennek értelme fontos!

Vajjon Pál az"anabaptisták"az ujrakeresztelők álláspontját igazolja-e? /anabaptizmos=ujrakeresztelés/.Az anabaptizmusnak az a felfogása,hogy egy már megtörtént ,érvényes keresztséget,bemeritést érvénytelennek nyilvánit és ezért tartja szükségesnek az általa végrehajtott keresztelést ill.bemeritést.Ezzel a felfogással a nagy keresztyén egyházak,de a baptista keresztyének serege is szemben áll.A baptisták nem anabaptisták.Az anabaptisták erre a bibliai helyre hivatkoznak eljárásuk igazolásául.Azonban teljesen tévesen.Mert egyáltalán nem vonta kétségbe a János keresztségének helyes,Istentől való voltát.Ezzel tehát Pállal együtt szembenállunk ujra a keresztségről vallott általános felfogással.Dehát akkor miért volt szükség egyik érvényesnek tartott és elismert keresztség után még egy második keresztelésre? Mi az első és mi a második keresztség?

Az mindjárt látható ebből,hogy a keresztség nem az üdvösség kapuja, amelyet nem lehet többször ismételni,felvenni és megujitani.

Pál felfedezi,hogy ez a 12,akire rátalált,igazi tanitvány.Amikor szóba ereszkedik velük,látja,hogy megtérésre már nincs szükségük.Kérdezi tőlük tehát:"Amikor hivőkké lettetek,kaptatok-e Szentszellemet?"Azok igy feleltek:"Azt sem hallottuk,vajjon van-e Szentszellem".Pál tovább kérdi:"Hát akkor mibe meritkeztetek be?"Ők igy feleltek:"A János keresztségébe."Pál tovább kérdi:"Igen,de ő,/János/valakiről prédikált,

aki utána jön és erősebb nála!" Erre a tanitványok Jézus nevébe ujra bemeritkeztek. Tehát az egyik keresztség a János keresztsége, a második a Jézusé. Egy érvényes keresztség után még egy érvényes keresztség jön. Igy volt ez már az Idvezitő földön járásának idején. A János által megkeresztelteket az apostolok ujra megkeresztelték. Ime a keresztség nem az üdvösség kapuja, hanem egyszerüen egy gondolatrendszerbe, tanitórendszerbe, személyekbe, szellembe való bemeritkezés. Bemerülés egy bizonyos szellemvilágba, környezetbe. Aki beáll valahová tanitványnak, az tanitót választ magának. Aki János tudományához csatlakozik, Jánosba meritkezik. Aki Jézus iskolájába iratkozik, az Jézus nevébe, szellemébe merül be. Ez a választás a keresztség. A keresztség iskolába szegődés. Mivel Jézus feltámadott és a mennybe emeltetett, több Mester nincs, annak, aki az Ő nevére keresztelteteti meg, nincs szüksége más nevébe keresztelkedni. A keresztség nem más, mint elhatározás, hogy tanitványul szegődöm s ezt külsőképpen kifejezem. Jézus azt mondja: "egyetek tanitványokká minden népeket, megkeresztelvén... a két fogalom, a tanitványokká tétel és a keresztség tehát együvé tartoznak.

Ez az értelme Pál második kérdésének. Pál először azt kérdi: "aptatok-e Szentszellemet? S csak akkor kérdi, mikor erre az első kérdésre tagadó választ kap: "inek a nevére kereszteltetek tehát? "egkeresztelteti és tanitványnyá lenni tehát egy és ugyanaz. Pál most meggyőzi az efézusiakat, hogy a János keresztsége csak ut a Jézus keresztségéhez. Aki tehát János nevére kereszteltetett, annak szükséges Jézus nevébe is megkeresztelkednie. Annak tehát, aki ezt a nevet: keresztyén, hordozni akarja, annak nem a keresztségre, hanem a tanitásra kell néznie. Azt kell néznie, kinek vagyok a tanitványa, kinek vagyok a követője, hogy annak a tanitása és Szelleme vegyen körül és fedjen be, mint a viz a bemerülőt. Ez azért fontos, hogy az ember számot adhasson arról, ki vagyok, hol tartok? Nem azt kell keresnem, hogy benne vagyok-e egy keresztyén közösségben, társaságban, hanem azt, hogy milyen viszonyban vagyok Jézussal? anitóm-e s én tanitványa vagyok-e valóban és követem-e Őt mindenüvé? "ert/ettől függ az, hogy összeköttetésben vagyok-e Vele s megyek-e utána, ha kell a nyomoruságba és halálba, mint a tizenkettő, akik úgyan előbb szétfutottak, de azután valóban követték Őt halálig s az égbe.

Te melyik uton jársz? Bemerültél-e Jézus Krisztusba s igy keresed-e Őt, mert csak akkor vagy tanitványa! "a nem külső szertartással, hanem belső odaállással vagy követője, hogy szent Szelleménck munkájával megteljünk, hogy Ő elfedjen.

Amikor felénk hangzik az Ige: "Térjetek meg", azzal, hogy ezt meg is teszszük, nem életbiztositás megnyerésére való törekvést hajtunk végre, hanem ez alatt azt kell érteni, hogy: adjátok magatokat a Krisztusnak, hogy Vele együtt érkezzetek meg oda, ahol Ő örökkön örökké uralkodik. Ebben nem egy hitcikket kell értelmileg elfogadnunk, hanem Jézus Krisztussal való viszonyunkat kell rendezni egyszer s mindenkorra.

8-20. Pál harmadik missziói utja tartamának legnagyobb részét, három esztendőt töltött Efézusban. Három hónapig zsidó testvéreivel a zsinagógában "vetekedett" és próbálta őket meggyőzni Isten országa dolgairól. Ezután egy bizonyos Tirannus iskolájában tanitott két évig. Ez együtt két és egy negyed év. Nincs kizárva, hogy közben átrándult Görögországba is, bár egészen bizonyosan ez idő legnagyobb, tulnyomó részét Efezusban töltötte. Efezus a négy nagy ókori világváros egyike volt. Fekvése folyó mellett, az Égei tengerhez vivő széles tölcsér partján. Mint tartományi székhelyhez /Milétosz tartomány/ sok kisebb hely tartozott. Vallási központ is volt. Itt épült fel az antik világ hét csodájának egyike, az efezusi Diana templom. Háromszor épült fel ez a templom, lerombolás után, végül elpusztult a templom is teljesen, követ sem hordták, majd a város is elpusztult. Innen tehát erős vallásos hatások áradtak ki a város környékére. A templom voltaképen nem a görög Artemisz-Diana tiszteletére épült, hanem egy pogány kis-Ázsiai istennőnek: Kybelének tiszteletére. A kettőt azonositották, holott nem is hasonlitottak egymáshoz. Artemesz a szüzesség istennője a görögöknél, Kybelé, a sok mellel ábrázolt istennő a termékenység és bujaság istennője.

Számunkra azonban jelentős az, hogy Efézusnak ez ünnepelt istennője a kisázsiaiak eredeti istenhitéből fakadt. Efézus az istentisztelet központja lett. A régi világban széltében ismert ilyen kifejezések: "efézusi szavak", azaz: varázsigék, efézusi kultusz", azaz: mágia, varázsszertartás, megerősitik azt a tényt, hogy Efézus valóban központja volt a varázslásnak, az ilyen dolgokkal foglalkozók itt nyertek utmutatást és tanitást. Tianai Apolló, az ókor leghiresebb varázslója is itt működött. Mint Korinthosz a kereskedelemnek, ugy Efézus a sötét mágiának és vallásosságnak a világa volt. Ezen a rettenetes babonás helyen kezdett működni Pál. A zsidók is foglalkoztak babonával, varázslással. A "kabala" a zsidók varázslási tudományának az összefoglalása. Noé egyik utódja, Arpaksád a zsidó hagyományban ugy szerepelt Énokkal együtt mint a varázslás ismerője. A zsidó képzelet ezeket a varázslás müvelőivé alacsonyitotta le.

Itt Pál a második missziói utja végén rövid látogatást tett Jeruzsálem felé való utjában s akkor megigérte, hogy visszajön. Ezt az igéretet most a harmadik utján váltotta be, amikor a Galaták földjéről délre ment, majd pedig nyugatra fordult Efézusba. Itt is a zsidókhoz szólt. Először próbálta őket megnyerni a Jézus Krisztus elfogadására. Sleinte szivesen fogadták, ezért három hónapig szabadon prédikálhatott. A tiszta ige jólesik először annak is, akinél köves talajra hull. Aztán megkeményednek és ellenállnak. Itt is később a varázslás régi bűne megkeményitette őket. Erre Pál elhatározta, hogy a reá hallgatókat elkülöniti a zsidóktól, s átvitte őket Tyrannus iskolájába. Hogy ezért fizetett a bért, nem tudjuk. - Egy XI. sz-ból való munkában találkozunk vele. Ott van megemlitve, hogy ez a Tyrannus rhéter volt, aki ügyvédi iskolát tartott fenn. Ettől kezdve Pál nyugodtan hirdethette az igét, nem voltak ott gyülölködők. Mi a megkeményedés? Az érzékenység elvesztése. Halljuk az Igét, megértjük a szavakat, de nem okoznak örömet. A külső érzékszerv ép, a belső halott. Vannak, akik meghallják az igét s belsejükben fény és öröm támad. Itt működnek a belső érzékszervek, melyek Istent felfogják. Szivük gyönyörködik benne. Megtörténik, hogy a belső érzékszerv tompul. A külső érzékszerv felfogja a szavakat, de a belső világosság elvész. Ez a megkeményedés, mely mindnyájunk életében előfordul. Van, akinél ez végleges. Akkor az embernek fel kell rettennie, könyörögni kell Istenhez, hogy ezt vegye el. De akinek a szive a világot szereti, az nem retten fel. Ez történt Efézusban. Megszólalt a gög: a felfeszitett Jézust csak nem imádják!?

Pál amikor látta, hogy a zsidók megkeményedtek, elvitte tanitványait. Attól kezdve nem káromolták ott Jézust. A város babonás élete csakhamar szembekerült Pál működésével. A pogány varázslók ki akarták sajátitani Pál tanitását. Érdekes, hogy egy pap/zsidó/ hét fia foglalkozott varázslással, ördögüzéssel. A rákoshegyi szeánszokon szokták a spiritisztáknál a nyugtalan szellemeket megnyugtatni és Istenhez vezetni s ezt némelyek nagyon kegyes istentiszteletnek tartják. Skéva hét fia is keresztyén istentiszteletként üzte ezt a dolgot. Komoly hatás, eredmény nem volt a szeánszokon. A jegyzőkönyvek szerint a szellemek ugyanott kezdték ujra a következő alkalommal. Ma is van ördögüzés, akkor is volt. Akkor is kevés hatása volt. Pálnak ellenben óriási volt a hatása. Még a ruhadarabjait is elvitték a betegekhez s azok meggyógyultak. Megdöbbenünk az első pillanatban, hogy nem varázslás-e ez? Péterről olvassuk, hogy Jeruzsálemben az árnyéka is gyógyitott. Másutt is találkozunk ilyennel. Ez nem közönséges varázslás. Az árnyék ugy szerepel sok helyen, mint a Jónak a közlője.

Pál Efézusban fáradtságosan kereste kenyerét s a munkája befejezése után hirdette az Igét. Ugy állott a hivek előtt, mint akiknek értük odaáldozta magát. Isten szeretete áradt ki rájuk Pálból.

Egyszercsak látva a gyógyulásokat, elkezdték a varázslók is használni Jézus nevét. De érdekes dolog történt. Ettő közülük meg akart gyógyitani egy ördöngőst s az ördöngős rájuk rontott. Ennek nagy hire lett. Nem a külső szó, a varázslás használt; Jézus csak a hivő ajkon át adott gyógyulást.

Most tehát forradalom tört ki. Látták, hogy a varázslás eredménytelen

s összehordták könyveiket és megégették.A megégetett könyveknek értéke az 1,ooo.ooo Fr.-on jóval felül volt.Nem adták el,hanem megégették.Az emberek megtértek a varázslásból,a hazugságból.Csodálatos ébredés volt. Lemondtak mindenről s nem akartak másról csak Jézusról hallani.
A mi életünkben is csak akkor lehet hatásos az ige,ha mindennel szakitunk,ami hamis volt és gonosz.Ha ezt megtesszük,csodálatosan fog jelentkezni életünkben Jézus hatalma,aki most is ugyanaz,mint Pál életében.

21-4o. Pál kb.3 évig tartózkodott Efézusban.Ez idő alatt sok élményen ment át.Néhány ezek közül ismeretes előttünk is.Talán legnevezetesebb ezek közül az a néplázadás,melyről a mostani történetünkben esik szó. Pál az I.Kor.levélben említi,hogy Efézusban fenevadakkal viaskodott. Mivel sehol sincs arra utalás,hogy itt cirkuszi vadállatokkal lett volna dolga Pálnak,nyilvánvaló,hogy képes értelemben kell felfogni a kifejezést,oly értelemben,hogy Pál a felszitott népszenvedélyt mondja fenevadnak.Talán éppen erre a történetre céloz vele az apostol.De akár igy áll a dolog,akár nem,az az igaz,hogy itt ez egyszer csakugyan nagyon nagy veszedelemben volt Pál is és vele együtt mindnyájan az efézusi keresztyének.De Isten ki tudja az övéit az oroszlán torkából is menteni.Pál és társai is könnyen szabadultak.A népszenvedély felkorbácsolódott,nagy veszedelemmel fenyegetett;majd ahogy jött,lecsitult egyszerre és elült és a keresztyéneknek nem történt semmi bajuk.
Hogyan is keletkezett a veszély? Nagyon tanulságos történet ez.Ebből meg lehet tanulni,hogyan kell a népszenvedélyt felkelteni s hogyan lehet embereket becsületes munkájukban lehetetlenné tenni,munkájuk eredményét megsemmisiteni.
Demeter ötvös szakmagával abból élt,hogy az efézusi hires,nagy Diana templomról ezüstből kicsinyitett modelleket készitett.Ezek a kis modellek vagy szekrény alakban vagy érme/plakett/alakban ábrázolták a templomot.Lehet,hogy mindkét fajta forgalomban volt.Ilyen érmek maradtak is fenn.A világ 7 csodája közül egyik volt az efézusi Diana templom.De ez a templom már a harmadik templom volt.Tiszta ión stilusban épült hatalmas épitmény volt a templom,melyet elöl és hátul három-sorosan,oldal két-sorosan hatalmas oszlopsorok vettek körül.Szélessége majdnem loo m.hossza kétszerannyi volt.Ott épült egy kiszáritott mocsaras síkságon.Ma alig van annyi a romokból a régi csodás épitmény helyén, hogy meg lehetne állapitani belőle a templom helyét.Oszlopait,óriási köveit szétlopták,elhordták.12o db.,egyenként 18 m-es oszlopaiból sokfelé jutott.Mondottuk már,hogy eredetileg a templom kiszászia védőistennőjének tiszteletére készült;ez nem görög eredetü istennő volt.Mivel a város lett a szókhelye annak a vallásos kultusznak,melyet az istennő tiszteletére gyakoroltak,a kultusznak a fenntartása,vele a templom fenntartása is átment a város feladatává.A város maga vállalta olyánformán,mint ahogy napjainkban némely egyház,vagy templom fenntartására előkelő gazdag emberek vagy városok,u.n.kegyuraságot vállaltak. Efézust illetőleg is ugy kell érteni a dolgot,hogy gazdag,tehetős emberek vállalták ott is a templom és kultusz fenntartását,akiknek e kultuszköltségek vállalása igen nagy tekintélyt kölcsönzött és befolyást biztositott a város ügyeinek intézésébe.A nevük:"asiarchos"tekintélyes voltukra mutat;fejük a nagytekintélyü és befolyásu főpap volt.
A néplázadás,mint az egész várost érintő fontosságu dolog,a népgyülések szokott helyén,a szinházban zajlott le.S mivel a lázadásnak vallásos jellege volt,megjelentek az asiarchoi is.A szinház egy, a város feletti hegy oldalában épült s 5o.ooo ember befogadására volt alkalmas. Nagy néptömegek gyültek itt össze.Most is ide gyült a tömeg.Egő lelkesedéssel kiáltozták:Nagy az efézusi Artemisz! -Az ilyen helyiségeket nemcsak szinielőadásra használták,hanem politikai gyülések,általában népgyülések tartására is.A nép,amikor határozni kellett volna egy vallásos ügyben,a szinházban,a népgyülések szinterén gyült össze.Most is ide gyült a tömeg.Ide jöttek az asiarchoi és a város jegyzője is.Az utóbbi tisztség olyan tudósféle embert,tekintélyes hivatalnokot jelez, akinek az a feladata,hogy a gyülések határozatait irásba foglalja,

irat tárba helyezze,vagy végrehajtásukról gondoskodjék.Ez igen megtisztelő,tekintélyes állás volt.Ez abból is látszik,hogy az évek számítását e tisztviselők hivatalba lépése,vagy hivatali ideje szerint vették és határozták meg.Pl.szokásos volt,egy esemény idejének meghatározásánál ilyen jelzés:Gaius,vagy X jegyző jegyzőségének 2.-ik,ill.x.-edik évében...
Mivel a szereplők egy részének személyét,sulyát ismerjük,most lássuk a többieket,a határozatra gyülő néptömeget.Azt látjuk,hogy ezek nem egy hirtelen fellázitott tömeg volt.Az ilyennek a neve a görögben: ochlosz.Itt veszont az ekklézsia és a démosz áll.A néptömeg tehát nem gyilkolni,hanem határozni jött.Ám,hogy egy ilyen népgyülés vége mi lesz, azt előre nem lehet tudni soha.A szenvedélyek felcsigázása kiszámithatatlan.Az bizonyos,hogy azok,akik ellen a nép dühét felingerelték,veszedelemben voltak.Demeter célja éppen az volt,mivel a népszenvedély áldozataiért rendszerint nem lehet felelőssé tenni senkit.Ezt ugy szokták kezelni,mint szerencsétlenséget.Demeter és társai el akarták magukról a figyelmet terelni s amint a tömeget megindították és beterelték, ugy látszott,mintha ez teljes mértékben sikerült volna is nekik.Ha még hozzávesszük ehhez,hogy Pál a nép közé akart futni,könnyen lehetett volna halálos áldozata is a dolognak.
Demeter ötvös volt,kézmüves,nagy mühelye lehetett.Abból következtetve, hogy müvészi kivitelü tárgyakat készitettek,afféle iparmüvész lehetett azokkal együtt,akiket a mühelyében foglalkoztatott.Sok embernek adott keresetí lehetőséget.Most az embereit hivja össze először,a mesterségbelieket:a "technétész"-eket.A munka,amit végeztek,"eüporia-t jó megélhetést,hasznot nyujtott.Ez abban állott,hogy miniatürmásolatokat készitettek a nagy Diana templomról ezüstből.Ennek nagy kelete volt.Az embereket ugyanis a babona rávitte,hogy ezeket a kis szekrénykéket,vagy érmeket megvegyék és magukkal vigyék,mivel védő és büverőt tulajdonitottak ezeknek a talizmánoknak.Hogy ilyen tárgy legyen a birtokukban, azért az emberek sok pénzt hajlandók adni.A babona sötét dolog és az ember,aki sötétben szeret maradni,szivesebben áldoz a babonára,mint jó dolgaira.Mert a babona közelebb áll hozzá.A babonában nem kell az embernek a büneitől megválni,nem kell lemondania a hamisságról,a sötét célokról,a gyülöletről.A babona minden sötéttel összefér,összefér a hazugsággal,a sötét indulatokkal,a mások megkinzásával és gyötrésével.A babona istene nem szent,nem kell tőle az embernek magát feszélyeznie.Ás ez sokkal megnyugtatóbb.A babona édes,kellemes félhomályt von az ember körül.Demeternek és társainak éppen ezért nagyon jó keresetük volt.Mikor az emberek a kis amuletteket vitték,az isteni védő erők birtokában érezték magukat.
Demeter és társai más hasonló mesterségbeli embereket is összegyüjtöttek és először velük beszélték meg a dolgot.Ez a megbeszélés igen érdekes és jellemző,mutatja világosan azt,hogy az emberek egy ügyben hogyan határoznak és hogyan viszik végbe.-Demeter e beszélgetésnél két érvet használ.Az elsőben megmutatja nyiltan az önző célt.Mivel mindnyájan a mesteremberek voltak együtt,akiknek egy volt az érdeke,Demeter nem titkolta el előttük,hogy Pál igehirdetése olyan óriási hatást keltett,hogy az emberek lassan elfordultak az amulettektől és a bálványimádástól.Demeterék kezdték tapasztalni,hogy keresetük megcsappan.Ezt Demeter nyiltan elmondta s ezzel jelezte,hogy az ötvösipart nagy veszedelem fenyegeti.Ha a régi hit gyengül,ez maga utánvonja az ötvösmesterség pusztulását is.Ugy látszik,hogy a keresztyénség még ebben a kezdetben nem igen adott alkalmat az ötvösmüvészet kifejlődésére.Ez az érv igen hatásos volt.-Most aztán Demeter előállott a második érvvel,mely szerint:nemcsak keresetüket fenyegeti veszedelem,hanem a nagy Artemisz tisztelete is csorbát szenved.Itt aztán Demeter nem volt őszinte.Elhallgatta bölcsen,hogy őket csak az előbbi érv érdekli.De az ötvösök viszont megértették mindjárt,hogy most megtalálták a lábuk alatt azt a talajt,amelyen az embereket meg lehet nyerni.Demeter társai csillogó szemekkel értették meg,hogy az emberek elé,-ha saját érdekeiket titkon

jól akarják szolgálni,- mivel kell nyiltan előállniok.Azzal,hogy ők milyen istentisztelők,milyen vallásosak,hogy fáj nekik az Artemisz sérelme,hiszen ők egyedül csak a nagy Artemiszt akarják szolgálni,stb. stb.-Mily jól megértették egyszerre,hogy a maguk anyagi sérelmeivel nem mehetnek a nép elé,mert esetleg azt mondják nekik,hogy:barátaim, ez a ti ügyetek,nem a mienk s ha már igy jártatok,hát talán változtassatok mesterséget,ami majd jobban jövedelmez nektek...Lámcsak,most hogy megértették,hogy mivel kell előállniok,egyszerre felnyilt a szemük,hogy az Artemisz ügyével kell a néphez fordulni.Mily vallásosak lettek hirtelen.És hogy megértette egyszerre mindegyik,hol a helye! Szertejártak a városba s elkezdték kiáltani,orditani,üvölteni: Nagy az efézusi Artemisz,ne hagyjuk,védjük meg ! S jöttek az emberek is orditani.Oh az ilyen csodálatos élmény! Magam is vettem részt egyszer ifjukoromban egy ilyen kiáltozó tüntetésben.Nem tudtam,hogy miről van szó,csak kiáltoztam a tömeggel,mig jöttek a lovasrendőrök és kardlappal elláttak alaposan néhány embert s akkor mindenki szétugrott.

S mikor a város fülébe elhatott a kisbálás,a tömegszenvedély már fel volt keltve.Óriási tömeg gyült egybe a szinházban s mikor ez együtt volt,Pál két társát is megfogták és elhurcolták oda.Mindenki orditott, de nagyon kevesen tudták,hogy miről van szó.A tömeg két óra hosszáig kitartóan orditotta:Nagy az efézusi Diana!A népgyülésen rendszerint két féle ember van együtt.Az egyik fajta tudja,hogy miről van szó,a másik meg az,amelyik üvölt.

Demeter és társai most jutottak bajba; a tömeg üvöltött.A tömeget fel lehetett zajgatni,de ki fogja most már vezetni? Ekkor előtoltak egy Sándor nevü zsidó embert.Az Alexander,vagyis Sándor név Pál leveleiben két helyen fordul elő.Az egyik az oretnek Alexander,Himeneusszal együtt,a másik az"ércmives"Alexander.-Valószinü,hogy az itt emlitett Alexander ezzel az ércmives Sándorral azonos.

Ha az az Alexander csakugyan az ércmives Sándorral azonos,akkor ez a Sándor is ötvös volt a Demeterrel és társaival együtt a modellek készitésével foglalkozott.

Lehetséges,hogy Sándor figyelmét felkeltette a keresztyén mozgalom és megtért,keresztyénné lett.De nem mindenki ugy tért meg,hogy teljesen elvesse magától a régi gonosz könyveit és babonáit.Akik könyveiket megégették,azok valóban szakitottak a multtal.Ezek valóban komolyan megtértek.De nem mindenki tett igy.Egy városban egyszer az egyik keresztyén felekezet emberei nagy antialkoholista mozgalmat inditottak s a szeszes italok élvezete ellen harcoltak.Amikor egyszer egy összejövetelen együtt voltak s körülményeikről kezdett kérdezősködni valaki,kiderült,hogy a nagy antialkoholista harcosok majdnem mindenike nagy szőlőbirtokos.Ők tehát termelték a szeszes italt.S mikor az illető megkérdezte,hogy hogyan van az,hogy harcolnak a szeszes italok ellen s mégis bort termelnek s miért termelnek?-Erre azzal feleltek:-miért veszik meg?

Lehet,hogy Sándor is Páltól kemény leckét kapott afelől,hogy aki nem dobja el a régi életét s nem szakit a gonosz dolgokkal,az nem becsületes ember.Ilyen lehetett Sándor is és meggyülölte Pált,mivel az megmondta neki az igazat.Várta,hogy megfizessen ezért s kellemetlenséget okozzon Pálnak és a keresztyéneknek,akik közé azután már bizonyára nem mehetett.

Természetes hát,hogy most őt rántják elő.Te ismered őket,hát szólj róluk és mondd el csak a népnek,hogy kik ezek a keresztyének,vádold be jól őket.-S most történt az,amire nem számitottak a zavar előidézői.A tömeg nézte az előretuszkolt embert s egyszerre felismerte, hogy zsidó s akkor nem akarta meghallgatni.Hiába intettek,hiába akartak csendet teremteni,a tömeg csak orditott:nagy az efézusi Diána! Két óra hosszáig tartott az orditás s nem volt,aki lecsendesitse. Ekkorra megérkeztek az asiarchoi és a város jegyzője.A jegyző csendet intett.Pált az"asiarchoi"figyelmeztették éppen,hogy ne menjen a szinhelyre.-Mikor a jegyző elkezdi a dolgot,mindjárt látjuk,hogy igen

asiarchoi

ügyes ember s tudja,hogy mit kell mondani s tudja,hogyan kell beszélni egy tömegnek.
Először is megdicséri őket.Megdicsérte azzal,hogy elmondta,hogy senki sem vonja kétségbe azt,hogy nagy az Artemisz dicsősége s ők az efézusiak milyen istentisztelő emberek.Ezt figyelve hallgatták.Azután rámutatott a jegyző arra,hogy az emberek soha nem is sértették meg a templomot.A nép egyszerre látta,hogy Pál és társai ártatlanok,mert akadt egy ember,aki ki merte mondani,egy olyan ember,aki tudta,hogy mit és hogyan mondjon.Egyszerre mindenki kezdte látni,hogy Gaius és Aristarchus és a keresztyének is ártatlanok.Nem is kellett bizonyitani,most már mind látták.A jegyző pedig mondta tovább.Az a baj barátaim,hogy ez nem rendes népgyülés,mert én titeket nem hivtalak össze. S mi lesz,ha a helytartó bevádol majd bennünket.A várost talán meg is büntetik,pénubirságot szabnak ki rendbontásért,lázadássért s ez mindnyájatoknak,az egész városnak kárt fog okozni.Jobb lesz tehát mindent abbahagyni,hiszen ők elintézik,tehát csak menjenek szépen haza.
A néptömeg látta: jót akar nekünk s az egész városnak!A jegyző azt mondta,menjetek haza nyugodtan,majd én elintézem.S a tömeg boldogan hazament,szétoszlott.-Igy menekültek meg Pál és a keresztyének.
Láttuk a fejezet elején,hogy maga Pál is tovább akart vonulni már előbb Efézusból.Elhatározta,hogy Macedónián és Hellaszon keresztül elmegy Jeruzsálembe és szól az egész zsidó néphez s onnan majd Rómába,a pogány fővárosba megy.Érezte,hogy Isten őt ott használni akarja. Erastust és Timótheust tehát előre küldte Macedóniába.S mig Pál utra készülődik,történnek ezek a dolgok.Ez azt mutatja,hogy mielőtt Pál Efézust elhagyja,Isten még egy eseménnyel emlékezetessé teszi Pál számára az efézusi időt.Ez az emlékeztető egy nagy veszedelem,ez a halálos fenyegetésü eset volt,ami itt van elmondva,amely megmutatta a pogányság erejét,de Pálnak és a keresztyéneknek megmutatta az Isten erejét és szabaditását,mely nagyobb,mint a pogányok ereje.Ez az efézusi lázadás beirta ezt a csodálatos élményt Pálnak a szivébe mélyen.
Hová ment Pál? Gyilkosok,felizgatott,gyülölködő,gyilkos nép közé s mielőtt elmegy,Pálnak szüksége volt erre az élményre ott Efézusban. Látnia és tapasztalnia kellett,hogyan fordul át a népszenvedély Isten beleavatkozása következtében azokról,akik ellen azt irányitani akarták,azok felé,akik másoknak a vesztére törtek.
A történetben fontos szerepet játszik egy görög szó:a thümosz.A magyar szöveg a harag szóval forditja.A jelentése:indulat,szenvedély. Az emberi léleknek fontos alkotórésze a thümosz.Az értelemnek nincs semmi része,csak füst,homály,amikor megtölti az ember lelkét a szenvedély s nem gondolkodik,sőt nem is akar gondolkodni.Ilyenkor cselekszik vakon,meggondolás nélkül és amit cselekszik,azt később rendszerint megbánja.Vannak emberek,akik a szenvedély felkeltésére pályáznak és tudják,hogy ehhez hogyan juthatnak.-Isten,amikor ránk akar hatni s megszólit bennünket,sohasem a thümoszhoz szól,hanem az értelmen keresztül.Arra azonban van hatalma Istennek,hogy az emberi lélekbe belehasson és lecsillapitsa a népszenvedélyt.De jaj azoknak,akik a vak thümoszra hallgatnak,mert ezek fenevadakká lesznek,akik gonosz tetteket visznek végbez.Figyeljetek reá és értsétek meg,Isten mit kiván tőletek és veszteg maradva kövessétek szelid szemének tekintetét.Vezet-e benneteket az Ő szelid szeme,vagy vakon rohantok a meggondolás nélküli tettekre vezető szenvedély után? Pált is elfogta egy pillanatra a szenvedély,talán társait akarta megmenteni,őket féltette s a saját veszélyeztetésével akart utánuk rohanni,annak ellenére,hogy az asiarchoi,akik közt ugylátszik voltak többen,akik tisztelték Pált és igehirdetésével rokonszenveztek-,megüzenték neki, hogy ne menjen a szinházba,a nép közé.De Pál,bármennyire fellobbant, mielőtt indult volna,imádkozott s akkor megállitotta egy szelid szempár és Pál veszteg maradt.És erre a szelid,az Urra hagyatkozó engedelmességre megszünt a vihar.Amikor Pál félrevonult,Isten cselekedett.És megvédte őt és a keresztyéneket is.

Mily csodálatos történet! A népszenvedélyen,mint játékszeren győz Isten csodálatos hatalma.

2o,16. Az elmult alkalommal Pállal Efézusban időztünk s tanui voltunk egy nagy népcsődületnek,melyet a város jegyzője,vagy mai nyelven: polgármestere igen ügyesen lecsendesitett és igy Pál és a keresztyének az életüket fenyegető veszedelemtől megszabadultak.Senkinek sem esett bántódása.Akik a szenvedélyeket felszitották,azok számitásukban csalódtak.Bebizonyosodott itt is,hogy ember tervez,Isten végez.Ezért igen okos dolog nem csinálni terveket,hanem Isten utjait keresni.A keresztyén élet ugyanis nem vaktában való tapogatózás s/ nem olyan előrehaladás,amelynél az ember a következő lépésre sem láthat.Isten néha megmutatja gyermekeinek az utat,de ilyenkor is bizonyos az,hogy az utat Neki kell megmutatnia.Isten meg is mutatja az utat azoknak,akik engedelmeskednek.De akkor a lóleknek állandóan engedelmességben kell maradnia.Önfejü,makacs,maguk utján járó emberek rossz keresztyének.Ezek hamar eltévelyednek s egyszer aztán rájönnek,hogy az utról,melyen indultak,saját makacsságuk és engedetlenségük következtében hitték,hogy az az Isten utja s mikor eljönnek a keserves következmények,kiderül,hogy mikor Isten utjának hitték utjukat,megcsalatás áldozatai lettek.A tisztátalan szellemvilág hatalmai ugy körülveszik az embert,hogy könnyü eltévedni.Ilyen tisztátalan szellemi indítások hatása alatt állva azt hisszük,hogy amit magunk előtt látunk, az az Isten utja,a mi utunk.
A mai igében Pált uton találjuk.Uton van most is és egész életében. Azoknak az eseményeknek időtartama,amiket e versek magukban foglalnak, kevés hijján egy év.Az apostol pünkösdkor indul el Efézusból és pünkösdre érkezik meg Jeruzsálembe.Majdnem egy év telik hát el,amig Jeruzsálembe menetében magához hivatja Milétoszba az efézusi gyülekezet véneit.Ez az egy év sok város megjárásával,sok kedves arc ujra látásával,sok szolgálattal,sok utazással,sok ember ügyének intézésével telt el,sok vigasztalás és sok buzditás,sok könnyhullatás és sok imádság közt.Amint elindult Efézusból,nemsokára Troászba érkezett s innen, mint második missziói utján is,hajón ment tovább és Macedónián át Hellaszba érkezett.Itt három hónapot töltött.Hogy Troászban mennyi időt töltött,nem tudjuk.A II.Kor.levélben azt olvassuk,hogy itt tág kapu nyilott a misszióra,de nem használta ki az apostol.Fele volt akkor nyugtalansággal.Főleg a korinthusi gyülekezetből jött,a gyülekezet romlásáról hozzá jutott aggasztó hirek nyugtalanitották annyira,hogy két levelet küldött oda.Egyiket még Efézusból,a másodikat már az utból.A második levél nem sok tanitói részt tartalmaz,de egy levél sincs amelyik olyan mély bepillantást engedne az apostol személyes életébe, mint ez.Ugy mondják,ezt két részletben irta az apostol.Közben megjöttek Korinthusból a követek s Pál megvigasztalódott,mikor hirül vette, hogy a gyülekezet nagy bajai gyógyultak.Pál nagyon vágyott Korinthusba. Troászban még várta nyugtalanul a követeket,azután megnyugodott. Ugyannyira,hogy bár nagyon sietett,közben még egy másik utat is tett innen valószinüleg.-Az az idő ugyanis,amiről itt az első két vers beszámol,hosszu idő volt.A Római levélben olvassuk,hogy Pál eljárta és megtöltötte evangéliumával Illiriát is.Ha mostani Troászbeli tartózkodását hetekre tesszük is s hozzáadjuk Macedóniában időzését és azt a három hónapot,amit Hellaszban töltött-,marad még mindig idő fenn,mely Illiriára jut.Erről az utról Lukács a Csel.könyvében nem beszél,mert ő csak nagy vonatkozásokban számol be itt arról,ami közben történt.Az apostol három hónapot töltött Hellaszban.Ez az idő valósággal elrepült.Az apostol vágya azonban teljesedett,hogy láthassa Korinthoszt ujra,bár nemcsak Korinthoszban volt.Akkor azt határozta,hogy Sziriába indul.Ez a fogalom akkor magában foglalta Palesztinát is,a Földközi tenger keleti partvidékének tartományaival.Eszerint e kifejezés alatt az huzódik meg,hogy Jeruzsálemet gondolta az apostol.Pál mehetett volna hajón,ez lett volna a rövidebb ut.A hajózás a tavasz megérkezésével ez idő tájban indult meg ujra.Télen a viharos

idők miatt az akkori kicsiny méretü és gyönge felszerelésü hajókkal igen veszélyes lett volna az ut.A hajózás a téli viharos időszak alatt szünetelt.Pálnak már nem kellett volna sokat várnia a hajóra,de közben szárazföldön indult el,mert a zsidók lest vetettek neki,azaz életére akartak törni,meg akarták ölni.
Emiatt azután Pál szárazföldön indult vissza.Azért is jó volt ez igy, mert magához vehette az utitársakat,akik a pogány keresztyén gyülekezetek összegyüjtött adományait vitték fel Pállal együtt Jeruzsálembe.Az I.és II.Kor.levélben is szól Pál az adománygyüjtésről és utasitást ad arra nézve,hogyan lehet és kell félretenni a jeruzsálemi szegények számára szánt adományokat.-A jeruzsálemi gyülekezet nagy szegénységbe jutott.Ennek okát nem abban kell keresni,amiben némelyek állitják,hogy azért jutott ide a gyülekezet,mert vagyonközösségben éltek és a keresztyén kommunizmust valósitották meg.Annak,hogy a gyülekezet nagyon sulyos helyzetbe jutott,más okai voltak.Mindenekelőtt az évek hosszu során szünet nélkül kitartóan folyó keresztyén üldözés, amely folyton ritkitotta soraikat és menekülésre kényszeritette őket. A zsidók valósággal kiközösitették őket az élet minden területéről. A pogányok elhatározták tehát,hogy ajándékot küldenek,mert méltónak tartották,hogy akiknek utján nyerték a szellemi világosságot,a zsidó keresztyének számára anyagi segitséget nyujtsanak.Pálnak ez a segitő misszió is igen a szivén feküdt.Azért ir különösen a II.Kor.levélben arra nézve is, bőven,hogyan gyüjtsék össze és tegyék félre az adományokat.Megigérte a gyülekezeteknek Pál,hogy ha az adományok összege elégséges lesz a judeaiak megsegitésére,ő maga fogja azt a gyülekezetek küldötteivel elvinni Jeruzsálembe.Most itt a gyülekezetek adományvivő követeit felsorolja a Csel.könyve.A nevek közt Lukács neve nincs ott.Ő nem erről a vidékről való s különben is Pálhoz személyes kisérőként csatlakozott önként.Hét nevet sorol fel az Irás,hét pogány származásu embert,kik közt van Macedóniából,Kis-Ázsiából,annak közepéből s Ázsia tartományából való-,kisérni Pált az adományok felvitelére,hogy szenvedő és megpróbált zsidó keresztyén testvéreiken segitsenek.A hetes szám itt nem véletlenségből van.A hetes szám a világban dolgozó,működő Isten száma,szemben a befejezettséget,tökéletességet jelentő 12-es számmal.A munka,a gyülekezetek munkája,az Isten szellemi munkája a gyülekezetek életében és misszójában folyamatban van; még nincs megpihenés,még nincs teljesség! Jeruzsálemben is a zsidókeresztyének 7 diakónust választanak,a pogány gyülekezetekből is 7-et választ ki Pál s ezeknek a feladatuk és megbizatásuk az,hogy az asztaloknál szolgáljanak.
Hogy a hét ember közül mindegyik eljutott-e Jeruzsálembe az apostollal,nem tudjuk biztosan.Valószinű s némi adat van rá,hogy több közülük az uton lemaradt Páltól.Hogy ennek mi volt az oka? Az,hogy Pál nem akarta a pogány származásu utitársainak életét veszélyeztetni. Tudta,hogy a zsidók ellene törnek.Utközben ő maga több jóslatot kapott a fenyegető veszedelemről.
A gondolat azonban,hogy a 7 diakónussal együtt összeszedve a gyülekezetek adományát,az aratás ünnepére,pünkösdre felviszi Jeruzsálembe: csodálatosan szép volt.Az aratás ünnepére az evangéliumtól megnyitott pogány gyülekezetek ajándékaiból Pálnak istenáldotta aratásból kalászkoszorut vinni: ez a gondolat s a terv,hogy pünkösd ünnepére érkezik meg Jeruzsálembe s pünkösdi ajándékot visznek,csodálatosan szép volt.
Mikor a második utról megy fel Jeruzsálembe az apostol,látjuk,hogy mennyi vágyakozással megy oda.Úgy ment,mint valamikor Jézus,mikor e földön járt s utközben Jeruzsálem felé háromszor megjövendölte,hogy Néki ott meg kell halnia.Hajtotta Pált is a vágy,hogy szólhassón a zsidókhoz,szivében telve a Megváltó mentő szeretetével,testvérei iránt ment Jeruzsálembe.De a második ut végén azt láttuk,alig marad néhány napig ott s szinte dolgavégezetlenül pár nap mulva tovább megy.Mintha nem is vezette volna a nagy cél,szinte csalódunk,látva onnan minden eredmény nélkül való távozását.
De itt Pált nagy csalódás érte.Figyelmeztették,hogy mentse az életét,

mert itt őt gyülölik,életére törnek;gyilkos város ez,mely kioltja a próféták életét.És most Pál ujra mégis kisérletet tesz.Troászban kapu nyilik és sok és nagy alkalom kinálkozik,amiket nem használ ki, mert neki mennie kell tovább.Érint helységeket,keresztül megy városokon,de nem időzik sehol.Éfézus mellett is csak futtában megy el,ahová olyan sok emlék kapcsolja s annyi lélek várja s neki mégsem lehet bemenni.Elhatározza,hogy csak a gyülekezet véneit hivja Milétoszba s azután utközben kapja a jóslatokat és ezeknek ellenére is megy tovább a cél felé.

Mikor nézzük ezt a Pált,ezt a folyton uton levő és soha el nem fáradó ezt a kis törékeny,beteg,mégis olyan szivós és kitartó Pált,amint odadobja szent lángolással egész életét,az ember szivét részvét fogja el. Hogy áldoz oda mindent,hogy elérje azt a gyönyörüséges nagy célt és oly hiábavalóságnak látszik mindaz a nagy és csodálatos áldozat,amit érte hoz.És megy-megy Jeruzsálembe,nem törődve a jóslatokkal,hogy az életét hagyja ott.Innentől fogva fogoly lesz.Évekre terjedő rabságban, láncok között:ő tudja előre s mégis megy.Szivünkben feltámad a kérdés: érdemes-e ilyen életet élni,ennyi áldozattal,amelynek végén is ennyi szenvedés,rabság és a hóhér bárdja várja? Érdemes-e egy ilyen gazdag és csodálatos életet ennyi áldozattal odadobni? És felelünk rá az I. Kor.15,19-el.Ha befejeződik minden s az egész élet ezzel a földi élettel,akkor nem érdemes;de ha van utána élet,akkor nem kell sajnálni Pált.Megy előre a zarándok,valósággal ugy,ahogy Bunyan János meglátta a zarándok utját,át minden nyomoruságon és akadályon,hogy végül is átkeljen a nagy,sötét folyón,hol várja őt a nagy Király,aki hivta és megragadta őt.Igy látjuk a zarándokot,ki nem áll meg,hánem megy,hogy elérje a nagy célt,amit Isten kitüzött eléje.Csak az számit,hogy ez a cél egyre közeledik s a többi,ami közben történik,mind csak epizód. Hogy Éfézusban a vénektől elbucsuzik,hogy Macedónián,Illirián,Hellászon átmegy s hogy e helyeket meglátogatja s megtölti e helyeket mindenütt az evangélium fényével s hogy Troászban kapuk nyilik előtte,ez mind-mind csak arra való,hogy rövid ideig megálljon,de nem arra,hogy itt megpihenjenek.Az életnek célja,a megpihenés csak az örökkévalóságban van.Pál zarándoklott,mióta megtért.Krisztus jóslata valóság lett felőle,melyet elhivásánál szólott az Ur:hogy ennyit kell szenvednie azoknak,akik életüket egészen Néki adják.

A zarándok utnak egy epizódja tárul még elénk,amikor Pál Hellászból visszatér Troászba.Elutazása előtt,elutazásakor itt hagyta az apostol egész vagyonát,pergamenjeit,köpenyét az ottvaló testvéreknél.Most már csak hét nap jutott az ittartózkodására.Az időt ki kellett használni. S igy az utolsó nap különösen sokáig voltak együtt.A kétemeletes ház felső emeletén volt nagyobb hely,ahol összegyültek.S amint együtt voltak,ki nem fogytak a troászbeliek a kérdésekből.Pál pedig a kérdésekre adott feleletekből.Pál szivesen áldozta az éjszakáját is,bár korán reggel kellett indulnia.Az ifjuságazonban álomitt as s igy történt, az Eutuchus esete.Eutuchus neve magyarul annyit jelent:jól járt.De a név nem arra illett,hogy az ifju leesett az emeletről és meghalt,hanem arra,hogy Pál utána ment,imádkozva ráborult és visszatért belé az élet.Az eset nagy rémületet keltett s Lukács megindokolja,hogy az ifju miért aludt el.Eutichus bizonyára nem olyan keresztyén összejövetelen volt,amilyen sok van s ahol általában igen jól lehet aludni. Egyszerüen ifju volt s késő éjjel volt s az ifju test a fáradtság után megkivánta az alvást.Abból,hogy ezen az összejövetelen elaludt, mivel,hogy semmi bünös dolgot nem csinált azzal,hogy éjjel kivant aludni,nem lehet kedvezőtlen következtetést levonni az ifju keresztyénségére nézve.

Lukács elmondja még,hogy sok fáklya volt ott a felházban s bár nyitva volt az ablak,ezeknek füstje mégis kábitott.Az öreg emberek hozzászokhattak,hogy szemüket nyitva tarthatták,de az ifju nem.Nem kell hát Eutichust vádolni.Nagyon mély volt az álom s bár az ablak nem volt magas,de az emelet igen.Igy elvesztette álmában a tartást s lezuhant.Nagy zavar támadt.Pál is azonnal az ifju után sietett.Ráborult

s mint valamikor Illés,saját lehelletével próbálta melengetni,miután imádkozott.Egyszerre csak megszólalt Pál a félő és megrendült emberek között:"ne háborogjatok,a lelke benne van."Jól figyeljük meg,Pál nem azt mondja:"a lelke még benne van",sem nem azt mondta: a lelke már benne van";ő ugyan tudta,hogy visszatért a lélek,mert már elbúcsúztatta egyszer az ifjút,hiszen az meghalt,de alázatossága nem engedte kifejezni azt,hogy keze által az Isten halottat támasztott.A csodálatos ajándék ritka volt még az apostoli időkben,is.
Mikor szeretteinek átadta Pál az ifjút,azok boldogan vitték haza.Az egész gyülekezeten isteni szent öröm és hálaérzés hatalmasodott el. Ki gondolt volna már ezután az alvásra? Most már együtt maradtak hajnalig,amikor Pál a héttel elindult.A társaság két részre oszlott.Egyik része hajón indult Assusba,Pál pedig gyalog indult el.Miért történt ez így? Vajjon a vidék csodálatos szépsége Troástól Kelétre,az Ida hegyének panorámája vonzotta talán az apostolt? Ez mind csodálatos szépségeket ígért,de az apostolt mégsem a természet és a vidék gyönyörüsége vonzotta,hanem tudta,hogy most mi lesz a beszéd tárgya az emberek között az úton.Troásban is ki nem fogytak annak beszéléséből,hogy az apostol halottat támasztott s a hajón levő társaságban is ugyancsak erről szólt a szó.Pál nem akart ebben a beszédben résztvenni,nem akarta,hogy őt magasztalják.Magában akart maradni annak emlékével,amit Isten tett általa.Ez a magány valóban helyrehozta az apostolt,amelyben most félrevonult,hogy egyedül lehessen Istennel.A szive ebben az Istennel való egyedülléttben ujra alázatos lett s ujra megpillantotta a célt,mely felé ujra mennie kell.Ez a feltámasztás,ami itt történt, csekélység volt ahhoz a nagy célhoz képest,amire Pál igyekezett:az "exanastasis",ez volt az a nagy cél,melyre csak a győzedelmesek érnek s Pál e felé a cél felé ment.Eutichus feltámasztása nem a Pál hatalmáról,hanem az Istem hatalmáról beszélt s ez zálog volt Pálnak arra nézve,hogy ő is elrékezik Isten hatalma által a nagy végső célhoz. Pálnak igy egyedül kellett megérkezni Assusba s amint egyedül maradt, Isten maradt a nagy ujra Pál lelkében.És Pál a zarándok ment tovább a cél felé.S a mennyei szent város a dicsőséges Jeruzsálem intett felé.Nem az a földi,gyülkös város,amely megölte a prófétákat s keresztre verte az Isten Fiát,hanem a győzelmes szent égi város,melyet az Isten kezе készitett el az ő szeretőinek.Pál látta ezt a Jeruzsálemet és ment az égi cél felé.

17-27. Pál apostol a harmadik missziói utja végén visszatérőben van abból a városból,amelyből kiindult.Útba ejti Jeruzsálemet.De tudjuk, hogy Antiókhiába nem fog eljutni.Városról városra jelentette neki Isten szent Szelleme,hogy bilincs és fogság várja,valamint azt is,hogy a világnak az a része,amelyen most átmegy,nem fogja őt többé látni. Pál most tehát azzal a tudattal utazik,hogy utjának végén áldozatul esik.Az,hogy a fogságból és bilincsből,mely reá vár,kiszabadul-e még, vagy már most befejezi az életét,ez nem világos,csak egy bizonyos, hogy hosszu szenvedés kezdete vár rá.Ez a kifejezés:városról-városra nem azt jelenti,hogy az egyes városokban különböző próféták megjövendölik a Pálra vonatkozó sorsot,hanem azt,hogy egyelőre csak neki jelenti ki Isten,hogy mi vár rá.Ahhoz vagyunk szokva,hogy Isten nem szokta tudtunkra adni a szenvedéseket. Hogy Isten előre megmondja a szenvedést is,meg a helyet is,ahol az bekövetkezik,az igen ritka dolog.Azt szoktuk mondani,hogy jobb is,hogy nem tudjuk,mi vár reánk s nem látjuk előre a szenvedéseket,mert akkor kétségbeesnénk sokszor. Igy pedig még reménykedhet az ember.Pálnál azonban nem igy volt.Neki megmondta az Isten és ő azzal a tudattal ment Jeruzsálem felé,hogy az evangéliumért áldozatul esik.Erre nézve irja a II.Tim.levélben, hogy életét kész örömáldozatként rátölteni Krisztus véres áldozatára.Mint ahogyan az Ószövetségben szokásban volt a bünért való véres áldozatra még rátenni az oltárra a hálaadás és öröm ital/bor/-áldozatát,Pál azzal a tudattal megy a halál elé,hogy ez részére öröm lesz. Hogy miért,-azt egészen világosan megmondja a II.Kor.levélben és a Filippi levélben/II.Kor.5.Fil.1./ Mert elköltözni és a Krisztussal

lenni sokkal jobb.Ezért a halál neki Krisztushozmenetel.Pál itt is erről beszél.Örül,ha lelkét odaadhatja Jézusért.Pál azért kapta a kijelentést Istentől,mellyel tudtára adta élete végét,hogy hozzászoktassa magát az önkéntes áldozathoz.Pál látta,hogy több keresnivalója e világban nincsen.Neki a megkönnyebbülés,a Krisztussal való találkozás jön.A szenvedés arra volt jó,hogy ebbe az örömbe mintegy beledolgozza magát.

Az a kijelentés azt mutatja,hogy Pál megéretti arra,hogy utját befejezze.Pál leszámolt e világgal.S mikor a testvérek azért könyörögnek neki,hogy ne tegye életét kockára,-Pál ezt ugy utasitja vissza és háritja el magától,mint a menyasszony azok tartóztatását,akik vissza akarnák őt tartani attól,a boldog és egész életének beteljesülését jelentő pillanattól,amikor vőlegényével egész életre egyesül.Pál is erre a percre,mint a mennyegző örömére néz előre.Hiába akarták tartóztatni,Pál annak a másik világnak a szemszögéből nézte ezt a világot.Mikor megérkezik Milétoszba,mely a régi Ionia fővárosa volt,Efézushoz egészen közel,magához hivatja oda Milétoszba az efézusi gyülekezet véneit.Elhatározta Pál,hogy mivel csak 26 napja volt már pünkösdig s az akkori körülmények közt még nagyon is szükreszabott volt ez az idő,a hátralévő utnak a megtételére,-hogy Efézusba ez alkalommal nem tér be,bármennyire húzta volna is a szive. De azt,hogy legalább a véneket ne hivassa magához,azt nem tudta megállni.Ezek jöttek is sietve.Pál beszédet intézett hozzájuk.Lukács feljegyezte ennek a beszédnek vázlatát,legalább is főbb pontjait annak,amiről szó volt. Az efézusi presbiterekhez szól az apostol.

Beszéde elején látszólag,egy,-a szerénységgel ellentétes dolgot művel amikor magáról beszél az apostol.De itt a saját alázatosságát hangsulyozza.Ti emlékeztek...Amikor a véneknek emlékezetébe idézi köztük való viselkedését,annak három vonását emliti meg az apostol s elébük állitja:1/alázatosságát,2/könnyeit és3/ kisértéseit és megpróbáltatásait.Az első,az alázatosság jelzi élete irányát,a második:szolgálata és áldozata mértékét,a harmadik pedig az utat magát jelzi,melyen menniö kellett.

1./Az alázatosság élete irányát adja meg.Az alázatosság fogalom alatt nem mindenkor ugyanazt értjük.Ill.értik az emberek s csak igen ritkán értik alatta azt,amit a Biblia ért.Álljunk meg kissé ennél a szónál.A görög szöveg a tapeinophrosüné szóval fejezi ki azt az életirányt melyet az apostol jelezni akar.A szó két részből áll:tapeinosz,jelentése alacsony;a phrosüné a lélek mozgási irányát jelzi.Ez a szó a phrén származéka,ami a mozgó rekeszizmot jelenti,átvitt értelemben a lélek mozgása.A tapeinophrosüné tehát jelenti az olyan életirányt, mely szerint az ember e világban a világ gondolkodása és értékelése szerint alacsony,a világ szemében és itélete szerint nem becses dolgokat keresi.A héber szó,melynek a görög bibliai szó egyenes folytatása,ugyanezt jelenti,mert az alázatosságot kifejező héber szó a "szegény",nyomorult"fogalmához kapcsolódik.Az alázatos ember e szerint e világ elhagyatottjaihoz,szegényeihez, alacsony helyzetbe jutottjaihoz tartozik,és nem az élenjárókhoz és fenn uszókhoz.Az alázatosság alatt némelyek modort értenek,de ez nem helyes,mert a modor külső dolog,amely igen sokszor sokaknál csak arra való,hogy elrejtsék vele azt,ami belül van.A modorban jelentkező alázatosság igazában csak alázatoskodás.Az alázatoskodó emberek igen ritkán alázatosak.Es ez egészen természetes,,mert az igazi alázatosság nem igazodik e világhoz.Nem igyekszik mindenáron megnyerni az emberek tetszését,nem akarja mindenáron biztositani az embereknél a jó pontokat.Az alázatoskodó embernek mindig valami rejtett célja van,valamit el akar érni, ha mást nem,azt,hogy alázatosságának megmutogatásával mintegy erénnyel akar tündökölni.Holott az alázatosság nem erény.Amikor Pál a saját alázatosságáról igy szól,ezzel azt akarja mondani:ti tudjátok, hogy én,amikor köztetek jártam,nem az elökelőket s nem azokat a dolgokat kerestem,melyek e világ hatalmasainak és elökelőinek szemében kedvessé tesznek,hanem mentem azon az uton,melyen nem értettek meg.

Mikor Jézus hiv arra minket,hogy tőle tanuljunk alázatosságot és a saját alázatosságáról beszélt,akkor nem a modoráról beszélt.Ha csak a modort néznénk,amivel szólt,kérdezhetnénk,vajon aki alázatos,az tud-e igy beszélni,ahogyan ő beszél a farizeusokhoz,amikor azoknak képmutatását lángoló szávakkal ostorozta."Viperáknak fajzatai,kicsoda intett meg titeket...?,vagy amikor a szemükre vetette,hogy"ti a hazugság atyjától valók vagytok.." Es Jézus mégis alázatos volt ;éppen azért,mert kimondotta a vádat a képmutatás ellen,jutott arra az útra, amely a Golgota keresztjére vitt.Ha a világ szerint gondolkodott volna s azt kereste volna,amit a világ becsül nagyra,nem mondta volna ki az igazságot.Ime tehát az alázatossággal összefér:a bünt nevén nevezni.

2./A második dolog,amit Pál az efézusi vének elé állit:a könnyek. Pálnak ezek nem a meghatottság,az érzelem ellágyulásának szentimentális könnyei,hanem itt a gyötrődés,a valódi szenvedés könnyeiről van szó.Az érzelmi hatásokat kereső szentimentálizmusnak is vannak könnyei, de ez a könnyeivel együtt mindenestül hazug dolog.A szentimentális emberek a legkártékonyabb és leghaszontalanabb emberek,mert tehetetlenek és gyávák az igazság keresésére és az éretto való harcra.-Ezeket a világ általában szép lelkeknek nevezi.A Biblia szerint az efajta emberek a pokol tölteléke,mert nem állnak a küzdők és harcosok közé. Pedig Pál Krisztus követését az 1.kor.9-ben ökölharchoz hasonlitja, melyben nem levegőt vagdos,hanem a célba üt s a tehetetlenné tevő állon ütést adja meg az ellenségnek,mellyel leteriti,harcképtelenné teszi azt.Pál könnyei ennek az ökölharcnak a könnyei.Ő maga is szenved és gyötrődik.Mikor ott Efézusban a fenevadakkal kellett viaskodnia s le akart rohanni a tömeg közé,mikor Skéva pap fiaival kellett harcra kelnie és más gonosz ellenséggel,Pálnak keservesen kellett harcolnia s könnyel is voltak,mert amikor ütött,ő maga is ütéseket kapott.De Pál nekimegy a harcnak és kinlódott közben és gyötrődött és könnyezett.De a legveszedelmesebb ellenséget,amelynek az állütést adnia kell,önmagában látja,az ó-emberben s ezért az állütést saját magának adja.Az ó-embert teszi harcképtelenné.Mikor ezt teszi Pál, mint tette Jákób,akkor Pál is,mint minden ember megvetése tárgyává tette magát.Többé nem azok közt van,akiket nagynak tart a világ azért,mert sokat markolnak ebből a világból.Némelyek az egyház történetét is ugy irják,hogy nincs benne másról szó,csak egymással e világi koncok felett,hatalomért,befolyásért uralkodó pápákról,világi uralkodókról,akiket nagynak nevezett a világ azért,mert többjük volt abból,sokat tudtak maguknak biztositani abból,amit a világ nagyratart,amiért fut és,liheg,de ami az Isten előtt semmit sem ér.Amikor-mint Pál,-valaki lemond arról,hogy ezeknek a sorában legyen s többé számot nem tart arra,ami a világ szemében becses,akkor a világ megveti,de a láthatatlan küzdő,aki a harcba belevisz,azt mondja:"győztél"Pál a könnyekkel azt árulta el,hogy elveszitette a világ harcát,de győzött benne az Isten.

3./A harmadik dolog,amiről az apostol beszél,megkisértései.Itt azonban e szót nem a bünben megkisértés értelmében,hanem a külső megpróbáltatások,szenvedések értelmében használja.E szenvedések közt első - nek emliti itt a vének előtt azokat,amiket a zsidók okoztak neki azáltal,hogy folyton kelepcébe akarták őt csalni,kelepcéket állitottak fel,szünte lesve a Pál életére,hogy megölhessék.Pál tehát jóformán mindenütt találkozott ezekkel a kelepcevetőkkel.Efézusban is ott volt ez a társaság. Mikor Pál elment az uccán,háta megett már összesugtak, hogy tudnák elveszziteni.Korinthoszból visszafelé e kelepcevetők miatt kellett a szárazföldi utat használnia s Efézusban tartózkodása alatt is sok bajt csináltak neki.Mindazáltal,hogy szüntelenül vigyázni kellett az apostolnak ezek miatt s egész élete ilyen vigyázás és fenyegetés volt,-mégis 3 évig maradt Efézusban és hirdette nekik azt,amire az efézusiáknak szükségük volt.Értük maradt ott.Bárhogyan akarták sok fenyegetéssel és szenvedéssel a zsidók visszatartani attól,hogy az igazságot hirdesse,-az apostol-,ugymond,-nem vonogatta magát.

Az"igazság"szót sokan bitorolják.A támadók rendszerint a saját álláspontjukat nevezik igazságnak,hogy azzal az üggyel,hogy az igazságot védelmezik,megtámadhassanak mást.Sátán is így tesz.Pál arról az igazságról,melyet ő hirdet,két dolgot mond.Azt mondja:ő a 1.tiszta, és 2.a teljes igazságot hirdette.Az első azt jelenti,hogy az igazságot magában hirdette,minden toldás nélkül,tehát semmit nem tett hozzá.A második azt jelenti,hogy nem vett el abból semmit sem.Az igazságot nem szabad másként hirdetni s nem szabad azt emberi pótanyagokkal szennyezni.A világ tévelygései ugy állnak elő,hogy valami keveset hozzátesznek az igazsághoz s valamit,ami az igazságban kellemetlen,elhallgatnak.Pál két ponton látja a teljes igazságot:az Istenhez megtérésben és az Úrban való hitben.

A megtérést a "metanoia"szó fejezi ki,e helyen és uj meglátást jelent.Megtérni annyi,mint az emberektől helyeselt meglátástól elfordulni és a Bibliától/Istentől/ s a Bibliában javasolt látást elfogadni.Aki megtér,elveszti eddigi látását.Minden igazán megtérő így különc lesz e világ szemében.

Hinni annyi,mint bizakodni,nyugodtan lenni,békében lenni Istennel. Rátámaszkodni Istenre s neki átadni a harcot.Mert hát messze elmentünk,elveszett fiak lettünk,Istenhez visszatérni,benne hinni,bizni: Pál ebben hirdette az igazságot az efézusiaknak.A hitet az Úr nevével kapcsolatban említi.Ezzel azt mondja Pál,hogy az embernek el kell fordulnia attól,amit a világ helyesnek ítél s el kell fogadnia Isten világosságát,mert ez a megtérés.És mikor az ember egyedül marad,akkor ráhagyni magát Istenre.Ezt hirdette Pál Efézusban.

Most oda mondja a véneknek ezt a mondatot: kezemhez senki vére nem tapad,azaz:lelkemet nem terheli senki lelke pusztulása,ítélete.Miattam nem kallódott el egyetlen lélek sem.Mindenkinek utána ment,mindenkinek hirdette nyilvánosan és házanként az igét.A"nyilvánosan és házanként"kifejezés mutatja az apostol életének munkával való telítettségét,tultömöttségét.Mi mindenre ráért! Saját kezével tartotta el magát.Munkája végeztével hirdette az evangéliumot,ha kellett,nappal és éjjel,mindenkit megkeresett,mindenkinek utána ment,hogy egy is el ne vesszen! Pál valóban nem kiméltе életét! Annak élt egyedül,hogy az igét hirdesse.Az urvacsorát,-ugy látszik-házanként vették s Pál ebben is minden alkalmat megragadott.

Annyi harc,szenvedés,könny,megpróbáltatás,szenvedés,és fáradtság után azt hinnék,-pihenni megy.De nem.Ahogy ő mondja:"Isten Szellemétől megkötözötten"megyek,nem törődöm semmivel-..Valóban ahhoz van uton,hogy ugy,ahogy a II.Tim.levélben mondja:életét italáldozatként mint hálá és örömáldozatot öntse rá az Úr Jézus Krisztus áldozatára. Előtte van még több kin,több könny,még több szenvedés.S nem engedi, hogy a keresztyén testvérek visszatartsák az úttól,amelyen a Szellem megkötözte.El volt tökélve lelkét is odaadni Krisztusért.Mert a világban nem keresett már semmit,ment a város felé,amelyet szeretett, amelyben népe előtt még egyszer bizonyságot akart tenni.A város várta gyilokkal,égő gyülölettel s Pál ment magát áldozatul szánva Jeruzsálem felé.

28-38. A theológusok közt vita folyik afelől,hogy vajon Pál apostol az első római fogságból kiszabadult-e vagy sem;vagy az első fogság egyben utolsó is volt s eszerint nem szabadult volna ki,hanem két év mulva kivégezték.Miután ezekre a dolgokra biztos adat nem áll rendelkezésre,a találgatásra kell bizonyos mértékig rá biznunk magunkat és a valószinü megoldást keresni.A Timótheushoz irt második levél és a Titushoz irt levél néhány adata s az ezekben jelzett események alapján valószinünek kell tartani,hogy az apostol kiszabadult első fogságából s azután még egyszer elfogták s azután következett a vég.Közben azonban még egy utat tett keletre és ekkor,feltevés szerint Hispániát is meglátogatta.Ezt a dolgot jelzi is a Rómabeliekhez irt levélben.Előttem az a valószinü,hogy az apostol kiszabadult. Erre mutatnak az u.n.pásztori levelek,amelyekben annak a reményének

ad kifejezést,hogy visszaadatik hiveinek.Ezért irja a filippibeliek-
nek is,hogy neki ugyan jobb volna már sokkal elköltözni és a Krisz-
tussal lenni,de testben maradnia érettük szükségesebb.Úgy látszik,
az apostol Istentől kapott biztatást ez irásokra.Egyébként az első
fogság nem is volt olyan nehéz,mint amilyenre a II.Tim.levél vége
mutat.Saját bérelt szállásán volt az apostol,ahol egy római katona
őrizte.A katona nélkül ugyan egy lépést sem tehetett,de a katona ki-
séretében szállását is elhagyhatta s szabadon járhatott.Mivel pedig
a katonák egymást váltották a Pál melletti szolgálatban,mindig másik
kisárte,igy közülük igen sokan hallották az igét és igy a praetorium,
vagyis a testőrlaktanya is betelt az evangéliummal.A katonák közt
sok hive lett Jézus Krisztusnak.A második fogság már sokkal sulyosabb
volt.A II.Tim.levélnek a hangjából is látszik.Nem lehet éppen azt
mondani,hogy ez a levél valami különösen bus,szomoru hangulatu volna,
s hogy igy az apostolnak különösebb szomorusága,bánata érződnék rajta,
hanem inkább az,hogy ekkor már magára maradt teljesen.De a jövő meg-
nyilt előtte Krisztusnál s ettől a látástól az apostol boldog lett.
Vajjon tévedt az apostol abban,amit az efézusi véneknek mondott:hogy
nem látják többé az ő orcáját? -Hiszen kiszabadult az első fogságából
s eljuthatott keletre.Amit mondott,nem könnyelmüségből,meggondolatlan-
ságból mondta.Abból ugyanis,hogy kiszabadult a fogságból és még egy
utat tett,nem következik az,hogy Efézusba eljutott.A valószinü,hogy
csakugyan nem látta azt többé.Most itt az előtt a megfigyelés előtt
állunk,hogy lássuk:hogyan búcsuzik az apostol.
A kép,amely elénk tárul,valóban megható. Annak láttára minden nemes
emberi érzés megmozdul,amidőn ott állanak az apostol és az odahivott
vének a miletoszi tengerparton és térdre borulnak és egymást Isten
kegyelmébe ajánlják.Míg egymás nyakába borulnak,hull a könnyük,de
mindezen mégis átsugárzik az a nagy bizonyosság és reménység,hogy
egyszer ez a könny letöröltetik.Vannak,akik azt mondják,hogy mindazon
megindító jelenetek közt,melyek a Bibliában vannak,éppen ez az egyike
a legmeghatóbbaknak.S akik ezt állitják,bizonyára nem tévednek.De a
megindult érzésnél is fontosabb az a tanács és végrendelet,melyet
az apostol az efézusi véneknek ad.Miknek is adta a tanácsokat és vég-
ső rendelkezést? Előbb arról volt szó,hogy Miletoszból odahivatta/17v./
az ekklézsia véneit/tous presbiterous tész ekklésias/.Ez a kifejezés,
hogy"vén",presbiter,amely alatt előljárót értettek,-nem volt ismeret-
len a görögöknél sem,de a kifejezés a zsidó életből való.Az őskeresz-
tyén egyház alkotmánya két tényezőből tevődött össze.A zsidó forma a
zsinagóga volt,melyben a vének voltak a vezetői a népnek.A görög forma
a geruzion,a tekintélyesek tanácsa.Az alkotmány formái,melyben az ős-
keresztyének elhelyezkedtek közösségi életüket illetőleg,sem céljukat
sem eredetüket tekintve nem tisztán keresztyéniek.A keresztyének a
közösségi élet formájának szervezésére nézve nem találtak ki semmi
ujat.Ugyanazokban a keretekben maradtak,amelyekben a zsidó zsinagóga,
illetve a pogány ekklésia/városi népgyülés,közgyülés/volt szervezve.
Míg a zsidóknál a zsinagóga vezetőit véneknek/presbyteros-oknak/hív-
ták,ezzel szemben a pogányoknál ilyen kifejezések voltak,mint pl.
episkopos,mi felvigyázót jelent.Itt kiderül,hogy a presbiter és az
episkopos ugyanazt jelenti.Pál az efézusi gyülekezet véneit a 17.vers
szerint presbitereknek hivta.Itt viszont,a 28.versben azt olvassuk,
hogy a"Szentszellem titeket felvigyázókká:episkoposokká tett".Ez u-
gyanazokra a vénekre vonatkozik,akik tehát a gyülekezet vezetői,kor-
mányzói,felvigyázói voltak.Az őskeresztyén egyházban az egyház élén a
vének állottak és a mai értelemben vett külön papi/ rend nem volt.
Arról lehet beszélni,hogy szükség van arra,hogy az ekklésia egyes tag-
jai,akiknek erre különös alkalmassága van,hosszu tanulással megismer-
kedjenek az ige hirdetésének módjával s erre megbizást nyerjenek magá-
tól az ekklésiától,de hogy ezt az egyház külön foglalkozássá tette,
az egészen helytelen.Mindenkinek meg kellene ismerni az ekklésia tag-
jai közül a Biblia magyarázására szükséges tudományokat,azoknak is,
akik más pályára mennek.És akik az ige hirdetésére az életükkel is
alkalmasaknak,a többiek előtt példaadóknak mutatkoznak,azok közül

kellene választani az egyház vezetőit.Aki a gyülekezetet vezeti,annak kipróbált fériunak kell lennie.Igy volt ez az őskeresztyén egyházban. Ez példaadó.Az akkori presbitereket nem választották a fiatalok közül, hanem csak néha,igen kivételes esetben az ige hirdetésére kaphattak ilyenek megbizást,ha különlegesen alkalmas volt valaki,mint pl.Timótheus.De az ilyen eset kivétel volt.A vének,presbiterek idősebb emberek voltak.Ezek voltak inkább alkalmasak a felvigyázásra.Az episkopos olyan embert jelent,aki a szemét rajta tartja azon,amire vigyáz.S ha azt mondja a példabeszéd,hogy a gazda szeme hizlalja a jószágot,az alatt nyilván azt kell érteni,hogy a tapasztalt gazda szeme észreveszi,hogy mi kell a jószágnak,mi hiányzik neki,ugyanigy el lehet mondani,hogy a jó presbiter szeme táplálja a gyülekezetet.Oh,milyen utvesztőbe,milyen veszedelmes tévutakra jutottak a gyülekezetek xtxx amiatt,mert az igehirdetők nem ilyen gondos szemmel a nyáj szükségeit vigyázók,hanem olyanok lettek,akik a gyülekezet vezetésében,a pásztori,papi állásban semmi egyebet nem láttak gondnélküli megélhetést nyujtó foglalkozásnál.Milyen más lett volna minden a történelemben az egyházak életében,ha mindig kipróbált hivő férfiak lettek volna az igehirdetők.
Tehát az apostollal szemben csupa kipróbált férfi állott,csupa tapasztalt s a gyülekezet vezetésében alkalmasnak talált ember.Ezeknek mondotta az apostol:"Titeket a Szentszellem vigyázókká tett"...Itt egy idegenszerü kifejezést találunk,amikor hozzájuk és az egész gyülekezetre nézve ugy szól az apostol,hogy"Krisztus tulajdon vérén szerzett ekklézsiája"vagytok.-Ha most egy nagy tömegnek hirdetnénk,hogy ti mindnyájan Krisztus tuladjona vagytok,mindenestül;annak,aki ezt hirdetné a józanságát bizonyára kétségbe vonnák.-Akkor olyan volt az egész gyülekezet minden tagjában,hogy az egészről,mindenestül el lehetett mondani ezt! Epen ez a tény mutatja,hogy az egyházak milyen távolságba jutottak a bibliai idő egyházától.
Ezt a kifejezést "a Szentszellem tett titeket felügyelőkké",úgy is lehet értelmezni,hogy azokat,akik a felügyelőkké választásban résztvettek,a választókat,akiken keresztül felügyelőkké való elhivásuk megtörtént:-a Szentszellem vezette ebben a választásban.Es ha a választók valóban imádkoznak,térdreborulva,buzgón és alázatos szivvel kérve a Szentszellem vezetését,kérnék,mint akkor a bibliai időben,hogy mutassa meg,kit válasszanak presbiterré,pappá,felügyelővé stb.,-bizonyos,hogy azoknak,akik igy becsátanák magukat mindenestül a Szentszellem rendelkezésére,megmutatná az Ő választottait.De amikor manapság egy-egy papválasztást végignézünk,nem ez a benyomásunk.Uj reformációra van szükség,hogy az egyház ujra keresztyénné legyen.
Itt előttünk áll az efézusi gyülekezet,amelyben a Szentszellem választotta a felügyelőket.Az igy választott felügyelők nyerik az apostol által azt a megbizatást,hogy legeltessék az ekklésiát.A"poimainein"ige terelgetést jelent.Hogy a felügyelők terelgessék a nyájat,ahhoz a pásztor szemével kell,hogy nézzenek.A pásztornak tudnia kell,merre van a jó fü,merre van a tiszta forrásviz.Igaz pásztor nem fogja nyáját a bibliakritika büzhödt mocsarához,sem pedig az emberi bölcsességek poshadt állóvizeihez vezetni,hogy megitassa s a jó,selymes füvek legelőjét fogja keresni és nem vezeti nyáját az emberi tudományok sivatagába,hogy homokkal etesse meg élő kenyér helyett.-Akkor minden táplálék ebből a kenyérből állott s az igehirdetés üditő volt,mert abból az élő forrásból meritett,amely felülről árad ki.
Hogy Pál ramutasson arra,hogyan adott példát ő maga nekik,ezért mondja a véneknek:"Nem vonogattám magam,hogy nektek az Istennek teljes szándékát hirdessem".E mondatban a boulé szó forditása a magyar Bibliában egészen rossz,mivel a szó elsődleges jelentése nem az akarat,hanem: szándékot jelent.Itt az Isten teljes szándékáról van szó.Ez a kifejezés a jövőre mutat.Istennek a gyülekezettel sok szándéka van.Vannak emberi tervek és szándékok is,de ezeket az apostol félredobja s azt keresi,mi a szándéka Istennek.Es a mai papok és presbiterek,amikor összejönnek tanácskozásra,vagy gyülésre,hogy határozzanak,vajjon leborulnak-e a Szentszellem világosságáért könyörögve s maguktól minden

emberi tervet és szándékot elvetve,hogy Isten mutassa meg nekik az Ő szándékát.Vagy komolyan kell vennünk,hogy reformáljuk az egyházat, az Isten szándékainak megismerése szerint,vagy el kell hagynunk az elnevezés elől a református jelzőt! A szavak magukban ugy hatnak,mint hazugságok.Ezt látja,észreveszi a világ s azt mondja az egyházra ezért:"el vele!"S igaza van,mert a keresztyénséget nem lehet másképpen, mint halálos komolysággal venni.Azegyház sokszor játszik a szavakkal, s a világ megbotránkozik.-A bucsuzó apostol minden szavában halálos komolyság van.-Ő Istennek teljes szándékát hirdette s nem vonogatta magát a feladat elől.Elébe ment a feladatoknak s erre kéri az efézusi véneket is.Mert tudta jól az apostol,hogy ha ő egyszer messze lesz, farkasok jönnek és törnek rá a gyülekezet életére,sőt magának a gyülekezetnek tagjai közül fonák dolgokat hirdető,nem igaz lelkü,nem igaz szivü emberek,akik nem Krisztusnak akarnak megnyerni lelkeket,hanem maguknak szerezni hiveket,nem Istennek kezébe adni szerszámokat,hanem maguknak nyerni emberi eszközöket,hogy azokban zsákmányt vessenek,felettük uralkodhassanak s rajtuk keresztül élhessenek gondtalanul.Pál ugy hirdette az igét Efézusban is,hogy közben maga keresse a kenyerét s az ige hirdetése nem jelentett neki semmi földi előnyt.Nemrégiben még igen sokan mentek papi pályára azért,mert ugy gondolták,hogy az számukra minden megerőltető munka nélküli,könnyü állás,mely gondtalan megélhetést nyujt számukra.-Persze olyanok,akik könnyü lelkiismerettel mentek.De az apostol számára nem volt könnyü az a munka,amit végzett. Mikor az egész napi munkával a saját kenyerét megkereste,fáradt testtel hirdette az efézusiaknak az igét.-Nem volt hát könnyü a maga hivatását betölteni.Erre rá is mutat a vének előtt: "Senkinek ezüstjét, aranyát nem kivántam"...Ismerek olyan prédikátorokat,akik nagyon is elkivánják a gyülekezet ezüstjét,aranyát s abból igen jól tudnak a maguk javára gazdálkodni.Pál nem igy volt.Amellett beteges,gyönge testü ember volt.Megtörtént,hogy egyes gyülekezettől elfogadta,hogy a kenyérkeresetet gondja alól őt a gyülekezet mentesitse és szükségleteiről gondoskodjék,mint a filippibeliektől,de akkor viszont teljes erővel és idejével az ige hirdetésének szentelte ilyen esetben magát. Ezt azonban akkor tette az apostol,ha bizonyos látást nyert előbb afelől,hogy a gyülekezet megérett arra,hogy elfogadhassa tőle ezt. Ott azonban,ahol példát kellett adnia,nem támaszkodott mások gondoskodására.-Igy tett Efézusban is.Es most azzal a tudattal bucsuzik az efézusi vénektől,hogy az efézusiaknak nincs okuk a megbotránkozásra. Igy mutat rá az efézusi vének előtt:"Nem szüntem meg könnyhullatások közt inteni mindenkit!

A bucsuzás végén Pál egy sajátságos kifejezést használ.A vénekhez szólva:ajánlja őket az Urnak és az Ő kegyelme igéjének,aki...adhat örökséget mind a megszentelődők között.A sajátságos az,hogy Pál az Ur kegyelmének "igéjére"bizza rá őket.-Az érthető volna,ha azt mondja, hogy rábizlak titeket az Ur Jézus Krisztusra.De az,hogy az Igére bizza,amelynek magában való léte nincs,-az első pillanatra félreérthető. De hogy annak az igének,melyről Pál beszél,nem volna önálló,magában véve vett léte,az tévedés,mert ez nem elvont fogalom.A Bibliától ugyanis igen távol áll a pogány felfogás,mely konkrétnek csak a láthatót tartotta és a szellemi dolgoknak és valóságoknak csupán az emberi elgondolástól függő,elvont létet tulajdonitott.-A Biblia felfogása szerint a szellemi dolgok legalább annyira konkrét dolgok,mint a látható anyagi valóságok.Isten igéje nem egy kép,nem a világnak az igehirdetése,hanem egy csodálatos hatalom,nem más,mint Isten szent Szelleme.Isten Igéjét ez a Szentszellem magába zárja,magában élővé teszi és ott,ahol igét hirdetnek,a Szentszellemnek az igében müködő és élő ereje viszi magával az övéit Istenhez.Mindez sokkal konkrétabb,valóságosabb dolog,mint a pénz,vagy szék,vagy asztal,mint az egész világ, mert ezeket egyszer megemésztheti a romlás és elpusztithatja a megemésztő tüz,de ha ég és föld elmulnak is,Isten Igéje el nem mulik soha. Mikor tehát az apostol az Isten kegyelme Igéjének ajánlja őket,akkor tulajdonképpen Isten Szent Szelleméhez könyörög.Ennek,mint valóságnak

oltalmába ajánlotta a véneket és az efézusi gyülekezetet,az egész egyházat..Amikor az apostol a valóságnak adta bizodalmát és leborulva,térdrehullva a vénekkel együtt a láthatatlan Úrhoz intézte kérő szavát,ezt a fohászt és kérést nem fujta el a szél,hanem mint a szellemvilág láthatatlan valósága szállt felhőként az efézusi gyülekezet felé,hogy azokat átölelve vigye őket az örök Valóság elébe,aki e könyörgést meghallgatta.Ha sok veszedelem fenyegette is az efézusi gyülekezetet,ha megkörnyékezték is gonosz farkasok és próbáltak is zsákmányt vetni fonák lelkü emberek,a könyörgésre a Szentszellem idevezette azt a pásztort,aki a nyájat őrizte.Eljött János,akiről Jézus is beszél az Efézusi gyülekezethez irt levélben.-Ime Isten mily csodálatosan meghallgatta ezt az imádságot.Mily jó,hogy mi is ily bizalommal könyörögnetünk ahhoz az Istenhez,akinek beszédei soha el nem mulnak.
A térdelő ima a keresztyén ember kiváltsága.Bensőséges megnyilvánulási forma,amely nem való mindenki elébe.Arra is áll,hogy drága gyöngyeiteket...Az apostol nem tartja az efézusi férfiakkal együtt férfiatlannak a térdreborulva imádkozást,Isten pedig kedvesen néz rá és felel az imádságra.
Milyen szomoru,amikor az apostol könnyhullatás közt igy bucsuzik a vénektől.Hogy sirnak,hogyan csókolgatják egymást,egymás nyakába borulva s mégis mennyi édes vegyül a könnyek és fájdalom közé,mert tudják,hogy nem örökre bucsuznak,meglátják egymást Krisztusnál.Sirunk mi is,mikor ezt látjuk,de egyben örülünk is.Sirva és mégis örülve csak keresztyének bucsuzhatnak egymástól,mert a keresztyénség az igazi reménységet adja. A világban nincs remény! Ezért érdemes halálosan komolyan venni a keresztyénséget.Ahol nincs remény,ott sötét készülődés van a feledésre,a sirra,ott nem tudnak bucsuzni:a viszontlátásra! De ott a vének nem a feledésre,hanem a viszontlátásra bucsuznak.Ezért mondhatom én is,-akár látjuk egymást,akár nem látjuk egymást többé,e földi életben:-a viszontlátásra!

21,1-14. Szomoru is,meg vigasztaló is az a történet,amelynek most tanui vagyunk.Tele van sirással és mégis valami nagy nyugalom vonul végig benne.Férfiak sirnak,de ahogyan teszik ezt,azon rajta van valami biztonságtudat.Sirnak,mert elszakadásról van szó,de ez nem fog örökké tartani,és hogy ez nem hiábavaló beszéd,azt mindnyájan érzik. És mégis sirnak.Igen,mert a bibliai keresztyénség nem valami fakir keresztyénség.A keresztyénség alatt sokan érzéketlenséget értenek s azt hiszik,el kell minden érzésre fásulni és akkor tudnak örökké mosolyogni,mint a Buddha szobor.De a Buddha szobor arcán ez a mosoly előre elkészitett mosoly.S az emberek arcán ez az előre elkészitett mosoly:hazugság.Bizonyságtételnek szánják Isten felé,de csak saját magukról tesznek bizonyságot.De ha igazán fájna a szivük,mint Jézusé, amikor látta a tenger nyomoruságot,akkor nem szégyelnék,hogy résztvesznek,mint ahogyan Jézus is résztvett a szív minden érzelemviharában.Oh,amikor elfogta szivét a remegés,mily panaszosan kiáltott:"Én Istenem Istenem,miért hagytál el engemet?"És ez nem volt puszta zsoltáridézet! Az igazi keresztyén olyan,mint Jézus.És a bibliai keresztyének sirnak is,amikor bucsuzkodnak.Itt is bucsuról van szó.A közelmultban két izben állottunk a tengernek partján bucsuzók közt. Első izben a bucsuzás szomoruságába boldog öröm vegyül azáltal,hogy feltámadott egy ifju az Ur csodálatos ereje által Troászban,a második jelenetnél ilyen boldog esemény nem történt.Ott az efézusi vének nagyon zokon vették Pálnak azt a kijelentését,hogy az ő orcáját nem fogják többé látni e földön.
Mai történetünk kiindulása egy erős szóval kezdődik:"apospasthentas" azaz:elszakadván.A szó azt az erőszakos értelmet rejti magában:"elhuzatván".Pált valami huzta magával.Az efézusi vének ott tartóztatták volna őt s Pál érezte,hogy szivesen dolgoznék köztük.Ez az elszakadás mai történetünk kiindulópontja.A szakadás jegyében indulunk tovább Pállal.Pál sorba bucsut vesz a testvérektől,akiket nem fog látni többé. Aztán hajóra száll s a hajó viszi lefelé,délnek.Nem sok ut után mind-

járt jobbkézről hagyják Páthmosz szigetét,ezt a nem vonzó külsejü, sziklás,terméketlen szigetet,amelyen János fogja látni majd a csodálatos dolgokat.Megérkeznek egy rövid nevü szigethez,Kouszhoz,amelynek másik elnevezése,csodálatos szépsége miatt:az égei tenger kertje.Itt a nap nem végezte égető,perzselő munkáját a dus pára folytán,amely körülvette;csodálatosan gazdag tengészet volt rajta.Azután Rodoszt emliti a Biblia.Rodusz a rózsák kertje volt,innen vette nevét is.A rózsaligetek csodás illata meglegyinthette a hajó vándorainak arcát, de Pál és kisérői utaznak tovább.Patara jön ezután,a partvidéknek délen utolsó kikötő városa.Innen a hajó átvágja a Földközi tenger északkeleti szögletét,elhagyva a partmentét.A hajók ebben az időben nem igen merészkedtek ki a nyilt tengerre,ha nem volt feltétlenül szükséges.Rendszerint a partok mentén haladtak,amig lehetett,mivel az evezőktől vagy széltől hajtott kisméretü hajókat sok veszedelem fenyegette.A tenger északkeleti sarkában Ciprusz szigetét balkézről elhagyva a hajó kikötött Föniciának Tirus nevü városában.Tirus az ókor kereskedő népének fővárosa.Szigeten feküdt,ill.félszigeten olyképpen, hogy a szárazfölddel egy keskeny kis földnyelv kötötte össze.A hajó itt rakta ki terhét.S mivel a kirakodáshoz nem voltak meg még a hatalmas gőzdaruk,hanem csónakkal kellett kihordani az egész rakományt s ez igen lassan ment,hét napig kellett várni.Pál ez idő alatt bement a városba és megkereste azt,ami őt érdekelte.Ha valaki régiséggyüjtő, egy városban megkeresi a régiségeket,a müemlékeket,a kereskedő az árukat és boltokat tekinti meg,az iparos a mühelyeket és raktárakat keresi fel.Pál nem boltokat,nem árukat,nem müvészi szépségeket és emlékeket keresett,hanem kereste az Isten gyülekezetét a városban.Az a szó:aneurontes:feltalálván,mutatja,hogy keresni kellett őket.Egy olyan nagy és gazdag városban,mint Tirus,nem volt könnyü dolog feltalálni a keresztyéneket.Az igaz keresztyének ez időben városok szerte a lakosság alsó osztályából kerültek ki.Igy érthető,hogy Tirusban keresni kellett őket.Pál 7 napot töltött velük.Hét boldog nap a tiruszi kis gyülekezet számára.A gyülekezetekben igencsak mindben próféták is voltak.A csodálatos szellemi ajándékok minden gyülekezetben megvoltak. Itt Tirusban is.S próféták arra kérték Pált,hogy ne menjen Jeruzsálembe,mert halálra keresik ott. S próféták a Szellem által szóltak.Vajon az volt-e a Szellem szava,hogy Pál ne menjen Jeruzsálembe s Pál nem értette meg? Ezt semmiképpen sem hihetjük.A tirusi próféták nem azt kapták látásul,hogy Pál ne menjen Jeruzsálembe,hanem azt,amit később Agábusz kapott,aki Jeruzsálemből elébe jött Pálnak.A Szellem szava annyit mondott,hogy bilincs és fogság vár rá.Az,hogy Pál ne menjen Jeruzsálembe,nem a Szellem parancsa,hanem csupán a gyülekezet kérése és kivánsága volt.

Napról napra épült az együttlétben a kis gyülekezet és napról napra szóltak a próféták.Milyen kedvesé volt ezekután a bucsu ettől a kis gyülekezettől.Jelentéktelen kis gyülekezetben sokszor több az emberi érzés,mint az előkelők gyülekezetében.Azok a megvetett kis emberek sokszor többet kapnak a menny fényéből.Amegy az egész gyülekezet asszonyostól,gyermekestül a tengerpartra a bucsuzásra.Meglep bennünket,hogy az asszonyok és gyermekek is résztvesznek a bucsuzásban.Ma sok gondot okoznak a családanyáknak a gyermekek,mikor arról van szó, hogy hová tegyék őket addig,amig elmennek a templomba vagy összejövetelre.Hogy a gyermekeket el is lehet hozni,arra igen kevesen gondolnak.Pedig csakis akkor,ha elhozzák őket már korán és hozzászoknak a gyülekezethez,élhetik bele magukat a gyermekek a gyülekezet életébe. A tirusi asszonyok és gyermekek kikisérték Pált a férfiakkal együtt. Nem voltak ezek a gyermekek kotnyelesek,szerepléshez szoktatottak, hanem együtt imádkoztak szüleikkel,hallgattak azokra,amiket szülőik beszéltek.Szentek voltak,mert szülőik is szentek voltak.

Ezután Pál gyalog ment Ptolemaiószba.E város mai neve:Akkó.Palesztinának akkor is,ma is legjobb kikötője.-Itt is megkereste Pál a keresztyéneket.Nem a szép természeti kilátásban akart itt sem gyönyör-

ködni Pál,aminek nincs hijával a város,mivel a Karmeltől nem messze természeti szépségekben gazdag vidéken feskzik.-Nem is sokat időztek itt,mindössze egy napot,azután siettek utjuk célja,Palesztina akkori hivatalos fővárosa:Caesarea felé.Ez egészen római jellegü város volt, egész berendezkedésével.Itt lakott a helytartó is.A városban tért meg a római százados,Cornelius.Itt telepedett le a Kandakéval való történet lejátszódása után Filep diakónus,aki a választott 7 diakónus közül volt az egyik s majd később kisegitő igehirdetőjük,evangélista lett. Négy szüz leánya volt,akik próféták voltak.Próféta szellemet nyertek és a gyülekezet javára szolgáltak.Amint látjuk őket,kedves családi jelenetben van részünk.

Nem igaz hát,hogy a gyülekezetben való szólás,a beszéd tiltva volt az első keresztyének közt.Hanem tiltva volt igenis az okoskodás,a férfiakkal való versengés és a rajtuk uralkodni akarás,amikor a nők akarják irányitani a gyülekezet dolgát és életét.Az a benyomásom,hogy azokban a gyülekezetekben,amelyekben elnyomják a nőket a nekik is megengedett szolgálat tekintetében,-férjeiken keresztül még inkább befolyásolják rossz irányban a gyülekezet életét.Akkor a gyülekezet életében részt vehettek a nők.Itt a példa.

Már hire ment ekkorára,hogy Pál érkezik Jeruzsálembe,mert elébe jött ide Caesareába a jeruzsálemi gyülekezetből egy próféta:Agabus.Ugyanaz, aki ezelőtt 14 évvel Antiókhiában megjövendölte,hogy az egész földkerekén,de különösen Jeruzsálemben nagy éhinség lesz.Meghallják tehát Jeruzsálemben,hogy Pál jön s hoz magával 7 pogány embert,akik meg vannak rakodva pénzzel,hogy az inséges jeruzsálemi gyülekezetet megsegitsék.Mivel Agabus az egyik vezető volt a gyülekezetben,azt határozták, hogy őt elébe küldik Pálnak.Erről az Agabusról olvassuk itt,hogy prófétált.

A próféták nem olyan adomány,amely bármely pillanatban rendelkezésre áll az embernek.Csak,amikor az Isten Szelleme reá száll és képessé teszi a jövendő mondásra,olyankor szólhat.Ilyenkor a próféta oly észleleteknek lesz a tanuja,amelyek nem a külső világból kerülnek a tudatba, hanem tisztán szellemi uton érik őt.Ilyenkor lát képeket,észlel különböző szin-,fény és illat-behatásokat,hall zenét,hangokat,melyek a szellemi világ valóságai és történései.Isten különböző módon jelenti ki magát.Agabus Isten igaz prófétája volt.Mikor összetalálkozott Pállal, egyszerre képek jelentek meg előtte,nagy tömeg,forrongó sokaság,tolongás,hadonászó öklök,gyülölködő arcok s a végén köztük Pál megkötözve. A szive elszorul,oda lép Pálhoz,leveszi övét és jelképesen összeköti azzal kezeit és lábait és szól:A férfiut,akié ez öv.../11.v./

Megrendítő volt ez a jelenet,éppen azért,mert nem Agabus rendezte meg, mindnyájan érezték Isten Szellemének jelenlétét.Akkor Lukács elmondja, hogy akkor mindnyájan,ők az utitársak és akik jelen voltak,neki estek Pálnak és sirva kezdték kérni,hogy ne menjen fel Jeruzsálembe.És akkor Pál összetört és azt mondta nekik,hogy:ne gyötörjetek,ne törjétek összesze a lelkemet,hiszen én nemcsak megkötöztetni,hanem meghalni is kész vagyok az én Uramért! És mikor Pálra néztek,egyszerre abbahagyták a sirást és azt mondták:Legyen meg az Ur akaratal -A világ akkor szokta ezt mondani,amikor már számára nincs semmi reménység.A sötét kétségbeesést,a megváltozhatatlanba való kényszerü beletörődést fejezi ki vele.De ott Caesareában a keresztyének ajkáról nem ebben az értelemben hangzott el.Nem a sötétség,nem az éj reménytelenségének üzenete volt, hanem a megvilágosodásé Ott uj világosságot nyertek arra nézve,hogy Istennek szándéka,akarata,célja van Pállal.És mikor ezt megértették és meglátták,akkor mondták:Legyen meg az Ur akarata.Most látják meg világosan,hogy Istennek más a terve s mikor ezt meglátják,szivük bizodalmával,hittel mondják:Legyen meg akkor az Ur akarata és nem az,amit mi gondoltunk.

Nem tudom,vettétek-e már észre,hogy Pálnak Jeruzsálem felé való utja s a városhoz közeledése mennyire hasonlit Jézusnak Jeruzsálem felé való utolsó utjához.Azzal a különbséggel,hogy ott Jézus maga jövendöli meg,hogy Jeruzsálemben meg fog halni.Pál hallgat,de Isten próféták mondják ezt felőle.Jeruzsálem azonban,a gyilkos város,ugyanazt a sze-

reppet játszotta.Ez a város,amelyben annyi próféta halt meg,amelyben az Isten beszédének való bünös ellenállás készkelt,várta ujabb áldozatát,Pált:a nemzetek apostolát.És Pál tudja,mi vár rá és megy Jeruzsálembe.Mint egyszer a Megváltó Jézus ugy ment,hogy tudta,hogy a kereszten tul a dicsőség vár rá,Pál is igy ment,mindenütt annak nyomdokán,aki előtte járt.Pálnak könnyebb volt,mert Jézus előtte ment, neki csak fel kellett ismerni a Megváltó nyomdokait,hogy lábait azokba illeszthesse.És Pál igy ment tovább.Mily különös,hogy a Megváltót a választott nép feszitette meg s a legszeretőbb szivü apostolt, ki népéért kész volt a halálba menni,Jeruzsálem adta át a pogányoknak,akiknek kezétől szenvedi el a mártirhalált Urához való hüségéért. Mily különös,hogy azok fordulnak a próféta ellen,akikért életét szeretné és akarná adni.Ez igy volt és igy lesz mindaddig,mig a földön a nagy hazug,a megtévesztő uralkodik az emberek fölött.A legkeservesebb az elhagyatottság és megvettetés azok részéről,akiket magunkhoz legközelebb állóknak gondolunk.
Pál is ment mégis,mint Jézus ment,-tovább.Jézust a kereszt,Pált a bilincs és börtön várta.A caesareai keresztyének ezt mondták xxix reá:Legyen meg az Ur akarata...Könnyes,keserves,véres ut,ha innen a földről,emberi szemmel nézzük.Sötét,félelmes éjszaka,melyben a szivünk borzad és reszket! De milyen más lesz minden,ha egyszer majd onnan tulról nézzük a megtett utat,amelyen át az Ő nyomdokaiba lépve mentünk.Innen félelem,sirás és panasz,onnan nézve biztonság,öröm és hálaadás mindörökké!

15-3o. A részletes magyarázat előtt,-mintegy zárójelben-,megjegyeztetik,hogy Lukács evangélista a Csel.könyvét kétszer irta meg. Az első kézirat,amely teljes részletességgel volt megirva,elveszett. A másik izben irt,vázlatosabb kézirat maradt ránk.Az elsőből csak egyes részletek maradtak meg és ezekből kitünik,hogy a 16.versben emlitett ciprusi születésü Mnazon nem jeruzsálemi,hanem caesareai lakos volt s nem Jeruzsálemben,hanem Caesareában fogadta Pált és kiséröit.
Ha ennek a mai bibliai fejezetnek cimet keresnénk,a következőben állapodhatnánk meg:Nagy botrány Jeruzsálemben.És ha abban az időben hirlapok lettek volna,az eset leirását az első lapon,kiáltó betüs főcim alatt igy közölték volna.A fő cim mellett alcimeket is adtak volna egészen biztosan ilyenformán:"Botrány a templomban"-"Elfogták a zsidóság árulóját"-Kézrekerült a hirhedt Saul,a zsidók nagy ellensége".stb.-Mert csakugyan botrány történt! És ennek a botránynak a középpontjában csakugyan Pál állott,akit a zsidók Jeruzsálemben Saul néven ismertek.Szegény Pál! Ő nem keltette a botrányt,csak belejutott a közepébe.Hogyan történt ez? Mit tett Pál? Pál könyöradományt gyüjtött s az összegyüjtött nagy összeget hozta fel Jeruzsálembe, hogy szegény zsidókeresztyéneket megsegitsen.Nem jött gonosz szándékkal,hanem,hogy segitsen és hozott nemcsak testi jókat,hanem szellemi gazdag javakat,hozott boldog,örömteljes hirt arról,hogy ime:az evangélium messze földre elterjedt győzelmesen és amire minden zsidókeresztyén szive vágyott is: a Messiás a pogányoké is lett.Pál jött, hogy beszámoljon,mily hatalmas és csodálatos dolgokkal dicsőitette meg magát az Isten a pogányok között,jött,hogy az Istennek erről a nagy szeretetéről saját népe előtt bizonyságot tegyen s a szive csordultig tele volt szeretettel és ime: akaratán kivül botrányhős lett.Igy megy ez már ebben a világban! Mikor Pál Filep diakónus házában megpihent Juda földjén,megmondták neki,hogy ez lesz a sorsa. Innen Caesareából egy gazdag,ciprusi származásu zsidóval,Mnasonnal együtt jött Jeruzsálembe.Mikor Jeruzsálembe megérkeztek,a testvérek tudomást vettek érkezésükről.Jövetelük nem történt nagy lármával. Össze-vissza kilencen jöttek,uti pogyászukat bizonyosan állatokon hozták.Ez időben ugyanis Judeában teher-,és pogyász-szállitásra nem annyira szekereket használtak,amelyek a városok szük utcáin nem

is igen közlekedhettek volna,hanem teherhordó állatokat.Pál és társai nagy pénzt hoztak magukkal.S mivel akkor a pénz nem a nagycimletü papirpénz alakjában volt velük,hanem ércpénzben,ez is nagy sulyt jelenthetett,ugy,hogy több állat volt szükséges a pénz hordozására.Pálnak is sok lehetett az utipodgyásza,hiszen tudjuk,hogy ugy készült Jeruzsálembe, hogy onnan pedig Rómába megy,Rómából pedig Hiszpániába számitott utat tenni.Igy hát mindenét hozta magával,néhány aprobb dolog kivételével, amiket Tróászban hagyott.Az ut Caesareából két napig tartott,amig a 800 méter magasan fekvő Jeruzsálembe értek.A folyton emelkedő ut miatt sem birta volna Pál hozni a maga podgyászát.

Pált megérkezésük után az őt megértő szivélyességgel fogadó zsidókeresztyén házban elszállásolták.Ezután Pál jelentkezett a jeruzsálemi gyülekezet vezetőjénél,Jakabnál.Ez a Jakab az ifjabb Jakab volt,az Ur testvére/igy is emlegették őt:az igazságos/.Már ebben az időben csak Jakab és Judás voltak Jeruzsálemben s csak ők tartottak ki az apostolok közül. A többiek már vidékre költöztek Jeruzsálemből,az idősebb Jakabot pedig már kivégezték.Pál tehát Jakbnál jelentkezett,aki őt szivesen fogadta. Pál irányában eltünt már az előitélet a vezetők szivéből.Tudták már rég, hogy megtérése nemcsak igazi megtérés volt,hanem roppant nagy nyereség, mert egymaga többet tett,mint ők a többiek s akkor még nem volt meg a keresztyén vezetők közt az a nagy versengés,amely az eredményre való féltékenység miatt ugy elválasztotta volna őket egymástól,mint mamapság.

Mivel tudtak a Pál és társai megérkezéséről,a gyülekezet vénei összegyülekezve várták őket.Pál beszámolt missziói útjáról s elmondta a vének előtt,hogy mit cselekedett általa az Isten.Nagy örömmel hallgatták s nem fájt nekik,hogy Pál olyan nagy sikert ért el,mert Pál munkáját az Ur szemével nézték.Pál után Jakab szólalt meg.Abban,amit mondott,kétségtelenül ~~xxxxxxxxxxxxx~~ benne volt a szeretet és jóakarat,de kicsendült belőle a félelem és aggodalom is,hogy mi lesz most.Nem titkolta el Pál előtt,hogy nagyon sok itt Jeruzsálemben az ellensége.Tudták a zsidók,hogy mit tett Pál s a meg nem térő zsidók égő gyülölettel gondoltak Pálra,mert szerintük Pál cserbenhagyta és elárulta a zsidó gondolatot.A pogányok viszont ugy fogadták a Pál beszédét,mint valóban Isten üzenetét. Miért hitték a zsidók,hogy Pál elárulta a zsidóságot? Mert Pál nem akarta,hogy a pogányok előbb körülmetélkedjenek s csak ugy lehessenek keresztyének,ha előbb zsidókká lesznek.Pál azt tudatosan tette.Pál ezzel magára vonta a zsidók gyülöletét,nemcsak Jeruzsálemben, hanem a pogányok országaiban is,ugyannyira,hogy ezen az utján is Görögországtól elkezdve mindenütt leselkedtek utána,hogy életére törhessenek. Ezért kellett Pálnak a hajóutról lemondani s Macedónián át gyalog visszatérni egy darabon,mert akkor is lest készitettek elő,hogy hajóra szállásakor megölik. És később is egész utján soha nem tudta,mikor lép elő egy gyilkos.Kénytelen volt utitervet változtatni s igy jutott most is Ázsia városaiba.Pál tehát állandóan életveszedelemben volt.Jakab jól ismerte a Pál elleni hangulatot s nem titkolhatta el,hogy Pálnak nincs jóhire Jeruzsálemben.Mitt tett Pál,hogy ilyen szörnyü gyülölet vette körül? Semmit.De a jó hirt meg lehet rontani,szándékos hazugsággal.S azok,akik Pál ellen törtek,nagyon jól tudták,hogyan kell az igazsághoz valamit hozzátenni,ami már nem igaz,de ami elhihető,mert van benne valami az igazságból s hogyan lehet igy a meghamisitott igazsággal gyülöletessé tenni valakinek a nevét.Jakab három ilyen Pál ellen közszájra adott hazugságot emlit,amelyekkel a zsidók vádolták.1/.Hogy Mózest elhagyta,2/.hogy ezt tanitotta:nem kell körülmetélkedni és 3/hogy azt hirdeti:a zsidó szokásokat el lehet hagyni.Azt persze elfelejtették hozzátenni,hogy mindez csak a pogányokra nézve volt igaz,mert ezeket a dolgokat csak a pogányokkal szemben tanitotta,de sehol és soha sem állitotta és tanitotta a zsidókra nézve.Az igazságon tehát tudatosan csavartak egyet és Pál hirét szándékosan megrontották.A hazugságot az igazsággal összekeverni,ugy hazudni,hogy a hazugságnak az alapja valami igazság legyen:ez a Sátán receptje.Jakab nyiltan,őszintén elmondja a valóságot,mint ahogy férfi férfival beszél nyiltan.És mikor mindent elmond,egy utat is mutat arra nézve,amelyen szerinte a dolgokat helyre

lehet hozni a zsidókkal szemben.Ennek az utja a következő:meg kell mutatnod a zsidók előtt-ezt jelenti Jakab beszéde-hogy nem vagy az, akinek mondanak s igazolnod kell,hogy a vád nem igaz.Ezt azzal teheted,hogy most éppen itt van négy nazir fogadalmat tett testvér.Olyan szegények,hogy a nazir-áldozatot nem tudják megfizetni,a megnyirakozás költségét sem tudják viselni.Fogd hát pártjukat.Állj be közéjük, vállald el a költségeiket,tisztulásuk napján te is tisztulj meg velük.Ha ezt a zsidók látni fogják,ebből meglátják,hogy tiszteletben tartod Mózes törvényeit,meggyőződnek arról,hogy a vádak nem igazak és nem lesz semmi bajod!
Hogy a tanács őszinte szivből fakadt Jakabnál,hogy hitte is,amit mondott,abban nincs semmi okunk kételkedni.Am,hogy a tanács,amit adott, jó volt-e,az igen kétséges.Az a része a tanácsnak s az a felfogása Jakabnak,hogy a zsidók megbotránkoztatását kerülni kell,helyes volt, de felesleges,mert Pál eddig sem botránkoztatta a zsidókat,hiszen eddig is megőrizte Mózes törvényeit a zsidókkal szemben.A tanács második része,mely arra vonatkozott,hogy Pálnak a nazirok közé beállással,az értük járó fizetség vállalásával kell igazolnia hüségét a zsidók előtt, nem volt helyes.
Kik voltak a nazirok? Ezeknek rendje kétségtelenül nem Isten parancsára létesült.Egy ember,aki a maga gondolata szerint akart szolgálni az Istennek,találta ki.Nem enni,nem inni,hanem böjttel sanyargatni a testét,böjttel Istennek szentelni magát s ez alatt fejét meg nem nyirni,-a tisztálkodásban,a test igényeiben a minimálisra szoritkozni a fogadalom ideje alatt,ebben állott a nazirság.Ezsaiásnál találkozunk először ezzel.Olyanféle dolog lehetett,mint a keresztyénségben később a szerzetesség és remetaság.Kétféle nazir volt.Olyan,aki csak egy bizonyos időre tett fogadalmat s olyan,aki egész életére vállalta.A fogadalom legrövidebb ideje 30 nap volt.Ez idő alatt a hajukat nem nyirhatták meg.A megnőtt haj volt a nazirság jele.Az emlitett négy nazir már akkor,amikor Jakab elmondta a dolgot,-három hete tartotta a fogadalmat.Jakab azt mondta Pálnak:állj közéjük,fizess értük.A fogadalom lejártakor áldozatot kellett hozniok a naziroknak,hajukat lenyiratniok s ez mindaketté költségeket jelentett.Hajuk lenyirása után folytathatták polgári foglalkozásukat.Szokásban volt,hogy kegyes emberek kifizették a papdijat a szegény nazároknak,azaz:megfizették az áldozat költségeit.Es ez kegyes cselekedetnek számitott.Külsőleg,ezt tudva, helyes volt Jakab terve.Azzal ugyanis,hogy Pál megfizeti a papoknak hasznot jelentő áldozati költségeket,ezzel a papoknak járt volna kedvébe.S ha ennek következtében a papok őt befogadják,akkor Pálnak nyert ügye van.Jakab azonban-sajnos-nem ismerte eléggé jól azt a rettentő gyülöletet,amely Pál ellen eltöltötte a zsidók szivét.Ha Pál csendben marad Jeruzsálemben,elrejtőzködve a keresztyének közt tevékenysége utjáról s csupán köztük marad,akkor lehetősége lett volna Rómából elmenni Jeruzsálemből,de azzal,hogy jelenlétére,a templomban való megjelenéssel, a nazirok közé való beállással,nevének a nazirok áldozatának vállalása céljából a templomi nyilvántartásba való beiratása által a nyilvánosság figyelme felhivódott,majdnem halála következett be.Amikor Pál beállott a nazirok közé,azok már fogadalmuknak legnagyobb részét letöltötték.Pál jelentkezett a fizetésre s akkor nevét bejegyezték és igy nyilvánosságra jutott ottlétele.Pál kitüzte a tisztulás és az áldozás napját.A feloldozást a papnak kellett kihirdetni.Jellemző dolog, hogy a jelentkezés és nevének beirása után Pál hét napot nyugodtan töltött a városban.S a hetedik nap tört ki a botrány.Élő volt ez készitve.Akik előkészitették,-azok,akik már nagyon is tudomást szereztek Pál jelenlétéről a jelentkezésekor,-ugy tettek,mintha semmit sem tudnának,de közben kifőzték a botrányt.Az ázsiai zsidóság,amely már régen leselkedett Pálra,most a templomba felvonulva egyszerre ugy tünteti fel a dolgot,mintha csak most,éppen most látnák meg Pált. Mintha semmit,de semmit nem tudtak volna arról,hogy ő Jeruzsálemben van.-Akik a botrányt előkészitik,azok rendszerint ugy tesznek,mintha nem vennének észre semmit.Igy tettek a Pál ellenségei is.Mikor aztán

elérkezettnek látják a pillanatot,hogy az áldozat a kezükben van,jellemző rájuk,amit most csináltak.Rárohantak egyszerre Pálra s egyszerre kiáltani kezdtek:Segitség! Ki ellen? Hát ez ellen a gyalázatos áruló ellen.A tömeg a kiáltozásra egyszerre csak észbekapott,hogy itt lehet valamit tenni.A templomőrség kapitányának parancsára a templom belső udvarának kapuit egyszerre bezárták,mintha félni kellett volna attól, hogy a templom egy gyenge embertől megszentségtelenittetik.A kapuk bezárása természetesen növelte a botrányt.Ha hirlapok lettek volna,lett volna bőséges anyag,lett volna mit irni s igy is volt miről beszélni! És szegény Pál,aki semmit sem tudott semmiről,belekerült egyszerre a botrány közepébe.Akik botrányt akarnak rendezni,receptül a jeruzsálemi templomi botrány megrendezését kellene,hogy tanulmányozzák.
Ha a zsidók terve mindenben sikerül,akkor Pál rövidesen népitélet áldozatává lett volna.Am Isten másképpen rendezte el a dolgokat.Eddig Pál utja Jézus utolsó utjához hasonlitott.Akkor az ut végén a zsidók véghez is vihették tervüket,mert Isten akarata is az volt,hogy Krisztus véghezvigye a kereszten a váltsághalált,Ő is csak botrány árán lehetett elfogni s a még nagyobb botrány elkerülése végett hirtelenül cselekedve vihették végbe tervüket.Am itt most Isten mást végezett, mint akkor és közbeszólt.
A templomhegy északnyugati sarkán,a templomtól feljebb emelkedett az Antonius erőd/arx Antonia/,melyből lépcsők ereszkedtek alá közvetlen összeköttetéssel a templom külső udvarába.Onnan egyenesen a templomba lehetett látni,hogy mi történik ott.Az erőd a római helyőrség székhelye volt,amelynek élén egy római ezredes állott.Ez az ezredes áberfüli ember volt.Hamar észrevette a templomban a rendellenességet.Az erődből látták a tömeg tolongását,felhallátszott a kiáltozás és lárma is.Az ezredes azonnal alarmiroztatta az őrséget.A botrányt rendező zsidók egyszerre csak látták,hogy a római őrség tagjai futva ereszkednek alá a templom külső udvarába vezető lépcsőkön."rre aztán egyszerre inukba szállt a bátorság.A Pált verők keze lehanyatlott.Ha nem lettek volna gyávák,mint rendesen minden botrányhős,akkor még lett volna éppen elég idejük halálosan megsebesiteni Pált.De azok,akik igen szájasok voltak, még veszélyen kivül érezték magukat és következmény nélkülinek látták aljas tettüket,egyszerre megfutamodtak,mikor látták az őrséget.Mire az ezredes odaért,már Pál nyugodtan állott.Az ezredes,aki csak azt látta, hogy Pál miatt van a botrány,Pált azonnal megláncoltatta,hogy az apostol ezeket a láncokat öt éven át viselje.De most az életét ezek a láncok mentették meg.Akiket Pál annyira szeretett,azok juttatták ide.
Mindezt szemlélve,az a szoritó érzés markolja össze szivünket,hogy ebből a világból valahogyan hiányzik végzetesen valami,aminek a fogalmát is kevesen és kevés helyen ismerik csupán s ez a valami:a hála! Pál jót tett,segiteni jött,a zsidókat szerette,értük buzgott,értük gyötrődött,őket hivta mindenütt,mindenek előtt az evangélium világosságához,kész volt magát átokul vetni értük s mivel fizettek neki éppen azok,akiket legjobban szeretett? Utja ebben is hasonlit Jézus utjához, de Pál nem itt halt meg Jeruzsálemben,mivel a császárra való fellebbezése elvitte őt Rómába.Rómában fog még az apostol tevékenykedni.De még mielőtt oda érne,két éven át kisérjük sok szenvedéssel,sok viszontagsággal teljes utján,amelyet mint fogoly tesz meg láncokban.És amikor ezen az uton már nem volt vele senki,oda állt mellé Isten angyala és azt mondta neki:én veled vagyok.
Ez a története annak a hirnek:"botrány a templomban!"Ám Isten kinyujtotta kezét,Pál megszabadult.A botrány nem ugy sikerült,ahogyan az előkészitők megtervezték,mert Istennek szüksége volt még hüséges eszközére.
Mily jó nekünk tudni,hogy amikor ellenünk titokban készitik a tervet s az ellenség felkészül botránykeltésre,hazugsággal és hitetéssel való ártásra,az életünk ellen,valaki vigyáz ránk s amikor ő védő kezét kinyujtja felénk,a legjobban kieszelt botrány is kudarcba fullad.

Jo-22,22. Hogy ezt a rendkivül érdekes és fontos jelenetet magunk

elé képzelhessük,el kell mennünk Jeruzsálembe a templomhoz.Egy hosszukás négyszögalaku terület ez,ahol valamikor a templom állt.Most a négyszög közepén egy kupolás épitmény van:az Omár mecset.Ennek közepe alatt van egy régi ciszterna.Szentnek ez az arabok számára.Itt állott az az oltár,amelyet Dávid szentelt Istennek hálából,amikor megszünt a dögvész csapása.Ettől kissé nyugatra volt a templom.Ha itt a tér é-szaknyugati sarkába nézünk,egy régi épület romjai látszanak.Itt állott az Antonius tiszteletére épitett erőd,az Arx Antonia,mely később a római megszálló helyőrség kaszárnyája lett.Ugy látszik,itt itélte Jézust Pilátus halálra.Heródes és családja nem lakta a várat,hanem ettől nyugatra másik várat épittetett,amelynek romjai közül még két fala épen áll.Ezeket látjuk,amikor a régi templomtéren vagyunk.

Most tünjék el minden elölünk,ami a jelenben van és menjünk vissza gondolatban a régi templomtérre.Itt vagyunk a zsidók udvarában,melyet kerités vesz körül,rajta 11 kapu,minden kapunál tábla hirdeti felirattal:ha ezen nem zsidó merészel átlépni,az halál fia! Ha ez udvarból az északi kapunkx megyünk ki,szemben vagyunk az Antónius erőddel. Amint szétnézünk,látjuk,most hurcol ki a kiáltozó,orditozó tömeg egy sápadt arcu,vézna férfit.Mindenki ütlegeli s ő az ütések alatt roskadozik.A külső udvarból magas lépcső visz fel a várba.A tömeg a lépcsőn fel tódul.Egyszerre fenn a várban harsány katona vezényszó hallatszik, az őrség összefut s a lépcsőkön lerohanva szinte ráhullik egyszerre a tömegre.Az emberek abbahagyják egy pillanatra a kiáltozást,amint meglepetve megjelennek s abbahagyják a kihurcolt férfi ütlegelését.Odalépve a férfihoz,akit a tömeg vert,felismerjük benne Pál apostolt.Fent a várban csak annyit láttak,hogy az egész nép nagy zajongással összefut.Nyilván a helyőrség ezredes parancsnoka lázadást sejt.Mikor az őrség élén leér s látja ,amint rettenetes gyülölettel veri a tömeg a vézna férfit, sejti,hogy ez egy gyilkos,vagy talán éppen az egyiptomi lázadó,aki nemrég 4000 orgyilkossal a pusztába huzódott,hogy szabadságharcot szervezzen.Parancsára az őrség kivette a tömeg kezéből a férfit s annak kesére egy pillanat mulva két erős lánc kulcsolódott.Mikor a tömeg az őrség kezén megláncolva látja Pált,de a láncok közt egyuttal a római kézen biztonságban,hogy tehát kicsuszik az áldozat kezükből,gyilkos dühvel megpróbálnak ujra rárohanni,hogy kitépjék őt az őrség kezéből és agyonverjék.Erre a katonaság zárt sort alkot s a sor között felemelve viszik a foglyot.Nemsokára elérik a lépcsőt,ahol a tömeg megáll, mert nem mehet egy tapodtat sem tovább.Lassan megy fölfelé a lépcsőkön a katonák tömege a fogoly Pállal.Amint a lépcső egy szakaszán a csarnok fölé érnek,a tömeg alantról,a csarnokból ujra megpillantja pált,kitör ujra a hangos orditozás:pusztitsd el őt! Amint a vár tejáratára elé érnek már a katonák,látja a tömeg,hogy a fogoly az ezredeshez fordult.Ők nem halljak,de mi halljuk,hogy mit mond neki.Görög nyelven szól az ezredeshez és arra kéri,hogy szólhasson a tömeghez. Az ezredes meglepődik azon,hogy Pál tud görögül.Pál megmondja,hogy ő tarsusi zsidó és a zsidó néphez szeretne beszélni.Az ezredes jóindulatu ember és hiszi,hogy ezzel a beszéddel,-melyben a fogoly bizonyára megmagyarázza a dolgokat,-el is intéződik minden s akkor nem kell az ügyről jelentést tennie.A beszédre engedélyt ad.Pál visszafordul, a kezével csendet int,megszólal és héber dialektusban/ami alatt aram nyelvet kell érteni/,kezd el beszélni.A beszéd valóban arról szól, amire az ezredes gondolt.A fogoly először igazolja magát.Mikor Pál a tömeg anyanyelvén kezd beszélni,egyszerre nagy csend lesz és figyelemmel hallgatják;a tömeg az anyanyelvükön való beszéd hallatára erőt vesz magán.Pál megmondja,hogy nincs erre a lázadásra ok,mert,-ugymondzsidó ember vagyok és ő nem az az egyiptomi,Tarsusban születtem,-mondja-s ezzel kiderül mindenki előtt,hogy ő római polgár,mert Tarsus római polgárjogu város(város)s akik ott születtek,azokról mindenki tudja,hogy római joguk van.De itt nevelkedtem ebben a városban,-folytatja tovább Pál,-a hires Gamáliél rabbi tanitott.En is olyan buzgó voltam az atyai hagyományokban,mint amilyen módon buzogtok benne ti. Szegény Pál,ennek a buzgóságnak a nyomait érzi most magán mindenütt.

Hiszen ez a nagy buzgóság most abban állott,hogy ütötték-verték agyba főbe az áldozatot.Pálnak a lelkébe hasit az emlékezés:én is igy voltam buzgó egykor.Pál testén érzi az ütlegek sajgó sebeit s emlékezik és folytatja:igen,én is igy voltam buzgó egykor,a főpap is igazolhat engem.Az akkori/22 évvel előbbi/főpap parancsot adott nekem,-az irásbeli bizonyitékai megtalálhatók még bizonyára a főpapi levéltárban-,hogy Damaszkuszba is menjek el s fogságba vessem és üldözzem azokat,akik e tudomány követői.Mentem,a szivemben égő gyülölettel,de valaki megállitott...Egyszerre vakitó fény vett körül,amelynek erejétől földre rogytam és engem szólitott egy hang.A többiek,akik velem voltak az uton, csak a fényt látták,de én láttam egy szelid alakot.Olyan szeliden szólt s a szava visszhangzott a szivemben:"Saul,Saul,miért üldözöl engem?" És mikor megkérdeztem:Mit akarsz,Uram,hogy cselekedjem?"igy hangzott a felelet: Menj be a városba,amely előtted van és ott megmondják neked. Bementem hát a városba,de nem láttam az utat,mert a fény megvakitott. Három napig volt rajtam a vakság.S aztán három nap mulva eljött hozzám egy ember:Ananiás.Testvérének szólitott s azt mondta,hogy a názáreti Jézus parancsa az,hogy menjek el messze,a pogányok közé .En akkor ide, a templomba jöttem.És itt ujra látomást láttam,láttam őt s akkor azt mondotta nekem,menjek el ebből a városból,mert itt nem veszik be az én bizonyságtételemet,hanem elküld engem messze a pogányok közé.
Ebben a pillanatban felzugott a tömeg orditása:Töröld el a föld színéről! ...S amint ujra megszólalt a zsivaj,az ezredes elvitette Pált s tovább nem beszélhetett.
Pálnak még egyszer volt alkalma ugyanazon ezredes jóvoltából bizonyságot tenni a zsidók közt a synedrion előtt.Mikor Pál az Areopagoson beszélt Athénben,akkor is ritka alkalma volt Pálnak,hogy a világ legnagyobb szónokának,Demosthenesnek a szószékéről hirdethette a görögöknek az Isten bölcsességét.De most ez a szószék még sokkal nevezetesebb volt. Mert még soha embernek nem adatott meg ilyen alkalom,hogy akkora tömeg előtt beszéljen,a templomban.A lépcsőkön állt,a tömeg felett,mindenki jól láthatta és hangja mindenüvé hallatszott.Jézus is beszélt a templomban,többször is,de nem ilyen tömegnek.Volt,amikor nagy tömeg hallgatta Őt is és fölötte helyezkedett el a hallgatóságnak,hogy mindenki látta és hallhatta hangját,de az meg nem a templomban volt.Valóban,ilyen alkalma még senkinek sem adatott.Milyen érdekes,hogy a főpapok engedelmével nem szólhatott volna a néphez a templomban,de most a világ első hatalmasságának fegyveres őrsége áll mellette és Pál beszél. Amit mondott,az a legalkalmasabb lett volna arra,hogy a tömeget megnyerje és megnyerhesse Krisztusnak.Elmondja,hogy őt is ez a buzgóság fütötte.Pál az ütlegek helye,de nem törődik vele,mert hiszen ő közülük való,egy testvér ő ezekkel a zsidókkal.Ahogy megszólitja őket,ahogy beszél hozzájuk,nem érzitek-e ki ebből azt a mérhetetlen nagy szeretetet? Képzeljétek magatokat a Pál helyébe.Ha rátok tör egy elvakult tömeg,kegyetlenül ver és szembeköpdös,amint kiszabadulnátok a kezükből, nem azt tennétek-e,hogy szégyenetekben és fájdalmatokban szeretnétek elmenekülni minél messzebb,elbujni a föld alá s az izgalom megbénitaná minden részeteket? És Pál nem ezt tette.Pedig Pált agyba főbe verték, tajtékzó gyülölettel szidták,becsmérelték s árulóként meg akarták gyilkolni és mégis ez a megvert,megszégyenitett,agyonkinzott Pál csak egyetlen gondolatnak él most is:megszerezni ezt a tömeget Krisztusnak. Most ődöl a verésnek,mert ő ugyanezt cselekedte Krisztus tanitványaival. És most segiteni akar ezeken és szól:Atyák és testvérek,közületek való vagyok én mindenképen,ti az én testvéreim vagytok és én mindenben éppen olyan voltam,mint ti s nem rajtam mult,hogy megszabadultam és már nem vagyok olyan,mert hiszen megjelent nekem a Király,aki megbocsátott nekem,tinektek is meg akar bocsátani,meg akar tartani,hiszen a ti királyotok is Ő. Ő a Messiás! A tömeg hallgatta ezt a csodálatos bizonyságtételt csendben,nagy figyelemmel.Hiszen annyira szivükhöz szólt a szó.Hát mégis miért borult fel a csend? A változást egyetlen szó idézte fel;amikor ezt mondta Pál:én messze küldelek téged,a nemzetekhez! A féltékenység ébredt fel a zsidókban.A féltékenység az ördöge e világnak.Most,amikor ujra szembeállunk ezzel,álljunk meg kissé ennél

az ördögnél.
Kétféle féltékenység van.Az egyik e világ féltékenysége.Van a szerelemnek is pl.féltékenysége s aki alatta szenved és gyötrődik,igen sajnálatraméltó.A másik az Isten szent féltékenysége,mely nem akarja,hogy mi a bálványoké legyünk.De itt az irigység féltékenységéről van szó. Mikor a hiuság nem birja elviselni azt,hogy más is érvényesüléshez jut mellette és nem egyedül ő! A farizeusok szük és kegyetlen féltékenysége ez! Ez volt,ami annyiszor kihivta maga ellen a Megváltó ítéletét.Ez hozta össze a tömeget Pál ellen.Ez a tömeg elhallgatott egy rövid időre, de mikor megmondta Pál,hogy másokhoz,a pogányokhoz küldte őt az Ur,akkor felorditott:pusztitsd el,még ne is éljen,ha nem egyedül minket akar megtartani!-
Pál vágya az volt,hogy helyrehozhassa bünét,mellyel a keresztyének üldözésével vétkezett.Ez a vágya beteljesült,hogy bizonyságot tehessen Róla az ő testvérei előtt,hogy megmenthesse őket.Hányszor akart eddig is a tömeghez beszélni Jeruzsálemben,de valahányszor itt járt,mindig rejtve kellett maradnia s azután titokban kellett rejtve menekülnie a városból, hogy életét megmentse,mert megölték volna.És most...a tömeg nyugodtan hallgatja,Isten megadta a jó alkalmat s Pál boldogan szól;boldog,hogy végre beszélhet a názáreti Jézus Krisztusról.S akkor egyszerre feltámad az irigység féltékenységének rettentő ördöge,az emberek egyszerre elvakulnak és Pál nem szólhat többé.Utána még Jakab,az igazságos fog szólni Jeruzsálem zsidóinak,de ugyanezen tömeg kövei alatt végzi életét. És e népen nem segithet Isten,mert a hiuság ördögével jegyezte el magát.
A város felett bontogatja a komor jövő,a félelmes itélet szárnyait. Jön feltarthatatlanul Jeruzsálem ostroma s benne el fog minden pusztulni,kő kövön nem marad.Kinémul a város s az üszkös romok alól fáradt, sötét árnyak,jajgató,szomoru kisértetek bujnak majd elő,jönnek a római katonák s mindenkit legyilkolnak,akiket csak találnak s egyszer csak elnémul minden:Isten itélni fog! Ez a hiu,féltékeny tömeg el fog pusztulni s a város többé nem lesz a zsidóké.A féltékeny tömeg sem menekül meg,mert Isten csak az alázatosokon könyörül.Aki felkiált Istenhez és alázatosan segitségét kér,azt az élet várja,a gőgösre és felfuvalkodottra nem várhat más,csak:halál.

22,22-23,11. Az elmult alkalommal Pál történetét azzal zártuk, hogy Pál arról a lépcsőről,amely a templomtérről az erődbe vezetett,- az ezredes engedélyével beszédet intézett a pogányok udvarán összegyülekezett néphez.S mikor ez a néptömeg az anyanyelvén hallotta Pált beszélni,csendben elhallgatott és nagy figyelemmel hallgatta Pál beszédét,amelyben eljárását igyekezett igazolni előttük.Amikor beszédében odáig ért,hogy őt Jézus a pogányok közé küldte az evangélium hirdetése céljából,-akkor a sokaság el kezdett orditani,nem hagyva Pált tovább beszélni s nemcsak nagy lárma hangzott,hanem ruhákat kezdték eldobálni s port szórtak a levegőbe,-amivel ugyan csak önmaguknak és nem másnak ártottak,mert a por mind rájuk hullt vissza.-Erre az ezredes megláncoltatta Pált és parancsot adott,hogy vigyék fel a kaszárnyába. Most térjünk vissza kis időre a tömeghez.Miért is ingerelte fel Pál őket a pogányok említésével? Hiszen tudhatta volna Pál,hogy mennyire elfogultak s hogyan gondolkodnak hiuságukban a pogányokról.Helyes volt e hát,hogy Pál ezt a kényes pontot érintette,amiről előre tudhatta, hogy indulatba hozza a tömeget?
Ha Pálnak az lett volna a célja,hogy saját magával békitse meg a népet, vagy saját maga céljainak szerezze meg a tömeg hajlandóságát,akkor kétségtelenül el kellett volna minden olyat kerülnie rendkivüli elővigyázatossággal,aminek az emlitése kedvezőtlenül hat és kedvezőtlen érzelmeket kelthet fel.De mivel Pálnak nem ez volt a célja,hanem az igazság megismertetése a néppel,igy nem volt szabad elhallgatnia,hogy Istennek az volt az akarata,hogy az evangélium a pogányokhoz is eljusson.Pálnak a célja az volt,hogy a néptömeget ennek az igazságnak a megismerésére elvezesse.-Arra a kérdésre,hogy nem lehetett volna-e ezt

óvatosan más uton tenni,mivel ez az ut nem bizonyult sikeresnek a végén a Jézushoz vezetésre:-azt felelem,hogy egy kisérletnek az értéke nem attól függ,hogy azonnal célt ér-e,hanem egyedül csak attól,hogy becsületesen hajtják-e azt végre.Ha itt,ez alkalommal Pál elhallgatja azt, ami miatt a néptömeg megharagudott s később pedig folytatta volna tovább a pogány missziót,akkor még inkább kitört volna ellene az engeszthetetlen gyülölet.És egyébként is,azt éppen nem lehet megállapitani, az itt lefolyt eseményekből,hogy Pál beszéde milyen eredménnyel járt az egész néptömegre nézve,mert hiszen a tömegnek csak egy része,még pedig valószinüleg a csekélyebb része rendezte az egész jelenetet és botrányt.Hogy a másik,a nagyobb részére Pál beszéde milyen hatással volt s náluk milyen eredményt ért el,nem tudjuk,mert az igazság hirdetőinek nem saját magukkal,hanem az igazsággal kell kibékiteni hallgatóságukat.

Pált bevitték a kaszárnyába és szijjakkal egy cölöphöz kötözték.És azután elővették azt a vastag szijjakból álló korbácsot,melynek egyes szijjvégződéseire vas,csont és ólom darabocskák voltak odaerősitve, amelyeknek csapása feltépte és kiszakitotta az áldozat husát.-Amikor ugyanis az ezredes látta ezt a megbőszült tömeget,tudta,hogy ettől a tömegtől soha nem fogja megtudni a Pál bünét.Ha tehát a vádló nem mondja meg,akkor a vádlottat kell megvallatni.Mióta istentelen emberiség él a földön,mindig alkalmazták ezt a módszert.És a módszer mindig eredményes volt.A vádlott ugyanis mindig mondott valamit.Persze ezzel a módszerrel a teljes igazságot csak a legritkábban lehet napfényre hozni, mert a vádlottat rendszerint csak az az egy szempont vezeti,hogy minél hamarabb megszabaduljon a vallatástól.Az igazság szempontjából tehát nem célravezető,de azért mindig gyakorolták.Pál nyugodtan megkérdezi a századost:"Vajjon szabad-e nektek római embert megostorozni?"A százados erre megijedt és sietett rögtön azé ezredes elé,jelenteni neki,mert a magas rangu előkelők nem igen szoktak jelen lenni az ilyen vallatás alkalmával,ezt rábizzák az alantasaikra.A százados figyelmeztetőleg kérdezte:Mit akarsz ez emberrel,vigyázz,mert ez római.Erre az ezredes is megijedt.Sietett is mindjárt Pálhoz,mert római polgárt megverni,ezidőben járó dolog volt,ami nagy büntetést vont maga után.Az ezredes megkérdezte Páltól:"Te római polgár vagy?"Majd,amikor Pál igenlőleg felelt,hozzátette:"mert én nagy összegért vettem meg ezt a jogot".Az ezredesnek egyébként a nevéből is lehet következtetni.Két neve közül az egyik:Lisiás,nyilván elárulja,hogy ez a férfi görög születésü és nemzetiségü volt.Azután,amikor pénzért római polgárjogot vett magának,felvette egy római családnak:a Claudiusoknak a nevét.Az ezredes tehát görögből lett római polgárrá.S ugy látszik,hogy az ezredes nem nézte ki Pálból,akiről tudta azt,hogy zsidó-,hogy lett volna annyi pénze,amennyi a római polgárjog megszerzésére elég.Pál nyugodtan felelt az ezredes kérdésére:"En benne is születtem".Ebből a válaszból kitünt viszont az is,hogy Pálnak már a szülei római polgárok voltak.

Felmerül itt egy kérdés,mely annak a különböző viselkedésnek a nyomán támad bennünk,amit az apostol a megveretés elszenvedésére nézve Filippiben és itt Jeruzsálemben tanusitott.A kérdés az,hogy Filippiben miért nem érvényesitette római polgárjogát,hiszen akkor ott is menekülve volna a megverésétől és itt Jeruzsálemben pedig miért érvényesitette?

Amikor Pál Filippiben annak az ördöngös lánynak a meggyógyitása után,az előljárók foglya lett,egy pogány tömeg állott ott vele szemben és Pálnak bizonyságot kellett tennie arról,az erőről,a Szellemnek az erejéről,mely bennük volt.Amikor az igazságot kellett felmutatni,akkor Pál az igazságért tudott és akart is szenvedni.És ott éppen az igazságot kellett felmutatni,mert az a tömeg,nem ismerte az igazságot. Jeruzsálemben más volt a helyzet.A zsidók tudták,hogy Pál kész szenvedni az igazságért.De különbség volt a filippi és a jeruzsálemi nép közt.Pálnak ott a szellem fölényét kellett megmutatnia,amit a pogányok nem ismertek.A jeruzsálemi zsidók azt vetették el,amit már ismertek. Ha Pál előbb nem üldözte volna a keresztyénséget,akkor nem gyülölték volna annyira Pált,mert emiatt tartották őt a zsidóság árulójának,aki

szerintük: a pogányok felé fordulással meggyalázta Izraelt. De éppen ezért a Pál elleni gyülöletük az Isten Szelleme elleni vétkezés volt. Ez a tömeg nem érdemelte meg tovább, hogy Pál előttük való bizonyságtételért tovább szenvedjen.

Pálban egy nagy változás ment végbe mostani jeruzsálemi tartózkodása alatt. Láttuk, mennyire vágyott Jeruzsálembe s mennyire sietve, boldogan ment fel abba a városba, ahonnan öt testvérei, jóakarói igyekeztek visszatartani. S láttuk, hogy kérte Pál őket, hogy ne keseritsék az ő szivét, mert neki mindenképpen fel kell mennie, hiszen ő kész életét adni, csak bizonyságot tehessen az ő Uráról a zsidók előtt. Közben Pál visszautasította a más városok hivását, elhagyott és félretett mindent, csak hogy pünkösdre Jeruzsálemben lehessen. És akkor azok éppen, akiket ily forrón ilyen csodálatos szeretettel szeretett, akiket megmenteni ily nagyon vágyakozott, durva kegyetlenséggel eltaszitották maguktól a testvért. S Pál nem talált mást bennük, mint gonosz és irigy féltékenységet. Pálnak a lelkében, mikor látta, hogy ez a nép hogyan utasitja el magától a kegyelmet, nagy változás ment végbe, a szeméről egyszerre lehullottak a pikkelyek s egyszerre látta, hogy neki itt többé nincsen helye. És ha nem is tánta meg, hogy eljött, de látta mindenesetre, hogy Isten utja volt az, hogy öt kimentette és elküldi öt a nemzeteknek, hogy nekik hirdesse az evangéliumot. Pál itt most a pogány római hatalom kezében biztonságban érezte magát. És világosan látta, hogy a további szenvedéseknek nem lett volna bizonyságtevő hatalma.

De Lisias Claudiusnak is szüksége volt arra, hogy megtudja az igazságot. Nehéz helyzetben volt Lisias Claudius is és nem bocsáthatta el Pált. Mint római polgárt, többé vallatásnak nem vethette alá, de el sem bocsáthatta, mert ki lett volna téve mindig annak, hogy valami rosszakarója a helytartó előtt a dolgot feljelenti, hogy egy nagy gonosztevőt szabadon bocsátott. Neki tehát a biztos vádat kellett megtudnia. S hogy már két módosser nem vezetett sikerre, most megpróbál egy harmadikat. Össze kell hivni a zsidó nagytanácsot és velök szembesiteni Pált.

Felmerül itt a kérdés, hogy az ezredes, miután már kiderült Pál római polgárjoga, miért csak másnap oldoztatta fel bilincseiből Pált? És miért nem azonnal? Az eredeti szövegből figyelmes vizsgálat után kiderül, hogy a lánc levételére még aznap sor került, akkor ugyanis, amikor a nagytanácsot összehivta. Igaz, hogy a nagytanács másnap ült össze s akkor vezette elé jük Pált, de az összehivásra szóló parancs még aznap elment s ezzel egyidejüleg történt a láncokról való feloldoztatás. A zsidókra nézve igen megszégyenitő volt, hogy a hóditó, egy pogány római hivatta össze az országnak polgári hatalmát gyakorló testületét. Ez a hóditó jogához hozzátartozott. Ilyenkor, amikor a nagytanács összehivása a hóditó hatalom képviselőjének a parancsára történt, az államiő jogát gyakorló s a nagytanácsban ehhez képest az elnöki tisztet ellátó főpap, mint a nép fejedelme-ahogyan nevezték: názi, nem ült az asztalfőre. A nagytanács összeül, hogy rendelkezésére álljon a hóditónak, de ilyenkor ennek jelzésére nem a főpap, hanem a helyettese vezette az elnöki székből a tanácskozást. Pál ezért hitte azt, hogy az aki parancsot adott arra, hogy szájon üssék, csak egyik tanácstag, nem tudta, hogy ez a főpap.

Mikor másnap összeült a nagytanács és Pált az ezredes elejük vitte, Pál nem várta meg, mig a beszédre engedélyt kap, hanem azonnal beszélni kezdett. Az, hogy minden további nélkül beszélni kezdett s a megszólitás, amit alkalmazott, mutatja, hogy Pál ennek a Tanácsnak már nem vetette magát alá. Előző nap még igy szólitotta meg a templomudvarban a népet és elöljáróit: "Testvérek és Atyák". De most csak ennyit mond: "testvérek". Most nem ismeri el a Tanácsot maga fölött állónak. "testvér" megszólitás még mindig elég meleg érdeklődést mutat, de Pál már ugy beszél, mint római polgár, mint egyenrangu fél. Már ez is ingerelte a tanácsot. Ezenkivül Pál nem ugy beszélt, mintha törvényszék előtt állna, ezért nem is várta a sorrendet. Mindezért, mikor megszólalt: "En teljes jó lelkiismerettel járók el Isten ügyében..." Ananiás főpap parancsot ad arra, hogy üssék öt szájon. Ha Ananiás az elnöki széken ült volna, akkor Pál tudta volna, hogy ő ki. De mivel csak egynek gondolta a tanácstagok közül, azért szól igy: "Meg fog ütni az Isten téged, te meszelt fal és te...törvény ellenére

adsz parancsot,hogy engem üssenek".Akkor figyelmeztetik Pált arra, hogy a főpapot szidalmazta,akkor Pál bocsánatot kér és idézi az Ószövetséget.Pálnak e viselkedése igen eltérő megitélésre adott okot a magyarázók közt.

Némelyek azt mondják,hogy Pál nem volt őszinte,mikor azt állitotta, hogy:"Atyámfiai,nem tudtám,hogy főpap".-De ha tudjuk,hogy Pál 22 évvel ezelőtt hagyta el Jeruzsálemet s a főpap pedig jelen alkalommal nem ült az elnöki székben,akkor nem lehet Pált ezzel megvádolni.Pálnak a főpap intézkedésére adott válaszának szavait:majd megüt téged az Isten,-ugyancsak különféleképpen értelmezik.En-ugy látom,hogy ez nem átkozódás,hanem prófécia.Világosan mutatja az ott álló"meiloi"ige,aminek értelme a jövőbe mutat:készül az Isten megütni téged.-Pálra e pillanatban Isten Szelleme szállt és prófétai megnyitl szemmel látja a jövőt,látja ennek a főpapnak halálát.Ezt a főpapot,aki a megszállókkal konspirált-a tömeg szinte a kiváltából huzta elő,ahová elbujt,és verte őt agyon.Ez a főpap valóban nem érdemelte meg,hogy a nép fejedelme legyen.-Pál,mikor megtudja,hogy ő a főpap,-kész bocsánatot kérni a sértő kifejezésért,de a prófétiát,amely elhangzott,nem vonja vissza.

Mások azt mondják,hogy Pál ravasz volt,mert a tanács kétféle meggyőződésü és pártállásu tagjai közé odadobott egy vitatárgyat,amire nézve tudta,hogy majd megoszlanak a vélemények s a farizeusokkal szembenálló szadduceusok veszekednek majd rajta s e veszekedés közben egy csomóan mellé állnak.Ezért szólt igy:"En a halottak feltámadása felől vádoltatom!"

A szadduceusok,az előkelők,-csak e világnak éltek.Elfogadták ugyan Mózes törvényeit,de csak ugy,hogy azt a nép számára tanitsák.Igen,a népnek jó és hasznos,ha arra tanitják,hogy csak legyen becsületes,legyen tiszta erkölcsü,de ott fenn a magas világban:-ott szabad vétkezni! Csak lenn legyenek az emberek engedelmesek.

A tellvér zsidók hittek a feltámadásban.Tudta ezt Pál s talán ezzel a vitával akarta magáról elterelni a figyelmet.A viselkedés,ami ennek a felkiáltásnak nyomában keletkezett,jellemző a zsidók vezetőire.A farizeusok most,hogy hallották,hogy Pál az atyák reménysége miatt vádoltatik,egyszerre azt mondják:Semmi rosszat nem találunk ez emberben.Az a szadduceusokkal elkezdtek a feltámadás felől vitatkozni.De ahelyett, hogy Páltól megkérdezték volna,hogy:mit tudsz hát a feltámadásról? Mondd meg nekünk,hogy mi is tudjuk és mi is hirdethessük és megteljék a szivünk reménységgel,csak vitatkoznak.Előttük van egy nagyszerü alkalom,hogy meggyőződjenek az atyák reménységének boldog beteljesedéséről,azáltal,hogy hallanak arról,akit az Isten feltámasztott.De ezt őket nem érdekli.Nekik az egész csak arra jó,hogy vitát kezdhessenek rajta egy másik felekezettel.Nekem ugy tetszik,mintha később is sokszor előfordult volna ilyen eset az egyházban!

Akkor éltek bizonyára ilyen emberek,akiknek a kezében az igazság csak bunkósbot gyanánt volt jó arra,hogy mást vele fejbe üssenek.Mert amikor Pál odavetette eléjük ezt a tárgyat,olyan veszekedést csaptak, hogy az ezredes kénytelen volt beszólitani az őrséget.Mily csunya volt ez a bizonyságtétel az igazság birtokosai részéről egy pogány ezredes előtt.Mikor az igazság hangoztatása csak arra szolgál,hogy magamat emeljem fel mások előtt s nem arra,hogy az igazság élette váljék és győzzön,akkor ez semmit sem használ és az igazság ugy vélt birtokosai megszégyenülnek.

Pált ravaszsággal vádolják,de ez a vád hamis.Mert ahogy a főpapot nem ismerte,itt sem tudhatta előre,hogy mi lesz majd,a következmény.Pál az egész vitás dolgot azért hozta elő,hogy beszélhessen még egyszer a tanács előtt a megfeszitett ~~Krisztus~~ és a feltámadott Jézus Krisztusról. Ez nem sikerült s ebből kiderült,hogy Pálnak nincs többé szava a saját fajtája közt.De az nem áll,hogy ravaszságból cselekedett.A zsidók viselkedése,mutatja,hogy nincs helye e nép szivében az igazságnak.Neki ez nem arra kell,hogy az élet utját lássák és másoknak is megmutassák. És Pálnak odafordul a figyelme egy másik nép felé ,amelyhez az Ur

küldte őt és amelyhez nem hiába küldte az Ur.És amikor Pált elvezették és éjjel egyedül ott volt a börtönben,világosság támadt és egy angyal állt Pál elé és ezt mondta:Bizzál Pál! /11.v./És Pál körül egyszerre fényesség támadt s Isten világossága ragyogott fel a börtönben.Szive lassan elszakadt a jeruzsálemi néptől,el a várostól,mely őt halálra akarta adni s felgyúlt előtte vonzó fényben a pogányok fővárosa,Róma. Pál egyszerre boldogan látta és tudta most meg,hogy Istennek még célja van vele s most imádsággal készül.Amint képzelete előre száll,elmarad mögötte minden,a falak,a börtön,a város,ahól betüvé lett minden,ahol kiköltözött a Szellem a népből s felgyul előtta az uj hivatás,mely Pálra várt.És Pál tudta,hogy Isten vezeti,és készülni kezdett az uj útra.

23,12-24,9. A felolvasott bibliai részben két olyan okmányt olvastunk fel,amelyeket pogányok állitottak ki,illetve:pogány ügyvéd mondott el a törvényszék előtt.Ezekben igen kevés épitő dolog van.A felolvasott szakasz többi részében egy csunya összeesküvésről van szó,amelyhez hozzájárultak a főpapok,is.Egy a keresztyének gyülekezetéhez nem tartozó ifju feljelentése folytán,az összeesküvésről a helyőrség parancsnoka,az ezredes is tudomást szerez s elviteti Pált Caesareába,a római helytartóhoz és a zsidók vezetőit pedig utasitotta,hogy ha Pál ellen vádat akarnak emelni,akkor panaszukkal a helytartóhoz forduljanak és nála terjesszék elő.Körülbelül ez a történeti magva a felolvasott résznek. Talán azt mondhatnánk,hogy ez a rész a Biblia kevésbbé épitő részei közé tartozik.Hiszen nem találunk benne semmilyen különös buzditást, ami Istenhez közel vihetne bennünket.Vajjon miért közli Lukács ezeket az okmányokat ilyen részletesen? Mi szüksége van rá,hogy ezt a levelet de különösen Tertullus rétor hamis ,körmönfont ügyvédi fogásokkal és frázisokkal telt beszédét ismertesse? Miért közli ezeket ilyen részletességgel,szinte szóról-szóra? Erre a kérdésre kell először felelni. Hitem szerint a Bibliában nincs egyetlen olyan rész,mely ne volna épitő,és amely minden különösebb kár nélkül akár el is maradhatott volna. Mindennek,ami a Bibliában benne van,valami isteni célzata van.Itt,ebben a történetben is megvan ez az isteni célzat.Csak néha a történetben mélyebben el van rejtve,nem lehet könnyen kihámozni az első tekintetre,hanem csak figyelmes és komoly elmerülés után,mint pl.a hosszu és unalmasnak tetsző nemzetségi táblázatoknál is.-Éppen igy talán e száraz és nem őszinte megnyilatkozások megőrzésének is komoly oka volt s ezekből is tanulhatunk.

Mindenekelőtt pl.abból,ha szembeállitjuk egymással a történet néhány szereplőjét.Érdemes megfigyelnünk pl.Pál unokaöccsét.Hogyan hatol be ez a keresztyén gyülekezethez nem is tartozó,zsenge ifju a római katonákkal telt,félelmetes várba és hogyan végzi el a rábizott feladatot az ezredesnél,aki igen kemény fickó lehetett,hogy a zsidók engedelmeskedtek neki.Ezekkel szemben ott látjuk az ifjut,aki legyőzve a félelmet,engedelmesen teljesiti feladatát.És ez az ifju nem keresztyén.Rokona ugyan Pálnak,de a rokoni kötelék nem mindenkinél oly erős,hogy képessé tenné arra,hogy magát veszedelemnek tegye ki.Ezzel az ifjuval állitsuk szembe a zsidó vallás legfelsőbb papjaiból és előkelő presbiterekből álló társaságot,amelyik megjelenik Félix előtt és a vakbuzgó 40 orgyilkost,akik vallásos buzgóságból egy testvérüknek az életére törnek.Ime a vallásosság csucsfokán álló emberek orgyilkosokkal szövetkeznek.És mikor ezek az orgyilkosok megjelemek és elmondják gonosz és erkölcstelen tervüket,a főpap nemcsak,hogy nem dobja őket ki,hanem belemegy az alkuba.És mikor a gonosz terv nem sikerül,akkor a főpap megjelenik társaival a gyülölt római előtt,hogy vádat emeljen egy zsidó testvére ellen.Szivében ilyen rettenetes gyülölet van.Ha a zsidó nagytanács vezetőségét e hasonlitásban mérlegre tesszük,megdöbbenve kérdezzük:hát a vallásosság összefér az orgyilkossággal? Hát egy főpap szövetséget tud kötni orgyilkosokkal? És a zsidó vallási élet főpapja képes elmenni az általa mérhetetlenül gyülölt és megvetett rómaihoz,hogy nála egy másik zsidó testvére életének elvesztéséért könyörögjön?

És az orgyilkosok e tömegével szemben ott van egy nyomorult, jelentéktelen ifju, aki szembe mer szállani a veszedelemmel és felveszi a harcot ily hatalmas emberekkel, akiknek a tekintélye messze felette van mindennek, amit ez az ifju valaha is el érhet. Csodáljuk Istent, akinek kezében egy ilyen jelentéktelen ifju eszköz lehet arra, hogy megmentse vele az ő apostolát, Pált. Csodálatunk még nagyobb lesz akkor, ha tudjuk, hogy a helytartó, akin minden megfordul: Félix, semmivel sem volt jobb, mint a történet többi szereplői közül a legsötétebbek. Ilyen sajátságos ellentéteket csak élet tud kitermelni s ilyeneket egymással szembeállitani nem jut eszébe a világi történet irőinak, csak a szent történet irójának. Pál élete veszedelemben van s nem védi ezt az életet a vallási élet vezetői közül senki sem. Sőt a főpapok inkább örülnek, mikor ugy látják, hogy ez élet áldozatul esik. Lisiás ezredes és Félix helytartó által védi meg Isten, tehát olyanokon keresztül, akik a vallási élet vezetőivel szemben ellenségek és pogányok s közülük Félix maga is vérszopó és kegyetlen ember.

Érdekes, hogy ez a történet az után a látomás után következik, amelyben Isten a börtönben Pálnak megjelentette, hogy Rómában is bizonyságot kell neki tennie az Ur nevéről, hogy tehát meglátja Rómát. Amikor ezt Isten közli Pállal, ez csak az ő számára valóság, a világ számára csak az éj árnyaival együtt szétfoszló álomkép, tovatűnő képzeletjelenés csupán. De amint Isten ezt közli Pállal, Pál nem ül tovább a kényelem puha párnáján, hanem amikor ifju rokona meghozza a hirt, hogy az élete ellen összeesküdött 40 orgyilkos, Pál a szomoru következmények elháritása céljából a legemberibb uthoz folyamodik s haladéktalanul küldi az ifjut, jelentse meg a dolgot az ezredesnek. S gondoskodik ő maga arról, hogy a százados vezetése alatt az ifju az ezredes szine elé kerülhessen. - Pál nem mondja azt, hogy ha Isten azt akarja, hogy én Rómát meglássam, hát akkor elintézi nálam nélkül is, hogy az ezredes védelmeről gondoskodjék. Mert az józan, természetes uton és ez igen tanulságos a számunkra. Pál az emberi történésben él és az Isten benne hagyja. Még három évig szenved, mint fogoly, csak 3 év mulva hagyhatja el a szent földet s még két évi fogság vár rá Rómában. Öt év láncokban! És ott van és ott világit szivében az isteni igéret: Ne félj! Mily sajátságosan ölelkezik egybe az emberi és isteni történés! És Pál, aki a legbiztosabb felvilágositást kapja az isteni történésről, benne él teljesen az emberi történésben. Pálnál a vakmerőséget, az istenkisértést nem találjuk. Éjjel kapja az isteni biztatást és másnap Pál mindent megtesz, hogy a veszedelemből való szabadulás emberi uton végbemenjen.

Pál sem Jeruzsálemben, sem pedig Caesareában, ahova majdnem 300 főre menő fegyveres kiséret vitte őt, - nem volt nyilvános börtönbe vetve. A rómaiaknál a börtönnek három féle neme volt gyakorlatban: 1/ nyilvános börtön, 2/ magán börtön, 3/ katonai börtön. A legkinzóbb az első fajta volt. A katonai börtön, vagy inkább őrizet, - azt jelentette, hogy a fogoly egy katonatisztnek a felelősségére volt bizva. Ez felelt érte, hogy a fogoly nem szökik meg. Egyébként a fogoly járhatott, kelhetett, de csak ugy, hogy az érte felelősséget vállaló tiszt, vagy ennek parancsára kijelölt katona mindenüvé vele ment. Ugyanilyen természetü volt a magánfogság. Ennél a fogolyért való felelősséget valamely magánember vállalta. Pál tehát katonai fogságban volt és ez azt jelentette, hogy a helytartó városában kijelöltek számára egy szobát. Ő maga az őrizetére kirendelt katona kiséretében bárhová mehetett, őt is látogathatták szabadon. A fogság igy könnyü természetü volt. Egy izben vált sulyossá e fogság Pálra nézve, akkor, amikor Félix helytartó megvált ettől a megbizatásától és Caesareából távozott. Ekkor a helytartó a zsidók kedvének keresése céljából a börtönt megszigoritotta Pálra nézve rendkivüli módon. Bármennyire is akart kedveskedni a zsidóknak ezzel, a zsidók, Caesareából való távozása után feljelentették. Félix igen nagy bajba került a vádak folytán. Bár a végén a császári törvényszék előtt szerencsésen kimenekedett a bajokból, ugyannyira, hogy sikerült nemcsak lerázni támadóit, hanem még azt is elérnie, hogy azokat büntessék meg, mint pervesztes eket, - a zsidóknak e gyülöletből való hátbatámadása sok keserves és gyötrelmes órát szerzett Félixnek. A világ fiai egymás-

nak hizelegnek és mig várnak valamit,egymás segitségét kérik,-de akik ma hizelegnek,lehet,hogy holnap a legnagyobb ellenségként támadnak egymásra.
Amint már emlitettük,két okmányt is közöl Lukács ebben a bibliai részben.Az egyik Claudius Lisias levele Félix helytartóhoz,melyben megirja a jelentést,hogy miért küldi a fogoly Pált oda.Az a haderő, amelyet az ezredes a fogoly Pál kedvéért megerősitett,majdnem 500 férfi volt.Ezektől közrefogva lóháton szállitották Pált ugy,hogy oda is volt kötve a lóhoz.Az éj harmadik órájában,tehát este 9 óra tájban inditotta utnak a sereget.A város lakói,a zsidók nem is vették észre, amint a sereg közepén,biztos fedezet alatt a fogoly elhagyta Jeruzsálemet.Ez a hatalmas sereg azonban csak Antipatrisig jutott s onnantól fogva csak a 70 lovas ment Pállal Caesareába.A lovas csapat vezetője bemutatta megérkezés után a helytartónak Claudius levelét,melynek tartalma az,hogy Pált,akit a zsidók meg akartak ölni,miután megtudta, hogy római,-kiszabáditotta azoknak kezéből.Ugy látja,hogy Pálnak semmi fogságra,vagy halálra méltó vétke nincs.De mivel a zsidók valami vallási okból fenekednek rá,biztonságosabbnak látta elküldeni,hogy ha vádat akarnak ellene benyujtani,ott tegyék a helytartó előtt.
Látjuk,hogy Claudius Lisias kissé eltért a levélben az igazságtól,amikor azt irja,hogy azért szabaditotta ki Pált a zsidók kezéből,mert megtudta,hogy római.Ez nem felelt meg az igazságnak,de viszont jobban megindokolta Félix előtt,hogy miért védte meg Pált.A valóság sokkal kedvezőbb Claudiusra,mert arról tanuskodik,hogy derék,igazságot szerető ember volt.Am az ezredes ugy gondolta,hogy egy hivatalos indokolásban,különösen,ha az olyan ember felé megy,mint Félix,nem tanácsos mindent elmondani s az igazságosságra hivatkozni Félixxel szemben teljesen hatástalan lett volna s a hivatalos indokolásban nem is férne el. Ezután még azt mondja el Claudius,hogy nyomára jött az összeesküvésnek s mivel Pált ártatlannak tartja,elküldi.A levél eme része fedi a teljes valóságot is.Most tehát már meg lehet felelni arra a kérdésre, hogy miért közli Lukács e levelet.-Azért,mert ebben a pogány ezredes által irt levélben hivatalosan meg van állapitva,hogy Pál semmi bünt nem követett el.Ennek a megállapitásnak a fontosságát még jobban megértjük akkor,ha tudjuk,hogy mennyi rágalom terjedt el a zsidók közt Pálról,rosszindulatu,szándékos terjesztők által.Valami képtelen rágalomtömeg,valami irtózatos rágalomhadjárat vette körül az apostolt.Mi már ezt távolról nézzük és nem látjuk teljes egészében sem teljes valóságát,sem félelmes komolyságát annak,de akkor sokan elhitték ezeket, mert nem mertek kételkedni azokban a tekintélyesekben,akik ezeket állitották.A rágalmazott pedig,ha valaki olyan nagy és nemes lélek, mint Pál,aki önmagával nem sokat törődött-,nem is tudja megvédeni magát.A Sátán nagyon is jól tervezte el hadi müvét,amikor az evangélium hirdetőjét állitotta oda gonosztevőnek,hogy ne higyjenek az emberek az evangéliumnak.És hányan állottak oda a rágalmazók oldalára a keresztyének közül is? Ha tehát Lukács egy olyan elfogulatlan birót,amilyen a római ezredes,állit oda annak megállapitására,hogy Pál semmi megvetésre méltó dologban nem bünös,ezzel Pál jó hirének a rágalmazásokkal szemben nagyot használt.
De volt oka Lukácsnak a Tertullus vádbeszédének közlésére is.Egy ilyen hazug,üres,mesterkélt frázisokkal telt,de agyafurt fogásokból összeállitott beszédnek a hátteréből csak annál fehérebben kerül ki Pál személye és védekezése.Akkor a törvényszékek előtt nem volt kötelező az ügyvédek fogadása.Mindenki saját szavával védekezhetett.De mióta Cicerő a római fórumon oly nagyszerüen teljesitette ügyvédi kötelességeit,kialakult lassan az ügyvédek fogadásának gyakorlata. Ezeket akkor rhétoroknak nevezték.A görög gyakorlatban más elnevezések is forogtak ugyan közkézen,oly szavakkal médpedig,melyek"fecsegő"-t,"szógyilkos"-tjelentenek.Caesareában,mely várost Heródes alapitott, de teljesen római jellegü várossá lett,a helytartó udvarában szintén voltak ügyvédek.Tertullus a neve után itélve római ember volt.Ha Claudius Lisias Pált csak a zsidó törvények ellen vétkező embernek tüntette fel és ezt az állitást egy szóval sem tudták megcáfolni ma-

guk a zsidó vallási élet vezetői sem,amikor a helytartó előtt megjelentek:miért volt nekik szükségük arra,hogy egy pogány római ügyvédet fogadjanak,aki nem értette a zsidó vallási élet törvényeit? Nem volt szükséges,hogy a törvényt értse,hanem,hogy a birót értse.Az nem volt baj,ha az ügyhöz hozzászólni nem tudott,de ha meg tudta környékezni a birót,akkor megnyerte a pert! Olyan ügyvédek,kiknek nem az igazságot kikutatni és érvényre juttatni,hanem csak a pert győzelemre vinni volt egyetlen céljuk,voltak a legutóbbi időben is.A hazugságért nem érte az ügyvédet büntetés és ki is mondták némelyek,hogy szabad hazudni.És mivel rendelkezésre állott a lehetőség,a fogságban levő vádlottal beszélni,szabad volt azt kioktatni,hogy azt mondja,ami rá nézve kedvező és nem azt,ami igaz!Fogházi lelkész koromban sok esetben tapasztaltam ilyet.Semmiféle törvény nem tiltotta,hogy az ügyvéd ne tanithassa ki a vádlottat a birák megcsalására.Ha igy nézzük a földi igazságszolgáltatást,akkor látjuk,hogy ezek a módszerek nem szolgálták az igazságot.Ha a hazugságért megbüntették volna az ügyvédet,jobban ragaszkodtak volna az igazsághoz.Igy volt ez Tertullus idejében is. Tertullus jó ügyvéd volt,de jól ismerte azt a módszert,amellyel az igazságot el lehet fátyolozni.
Félix,a biró kegyetlen,véreskezü ember volt,aki véres kézzel fojtotta el a lázadásokat.A zavargások,lázadások igen gyakoriak voltak emiatt, mivel a szirek mind nagyobb számban kezdtek bedzönleni a ezekkel szemben a zsidók jogaikat követeltók.E követelések fölötti indulatok és viták sokszor utcai harcokhoz vezettk.Ezeknek résztvevőit,ha kézre kerültek,Félix rettenetes kegyetlenséggel büntette.Nem igazságot tett, hanem félelem teremtette nyugalmat akart.A védőbeszéd tartalma hát épsen ellenkezője az igazságnak.Minden ember tudta,hogy nem igaz,amit Tertullus mond,de igy kellett szólnia,hogy megnyerje a birót.Pált a vádbeszéd agy tünteti fel,mint lázadót,pedig mindent a Pál ellenségei csináltak.Hazugabb és raffináltabb beszédet ma sem igen lehetett volna produkálni.Lukács az egészet azért mondja el,hogy ezzel a raffinált, hazugsággal telt beszéddel szemben odaállitsa azt,aki az igazságért-, szivében a testvérei iránti lángoló szeretettel-,képes az életét áldozni oda.
És látjuk ebből azt is,hogy a keresztyén egyháznak hogyan kellett megállania a helyét a világban az igazság mellett.És ha a zsidó nagytanács ott áll a hazugság és az orgyilkosok mellett,még jobban megértjük,mennyire szükséges volt hiven követni az egyháznak a II.Timót.2,19-beli nagy figyelmeztetést:elállani a hamisságtól.És ebben látjuk azt is meg,hogy nem ott van az egyház,ahol a fényes papi ruhák,nagytekintélyü főpapok vannak,akik orgyilkosokkal szövetkeznek,hanem,ahol a fogoly Pál van,aki az evangéliumért szenved!Pál tudta,hogy Isten akarata teljesedni fog.Mert akármilyen gyülölettel voltak eltelve a zsidók,bármely cinikusak voltak a főpapok s hazugsággal teli a vádbeszéd,Félix mégsem tudta kiadni Pált és ő védelmet kapott a római helytartó házában,mert igy végezte Isten.És ha mindezt látjuk,hogyan menti meg Isten Pált,ez a történet csodás bizonyságtétel arról,hogyan menti meg Isten az övéit és hogyan viszi keresztül a maga akaratát.

24,1-26. A mult alkalommal félbeszakitottunk egy érdekes kihallgatást.Csak a vádlót hallgattuk meg.-Most,ha a védőbeszédet akarjuk meghallgatni,a vádlót is ujra meg kellett idézni.-A biró maga Félix volt. Az itélkezés abban az időben nem külön birói testületnek volt a feladata,hanem a legelőkelőbb s állásuknál és tekintélyüknél fogva bizalmat élvező kormányzók és más magas rangu tisztséget betöltő férfiak végezték.Ennek a szokásnak az volt a háttere,hogy ugy gondolkodtak, hogy az emberek dolgaiban itélkezni igen nagy és felelősségteljes dolog,igy tehát azok gyakorolhatják ezt csupán,akik már hivataluknál fogva is nagy felelősséget viseltek.Csak később jött be az a szokás,hogy a biráskodást külön ezzel foglalkozó emberekre bizzák,azzal a gondolattal,hogy jobb,ha a kormányzóktól független és pártatlan birák itélkeznek.Hogy ezáltal nagyobb igazságosságot értek -e el,arról lehetne

beszélni. A gyakorlat behozatala által mindenesetre az/a veszedelem következett be, hogy az ítélkezés mesterséggé lett. Pontos törvényeket állapitottak meg, amelyeknek tanulása külön időt vett igénybe. Most már hozzáértő emberek végezték az ítélkezést s nem olyanok, akik csak a maguk belátása szerint ítéltek. De ez az ítélkezés is korlátozást szenved, mert a törvény alapján ítélkező birák is rászorulnak arra, hogy egy csomó szakértőt hallgassanak meg, hogy a sok apró törvényt a biró helyesen alkalmazza. Hogy azután helyesen alkalmazza is, az egészen más kérdés. Mert mindig megmarad az a lehetőség, hogy a biró nem lesz pártatlan. És vajjon lehet-e minden ügyet beleskatulyázni a törvénybe? Úgy, hogy végeredményben nem lehet azt megmondani, mi a jobb: a törvények szerint ítélkező birák biráskodása-é, vagy a belátásuk szerint eljáró nem hivatásos emberek ítélkezése. Mindig megmarad az a veszedelem, hogy a biró nem igazságosan ítél. Igy akár a régi, akár a modern ítélkezést nézzük, minden csak részmunka a világban és nincsen benne semmi tökéletes. Ahogy a német kifejezés mondja: minden "Stückwerk" itt. Ez a nagy igazság csendül ki Pál apostol szavából, az I. Kor. 13. végén: "Mert rész szerint van bennünk az ismeret, rész szerint a próféталás; de mikor eljő a teljesség, a rész szerint való eltöröltetik." Az igazság is tehát a földön csak rész szerint való. Nem hatolhat a mélyre, mert a törvény sablonjai nem látnak a mélyre s nem is engednak leszállni! A sablonok sokszor csak arra jók, hogy az igazság csak eltorzuljon. A mult alkalommal is nem egy foglalkozás ellen beszéltem, hanem a világ berendezése ellen. Mert minden felületesen történik itt! A sablonok egyformán megkötnek minden foglalkozási ágat e világon. Amit mondtam, nem az ügyvédek ellen, hanem a világ berendezése ellen mondtam.

Mindennek, ami a földön történik, van egy örökkévaló és teljes megvalósulása a szellemvilágban. Vannak ott a szellemvilágban, az égben mérnökök, Istennek angyalai, akik szelekké és tüzlángokká változnak és kormányozzák a világot. Ezekhez intézi Isten a szót a teremtés előtt: Teremtsünk embert! Hogy ezek a szellemi mérnökök milyen utakkal foglalkoznak s mily messzeséget hidalnak át ott, hol nem emberi kilométerekben, hanem fényévekben kifejezhető távolságok vannak, - még a hallatára is elszédülünk. És ezek a végtelen messzeségben kiszámitják az égitestek vonzását, sulyát s ugy számitják ki az égitestek pályáját, hogy utjukban, egymásra való kölcsönhatásukban a legtökéletesebb rend és összhang van s a számitásba, hogy egymást a mozgás által fenntartsák, a legkisebb hiba sem csuszik be. És vannak az égben orvosok is. Mikor ezek lehajolnak a beteghez, az Isten irgalmának gyógyirjával, az Isten életerőit hozzák a gyógyulásra. Mikor Jézus a Gecsemáné kertben vért izzadott, egy angyal jelent meg s erősitette az Idvezitőt. A Jelenések könyvében előttünk van az a jelenet, amikor a földresujtott Jánoshoz az angyal biztató szava szól s az elalélt, lankadt látnokba az Isten csodálatos, megujitó életerejét tölti. Milyen más ez, amikor az Isten életerejével jövő orvos hajol alá! Micsoda ehhez képest a földi orvosok munkája?!

Az égben vannak papok is! Ott látjuk őket az égi, fényes trónterem ben, amint a 24 vén földig hajtja magát az Isten királyi széke előtt. Ugyanazt a munkát végzik, amelyet a zsidó papok végeztek, : az Isten előtt a nép dolgát képviselik. És látásukban nincs semmi tévedés. Ha ők hajolnak le a sirókhoz, ennek nyomában következik oly vigasztalás, amilyet földi papok nem nyujthatnak. És vannak az égben ügyvédek is, akik szószólóink lettek és ezek részben ugyanazok, akiket az imént papoknak is neveztem. Mindenek között és mindnyájuk felett elsősorban Jézus a mi örök szószólónk. És a Róma 8 szerint Isten Szentszelleme is kimondhatatlan fohászkodásokkal esedezik értünk, képviseli örökké ügyünket. És mindezek érdekünkben szólanak. Igy senkinek sem juthat eszébe leszólani ama foglalkozásokat, amelyeknek égi mása ott van Isten előtt. De arról van szó, hogy amit a földi orvos, pap és ügyvéd csinálnak, csak halvány és tökéletlen mása lehet az égiek. Az I. Kor 13-ban ezt igy fejezi ki Pál, ahol a földi látást a gyermek látásához hasonlitja: "A-

mikor gyermek valék,ugy szóltam,mint gyermek,ugy gondolkodtam,mint gyermek,ugy értettem,mint gyermek.Minekutána pedig férfiuvá lettem, elhagytam a gyermekhez illő dolgokat.Mert most tükör által homályosan látunk,akkor pedig szinről szinre.Most rész szerint van bennem az ismeret,akkor pedig ugy ismerek majd,mint ahogy én is megismertettem". A földi látásunk tehát bármelyik foglalkozási ágban,bármilyen munkában csak olyan,mint a gyermeké,ahhoz képest,ami majd lesz.Nincs tehát oka megbántódni senkinek,amikor a földi tökéletlenségről szólunk s az égi tökéletességgel vetjük azt össze.

Van azonban egy dolog,amely még sötétebbé teszi a földi foglalkozások munkáját:a bün.Mikor a bün befolyásolja őket,még jobban elforzul munkájuk.Ha egy orvos gonosz,többet árt,mint egy tudatlan s ugyanigy a pap,vagy mérnök is s amikor munkájukban a gonosz érvényesül,átváltoztatja azt átokká.Ezt mind tekintetbe kell venni,amikor a földi életpályákat megitéljük.Ezért is várjuk azt az időket,amikor nemcsak a tökéletlenség,hanem a bün is eltünik a világból,amikor Jézus visszajön és megitéli a világot.Mikor a Jelenések könyvebeli látnok többé már nem látja a régi eget és régi földet.Mily nagy lesz majd a boldogság a tökéletességben és tisztaságban.

Ha ennek az égi távlatnak a fényében állitjuk be a caesareai jelenetet,megértjük,hogy miért használtam olyan keserü kifejezéseket arra, ami egy földi prókátor személyével kapcsolatos.Kivel is áll szemben Pál? -Itt van mindenekelőtt Félix,ez az igazságtalan és vérszomjas ember.Éppen az ellenkezőjét tette mindannak,amit Tertullus beszélt, rácsapott és megkinozta a népet és vérfürdőt rendezett.Éppen azért kellett neki a prokuratorságból való távozása előtt arra gondolnia, hogy a zsidók kedvét keresse,~~xxxx

jó! Pált Isten megbiztatta:"Ne félj,mert amiképpen Jeruzsálemben bizonyságot tettél,ugy kell neked Rómában is bizonyságot tenned".Pál szivében ott lángolt az igéret,bizott és nem is csalódott.Csalódhatott a birákban,de Istenben és a hüséges keresztyén testvérekben soha.Félixet ugyan az önzés vezette abban is,hogy megengedte a keresztyén testvérekkel való érintkezést.Mert azt remélte,hogy ezek majd csak összeadják azt az összeget,amit Páltól várt.Viszont Pálnak nagyon hasznos volt,hogy találkozhatott azokkal,akik a nyomoruság közt megerősitették igen sokszor és megvigasztalták Pált.Félixnek is volt alkalma Pállal beszélni és mikor egyszer Pál az önmérsékletről és az itélet elközelgéséről beszélt,annyira megrémült,hogy elküldte Pált.Pál ugy viselkedett,ahogy Isten apostolának kellett viselkednie:őszintén.Ha akarta volna,-tudta azt Pál,-hogy hamarabb is megszabadulhatna ennek a birónak a kezéből és fogságából,de ez nem mehetett volna másképpen,mint pénzzel és agyafurtsággal s akkor Pál nem jöhetett volna ki másképpen a fogságból,csak megszégyenitett lelkiismerettel.De Pál igaz bizonyságtevő volt,ezért maradt még a börtön és a lánc is áldás számára.

25,1-27. Az elmult alkalommal s azelőtt egy pár gonosz emberrel találkoztunk,akiknek a kezére volt adva Pál.A zsidó papok és vének hamis vádakkal halmozták el Pált és a főpapi méltóság nem akadályozta meg a hazugságot.Ügyük előadására egy rhétort választottak Tertullusban,aki agyafurt és hazug beszédekkel próbálta Félixet félrevezetni.A helytartó azonban semmibe vette,sőt megvetette a hizelgést és ez a megvetés mentette meg Pált a haláltól.-Néha az emberi bünt is felhasználja Isten a jóra,mint jelen esetben is a Félix zsidók elleni gyülöletét és megvetését a Pál megszabaditására.Félixnek a zsidókkal való kegyetlenkedései és rablásai miatt mégis csak meg kellett válnia tisztségétől és akkor helyébe Festust rendelte az augustus.A mostani helytartó tehát Festus volt.Erről nem mondhatunk semmi rosszat.Jóakaratu helytartó volt.Mindössze két évig végezte ezt a tisztségét. Utána már csak két római helytartó következett és azután jött a pusztulás.A két utolsó gonosz ember volt,az utolsó pedig minden megelőzőnél gonoszabb.Közönséges csirkefogók,rablók és gyilkosok voltak.Az egyik megugrott,a másik pedig ő maga heccelte bele a zsidóságot a felkelésekbe.Látható volt,hogy szabadságharcba akarják kergetni a népet s mikor ez sikerült is,akkor rengeteg embert legyilkoltak.Vajjon visszaemlékeztek-e a zsidók e nagy vérfürdő után arra,hogy ők ugyanennek a római hatalomnak adták át Jézust? Vajjon ráemlékeztek-e ,hogy ugyanezen/nem személyszerint/helytartó vezette őket Isten büntetéseként a halálba,akinek a kezén át a halálba vitték ők az Isten Fiát?
Annál többet jelentett az a nyugalmas két év,amely alatt Festus volt a helytartó.Becsületes kormányzó volt,aki jóindulatot tanusitott.A sok becstelen és igazságtalan ember után most ugy érezzük,hogy milyen jó hogy végre egy igazságos ember kezébe jut az apostol.Ez hangsulyozta iammindjárt,hogy római szokás szerint cselekszik.Mi volt ez a római igazság? Mit jelentett e szó egy világi ember száján? Egy olyan emberén, aki jogász,kormányzó és biró volt és lelkiismeretes ember volt.Menjünk be az itélő termébe és hallgassuk meg.
Lukácsnak fontos oka volt arra,hogy ilyen pontosan közli a dolgokat. Feljegyzi,hogy Pált minden római helytartó ártatlannak találta és mégis elküldték fogolyként Rómába.Ezt a bizonyitékot Festus is kiállitotta. Igazságosan akart itélni.Kijelenti,hogy semmiféle vádban nem találta bünösnek Pált és mivel Pál a császárra fellebezett,nem adta ki a zsidóknak.
Festusnak 3 tárgyalásáról van szó ebben a 25.fejezetben.Alig három napg tartózkodott uj székvárosában,már rögtön utra kél a helytartó.Ez egészen rendkivüli eset;Festus ennyire kötelességtudó volt. Három nap mulva felmegy Jeruzsálembe.A kifejezés azért helyes,mert Caesarea a tengerparton,Jeruzsálem a hegyek közt,a tengerhez viszonyitva mintegy 6-700 m.magasan feküdt.Mindkét város pompás márványpalotákkal ékes város volt,melyeket különösen Heródes épittetett.Nem maradtak el semmiképpen ezek a városok pompában a mai városok mellett.Antiochiában pl.

hosszu fedett márványcsarnokok voltak,amelyek rossz időjárás,eső alkalmával is biztositották a zavartalan sétát.Caesarea is,a helytartó székvárosa a márványpalotáknak egész sorát mutatta fel. Aki Rómából ide jött,az sem találta itt nagyon idegennek magát.Ma már csak romok állanak a régi fényes paloták helyén.Itt elég nagy és jó kikötőt létesitettek,mólókat emeltek nagy fáradtsággal,mert Zsidóországnak nem voltak,ma sincsenek jó kikötői.Ez jó menedéket nyujtott a hajóknak.Jeruzsálemben szintén a paloták egész sora választotta el az előkelők lakóhelyét a szegényekétől.
Festus a zsidó vezető emberekkel Jeruzsálemben találkozott.Ezeknek az első és legfontosabb kérésük az volt,hogy Pált adja ki nekik. Festusban megvolt a hajlandóság,hogy kedvükre tegyen a zsidóknak s ezzel megnyerje őket,de megjegyezte,hogy Pál Caesareában van a helytartó előtt vád alatt s nem római szokás a fogoly felől kihallgatás nélkül intézkedni.Menjenek tehát majd Jeruzsálemből a zsidó főemberek vele Caesareába és ott emeljenek vádat.Tiz nap mulva tehát a zsidók küldötteivel is mentek Festussal Caesareába.Most bizonyára vittek tanukat is!? Hosszu orral mentek,hiszen nem kihallgatni akarták Pált,hanem a régi kedvenc tervet ujitották fel,amelyet valamikor 40 orgyilkos tervezett.Ebben az volt,hogy ha Festus kiadja Pált és kérésüknek eleget tesz azáltal,hogy elküldi nekik Jeruzsálembe,akkor Pál soha sem ért volna oda,soha nem látta volna többé Jeruzsálemet, mert utközben az orgyilkosok elvégezték volna munkájukat.De Festus nem volt hajlandó a zsidóknak kiadni Pált.
Mikor Caesareába visszaérkezett,még pihenést sem vett magának,mindjárt másnap előhozatta Pált a vádolók közé.A főpapok és hatalmas termetü vádolók egyszerre körülvették a kicsi Pált és tengersok vádat emeltek ellene.De a kis Pál nem veszitette el bátorságát.Kimutatta, hogy a vádolók nem tudnak egyetlen vádat sem igazolni.És Festus látta,hogy a vádolók hamis vádlók és a vádlott nem bünös.És akkor mégis megkérdezte:"Akarsz-e felmenni Jeruzsálembe,hogy ezek ott itéljenek meg én előttem?" Ez valóban meglepő.Eddig mindig a római szokásra hivatkozik a helytartó és most mégis kész arra,hogy a zsidóknak kiadja Pált.Miért? Hogy megnyerje a zsidókat,mert az államérdek az volt,hogy a tartományokban,különösen itt csend és nyugalom legyen. Feltette hát a helytartó Pálnak a kérdést.De Pál tudta,hogy mi történnék ez esetben Jeruzsálemben,vagy még az uton s ezért,mikor észre vette,hogy Festus inog,igy szólt:Én a római császár itélő széke előtt állok és nincs joga senkinek,hogy kiadjon engem a zsidóknak.Ekkor Festus visszavonult és a helytartói tanáccsal azt határozták el,hogy nem adják ki.
Ha ennek a jóindulatu helytartónak az eljárását mérlegre tesszük, megdöbbenéssel látjuk,hogy annak intézkedése rosszabb Pálra nézve, mint Félixé.Félix nem mondta ki Pált vádlottnak,Festus pedig igen. De ez ellenkezett az igazsággal,mert semmiféle vád be nem igazolódott. Mikor kiderült,hogy a vádlók igazságtalanul vádolnak,a római jog szerint el kellett volna bocsátani Pált.Igy fest tehát ennek a világnak igazságossága és becsületessége.Oh,ez nem a mindenen keresztül törő jóakarat és becsületesség volt,aminél fogva végül is nem adta ki a helytartó Pált,-hanem hiuságból való.Amaz csak szájjal volt meg, de a valóságban hiányzott.Hogy mi a rómaiaktól jogot tanultunk,az kétségtelen,de hogy ennek alkalmazása mindig igazságosságban jelent meg,azt meg kell erősen kérdőjelezni.Festusban a hiuság dolgozott. Mondta:nálunk más szokás van;de cselekedeteiben nem volt igazságos. Különbséget kell tenni a között,amit az emberek mondanak és aközött, amit tesznek.
Valamikor,mint fogházi lelkész irtam egy könyvet arról,hogy milyen rettenetes ennek a társadalomnak a büne a vidékről szolgálni feljövő leányokkal szemben,akik itt egyedül és támasz nélkül maradnak s akiket sok esetben szabad zsákmányává tett a nagy város.Annak a számára, aki elesett közülük,nem volt más lehetőség,mint mindig lejjebb,lejjebb jutni s a végső állomás nem lehetett más,mint a halál,az öngyilkosság, vagy a csatorna.Mikor azok közé mentünk a fogházba és börtönbe,akik

a folyton lejjebb süllyedés utján ide jutottak,s a szeretettel való közeledésre szivüket megnyitották,élettörténeteket hallottunk tőlük, amelyeket nem tudtak elmondani keserves sirás nélkül s velük együtt sirtunk mi is.És ennek a társadalomnak,amely csak botránkozni és itélkezni tudott felettük,nem volt számukra mentő szeretete.A könyvet azonban nem lehet kiadni az eredeti alakjában.Az engedélyt nem lehetett erre megadni azon a cimen,hogy a könyv izgat a fennálló társadalmi rend ellen.Egy becsületes ügyességgel folytatott hosszu harc után lehetett csak a könyvet kiadni.Titokban ő maga is terjesztette a nyilvános forgalomba soha sem került könyvet,de mire az engedély megadásának feltételei szerint átdolgozott könyv a nyilvánosság elé kerülhetett, alig lehetett ráismerni.Ilyen a világ igazságossága,melynek ilyen bálványai vannak:mint a fennálló társadalmi rend,ami alatt azt kell érteni,hogy a hatalmon levő emberek kénye kedve.S a bálvány hatalmába esnek az emberek,akiknek szivében ott van a hajlam,hogy segitsenek és meg vannak kötve,mert olyan utakon kell menniök,amelyet előir a világ s ők kénytelenek a bálvány akaratát követni.Festus is lelkiismeretes tisztviselő volt és mégis kénytelen volt Pál és az igazság ellen cselekedni.

Pál tehát fogoly maradt.-Az uj helytartó üdvözlésére megjelent a zsidó király,II.Heródes Agrippa,akinek már csak egy kis ország jutott fenn a Libanonban.De a neve király volt s ennek ellenére kénytelen volt eljönni,hogy a rangban alatta álló helytartót üdvözölje. Elhozta magával Berenikét,aki igen kétes életü és szándéku nő volt s aki rá akasztotta magát Heródesre.Tulajdonképpen testvére volt.Megjelentek Festus üdvözlésére Caesareában.Az első napok a fogadtatási ünnepségekkel teltek el.Akkor is,meg a későbbi időkben is igy volt ez és a fogadtatásokon részt gyettek a város társadalmi életének vezetői is.Akkor Festusnak eszébe jutott még egy mulatság:hallgassák meg mindnyájan Pált,ezt az érdekes embert! Festusnak érdeke is fűződött.Még nem volt Pál ellen vád s Festusnak kellett valami támasz arra nézve,hogy Pált a császárhoz küldhesse s ebben most segitséget remélt Heródestől,aki a zsidó szokásokat jól ismerte.

Pál hires ember volt és Heródes Agrippában is felébredt a kiváncsiság amely dédnagyatyjában lakott,aki Jézust üldözte.Ebenne volt is néni komoly akarat arra,hogy engedelmeskedjék a vallási parancsoknak,sőt a vallási bigottériára való hajlam Berenikében is megvolt. Pált meghallgatni annak,aki vallásos kérdések irányában érdeklődik,nagyszerü alkalom lehetett,de még egy királynak a számára is ritka érdekes dolog volt egy ilyen vallási dolgokban hires embert kihallgatni.Ebből is ünnepséget csináltak.A város vezető emberei mind megjelentek. Agrippa és Berenicé is nagy pompával jelentek meg.Festus is megakarta mutatni,hogy ő kicsoda. Festus itt ugy beszélt a zsidók vallásáról, mint babonáról,a Pálról ellenben,mint olyan tényre vonatkozó állitásról,amivel esetleg számolni kell.Bár szaváiból minden irányu vallásossággal szemben lenézés nyilvánul meg.A nagy tudásu jogász felfogása a vallásról:megvető.Az előkelők nem szokták komolyan venni a vallást. És Festus-nem látott semmi botránkoztatót abban,hogy a vallásról Agrippa előtt is csak mint babonáról beszéljen.

Pál tehát harmadszor jelenik meg kihallgatásra.Milyen más társaság ez, amelyik előtt most áll,mint Jerüzsálemben.Ott fanatikus,dühös és gyülölködő gyilkosok,itt előkelő társasági emberek érdeklődése veszi körül.A római hatalmasságot Festus képviseli.Mikor ezt a jelenetet látjuk,fülünkbe csendül az Ur szava: "Királyok és helytartók elé fognak hurcolni titeket...de a Szentszellem abban az órában megadja nektek, amit szólanotok kell".És Pál ebben a társaságban nem volt lámpalázas. Tisztelettudó volt,de ez nem akadálya annak,hogy meleg legyen és Pál most akar meleg lenni,mert közel akar férkőzni Agrippa szivéhez.Az, amit mond,meg is érinti Agrippát.Nem Pál beszélt,hanem Isten Szentszelleme.Eltünik a rangbeli különbség és egy csodálatos hatalom oda ékelődik és a király mintegy varázsálomból mikor felébred,azt mondja:

"Majdnem ráveszel!..Majdnem! ..De akkor,ha ráállott volna Agrippa,akkor meg kellett volna tagadni a bálványt és szembe kellett volna szállani a gonosztevőkkel,akik akkor a hatalmat gyakorolták.
Ebből megismerjük a világ hatalmát.A világ tud nagyon szépen csinálni mindent szóbelileg,de mindent eldobva és mindenkitől elszakadva Isten igazsága mellé állani:ettől óva int! Pál a végén éppen olyan egyedül maradt,mint volt a kezdetén.Valami hidegség oda állott a szivek közé; a jóindulatu és kötelességtudó emberek világának bálványa volt ez;de ez éppen ugy elszakitotta őket egymástól,mint Istentől is.Mert a két világ fejedelme egy és ugyanaz.És Pálnak mennie kell fogolyként tovább.
Jusson eszünkbe a régi biró Gideon,aki által Isten a népet szabadította. Isten neki azt igérte,hogy melléjük áll,ha Isten parancsát teljesiti és lerombolja az idegen istenek bálványait.Gideon azokkal együtt,akik hitből mellé álltak és parancsára hallgattak,egy éjjel szétvágta fejszével a bálványokat.És melléjük állt az Isten.
Ha azt akarod,hogy Isten melléd álljon,vedd elő a fejszét és vágd szét szived bálványait!

26,1-16. Még mindig Caesareában vagyunk,a fehér márvány városban,amely azóta emelkedett,amióta Heródes felépitette. Ennek egyik fényes csarnokában,a római helytartó kihallgatási termében vagyunk és nézzük,hogyan gyülekeznek a város előkelői és vezetői egy koronás uralkodó és Festus hivására.Agrippa vendégségben van Festusnál és ez egyuttal udvariassági látogatás.Festus szivesen fogadja Agrippát.Nemcsak azért,mert jóindulatu ember és békességet keres,hanem különösképpen azért is,mert-bár heródesi dinasztia és edomita eredetü,-Agrippa zsidó embernek számit,aki a zsidóknak nemzeti és vallási szokásaival,vagy ahogyan most mondanák: theológiájával ismerős és emiatt jó tanácsot tud adni Festusnak arra,hogy hogyan is terjessze Pál ügyét a császár elé.Az a császár most a véreskezu,jaj bohóc:Néró.Most már együtt ülnek benn az uralkodó és testvére,Bereniké,valamint a város előkelői.És Agrippa tudja,hogy most az ő feladata Pált kihallgatni és érzi ennek fontosságát.Igy ő nyitja meg a kihallgatást is és Pált szólásra hivja fel.Pálon,ahogy megszólal,azonnal észrevehető,hogy ismeri az előkelő társasági udvarias formákat. Félkezét kinyujtja s ezzel udvarias formában fejeződik ki az,hogy kész arra,hogy a király kivánságának eleget tegyen.De amit mond,az nem Pálnak a védelme,hanem missziói beszéd,amelyben nem Pálnak a szabadulásáról van szó,hanem ebben a beszédben megragadja az alkalmat arra,hogy még egyszer szóljon ott,ahol megadta az Isten a lehetőséget:hazájában és ugy beszél,hogy ezek az emberek"majdnem"megtérnek Istenhez.
Pál tehát nem a király utasitását követi,hanem a keresztyénséget igazolja a vádakkal szemben.Ennek igazát akarja bebizonyitani a király és a többi jelenlevő előtt.Ezeken keresztül elérhet a többi hatalmasok szivéhez is.Pál a király szivét akarja megragadni.Pál ügyesen beszél, tudja a beszéd fortéit és alkalmazza is.Nem falusi ember módjára fog a beszédhez.Az első szó a király rokonszenvének a felkeltésére való.Nem hizelgés,igaz szó és mégis jól esik a királynak.Pál igy szól:"Boldog vagyok,hogy mindazok felől..."2.v.-"ivel te jól ismered...3.v."inzen te magad is megtartod ezeket".A Heródes családja a zsidók kedvének keresésséért tényleg elsajátitotta a zsidó szokásokat,szinleg ezáltal egészen zsidó lett.Már I.Heródes Agrippa a képmutatásnak olyan tökélletességére jutott el ezen a téren,amilyenre nem koronás fők is csak igen ritkán jutnak el.A család edomita eredetü volt.A farizeusok szivét azonban igen megkéditotta azzal,hogy amikor egy farizeus felszólalt hogy Heródesnek nincs joga az áldozók közt a templomban ott lenni,a király nemcsak,hogy meg nem haragudott rá,hanem meghivta magához és vele szemben igen alázatosan viselkedett.Még nagyobb lett a népszerüsége,amikor Rómában Caligula arany lánccal tüntette ki a Tiberiustól ráitélt fogság váltsága fejében kitüntetésképpen.Heródes hazamenve az aranyláncot felakasztotta a templomban áldozati ajándék gyanánt s mint mondotta:arra való emlékeztetésül,hogy mily mulandó a koronás fő is! Ennyi alázat és aljasság! Mert hát mindez csak politika volt.Az a

Heródes végeztette ki Jakabot karddal, ez fogatta el Pétert, amikor látta, hogy a keresztyénekkel való kegyetlenkedése mennyire tetszik a zsidóknak. Mindent ezért a tetszésért tett, mert nála minden csak látszat volt. Hiszen e királyok már csak látszat-uralkodók voltak. És hogy a zsidókat elhallgattassák, ilyen gesztusokat tettek a római uralkodók, hogy hagytak kis látszat-királyságokat. II. Heródes Agrippa nem uralkodott a zsidók felett, hanem csak egy kis részen; szinte játék-király volt, nem igazi. De királyi címet kapott és fényes bársony ruhákat, amiket jól lehetett rázni. Járhatott-kelhetett mint uralkodó és ez tetszett a királynak. És Pál ezt a Heródes ivadékot próbálta megnyerni Krisztusnak.

Pál beszél és miután pár szóval igyekszik megnyerni a király rokonszenvét, azután egészen röviden áttér a lényegre. "Én vád alatt vagyok". De milyen különös e vád alatt állásnak az oka. Amiért az egész zsidó nép küzd, ami egész Izrael népének reménysége, ellene ez a vád s így őszintén mondhatja: Izrael reménységéért állok itt megkötözve. Oh, mert vajjon mi maradt már ennek a népnek más ez időben, mint csupán a reménység?! Hiába győzött a zsidóság vitáiban, hiába kedveztek neki, a zsidóság csak érezte, hogy idegeneknek van odaadva, odavetve s az egész királyság csak játék és látszat. Tudták ezt s éppen ezért az, ami a zsidók szívét eltöltötte, az volt, hogy ez még másképpen is lehet és Isten elküldi egyszer az igazi Királyt, a Messiást. - Sohá még a messiásvárás nem volt ilyen erős, mint e napokban. A Messiást várták a "szikariusok" is. Ez az elnevezés azt jelenti: a kés emberei. Ezek rakásra halmoztak és gyüjtöttek fegyvert, hogy ezzel majd a Messiásnak segithessenek az uralma kivivásában. A gyilkosságok napirenden voltak. Megtámadták a római katonákat, de éppen így a más gondolkodásu zsidó embereket is. A szikáriusokrásón voltak. Ezek közül ítélte magát néhány száz éhhalálra, ha meg nem ölik Pált és hitték, hogy Isten nekik küldi a Messiást, még a rablógyilkosok is várták a Messiást.

Évek mulva, mikor Titus körülvette már a várost, bent a városban két párt marakodott. Az uralom a zsidóeusok kezében volt, akik élükön Ananias főpappal, a "fehérre meszelt fal"-al, a sikariusokkal versengtek. Egy viharos éjjel a szikariusok beeresztették a kapukon társaikat, a városban megkezdődött a mészárlás. A szikariusok megdöntötték a főpapok uralmát s a rémegő Ananiást a csatornából húzzák ki és agyonverik. De egy másik vezér is behatol a kapukon és a két rabló közt megkezdődik az élet-halál harc. Mig ezek a templomban viaskodnak és egymást pusztitják, Titus építi az ostromot. Ott benn egymást ölik, kinn közelg a végveszedelem. És mikor benne a rablók az uralomért viaskodtak, meg voltak győződve, hogy Isten mellé jük áll és elküldi a Messiást. Az ember ilyen gyilkos lelkülettel hinni tudja azt, hogy az Isten vele van. Mert az az Isten, akiben hittek, nem az igazi volt, hanem egy bálvány. És a bálványában reménykedés szörnyü lelki elvakultságában hiszi az ember, hogy az Isten mellé áll. Ilyen volt az a zsidóság, amely kiadta Pált a római hatalomnak.

Pál azt mondja, hogy Izrael reménységéért áll megkötözve a király és helytartó előtt. És bármilyen furcsának tetszik ez, de ez volt az igazság! A zsidók várták a Messiást, Pál pedig tudta, hogy amit ezek várnak, már meg is történt és előttük állott abban a tudatban, hogy a Messiás már el is jöttés ez a nép nem tudja, nem látja, hogy a Názáreti Jézus a Messiás! Ezért elmondja még egyszer: Ez a Messiás nekem megjelent és azt mondta nekem: "azért jelentem meg néked, hogy.../16.v./ Igen, én beszéltem ezzel a Messiással, akit az én népem eldobott vakon magától. És mikor Agrippa ránézett Pálra és látta szemében azt a tüzet, ami az apostolt ugy betöltötte, valami egyszerre megmozdult Agrippa lelkében és megérezte, hogy ez az ember a zsidóság igazi megtestesülése és bár itt egészen egyedül van, mégis amit mond, az igaz és megbizható. Pár pillanatig tartott ez és azután győzött ujra a régi teher: egyszerre erős lett benne a tudat, hogy kik közt van és hogy itt tartani kell a méltóságát Pál felett. Agrippa tehát "észbe kapott", hogy kik közt van és főként, hogy ki ül mellette, az a Berenicé t.i., akitől minden gonosz kitelt s amiktől félt is. Itt volt előtte egy alkalom, hogy megtérjen és meglássa a damaszkuszi ut fényét, de ez elmult mégis és ő ujra a régi játék-király maradt egy hazug, álnok világban. Elmult a valóság és ő maradt a régi, akire már nem tesz hatást az, amit Pál

mond.Pedig milyen meggyőző,ahogyan mondja:Én sem voltam jobb,mint az én népem,én is tévelygtem,kergettem és üldöztem őt és nekem,az üldözőnek mégis megjelent ez a Messiás és én tudom,hogy ki Ő! De milyen kár,hogy ezzel a Messiással semmit sem lehet ebben a világban kezdeni. Ezzel nem lehet hatalmat fenntartani,nem lehet uralomért versengeni, nem lehet mulandókért futni...aki ennek a világnak él,az hagyja el a Pál reménységét!!
Most bepillantottunk a lélek örvényébe.Két messiásvárást láttunk.Mind a kettő azzal számolt,ami Izrael reménysége volt és mégis egymástól mily szédületesen különbözők.A szakariusok olyan Messiást vártak,akit a kezükben tartanak ebben a világban.Pál egy másik Messiást,aki félretólja az utból az emberi én-t és aki miatt átadják a hatalmát a föld királyai.A szavak,kifejezések ugyanazok és mégis ég és pokol messzeség.Az egyik részen szeretet,a másikon gyülölet,mely elpusztit és megöl.A látszat az,hogy a kettő egy.
Agrippának nem feltámadás kellett,nem megtérés,hanem ez a világ s ennek hatalma.Miába találta hát meg Pál az utat Agrippa szivéhez,a király nem lépett rá arra az utra,mely előtte kitárult.Pál pedig ment az Isten bizonyságtételének utján Rómába,ahol hóhér várt rá,ment a világ fővárosába,ahol Krisztus várt rá,hogy benne megdicsőitse magát.

12-32. Hogy az a Damaszkusz előtt történt jelenet,melyben Jézus megjelent Saulnak és Pál apostollá tette,-ugylátszik,igen nevezetes esemény volt,mert Lukács háromszor mondja el és Pál is megemliti leveleiben.Uj apostolságot létesitett az Ur,a pogányok apostolságát. Nem Judás helyére,mint sokan okoskodnak,hiszen Mátyást imádkozva választották. Pál egyetlen apostol lett a pogányok számára.Azért is fontos,mert Isten Pálnak apostollá tételével s ez uj megjelenéssel az evangélium hirdetését a zsidóktól a pogányokhoz forditotta.Jézus Pálnak éppugy megjelent,mint a tizenkettőnek,igy ezt a nagy fordulatot az Ur Jézus rendeli el,ismeri el és valósitja meg.Akkor,amikor Jeruzsálemben és a zsidók közt annyira üldözik az egyházat,hogy a zsidóság megtéréséről már szó sem lehet.
Ugy látszik,hogy az apostolsághoz az is szükséges,hogy az apostol látta legyen Jézust.Voltak pl.Timótheus,Silvánus,akik nem látták Jézust,de a főbb apostolok mind látták.Pál csak mennybemenetele után, a damaszkuszi uton,Jeruzsálemben és máskor is.Ő együtt élt Jézussal, saját szájából hallott kijelentéseket.Pál a reá különösen jellemző igehirdetést az egyházról csak Jézustól tanulta s erre épült az egyház.Tehát alapvető dolog az egyház történetében a damaszkuszi találkozás.A három elmondás nem egészen egyforma,mert különböző céllal beszéli el Lukács.Először csak elmondja,másodszor,amikor Pál a jeruzsálemi zsidósághoz szól,-az Antónia erős lépcsőjéről ugy,hogy Pál akkor a zsidóknak beszélte el,nagy sulyt helyezve Ananiásra,az egyszerü tanitványra és közismert emberre.Harmadszor Festus,Agrippa,Bereniké és a caesareai előkelőségek előtt mondja Pál a védőbeszédét.Ananiásról itt nem szól csak Jézusról,aki Anániás által üzen.Nem kellett az előkelőségek előtt Ananiásról beszélni,mert a cél nem Anániás dicsősége volt,hanem Festusék megtérése.Pál alkalmazkodott.Ne mondjuk személyválogatónak és hizelgőnek,amiért nem beszél Ananiásról.Nem azért, mert szégyenli,hanem nincs szükség az említésére.A cél az,hogy embereket megnyerjünk Krisztusnak.Akinek a gondolata mindig az elismerésen jár,az nem Jézus utján halad,aki a győtrelmek utját választotta.
Pál ugy adja elő mondanivalóit,hogy közel férjen hallgatói szivéhez.Azért,mert Pál előkelő emberek előtt beszél,mint azt Jézus jövendölte,nem következik,hogy szegény rabszolgákat megvetett volna.A rabszolgák mellett néha előkelő emberekhez is szólt.Pál elbeszéli ujra a damaszkuszi találkozást.Levonja belőle a következtetést:ime azért állok itt megkötözve:Ő küldött,az Ő követségében járok.Érdekes,hogy mikor elmondja,hogy Jézus őt a pogányok közé küldte,ezt a mondanivalóját három pontban foglalhatjuk össze.1/.Beszélt,hogy megnyissa szemüket.2./hogy megtéritse őket és 3./hogy igehirdetése által bünbocsánatot és a szentek közt osztályrészt kapjanak.

Fontos,hogy igy három részre osztva van ez itt.Ez Pál lelkéből fakad. Ez is igazolja Lukács történeti hüségét.
Nekünk is fontos a hármas beosztás,hogy el ne tévedjünk.A megtérésről ugyanis sok téves fogalom van forgalomban.Az ujonnanszületés annak az elszakadt kapocsnak a helyrehozása,amely kezdetben Isten és ember közt volt.Tehát nem uj erő nyerése a keresztyén életre.Akkor az ember látni kezd olyan dolgokat,amiket addig nem látott,saját bűneit s Isten szentségét,saját elveszettségét és Isten irgalmát.Isten szeretete végtelen arányokban tárul ki előtte.Tehát,mondja Pál:megnyitni a nemzetek szemét.Ez ugy történik,hogy az igehirdető hinti az evangélium magvetését;a mag az Isten Igéje.Szükség viztől s Szellemtől ujonnanszületni.A viz Isten Igéje,ettől kell ujonnan születni.Az ujonnanszületés tehát az Ige hirdetése által történik a Szentszellem munkája következtében.A mag hajtani kezd.
A megtérés követi az ujonnanszületést.Itt a második pont:térjenek meg a nemzetek.Határozhat az ember ugy is,hogy ellenáll s ekkor áll rá az,ami a Zsidókhoz irt levélben van,hogy megcsuszik s nem tud ujra visszatalálni.A megtérésre Pál két szót használ:epistrephein és metanoein. Epistrephein=megy az ember egy irányban s Isten eléje áll és megfordítja.Ez a megfordulás a megtérés.Metanoia=a gondolkodás kicserélése. Ugyanazon megtérésnek két különböző szemlélete.Forditsák meg tehát a nemzetek gondolkodásukat.
Bünbocsánatot kapjanak és a szentek közt osztályrészt,ez a harmadik pont,ezt vegyük tudomásul.Mert a megtérés nem a bünbocsánat dogmájának elfogadása.A bünbocsánatot Isten adja,nem pedig én veszem el.Nem mindenki kap bünbocsánatot,aki a megtérést látszatból vagy igazán megcsinálta.Otóért keszleten nem azért áll-e fel valaki,mert restell fel nem állni? Nem játszik-e a felállió a felszólitóval? Istenhez kell szivünkben térni.Isten látja,ki az igazán megtérő s az minő bünbocsánatot nyer.
A megtérés nem abban áll,hogy elhiszem:bünbocsánatot kaptam.Nemcsak: elfordulok a sötétségtől a világosság felé.Szakitok Sátánnal,Istennel felé fordulok.Megtérni annyi,mint megtagadni a bünt,a Sátánt,mindent, ami Istentelen és Isten felé fordulni.
A bünbocsánat hirdetése is az apostoli joga,de övé az oldás és kötés hatalma is.A bünbocsánattal együtt osztályrészt kapok a szentek közt. Most Jézussal ugy beszélhetek mint testvéremmel.Ez a földi osztályrész.Van mennyei osztályrész is;ha visszajön Jézus,az Ő dicső világában lesz helyem.
Ez a rész csodás utmutatás minden idők igehirdetője számára,hogy a három dolgot össze ne zavarják.
Miután ezt igy vázolta Pál,rámutat arra,hogy Jézus,aki meghalt,feltámadt és mindig vele volt és a segitsége s ezért állhat itt,ezért kivánhatja,hogy a bilincstől eltekintve olyanok legyenek a jelenlevők,mint ő.Egyszer csak kirobban Festusból:"Örjöngsz te Pál"./Nem, hogy:"bolond vagy"/.A hideg,pogány ember számára örjöngés volt,hogy valaki hisz a feltámadásban. A nagy tudás,sok olvasás tett téged örjöngővé"."Nem vagyok én örjöngő",mondja Pál.Ekkor Agrippához szól: Hiszesz te a prófétáknak? Agrippa előtt erre oly világosan áll a messiási jóslat,hogy nem tud elzárkózni.Azt mondja:"Kis hiján ráveszesz,hogy én is keresztyén legyek.!"Nem a "názarénus"kifejezést használja,hanem azt,amit a pogányok használtak a keresztyének jelölésére.Festus izgatott.Pál megingatta mindkét előkelő embert.Az igazság közel jött a szivekhez.Mindenki érzi,hogy Pál nem lehet csaló.Ilyenkor egy előkelő embernek ki kell mennie a teremből.Ott beszélgetnek.Ha nem appellált volna a császárra,szabadon bocsáthattuk volna.Ki kellett menniök,mert kis hiján megtértek.Pál elérte,amit akart,a többi nem rajta mult...Ott maradt Pál bilincsben,fenséggel arcán.Előkelőbb volt,mint az eltávozottak.Aki nem keres magának dicsőséget,annak ád az Isten.A jelenetből Pál emelkedik a magasba.A győztes hadvezér ő volt.Az egyik elfelejtette,hogy ő király,a másik, hogy helytartó s kimentek.Ha ott maradnak,megalázkodnak,mennyire

másként történt volna. Pál megy rabként Rómába.Festus elhagyja nemsokára a helytartói széket.Agrippa marad a jelentéktelen árnyék király.Az evangélium győzött,Pál apostol maradt.Ne neheztelünk,hogy elődelőkre sok szót vesztegetett.

27,1-26. Nem tudom,szeretik-e az utleirásokat.Én nem nagyon.Vannak ugyan igen tanulságos utleirások,de jó lenne,ha valaki előre kivá-lasztana számunkra,ami igazán jó.A földrajz sem érdekel tulságosan, de mikor a Biblia földrajzában észrevettem az összefüggést a föld és a rajta levő nép között,azóta érdekel.Ha valaki megirná,mint állt a táj a Szellem szolgálatában,igen érdekes lenne.A szellemi tartalom, ami a tárgyak körül lebeg,az az érdekes.Kérdezhetnénk,miért irta le Lukács oly részletesen Pálnak ezt az utját,ami annyira különbözik a többitől.Az előző három is rendkivül érdekes volt,de ez a negyedik, ahol egy csomó nevet találunk,kevésbbé az.Hajós társaságok,községek, szigetek nevei vannak felsorolva.Sok szellemet nem találunk benne. Kit érdekelnek ezek a dolgok.Kicsit csodálkozunk Lukácson.Előző utjai elhallgatott részleteire kivánesibbak volnánk.Igy van ez mindaddig, amig Isten meg nem nyitja szemünket egy isteni tervre.Lukács ugy látszik mégis tudta,miért irta le ilyen részletesen.Pál soká várt rá, hogy a császár elé vigyék.Az alárendelt hivatalnok nem vehet külön hajót igénybe a foglyok részére.Caesarea kicsiny pontja volt a világnak.Be kellett várni egy alkalmas hajót.Végre egy adramittiumi társaságnak egy hajója indult Cezareába,kofákkal,kereskedőkkel,akik különböző városokban adtak-vettek.Adramittium kis Ázsia északnyugati csücskében volt Troász fölött s egy hajóstársaság székhelye volt.Voltak régen kofahajók,nem valami előkelők.Kis hajók,sok utással,sok rakománnyal.Ilyen jobb értelemben vett kofahajó volt ez is,melynek sok időig kellett időznie egy egy kikötőben.Csak közel Cezareához a Földközi tenger partján/keleti/Szidonban állt meg,ahol Pál kiszállt.A százados bizalmat érzett Pál iránt s megengedte,hogy amig a hajó ott tartózkodik,ő bemehessen a városba tanitványaihoz,aludni is.Pál tehát Julius jóvoltából élvezte a kényelmet és jó ellátást.

M.vel az idő rossz volt,a parthoz közel utaztak.Irányt nem volt,igy a partról tájékozódtak.Ciprus hosszában,Cilicia és Pamphilia mellett a licii Mirától mentek.Itt megtudta Julius,hogy egy alexandriai társaság hajója ott időzik.Pált és társait átszállíttatta az alexandriai hajóra.Az előkelőbb volt:gabonaszállító hajó.Az alexandriai hajók nagyobbak és jobbak voltak.A gabonát Egyiptom egyenesen Rómába küldte,ezért nem kötött ki sok helyen.Julius megalkudott a viteldijra,persze olcsón.Hosszu,unalmas ut állt előttük.Jó hogy Arisztarchos és Lukács ott volt vele.Hengeteg időt vesztettek a rakodás és nehéz utazási viszonyok miatt.Korán lett tél és sok vihar volt.Folytonos akadályokkal küzdöttek.Rövidítettek az uton.Lehajóztak Krétához. Elmentek Salmone hegyfok mellett,mely keleten volt.A déli oldalon mentek,egy "Jó kikötő"nevü helyig,ami azonban nem volt jó.Közel volt hozzá egy város:Lázea.Itt tanácskoztak,mitévők legyenek.A hajózás akkor télen szünetelt,mert a téli viharokat nem birták a hajók.A hajósok a jó védett kikötőket keresték.A fontos az volt,hogy a hullámoktól legyen védve a kikötő.A hely nem látszott alkalmasnak. Phoiniké jobb volt,bár az is nyilt kikötő volt.A hajón volt egy római százados,aki akkor nagy ur volt.Meghallgatta a hajósokat és a tulajdonost,akik a továbbhajózás mellett voltak.A jó kikötő nem vonzotta őket annyira,mert nem kinálkozott elég szórakozás.A százados megszavaztatta az utasokat,ami nem volt helyes.Pál is megszólalt s mondta:Ne menjünk tovább,mert nemcsak a rakományban lesz kár, hanem emberéletben is.Nem emliti Lukács,hogy honnan vette ezt Pál, de Pál semmit nem mondott alaptalanul.Van világos jóslat is,előérzet is.Az előérzetek sokszor nem csalnak.Egy álom is lehet,ami vigyázatra int.Hogy Pál mit kapott,nem tudjuk.A százados szerette,tisztelte Pált,de a szakemberek véleményét többre tartotta.Lázea és Phoiniké közt nem nagy az ut.Kezdetben vigan utaztak a vitorlákkal.A hajósok

azt hitték,igazuk volt.De egyszerre csak megfordult a szél,a hajót délre sodorta egy kis,Clauda nevü sziget felé.A hajósok óvóintézkedéseket tettek.Volt egy 6oo m.hosszu kötelük.Ezt a hajó körül csavarták,hogy be ne törjön.Aztán a rakományt kihányták.Másnap a felesleges árbócfákat stb-tdobálták a tengerbe. A hajó könnyü lett,de a vihar könnyen is vitte magával.Nem tudták,hol vannak.Mivel délen két veszedelmes öböl van,a kis Szirtisz és nagy Szirtisz,ezért a hajót igyekeztek nyugati irányban tartani.A szél vitte a hajót utjára.Közben lemondtak a menekülésről.Dehát Pál nem látta a jövőt? De hiszen Isten angyala megmondta,hogy Rómában kell hirdetnie az igét! Pál tudta,hogy Isten néha megváltoztatja terveit s ezért számolt ő is a halálával.Amig a hajósok lemondanak arról,hogy célhoz érjenek,Isten csodálatos erői viszik célkoz közelebb és közelebb őket.Pál imádkozott, mert tudta,hogy ez megváltoztathatja a sorsot.
Egyszer csak Pál elkezdett szólni.Egy ember,akinek arca nyugodt,aki tudja,mit beszél.Mindenki ráfigyelt.Most már nem volt:a rab,a lenézett zsidó.Az egyetlen volt,akitől lehetett várni valamit.Az emberek csakugy szivták be a Pál beszédét.Pál ezt mondta:Bár nem igy kellett volna lenni,mégis,ne féljetek,mert elküldötte hozzám Isten angyalát, aki ezt mondta nekem:"Ne félj Pál,a császár elé kell neked állnod." Es imé az Isten ajándékba adta neked mindazokat,akik veled hajóznak." "Annakokáért jó reménységben legyetek férfiak..." Az emberek néztek rá.A nyugalom rájuk ragadt,kezdtek benne bizni.
Itt megszakitjuk most az utazást.Ha Isten segit,folytatjuk.Menjünk vagy 7oo évvel vissza,Jónáshoz. Ő egy másik hajón utazott,mint egyetlen zsidó a fedélzeten.Mennyire mások voltak a Jónás pogányai.A Jónás hajósai tudták,miért van a vihar.Nem igy a páliai,akik racionalisták voltak.Jónás pogányai rögtön imádkoztak,nagyra tartották Jónás "tetnét.Mi történt a 7oo év alatt?Négy világbirodalom valósult meg.Dániel jóslatából,akik Isten és az emberek közé álltak.A császár"felség"volt. Elvette Isten nevét.De mikor ott volt a vihar,hol volt a császár? Milyen más volt a Pál uti társasága,mint a Jónásé? Mikor az istenhitet kiirtják a világból,eltünik a remény.Jónás társasága megnyugszik, mikor Jónást bedobják a tengerbe.Isten tett valamit.Pálnál egy istenfélő emberről árad valami,ami bizalmat sugároz.Több lesz a bizalom, több a remény. Isten elküldte angyalát"... A hajó utasait neked ajándékozom"...Pálért megmenekül mind.A hajósok érzik,hogy e szavak valóság és élet.A hajó elveszett.Az utasok megmenekültek.
A világtörténelem is ilyen utazás,bele a nagy ismeretlenbe.Vihar,csapások jönnek.Megyünk bele.Jönnek a kétségbeesés napjai s egyszer csak beleragyog a sötétségbe az egyház hite.Ha a gonosztevők elvesznek is,az egyházért Isten könyörül az emberiségen.Es átmegy a hajó a következő csodás birodalomba.
Néznek rá!Pálért menekül meg a hajó! Mily kicsiny az egyház,de meg van irva:Értetek eljön Krisztus! Kigyulnak a csillagok,virrad már!

26-44. 14 nap és 14 éjjel volt csak,de mindegyiken megőszülhetett a hányt vetett tengeri utas.Nem volt látható a hold,nap,a csillagok. Az ember tehetetlenül állt az elemekkel szemben.A hajót a habok vitték magukkal céltalanul.Reménytelen volt a helyzet.A reménytelenséget Pál is osztotta.Megvolt ugyan az igéret,de a bajban eszébe jut az embernek:jól értettem-e meg Istent? Sátán sugdos és következik a sötétülés.Valaki mennél jobban kételkedik saját magában,annál hamarabb elveszti a reményt.Pál a reménytelenségben is Isten gyermeke maradt.Azon,hogy Pál is kételkedett,ne ütközzünk meg.Mikor Jézus a halálát jövendölte azt mondotta:"Addig mennyit szrongattatom!"Panaszkodott,hogy szorongattatik a sötétség hatalmaitól,mikor ember volt. Pál is ember volt.Mégis keresztyén maradt.Egy napon jókedvvel előállott és igy szólt:Ugyan hallgatnotok kellett volna rám,mégis jó reménységben legyetek,mert egy angyal jelent meg nekem e azt mondta, eljutok Rómába.Mindenkit ajándékul ad Isten nekem,mindnyájan megmaradtok.Az utasok Pált nem sokba nézték a bilincselvel.Csak a száza-

dos becsülte,de sokat ő sem tehetett.Sokszor az utolsókból lesznek az elsők.Most mind ugy néztek rá,mint prófétára.Csak a hajó pusztul el! Pál ajándékba kapta a többinek a lelkét,mert imádkozott értük.Csak a hajó pusztul el! Mint a gadarénus város lakosai megmaradtak,de a disznók odavesztek.A hajó gazdái és hajósai nyereségvágytól indittatva elindultak olyan időben,mikor már nem szokás hajózni.Ezek megérdemelték,hogy elvesszen a hajó.De az utasokat Isten Pálnak ajándékozta.Más, ha tanácsát nem fogadják meg,gőgösen félrevonul s nem tesz semmit. Pál emlékeztette őket engedetlenségükre,de rögtön azon fáradozott,hogy megnyugtassa őket.Vézna volt,de valami erőssé tette:a szilárd hit.És amikor Isten angyala megjelent és azt mondta:Rómába kell menned,nem kételkedett.Tudta,hogy Isten nem hagyja magukra őket.Vannak keresztyének,akik ilyen igéret után elterülnek és nem tesznek semmit!Pál nem igy.Ébren volt éjjel és nappal s amit mondott,arra szükség volt.Nélküle nem menekültek volna meg.Még két halálos veszedelem volt a hajón, de egyiknek sem volt a vehar az oka.Egyik,mikor a hajósok megsejdítették,hogy szárazföld van a közelben.Észrevétlenül a hajó orrába mentek s mintha vasmacskákat bocsátanának le,leengedték a mentőcsónakokat. Az utasokkal nem törődtek,csak ők akartak menekülni.Ilyen a világ.Pál szemét ez nem kerülhette ki s gyorsan odament a századoshoz,mondván: ezek nélkül ti sem menekedtek meg.Mert a hajósok szakértelmére szükség volt.A százados a mentőcsónak köteleit elvágatta s a mentőcsónakokat a tengerbe dobatta.Az utolsó mentőeszköztől!A százados hite látszik ebből.A másik veszedelem a katonák részéről volt,akik meg akartak a foglyokat ölni,hogy meg ne szökjenek.A százados nem engedte.Pál úgy viselkedett,mint egy hajóskapitány.Egyetek,mondta,mert szükség lesz az erőtökre!Pál imádkozott.Csodálatos egy lakoma volt.Viharos éjszakában, gyilkos katonák közt.Mind felfigyeltek valamire,amire nem szoktak.Pál imádkozott.Megtörte a kenyeret miután imádkozott.Nem értették,de megfogta őket ez.

Sokféleképpen lehet imádkozni.Feltünést keresve,veszedelemben vinnyogva,kétségbeesésben hitetlenül;lehet az ima utolsó szalmaszál is;történhetik szertartásból is,értelmetlenül is.Ebből itt nem volt semmi.Hallották Pál hangját,amint Istent dicsérő szavakkal köszönte meg a kenyeret.Egyszerű ima volt,amit minden gyermek elmondhat,de nem viharban. Az emberek ámulva hallgatták,szivük megnyugodott,nyultak a kenyérhez. Egyszerű ima csodás hatást tett a viharban.Mert egyszerű dologért hálát tudott adni.

A hajósokra szükség volt.Az evezők szijjait elvágták.Az evezőket eldobálták.A fedélzetet leszedték,a gabonát kiszórták.Egy vitorlát huztak fel s vitte a szél a könnyü hajót.A hajósok észrevették a tenger alatti földnyelvet s odairányitották a hajót.A hajó első része szilárdan megfeneklett,a hátulját elhordták a hullámok.Pál szavára mind kiugrottak, ki egy roncson,ki máson.Mind megszabadultak.Lukács szerényen igy irja: Mind megmenekült,Isten kimentett s Pálnak ajándékba adta őket.Lehet tagadni,hogy imádságra történt;-Pál dirigált.Ő volt a hajóskapitány. Az elesség őre,a társaság papja,aki imádkozott.Ő volt a reménység,a tündöklő csillag,mely mutatta,merre van Isten.Isten az utolsót elsővé tette.Ki gondolta volna,hogy a megvetett rab lesz a szabaditój! Ki gondolná,hogy a megvetettek,az utolsók lesznek egyszer a többinek a szabaditói?! Egyszer ez igy lesz.Akkor ugyanaz a helyzet lesz,ami a Pálé volt.A hajón a világ minden részéből voltak emberek.Köztük volt az egyház lenézve,semmibe véve.Mig szép volt az idő,nem hallgattak rá.De mikor eltünt a reménység,az maradt a nagy ember,aki a viharban is megőrizte a szive nyugalmát.Ez pedig az egyház volt,Pálék személyében.Megvetettek voltak,de egy csodálatos hatalom képviselői,Isten gyermekei.A viharban is ott voltak Isten kebelén.Igy lesz az utolsó időkben amikor csapás csapás után jön és dühöng a vihar.Az emberek menekülnek majd a sziklák alá a Bárány haragja elől.Akkor lesz a 144,ooo a Sion hegyén Krisztussal.Csodás éneket énekelnek,a Bárány és Mózes énekét s ezek mondják:közel a szabadulás.S az egyház kedvéért megszabaditja a többit is Isten.

Szakadjatok el tőlük,-mondja Jézus.De nem azt mondja,hogy hagyjuk ott a világot,hanem hogy viseljük sorsát a szivünkön.Az övéi menjenek vissza a világba a többiekért.Mint az Pál áldásában látszik,látni kell az utolsó időben,hogy az egyházban jelen van Isten.Érdekes:hol előre megy az egyház,hol meg visszamegy a világért.Hol egyedül vagyunk,hol visszatérünk és helytállunk a világért. Hordjuk a terhét jutalom nélkül. Pál megkapja az igéretet:minden utas megmenekül.S majd akkor,amikor a fehér lovas megjelenik,az egyház imájáért a világ megmenekül,átmegy egy csodás,szebb korba.Az egyházat pedig nem a mutatós keresztyének alkotják majd,hanem az egyszerüek,a bilincshordók.Az ima csak egy áldás lesz,de szivből jön,azoknak szivéből,akik a Megváltóhoz hivek maradnak.Ezek a mindvégig hüek fogják megmenteni a világot!

28,1-16. A nagy vihar után,mely Pálnak és társainak életét fenyegette,ez alkalommal békés tájakra érünk.A hajó nem az afrikai partok felé sodródott,hanem Melitta,mai néven Málta szigetére.Ez a sziget Szicilia és az afrikai partok közt terül el,előbbitől 15,utóbbitől 3o mérföldre. Szikla volt az egész sziget mindenestül.A punok,majd a rómaiak földet hordtak a sziklákra és müvelhetővé tették.Sokszor cserélt gazdát és végül az angolok birtoka lett s ma is az.Kedves emlék Pálra nézve! Három hónapig tartó pihenője volt itt a római fogság előtt.A százados eddig is megbecsülte Pált,de e megbecsülése most az események után még csak fokozódott,kiváltképpen pedig Máltán.
Igaz,hogy a történet nem a Pál,hanem a barbárok jócselekedetével kezdődik.A barbárok alatt"nem itáliai fajtát"kell érteni.Mindenesetre először is emberségesek voltak.Ezt a fogalmat itt a közforgalmoba is átment filanthrop saó jelzi.Annak igazi értelme,az igazi filanthropia az, hogy a szükségben levőt és a vándort befogadni és róla gondoskodni.A barbárok nagy tüzet raktak és oda hivták a szegény hajótörötteket,akik 2oo-an voltak.Ők azok odamennek és a tűznél vigjhevernek és élvezik,hogy megmenekültek,a barbárok pedig örülnek,amikor leolvassák arcukról a megelégedést.Pál,aki mindnyájuk közt a kártőzbet fárasztó,álmatlankodott és meggakadályozta a matrózok menekülését,aki éberségével megmentette a hajózók életét s akire,mint apára tekintettek,nem volt a tűznél,nem ült le,hanem a barbároknak segitett tüzet rakni.
A máltaiak nem voltak istentelen emberek,ha nem ismerték is az igazi Istent.Nem tudták,hogy mik a megtérés szabályai,hanem egyszerüen csak jót tettek a rá szorultakkal és gyönyörködtek azok örömében.Lehet ime valaki istenes ember akkor is,ha nem a patent szerint tért is meg.Erről ők semmit sem tudtak,hanem egyszerüen jót tettek és Istennek szemében ezek a tudatlan barbárok közelebb állottak a megtéréshez,mint akárhányan azok közül,akik a megtérés dogmáját ismerik és a megtérést a helyes dogma elfogadásában látják,mert ezek a barbárok cselekedték a megtérést! De hiszen egy meg nem tért embertől sem telik ki semmi jó! Ez igaz,de egy megtért embertől sem telik ki semmi jó! Isten Szelleme épitgeti a lelkünket,ugyhogy nem az ember érdeme,ha valami jót tesz. Mindenki Istentől kap mindent.Van,aki megtér,de a szive irgalmatlan marad.Ezek a pogányok,akik távol állottak minden divatos megtéréstől,emberségesek voltak és tettekkel gyakorolták a filantrópiát.Pál is fellelkesedett tőlük és segitett nekik rőzsét gyüjteni a tüzhöz.Senkit sem ért semmi baj,csak éppen őt.A rőzse közt vipera volt s ahogy a tüzre egyenként kezdte a csomóból rakni Pál is a gallyakat,a vipera a tüz melegétől visszaugrott s abban a pillanatban valószinüleg meg is csipte Pált.Erre a barbárok magukban azt mondták,hogy ha ez az ember megmenekült a tengeri veszedelemtől és most mégis ilyen módon éri el a végzet,akkor mégis csak valami nagy gonosztevő lehet.Igy okoskodtak. Ez nem is volt olyan nagyon logikátlan okoskodás,noha ez esetben mégis tévedtek.Mert amikor figyelni kezdték Pált,azt várva,hogy meg fog dagadni s bizonyos idő multán látták,hogy azután,hogy Pál nyugodtan lerázta a kigyót a tüzbe,nem dagadt meg s egyáltalán nem történt semmi baja,akkor éppen az ellenkezőre változtatták meg véleményüket.Akkor azt mondták:ez félisten;és nagy tiszteletet éreztek Pállal szemben.

Éppen ugy volt ez,mint Listrában.De mig ott szomoruan végződött a dolog,mert amikor kiderült,hogy Pálék is csak emberek,akkor a tömeg bosszus csalódásában ellenük fordult és megkövezte őket s igy az eset nagyon szomoruan végződött,itt éppen ellenkezőleg,nagyon megbecsülték őket.Pedig azok sokkal müveltebbek voltak.Pál tehát nem halt meg.Jézus megmondta,hogy csodák követik a benne hivőket.Kigyókat vesznek föl és marásuk nem árt nekik.Ez be is következett Pálon.
Vajjon véletlenül szedte össze Pál a kigyót a rőzsével együtt? Emberileg véletlenül,mert azt sem a szigetlakók,talán még Pál sem vélte előre.De Isten mindenesetre vél-te.Mert Isten világában nincsen véletlen dolog.Isten csodát akart tenni,hogy erre,mint jelre megtérhessenek a szigetlakók.Mondják,hogy nekünk nem a csodákért,hanem az igazságért kell megtérnünk,melyet az evangéliumban tudtunkra ad Isten.Ez igaz,de Isten mégis szokott tenni csodát avégből,hogy megmutassa,hol van az idvesség utja.Itt is mindenáazért történt,hogy lássák meg, hogy Pálnak erők állnak rendelkezésére.Pál igehirdetését a csodákkal megpecsételte.Ám a csodákat Isten határozza elés nem mi.Messe tehát az, hogy a csodáknak mindenkor egyformán történnie kell.Nem tőlünk,nem a mi hitünktől függ és éppen ezért tévedés az,hogy a csodák bekövetkezéséért való imádkozást célul tüzzük magunk elé és igy imádkozunk érte, akkor feltétlen szükséges,hogy Isten megadja.A gyógyulás és a csodák nem mechanikusan jönnek az imádkozás után,mint az automatába 2o fillérres bedobása után kipottyan a kölniviz,vagy másféle tárgy.A gyógyulás akkor történik,ha Isten akarja.Vakmerőség az,ha a gyógyitás természetes utját Istennek utmutatása nélkül elhagyjuk.
Pál a kigyót lerázta s még fájdalma sem volt.De az esemény felett nem lehetett napirendre térni.
A szigeten található régi emlékek közt maradtak fenn feljegyzések,amelyek tájékoztatnak a sziget történetéről.A feljegyzésekben megtalálható pontosan ugyanaz a kifejezés a sziget vezető főemberére nézve,amely kifejezéssel itt az elbeszélés illeti.A feljegyzések az itt Lukács által leirt"szigetelső-"je névvel nevezik a sziget előljáróját. Tehát az egykoru történeti emlékekben leirt és használt nevet találjuk itt pontosan a Bibliában is.A leletek tehát igazolják a Biblia szavait. Ez a vezető ez időben egy Publius nevü ember volt.A latin nevet valószinüleg csak felvette.Mikor ez meghallotta,hogy mi történt Pállal, kivánsi lett az utazóra és meghivta a saját házába,hogy szálljon meg nála.Pál Lukáccsal,Arisztarchosszal és a századossal oda szállt.A hajótörötteket pedig a szigetlakók elosztották maguk közt.Pál 3 napig volt Publius vendége,aki rajtuk és a többieken is igyekezett ilyen módon segiteni.A hajótöröttek szétosztása könnyen ment ott a szigeten, a vendégszerető emberséges szigetlakók közt,nem ugy,mint nagy konferenciák alkalmával a budapesti elszállásolások.-A hajótöröttek tehát szivesen látott vendégek lettek.Pál nem akart hálátlan lenni.A gyógyitás ajándékai ugyan sohasem saját céljukra járnak ki azoknak,akik kapják Istentől.De akiknek adja,azok megérzik,hogy Isten mikor és hol akarja használni.Pál meglátogatta Publiust és megtudta,hogy annak apósa verhasban fekszik betegen.Pál bement hozzá és könyörgött s mikor ezáltal meggyőződött arról,hogy Isten is akarja a gyógyitást,kezét rátette a betegre s az meggyógyult.A hir pedig szétment az egész szigeten.Es itt nem arról beszéltek,hogy ki milyen gonoszat tett,ki mennyi kárt és szenvedést okozott,nem világi dolgokról pletykáztak,hanem arról beszéltek boldogan és csodálkozva,hogy mit tett Isten velük és köztük.Bár a jó hir száguldana mindig olyan gyorsan,mint a rossz szokott!Ez a"pletyka"segit és nem árt,épit és nem rombol,gyógyit és nem öl! Es akkor hozták Pálhoz a sziget összes betegeit és hivták Pált. Mindenütt gondoskodtak róluk és a szigeten minden beteg meggyógyult. Oh,hogy tud áldani az Isten keze! Ezek a barbárok jót tettek és Isten irgalmasan nézett rájuk és megengedte az apostolnak,hogy jót tegyen velük.Jó tettért jót várj! Ez ugyan csak közmondás és nem a Bibliában van ugyan megirva,de igaz! Hogy megsegitette Isten a máltaiakat! Jót tettek és ime az Isten leha jolt hozzájuk.Mi mennyit imádkozunk és nem történik gyógyulás és ott meggyógyult a szigetnek minden betege.Es ez

azt prédikálja: ne hangoskodj,ne mutogasd magad,ne beszélj annyit a megtérésről,hanem cselekedd a megtérést titokban.Ne a beszédeddel,hanem a magatartásoddal imádd Istent.Isten szeretetével eredj segíteni és az Isten áldássá tesz téged.Az asszonyoknak is azt ajánlja aBiblia, hogy ne szent beszédükkel,hanem szent magatartásukkal nyerjék meg férjeiket Krisztusnak.

ajjon a máltaiak megérdemelték,amit Isten tett velük? Nem érdemelték, mert bünösök voltak.De Isten szivükbe adta a jót,ők engedtek annak és áldást nyertek.

Három hónap mult el és Pálék egy másik alexandriai hajón,melynek neve volt Kasztor és Pollux elindultak a szigetről.Hajósai barbárok,bálványimádók voltak,tévelygtek.Mégis megbizhatók voltak,mert amennyi világosságuk volt,ahhoz hivek voltak.Nem hiába jegyezte fel Lukács is azt,hogy a hajó cimerében hordta az iker istenség neveit,ezzel jelezni akarja,hogy hajósai nem istentelen emberek,hanem istenfélők voltak. Annak a hajónak Pál és társai kevés ideig voltak utasai.A hajó sokat botorkált,szelektől hányva mig Szicilia mellett Syrakuzába értek. Onnan Regiumbe,majd pedig a Messinai tengerszoroson,-mely Odysseusznak oly sok veszedelmet hozott,-áthaladva Puteoliba jutottak.A hajók addig szoktak jönni és innen a hajósok gyalog mennek a szárazföldi uton. Igy is határozott a százados is.Pál e városban nagy kincset,keresztyén testvéreket talált.Es a pogány százados teljesitette Pál és társai kérését arra vonatkozólag,hogy időzzenek.Nem erőszakoskodott és nem volt szükkeblüen szigoru.Elfogulatlan élvezte a testvérek vendégszeretetét, hét napon keresztül.Ugy látszik,hogy a százados megtért és Isten gyermeke lett.

Rómához közel két híres pihenő hely volt:Appii Forum és a Tres Tabernae.-Az előbbi durva matrózok és alja népség mulatóhelye volt.Innen az előkelők gyorsan tovább álltak.Tres Tabernae az előkelő emberek pihenő helye volt.Mikor a római keresztyének megtudták,hogy Pál jön, elébe jöttek a városokig.Mikor Pál a szeretetnek e jelét látta,megtelt a szive örömmel és nyugalommal,és igy folytatta utját a város felé. Amikor megérkeztek nemsokára Rómába,itt a századosnak már megszünt a hatalma és Pál valamint társai életének irányitására való befolyása. Annyit tehetett,hogy jó szivvel beajánlja őt a császári testőrség parancsnokának,akinek a felügyelete alá tartozott mostantól fogva. 61-et irunk.Rómában ekkor a vérszomjas Néró uralkodik.A császári testőrség parancsnoka még e pillanatban Burreus,egy derék,becsületes ember. Ezt később megmérgezték,mert utjában állott valamiképpen Néró kedvteléseinek.Azon az emberen mult,hogy Pál nem sulyos börtönbe,hanem magánfogságba került.Nem mehetett ugyan nyilvános helyekre,de irhatott kedve szerint és őt is szabadon látogathatta barki.Ez mind annak a következménye volt,hogy Agrippa és Festus is kedvező jelentést küldtek Pálról.

Pál itt 2 évig volt fogságban.Sokan ugy hiszik,hogy ennek végén kivégezték.A valószinübb az,hogy az apostol ebből a fogságból kiszabadult, még ujra nagy utat tett,azután fogták el ujra,került börtönbe s e második fogságban kivégezték.A második fogságról a II.Tim.levél beszél.

Pál Rómában hirdetheti az igét tehát és Rómába terjed az evangélium.Isten megtehette volna,hogy kiszabaditja Pált.Isten nem ezt tette, hanem megkönnyitette Pál számára a szenvedést,hogy tudja Istent Pál a könnyek között is szolgálni.Isten Pál életét a szenvedések sajtójába dobta,mint az olajbogyót,és mint a buzaszemet a malomkövek közé.Mint sajtóból a nyomás alatt ömlik az olaj,a szenvedések könnyei sajtolták ki Pálból a csodálatos leveleket s a szeretetet,mely azokból s beszédeiből áradt.Pált Isten fel akarta használni s ezért a szenvedések közt hagyta.Mert a buzából soha sem lesz kenyér,ha meg nem őrlik,a gyümölcsből soha sem lesz olaj,vagy bor,ha ki nem sajtolják,meg nem tapossák.Pált taposta a világ nyomorusága,de Pálból ömlött az olaj és könnyek között áldássá lett.Oh,ne azt kérjétek Istentől,hogy szabaditson meg a szenvedésektől,hanem,hogy őrizzen meg a gonosztól.

Milyen kedves három hónap telik el Málta szigetén,aztán ujra szenvedés,lánc,fogság és Pál Kéró,a fenevad alatt mégis szabadon közlekedik a rómaiakkal.Ha Kéró teljesen tisztában lett volna azzal,hogy ki Pál bizonyosan nem engedte volna.De Isten elfedezte őt a vadállat szemei elől.Isten a leggonosszabb időben szabadságot adott Pálnak a bizonyságtételre és ő hirdeti az Igét.Szenvedések közt csodálatos erővel szolgál.A sajtó nyomás alatt omlik az olaj,az áldás.Áldjuk Istent a szenvedések közt is,hogy hadd ömöljék életünkből az áldás olaja s hadd égjen az evangélium tüze azok életében,akik Istent igazán szeretik és követik.

17-31. Isten kegyelméből elérkeztünk a Csel.könyve utolsó jelenetéhez.Pál Rómában! Ezzel a Csel.könyve befejezi a történetet.De a történetnek ez a lezárása olyan,mint egy ajtónyitás.Mai részünkben van egy mondat,melyben Pál arról szól,hogy a pogányok meghallgatják majd az evangéliumot.Ez a mondat ujra egy nagy ajtót nyit meg.Mintha az egész történetet csak azért irták volna meg,hogy ezt megmagyarázzák! Pálig mindez egy nagy fájdalom árán történt.És a mai leckénk ezt is előtérbe tárja.Most meglátjuk,hogy Pál mennyire vágyott Rómába.A Csel. könyve azt irja le és mutatja,mennyire vágyott először az apostol Jeruzsálembe.A római levélből pedig kitárul egy másik vágyakozás:elmenni a nemzetek fővárosába és előbb adni a nemzeteknek,amit Pál kapott.A Csel.könyve tehát azért zárul igy,hogy megmutassa,hogy itt nem befejezésről van szó,hanem egy nagy kezdetről.Milyen nehezen jutott az apostol Rómába! Fogság,lánc,szenvedések,tilinccsek árán.Hogy akarta a Sátán megakadályozni,hogy eljusson ide!És mégis,másoldalról milyen könnyen jutott el az apostol! Minden veszedelmen át,hogy készitett az Isten utat s milyen csodálatos,hogy hamarabb jutott el ilyen módon,mint emberi számitás gondolta volna.Éppen a hajótörés vitte közel Pált végső céljához.A Sátán cselszövéseit igy tette Isten lehetetlenné.Ékes szálakból igy fonódik össze az a történet.Csodálatos az egész.Sátán garázdálkodásai nyomán először az a látszat,hogy minden veszve van s egyszerre csak kiderül,hogy Isten csodálatos gondviselése hogyan viszi Pált éppen oda,ahol célja van,a pogányok fővárosába,Rómába.

Pál itt,Rómában 2 évig munkálkodott. Lukács ezt a két évet nem irja le,csak a kezdetét emliti.Ezzel akarja megmutatni azt,hogy itt csak kezdet van.Pál ujra kezd valamit! Igy csodálato történet indult meg: az egyház története.

Amikor Pál Rómába érkezik,azt gondoljuk természetesnek,hogy most, amikor a rómaiakkal közölni akarja azt,amit ő kapott Istentől s igy alkalom nyilik,hogy a rómaiak is közöljék,amit ők kaptak,amit nekik adott Isten,-akkor az apostol a keresztyénekhez fordul.De nem ez történik.Bár ez látszik természetesnek.Pál a megérkezés utáni harmadik napon magához hivatta a római zsidók vezetőit.Nem a keresztyénekhez fordult,hanem a zsidókhoz,akik őt durván elfogatták Jeruzsálemben és sokszor az életére törtek.És ezek meg is jelentek a lakásán és Pál egy teljes napon át igyekezett nekik az Irásokból megmutatni,a zsidóknak,hogy Isten Királysága milyen csodálatosan épült hajlék és hogy ennek szegletkove Krisztus.És az eredmény az lett,hogy némelyek ellene mondtak,mások pedig hittak.Az előbbiek bizonyára többen is voltak.De ime azok a zsidók,akik reggel Pál szállására mentek,még egységesek voltak teljesen,most pedig,amikor eljöttek,kettéváltak, meghasonlottak.Az a hátás,hogy meghasonlást támasztott az egységesen gondolkodók közt,nem irható-é a keresztyén igehirdetés rovására? Vajjon nem hibás dolog-e embereket,akik egységesen gondolkodtak, kötészakitani? Nem! És Krisztus igehirdetése után nem meglepetés, mert ő maga mondta: "Ne gondoljátok,hogy azért jöttem,hogy békességet bocsássak e földre;nem azért jöttem,hogy békességet bocsássak,hanem, hogy fegyvert. Mert azért jöttem,hogy meghasonlást támasszak az ember

és az ő atyja, a leány és az ő anyja, a meny és az ő napa közt. És hogy az embernek ellensége legyen az ő háza népe!"/Máté 1o,34-36/. Az a kérdés foglalkoztatja az embereket és a gyülekezeteket is. Mikor egy lelkipásztor érkezik egy halott gyülekezetbe, a gyülekezetben mindnyájan egyetértésben vannak és teljesen egységesek mind, a halottak! De ahogy múlik az idő s hirdettetik az Ige, megbotránkozások és szétszakadások lesznek és sokakat elválasztanak egymástól. Sokan úgy gondolkodnak, hogy meg kell akadályozni ezt a kettészakadást. Meg is találják némely lelkészek a kulcsát s ez: nem kell komolyan hirdetni az Igét, legalább is annyira komolyan nem, hogy az akaratukat mozgassa meg, hanem csak egy kissé a kedélyüket az embereknek. Így születik meg egy igehirdetés, mely az élet látszatát viseli magán, de valójában a halál követe. Pál nem így hirdette az Igét, hanem úgy, hogy akik reggel még egységesek voltak, estére már megbotránkoztak, és elszakadtak egymástól gondolkodásukban. Az egyik rész engedte magát meggyőzni, a másik rész meg ellene mondott. De vajjon az az egység, amelyben reggel egységesek voltak a Pálhoz menők, valóban egység volt-e? Az, hogy külsőképpen egységben voltak s látszólag nem volt vélemény eltérés, valóban egységet jelent-e? A homály és tudatlanság egységét valóban egységnek lehet-e nevezni? Az egyiptomi rabságban, sötétségben megnyugvás emberian békesség-é? Mikor Pál hirdette az Igét, a lelkekben beütött az igazság fényes napja s ennek világosságánál egyszerre meglátszott, hogy az egység nem volt meg. Az az egység csak a tudatlanság és kárhozat egysége volt. Akik ezt akarják megőrizni a gyülekezetben, vigyázzanak arra, hogy a gyülekezet egy maradjon!
Pál egy teljes napon hirdette Isten királyságát s rámutatott a királyra: a názáreti Jézusra s ennek a könyében való az a hatalom, mely az embereket kettészakította. Mert ez a király megtagadott király volt, aki utolsónak jött az emberek közé, mert túrt és szorvadott és magának semmit nem akart. Akik magunknak akartak mindent, hatalmat és fényt, kincset és dicsőséget, azok meggyűlöltük ezt a királyt, aki csak szeretett! Az nem kellett az embereknek egy részének. És ezek a magunknak élők ellene fordultak. Mikor kijött a valóság és a szeretet napja beragyogott, mint egy szobába, az emberek szívébe, ott is világosság lett s egyszerre kivilágolott a szív tartalma. És akkor meglátszott, hogy az egyikben ott volt a harag és a gyűlölet. A másikban ott volt az a szörongató és fájdalmas hiányérzet, hogy nincs benne szeretet és ennek a felismerése egyszerre szomjassá tette őket. Nekik kellett, amit Pál mondott. És ezzel kettészakadt a tömeg.
És mikor sokan ellene mondtak, akkor Pál hosszú évtizedek nehéz munkájának végleges meghiúsulásakor, zsidó testvéreinek megtérésének elvesztésekor, nem esett kétségbe. Munkáját nem nagyta utja. Nem érezte, hogy munkája céltalan lett volna. Sőt! Úgy érezte, hogy most terelődött a helyes irányba és fellélegzett. Izrael népének megtérítéséért végzett egész munkáját, ezt a múltat lezárja egy kemény kijelentéssel: Jól szólott a Szentszellem.../28-27.v/. Most már látta az apostol, mit kell tennie. Látta, hogy Izrael megtérítésének célját csak saját maga tűzte ki, de nem Isten adta elébe. Ézsaiásnak ezt a kemény, csodálatos, ajtót lezáró igéjét idézi és lezárja a zsidó misszió történetét és azt mondja: átmegyek a pogányokhoz és azok hallgatni fognak rám!
Honnan tudja, hogy a pogányok hallgatnak majd rá? Isten századok jönnek, amelyekben a keresztyéneknek véresen, meggyötörten szenvedni kell. Honnan látja, hogy Róma a pogánykeresztyénség központja lesz? Onnan, hogy a Szentszellem mutatta meg Pálnak a jövőt. Sőben a megmutatásban nyílt ki egy csodálatos ajtó s ezzel megindult az egyház története. Ezzel az ajtónyílással zárul a Csel.könyve.- Pál tehát elfogadta azokat, akik a szállására mentek. Mi mindent elkövetett Pál, hogy megnyerje a zsidókat? Hogy igyekezett meggyőzni a zsidók véneit Jeruzsálemben és hogy igyekezett megnyerni a zsidó Agrippa királyt? Hogy ment utánuk önfeláldozóan és fáradhatatlanul a ezek becsukták minden ajtót! És most az utolsó ajtót Rómában csukták be a zsidók.

Pál a szállásán maradt és Isten kinyitott számára egy másik ajtót. Ezen keresztül mindennap jönnek hozzá. Jönnek a pogányok. Nem ő megy utánuk, hanem azok jönnek Pálhoz. És az evangélium szava áthatja a testőrkaszárnyákat, eljut a Néró kegyenceinek házaiba, sőt a császári család egyes tagjai is közelednek az evangéliumhoz. Pál várja azokat, akik hozzá jönnek. Az ajtó kinyílt és az a befejezés a Csel. könyvének a végén úgy áll ott, hogy amikor ettől a történettől az ember elbúcsúzik, érzi, hogy valaminek előre megy. És amikor később egyházi atyák olyan címeket adtak egyes könyveknek, hogy: "Új apostolok cselekedete," azzal azt árulták el, hogy amit abba írtak, az mind csak folytatás, mint ahogyan maga a Csel. könyve is folytatása az evangéliumnak, amit a trónon ülő mennyei Király cselekedett a Szentszellem által. Mindezt látva a szívünk azt kiáltja felé: "Áldott a Király, aki jön onnan a magasságból!"

A római gyülekezetnek nem lehetett valami nagy, mert nemrég Claudius kikergette a zsidókat Rómából. Fülhangosak voltak. Azoknak is távozniok kellett, akik már közülük keresztyének lettek. A zsidókat, mint felesleges és botránkoztató embereket üldözték ki nemcsak Rómából, hanem Itáliából is. Csak Claudius halála után szivárogtak vissza lassankint. Talán Áquila és Priscilla már ott voltak s lehetséges, hogy Pál éppen náluk lakott. A keresztyének és zsidók közt nem volt egység. Az üldözés elválasztotta a keresztyéneket a zsidóktól. Pál így egy lelkesült szavú kis gyülekezethez beszélt/zsidó gyülekezet értendő!/ de az ősi gyűlölet a Názáreti Jézus ellen ott volt. Mikor Pál előre tudta nekik, hogy ilyen súlyos körülmények között került Rómába, azok azt mondták, hogy nem érkezett hozzájuk Pál felől sem levél, sem üzenet a jeruzsálemi zsidóktól. Nem kérdés, hogy itt teljesen igazat mondtak-e? Talán karmadnak a megérkezés után valóban nem érkezett meg a jeruzsálemi zsidók írása, tekintve azt, hogy Pál a körülmények folytán gyorsabban jutott Rómába, mint más juthatott volna. De amikor a zsidók azt mondták, hogy tudnak arról, hogy e "szektának" mindenki mindenütt ellene mond, elárulták ellenségeskedésüket. Elárulták, hogy már előre állást foglaltak a Pál ellene mondanak a Messiásnak. Abban, hogy szektának nevezik a keresztyénséget, már tudjuk benne van az állásfoglalásuk a keresztyénséggel szemben. Pál igehirdetése csak kihozta a napvilágra ezt az ellenmondást. Így tehát Pál, amikor a zsidókkal egész nap vetekedett, csak a szívekben elrejtett indulatokat hozta napvilágra.

Sokan azt gondolják, hogy az ellenmondások kiküszöbölhetők azáltal, hogy a keresztyénség igazságairól meg lehet győzni az embereket. És a lelkészt nem egy esetben elítélik, ha ilyen ellenmondások vannak, kárhoztatván, hogy miért nem győzi meg őket. De ha valaki komolyan hirdeti az igét, akkor ezzel kihozza az emberek szívéből az ellenmondást. És ha valakiben az ellenmondás akarata ott van, akkor ezt az igehirdetés csak még jobban megerősíti, és kihozza a napvilágra az ellenmondást. Vannak emberek, akiket nem lehet a Krisztushoz vezetni. Az emberiségnek kettő kell válni, mire Krisztus visszajön. Az egyik oldalon/ lesznek az ellenmondók, a másik oldalon azok állanak, akik hisznek és egyetértenek.

Ez a római kép a történelem egész folyamatát elénk állítja, mert az egész történelem ennek a kettéválási folyamatnak a végbemenetele. A teremtés története is elválasztásokból áll. Mikor Isten valami újat alkot, az mindig elválasztás. Mikor a világosságot alkotja, elválasztja a sötétségtől, a szárazat a vizektől stb. Az újjáteremtés is ezen a nyomon halad.

Úgy vallak az Ap. Csel. 28. fejezetét az I. Mózes 1-10. fejezetével hasonlította össze. Isten ott a 10. fejezet végén magára hagyja a Bábelt építő nemzeteket, hogy menjenek azon az uton, amerre akarnak. Ettől kezdve két uton megy a történelem. Az egyik út azoknak története, akik az Isten nevét hivják segitségül, a másik út azoké, akik Isten nélkül akarnak maguknak egy világot berendezni. Az előbbiek utját Isten kezébe veszi. Választ magának egy népet. És ezt vezeti egy dicsőséges

cél felé,hogy neki megmutathassa magát! Itt hasonló dolog történik; Isten magára hagyja a választott testi népet,xx a testi Izraelt,hogy legyen belőle,ami a maga erején lesz és kiválaszt egy szellemi választott népet.Kezébe veszi és alakitja annak történetét.A római zsidók ellenmondása az utolsó akadályozó feltétel utból elhárítása ahhoz,hogy megindulhasson az egyház történelme.Ezen szellemi nép történelme előtt nyilt ki itt az ajtó.Pálnak bármennyire fájt ez, mégis örült,mert látta,hogy kik hallgatnak rá.

Vannak fák,amelyeknek kérgét megsiritják és akkor értékes nedvek csordulnak belőle.A kaucsukfa sebeiből kifolyó nedv a gummigyártás alapja.-Egész erdőket vágnak be,hogy a sebeken át folyó nedvet használhassák.Mikor Isten megengedi,hogy a próféták lelkét megsebesitsék s a lélek vérezzen,szenvedve vonaglik,-akkor ebből a sebből nem átok, nem botránkozás,nem veszedelem,hanem szeretet és áldás ömlik.Látjuk, hogy nyilik meg a seb az apostolon.De ebből a mély sebből szeretet árad a római gyülekezet felé.Ajtó nyilt az apostol lelkében is és ezen keresztül látjuk az uj történelmet és Isten szeretetéből megszülettik az egyház.Most ennek a történetnek a végére értünk s mégis ugy érezzük,hogy nem egy történet végén,hanem egy másiknak kezdetén állunk,mert tovább folytatódik az apostolok cselekedeteinek története.

Adjunk hálát Istennek,hogy ezt a könyvet,Isten utjának ezt a csodálatos történetét adta nekünk.

F ü g g e l é k

az Apostolok Cselekedete könyvének magyarázatához. Pál apostol életének vége.

Filippi 1,1-26. II.Tim.4,1-19.

A mult alkalommal felmerült a kívánság, hogy az Ap.Csel.magyarázatának befejezéséül Pál apostol életének végéről szóljunk. A Csel.könyvének elteszélése Pál római idézésének 2.-ik évének végén szakad meg. De erről csak annyit mond, hogy 2 évig volt bérelt szállásán, ahol házi őrizetben tartották. Ettől eltekintve írhatott, tanithatott és végezhette apostoli működését. Ki lett vele két év multán? A bibliatudósok közt két vélemény van. Az egyik szerint a kedvező kilátások után kilátástalanná fordult a helyzete és a 2.év végén kivégezték Pált. A másik vélemény az, hogy ebből a fogságból a 2 év elteltével kiszabadult és még nagy utat tett. Azután ismét elfogták és akkor, e második fogságában kivégezték. Nivó theológusok is valljak az első véleményt. De ha az idevonatkozó leveleit elolvassuk figyelmesen, láthatjuk, hogy téves ez a felfogás. Pál e levelei oly hiradásokat tartalmaznak, amelyek kizárják az első fogság előli halálát. Oly eseményeket emlitenek e levelek, amelyeket nem lehet elhelyezni a római fogságig terjedő élete keretében. Most ezeket a közléseket vizsgáljuk meg, amelyek Pál fogságára vonatkoznak. E szempont tól a leveleit két csoportba oszthatjuk. Az u.n. fogságban irt levelek közé számitanak a Filippiekhez, Kolosséba és Efezusba irt levelek. Vannak később, u.n. pásztori levelek. Ezek is nagyobbrészt a fogságban irt levelek. A Titushoz, Filemonhoz irt levél bizonyosan fogságban irt levél, valamint a Timótheusnoz irt két levél is. Ha ezt a második levélcsoportot vesszük vizsgálat alá, s adatait szembeállitjuk és összehasonlitjuk a fogsági levelek adataival, láthatjuk, hogy oly eseményeket emlitenek, amelyek a fogsági levelekben nincsenek emlitve és amelyek nem oszthatók be a fogság előtti időre sem. Azt is meg lehet állapitani, hogy ez utóbbi levelek a gyülekezetek állapotát, berendezését sokkal fejlettebbe fokuunak mutatják, mint amilyenek azok a missziói út alatt lehettek. Ennek bizonysága az is, hogy a pásztori levelek olyan tévelygések ellen küzdenek, amelyek a gyülekezeti életnek csak későbbi szakaszain következtek be s amelyekről a missziói utak alkalmával nem is lehetett szó./ "mzetségek és családfák vitatgának hajszolása, gnósztikus tudomány isten-rangsorai. Az utóbbiakban az az Isten, aki a világot teremtette, csak egy jelentéktelen s egyébként is rossz és sötét isten, a napistenhez viszonyitva./ Az a pogány filozófia, amely ellen védekeznek e levelek, még a fogság alatt irt levelek idején sincs kifejlődve. Mindezek alapján arra az eredményre kell jutni, hogy a pásztori leveleknek későbbi korban kellett keletkezniök. A fogságban irt levelekben Pál kifejezetten "krisztus foglyának" nevezi magát. A helyeken a fogoly szó "desmios" szóval van kifejezve, mert ezeket a bilincseket Jézus Krisztus rakta rá. Egy helyen /Ef.3,1/ azt mondja, hogy a "nemzetekért" viseli ezeket, tehát, mert rómában kell lennie. Azonos helyek /Fil.1,7.13.14; Kol.4,18/, amelyekben kötelékeiről, bilincseiről beszél. Ehát akkor római fogoly volt. A fogságban irtak közt is különbözteti kell korábban és később irt leveleket. Az Efézusba, Kolosséba és a Filemonhoz küldött levelet egyszerre irta. Valószinüleg ezekhez tartozott még a Laodiceába irt levél is, amely azonban elveszett /Kf.4,16/. Magánlevelét, amelyet azért irt, Filemonhoz, hogy Onézimuszt szivesen fogadja fel és ajándékozza neki vissza az ő szolgálatára, ugyanakkor küldte el. A leveleket mind együtt valószinüleg Onézimusz vitte. A legutolsó közülük a Filippi levél. Akkor már látja, hogy alakul a sorsa. Pál azt irja a filippibelieknek, hogy: "megmaradok értetek" /26 v./ "meg vagyok győződve" /2,24/. Pál ilyen komoly kijelentéseket Isten biztatása nélkül nem tett. Ha a filippibelieket, az ő osztályos társait megbiztatja, az bizonyosan nem alap nélküli beszéd volt. Az mutatja éppen, hogy Pál első római fogságából kiszabadult. Erre vonatkoztatható a II.Tim.4,17-ben levő rész, ahol azt mondja, hogy

"oroszlán szájából"szabadult.A Filippi levél elárulja Pál bizodalmát afelől,hogy kiszabadul és meglátogatja a keleti egyházakat.Ha átmegyünk a pásztori levelekre,meg is találjuk ennek a missziói utnak nagyobb állomásait."Miképpen Makedóniába menet elemkor kértelek, hogy maradjál Efézusban/I.Tim.1,3/...Ez nem képzelhető el korábban semmiképpen,csak az első fogság után.Ugyanigy az sem,amikor ezt irja:"Azért hagytalak téged Krétában"../Tit.1,5/.Akkor irhatta a Titushoz irt levelet,melyben irja,nemcsak azt,hogy Titust Krétában hagyta,hanem azt a rendelkezését,hogy sürgősen menjen hozzá Nikopolisba,ahol a telet kivánja tölteni./Tit.3,12/.Pál tehát ezt a várost is felkereste.Innen akart átkelni az Adriai tengeren keresztül.A telelés szakkifejezés volt,mely arra vonatkozott,hogy a hajózó hol töltse a telet.A II.Tim.-ból most felolvasott szakaszban egész sor utalást találunk arra nézve,hogy mi történt Pál munkatársaival.Megtudjuk,hogy Tichikust Efézusba küldte,Démás elhagyta az apostolt.Lukács mellette van,Timótheusnak pedig meghagyja,hogy a lsóruháját és különösen a hártyákat Troásból hozza el./az irófelszerelést/.A levélből megtudjuk,/3,10-11/szenvedéseit és üldöztetéseit,amelyeket Antiókhiában,Ikoniumban,Listrában kellett elhordoznia.Tehát valószinüleg még egyszer meglátogatta ezeket a városokat.Itt ezek közt a szíriai Antiókhiáról lehet szó.Ebből az következik,hogy Pál az első fogsága után meglátogatta azokat a helyeket,amelyeket már korábban meglátogatott s eközben olyan földekre is eljutott,ahol még korábban nem is járt. Pál e levelek tanusága szerint első fogságából kiszabadult és még nagy missziói utat tett.De tudjuk,hogy Pál Hispániába is el akart jutni.Kétes kizárva,hogy ezt az utat is megvalósitotta.A levelek nem emlékeznek róla,de van egy adat,amely erre mutat.Ugyanis az,hogy Pál hivására Péter Rómába utazott.

Az következik Péter I.leveléből,amely a bevezetésben a levél címzettjeiként mind azokat a gyülekezeteket sorolja fel,amelyekhez fordul, amely egyházakat Pál alapitott.Nem tehető fel,hogy Péter csak úgy magától állott volna be abba a munkába,ahol más vetett fundamentumot. Itt lehet meglátni az Ur Jézus jövendölésének a beteljesedését,amelyet Péterről mondott,a feltámadása után a Galileai tengerénél való ragyogó találkozáskor:"Bizony,bizony mondom neked,hogy mikor ifjabb valál, felveszed magad és oda mégy vala,ahová akarád,mikor pedig megöregszel, kinyujtod a te kezedet és más övez fel téged és oda visz,ahova nem akarod!"—Péter öreg korára valószinüleg Pál utasitásait követte.Ez azt is mutatja,hogy Péter sem tarthatott ki a jeruzsálemi apostolság mellett.A hagyomány azt mondja,hogy Péter Rómába ment,ámde ez csak úgy képzelhető el,ha ott Pált helyettesitette.A Péter levelében említett Bábilon Róma,ahol Péter is tanithatott,amikor Pál,-valószinüleg Hispániába menetele idejére hivta Pétert.Ebből Péter alázatossága is látszik.Mindezekről a dolgokról a Csel.könyve semmit sem mond. A levelek közül ki kell venni a Timótheushoz irt II.levelet.Ebben Pál más nyelvet használ,mint a többi levélben,különösképpen mást,mint a Filippi levélben.Az utóbbiban azt irja:"Meg vagyok győződve,hogy megmaradok és együttmaradok mindnyájatokkal a ti hitben való gyarapodástokra és örömötökre../1,25/. Hogy miért éppen a filippieknek irja,azt is a Filippi levélből lehet megérteni.A Pálnak osztályos társai a fogságban.Hogy lettek ilyenekké a filippibeliek? Ugy,hogy segitettek Pálnak a szállása fenntartásában.-A bérlet meglehetősen nagy összegét tulnyomórészben a filippibeliek biztositották Pálnak.Es hogy Pál itt olyan missziói munkát végezhetett,a filippiek segitsége szerezte.Ezért mindenekelőtt a filippibeliekét értesiti ,hogy helyzete derüs kilátásokkal biztat.Amikor azt irja,hogy a pretóriumban és másutt az evangélium terjed,ezzel felhivja a figyelmünket arra a körülményre,hogy a katonák,akik őt felváltva őrizték,hallották,hogy Pál mit tárgyalt az őt látogató vendégekkel és idegenekkel és közülük sokan megtértek.Igy a császár környezetében is volt sok hive Krisztusnak. Ezek közül említi meg Pál egy helyen Narcissust.A ke-

resztyénség Róma legelőkelőbb helyeire hatolt be és Pálnak Isten olyan összeköttetéseket szerzett,hogy első fogságából ki kellett szabadulnia.Mindez igazolja,hogy Pál várakozása beteljesült.Ha ezzel a II.Tim.levelet összehasonlítjuk,amelyben keservesen panaszkodik az apostol és arra kéri Timótheust/II.Tim.1,8/,hogy ne szégyelje a Pál bilincsét,világos,hogy ez már nem az a szabad fogság,mint az első. Ezt már börtönben töltötte Pál.Az első fogságban nem kellett őt kutatni,keresni a városban,mint most./II.Tim.1,16.17/.Akkor a szálláson könnyen meg lehetett találni.Keresni most azért kellett,mert több börtön volt.És mikor Néró elfogatta a keresztyéneket,hogy égő fáklyákat csináljon belőlük,akkor sok börtön zsufolásig tele volt.Néró volt az,aki a keresztyéneket összefogdostatta,hogy a csőcselék mulathasson az égő fáklyák látványán.Akkor keresni kellett egy foglyot valóban! Az a kifejezés:keresett engem,nem vonatkoztatható az első fogságra. Az első fogságot nem is kellett szégyelni sem,de a másodikat,ahol az apostollal ugy bántak,mint gonosztevővel,már lehetett szégyelni.Az a második fogság esett a Néró üldözésének idejére.Péter volt az első, aki kettejük közül áldozatul esett.Pált bárddal fejezték le.Péter,a hagyomány szerint keresztre feszittetett,fejjel lefelé.Ebből a második fogságból,a börtön fenekéről irja Pál:"én immár megáldoztatom"../4,6/, pontosabban forditva:italáldozatként kitöltetem.Az italáldozat örömáldozat volt,tehát Pál ugy fogta fel a dolgot,hogy örömmel adta életét a Krisztusért.Teljes örömmel készül a halálra.Milyen más ez,mint amikor a filippieknek irja:"mert szorongattatom e/ kettő között.../23. 24.v./A filippieknek csak fél örömmel beszél arról,hogy visszatér hozzájuk,de ez a készülés egész öröm.Az ő halála az öröm halála.Hogy meghalhat azért,akit egykor üldözött.Milyen győzelmesen szól itt erről. hogy megnyerte a nemes harcot,hogy eltétetett számára az igazság koszoruja.És ez a győzelemittas levél egy piszkos római tömlöc fenekéről iratott és innen hangzik az öröm szava.És ez az utolsó mag, amelyet Páltól ismerünk.Ez nincs meg a Csel.könyvében,mert az nem a Pál életét irja,hanem az Evangélium diadalutját mondja el.Ott az van elmondva,hogy Pált és az Evangéliumot Jerusálem és a zsidóság kiveti és ezért Pál átmegy a zsidóktól a pogányokhoz,Jerusálemből Rómába és Róma befogadja.Pált Róma befogadta tényleg,de két apostol halála árán.Ez a két mag a sirba hullt,de az elhullott mag hirdette:a haláltól nem kell félni.A halállal csak a láthatók érnek véget,de az élet folytatódik odaát,annál,aki győzött a halál felett!
Az Pál vége.Testi szemmel nézve szomoru.De lelki szemmel látni lehet belőle a csodálatos szellemvilágot,amelyben elnyerhetitek a koronát!
